

**A kríziskartell, az eltűnő vállalkozás doktrínája és az
állami támogatás mint válságkezelési jogintézmények
fejlődési tendenciái**

(doktori értekezés)

Szerző: dr. Barnóczki Dávid

Témavezető: Dr. Szilágyi Pál

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog-és Államtudományi Doktori Iskola

Budapest

2024

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	1
I. Módszertan.....	4
II. Bevezető.....	8
III. A kartellek megítélése válság idején	25
III.1. A kríziskartellek jellemzői	25
III.2. A kríziskartellek történeti kialakulása	29
III.3. A kríziskartellek megítélése az EU-ban	35
III.3.1. Az EU jelenlegi szabályozása	35
III.3.2. Az EU joggyakorlata	37
III.3.3. Az <i>Ír marha ügy</i>	42
III.3.3.1. Az alapeljárás	42
III.3.3.2. A főtanácsnok véleménye	43
III.3.3.3. Az előzetes döntéshozatal során született ítélet	44
III.3.3.4. A Bizottság észrevétele	46
III.3.3.5. Az előzetes eljárás utóhatásai	50
III.4. Kétoldalú megállapodások mint alternatíva	54
III.5. Enyhítő körülmény-e a válsághelyzet?	62
III.5.1. Az 1998-as iránymutatás	62
III.5.2. A 2006-os iránymutatás	68
IV. Az eltűnő vállalkozás doktrínájának fejlődési tendenciái.....	73
IV.1. A fúzió-kontroll célja az eltűnő vállalkozásokat érintően	73
IV.2. Az eltűnő vállalkozások jellemzői	76
IV.3. Az Amerikai Egyesült Államok szabályozása	78
IV.4. Az új-zélandi szabályozás	82
IV.5. Az EU szabályozása.....	86
IV.5.1. A doktrína uniós fejlődése	86
IV.5.2. Az <i>Olympic</i> és az <i>Aegean Airlines</i> speciális esete	97
IV.5.2.1. Az <i>Olympic/Aegean Airlines ügy</i>	97

IV.5.2.2. Az <i>Aegean/Olympic II</i> ügy.....	105
IV.5.2.3. A gyakorlat az <i>Aegean/Olympic II</i> ügy után	114
IV.6. A magyar szabályozás és gyakorlat	119
IV.7. Fúzió-kontroll és a banki szektor	123
IV.7.1. A doktrína alkalmazása a pénzügyi piacokon.....	123
IV.7.2. Alternatíva a banki szektoron belül	125
IV.8. Eltérés a doktrína alkalmazásától.....	127
IV.9. Eljárásjogi nehézségek.....	132
V. Állami támogatások és válságkezelés.....	139
V.1. Az állami támogatások jellemzői	139
V.2. Az EU megmentési és szerkezetátalakítási támogatási rendszerének fejlődése	148
V.3. Támogatások mint a 2008-as pénzügyi válság elleni eszköz.....	151
V.3.1. A támogatások alakulása a pénzügyi válságig	151
V.3.2. A 2004-es iránymutatás.....	153
V.3.2.1. A szabályozás hatálya	153
V.3.2.2. Az ' <i>először és utoljára</i> ' elv	154
V.3.2.3. A támogatás fajtái.....	155
V.3.2.4. A megmentési támogatás feltételei.....	155
V.3.2.5. A szerkezetátalakítási támogatás feltételei.....	156
V.3.2.6. Egyszerűsített eljárás és szerkezetátalakítási terv módosítása	158
V.3.3. A 2014-es iránymutatás.....	159
V.3.3.1. A szabályozás hatálya	159
V.3.3.2. A támogatás fajtái.....	160
V.3.3.3. A támogatás feltételei.....	161
V.3.3.4. Eljárás- és a szerkezetátalakítási terv módosítása	167
V.4. A bankok megmentésére nyújtott támogatások.....	168
V.5.1. A koronavírus okozta krízis	173
V.5.2. A légitársaságoknak nyújtott támogatásokhoz kapcsolódó bírói gyakorlat	178
V.6. Az orosz-ukrán konfliktust érintő válságkezelés.....	196
VI. Konklúzió.....	200
VII. Zárógondolatok	213

Felhasznált irodalom.....	220
Jogforrások	232
Internetes hivatkozás	258

I. Módszertan

Az értekezés a kríziskartelleket, az eltűnő vállalkozás (*failing firm*) doktrínáját¹ és a válság során igénybe vett állami támogatásokat vizsgálja, mint a versenyjognak a gazdasági válságra adott lehetséges válaszait és eszközeit. Az értekezés végére láthatóvá válhat, hogy ezek közül mely módszerek azok, amelyek a leginkább használhatóak egy válság során, illetve miként lehetne a gyakorlatban azokat tovább fejleszteni, illetve hatékonyabban alkalmazni.

A dolgozatban bemutatásra kerülnek az említett jogintézmények, és azok történeti fejlődése. A jogösszehasonlítást is figyelembe véve a vizsgálat tárgyát képezi a releváns nemzetközi és – amennyiben fellelhető volt – hazai versenyjogi szabályozás és joggyakorlat, kitérve az adott témában elérhető jelentősebb szakirodalomra is, amelyek feldolgozását követően a disszertáció összegzi a kutatási eredményeket.

Az értekezés azokat a jogeseteket említi, illetve vizsgálja közelebbről, amelyek a szerző véleménye szerint a téma szempontjából fontosak.

A tézis struktúrája az alábbiak szerint épül fel: a bevezető részben röviden ismertetésre kerül, hogy miért is releváns a versenyjog, és a teljesség igénye nélkül milyen jogi és közgazdasági eszközök állnak rendelkezésre a gazdasági válságok kezelésére. Utóbbi kettő már inkább a törvényhozóknak, mintsem a jogalkalmazóknak nyújt egyfajta támpontot a krízisek enyhítése érdekében. Az említésre kerülő technikák sikeres alkalmazása viszont nagyban meghatározhatja, hogy a versenyjog további válságkezelési eszközeire mennyiben van szükség. Ezen utóbbi rész, mivel nem elsősorban versenyjogi (habár lehetnek átfedések), hanem inkább egyéb, főleg közgazdasági, pénzügyi vagy politikai megfontolás tárgyát képezi, ezért bővebb mértékű kibontására nem került sor. A bevezetőben rögzített ismeretek által világossá válik, hogy miért is szükséges a jelen mű és azok eredményeinek összegzése. Az ezután következő három fejezet tartalmazza a kutatás fő témáját, amely így a disszertáció vázát képezi: a kríziskartellek, az eltűnő vállalkozások doktrínája és a válság idején alkalmazott állami támogatások.

A *kartellek megítélése válság idején* című fejezetben többször felváltva jelenik meg az Európai Unió működéséről szóló szerződés (továbbiakban: EUMSZ) 101. cikke, az Európai Közösséget létrehozó szerződés (a továbbiakban: EK) 81. cikke és a korábbi 85. cikke. Ennek oka, hogy 1999. május 01-én az EK 85. cikkének száma megváltozott 81. cikkre, és 2009. december 01-én az EK 81. cikke helyébe az EUMSZ 101. cikke került. Ez a három

¹ A disszertáció eltűnő vállalkozáson, illetve az eltűnő vállalkozás doktrínája alatt az angol *failing firm*, és a *failing firm doktrínáját* érti, figyelemmel arra, hogy a magyar fordításban többféle névvel került alkalmazásra, és így használatra a hazai jogirodalomban, mint pl. elbukó, vagy leépülő vállalkozás. Lásd bővebben *Az eltűnő vállalkozás doktrínájának fejlődési tendenciái* című fejezetet.

jogszabályhely lényegében azonos. A szabályozás gyakorlatilag ugyanaz volt valamennyi időszakban, így a számok is ugyanarra a tartalomra utalnak, azonban figyelemmel az egyes dokumentumok és jogesetek által hivatkozott és használt jogszabályhelyekre, így mindig az eredeti forrás szóhasználatára kerül sor. Továbbá ugyanez az indok húzódik meg a 'Közösség' vagy az 'Európai Unió' (továbbiakban: EU) szófordulatkor is.

A kríziskartellek joggyakorlatán túl említésre kerül a múltban alkalmazott néhány kétoldali megállapodás, valamint elemzésre kerül a válság idején történő bírság kiszabásának gyakorlata. A disszertáció nem kívánja feltárni az egyéb válság idején történő együttműködéseket és megállapodásokat, így nem vizsgálja például azokat, amelyeket válság idején a kínálat javulása és a gyártás felgyorsítása érdekében hoznak létre,² vagy a *csoportmentességi rendeleteket* és az alájuk tartozó gyakorlatot. Mindez meghaladná jelen dolgozat kereteit.

Az eltűnő vállalkozás doktrínájának fejlődési tendenciái című fejezetben kerül ismertetésre a következő versenyjogi válságkezelési eszköz. Az eltűnő vállalkozás jogintézményét ugyan a legtöbb versenyjogi szabályozás elismeri, de például uniós szinten a gyakorlati alkalmazására mindezidáig ritkán került sor. Annak érdekében, hogy ennek okai érthetővé váljanak, elkerülhetetlen a kialakult joggyakorlat mélyebb vizsgálata, aminek következtében válasz adható arra, hogy mi az, ami gátolja a doktrína megvalósulását, illetve miképpen tudnának a vállalkozások hatékonyabban élni vele a krízissel szembeni küzdelemben. A jogösszehasonlítási módszer ezért kapott jelentősebb hangsúlyt ebben a fejezetben.

Az Állami támogatások és válságkezelés című fejezetben többször felváltva tűnik fel az EK 92. cikke, a későbbi EK 87. cikke, és az utóbbi helyébe lépő hatályos EUMSZ 107. cikke. A három jogszabályhely lényegében azonos. Hasonlóan *A kartellek megítélése válság idején* című fejezethez, a rendelkezések lényegében ugyanazt ölelik fel, így a számok is ugyanarra a szabályozásra mutatnak vissza, azonban figyelemmel az egyes dokumentumok és jogesetek

² A Covid világjárvány kapcsán például a Bizottság egy ideiglenes keretet fogadott el, hogy a vállalkozások koordinációjával megpróbálják az egészségügyi eszközök kapcsán felmerült kínálati hiányt optimalizálni annak érdekében, hogy az EU-ban megvalósulhasson a szűkösen rendelkezésre álló alapvető termékek és szolgáltatások kínálata, azok megfelelő elosztása a termelés felgyorsítása érdekében. Figyelembe véve, hogy az együttműködésnek a szűkösen rendelkezésre álló források termelésére és az adekvát elosztásra kell összpontosulnia, így nem tekinthető úgy, hogy az ideiglenes keret hatálya alá tartoznának a kríziskartellek, mivel azok a túltermelés, az alacsony árak és a többletkapacitás megváltoztatása érdekében jönnek létre.

Lásd: A Bizottság közleménye - Ideiglenes keret az üzleti együttműködéssel kapcsolatos antitröszt kérdések vizsgálatára a jelenlegi COVID-19-járvány miatt kialakuló sürgős helyzetekre válaszul, HL CI 116/7., 2020.04.08. és PAPP Mónika: A Covid-19 járvány és az EU kartelljoga: vállalkozások együttműködése az egészségügyi termékek piacán. *Jogtudományi közlöny*, 2020.75. évf. 7-8. sz.

<https://edit.elte.hu/xmlui/static/pdf-viewer-master/external/pdfjs-2.1.266-dist/web/viewer.html?file=https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/57453/A%20Covid->

által hivatkozott, és használt jogszabályhelyekre, így mindig az eredeti forrás szóhasználatára kerül sor.

Mivel az EU állami támogatási rendszere tekinthető az egyik, ha nem a legfejlettebb szabályozásnak ebben a körben, így más országok joggyakorlata nem képezi a vizsgálat tárgyát. Nem célja az sem, hogy az általános támogatási joganyagot részletesen elemezze, legfeljebb néhány általános szabályt emel ki, amivel arra törekszik, hogy a jellemzőinek ismeretében jobban érthetővé váljon a jogintézmény válságkezelésben betöltött szerepe.

A disszertáció az állami támogatások közül, mint versenyjogi válságkezelési technikák közül az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés (b) pontja, és annak is második fordulata (rendkívüli események által okozott károk helyreállítására nyújtott támogatás), és az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés (b) pontjának második fordulata (egy tagállam gazdaságában bekövetkezett komoly zavar megszüntetésére nyújtott támogatás), valamint az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés (c) pontja (az egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek fejlődését előmozdító támogatás, amennyiben az ilyen támogatás nem befolyásolja hátrányosan a kereskedelmi feltételeket a közös érdekekkel ellentétes mértékben) alapján nyújtott joggyakorlatot vizsgálja, valamint górcső alá kerülnek az egyes kapcsolódó relevánsabb iránymutatások is. Erre tekintettel nem tér ki a többi az EUMSZ. 107. cikk (2) és (3) bekezdés alapján adható mentességekre, és nem képezi a dolgozat tárgyát a *csoportmentességi rendeletek*, valamint a *de minimis szabályok* elemzése sem.

Terjedelmi okok miatt a dolgozat a *COVID-19 járvány* során nyújtott állami intézkedések vonatkozásában kizárólag a légitözlekedés kapcsán meghozott bírósági gyakorlatot vizsgálja, továbbá nincs mód az energiaszektorban a válságok idején nyújtott állami támogatások gyakorlatának részletesebb bemutatására sem, ezért például az orosz-ukrán konfliktus során a disszertáció csupán röviden tér ki arra, hogy az EU az állami támogatásokat igénybe kívánja venni mint válságkezelési eszközt. Az orosz-ukrán háború miatt bekövetkezett energiakrízis alatt meghozott intézkedéseket és a bírósági gyakorlatot érdemesebb a jövőben elemzés alá vonni, amikor már tisztábban lehet erre vonatkozó kutatásokat és következtetéseket levonni, különös tekintettel arra, hogy jelen mű lezárásakor a *COVID-19 járvány* során hozott bizottsági határozatok kapcsán még mindig vannak folyamatban lévő ügyek bírósági szinten is.³

A dolgozatot konklúzió zárja le, amely az adott jogintézmények kapcsán fogalmaz meg következtetéseket, és a kutatás eredményeit összegzi.

³ Lásd: pl. C-505/24 P. sz. ügy *Condor Flugdienst kontra Ryanair*, C-266/24 P. sz. ügy *Bizottság kontra Ryanair*, C-457/23 P. sz. ügy *Deutsche Lufthansa kontra Ryanair és társai*, C-193/24 P. sz. ügy *Air France-KLM és Société Air France kontra Ryanair és Malta Air* és C-167/24 P. sz. ügy *Bizottság kontra Ryanair és Malta Air*.

A disszertáció végén megjelenő zárógondolatok az esetleges további észrevételeket tartalmazzák.

II. Bevezető

„Azért vagyunk mindnyájan a törvény szolgái, hogy szabadok lehessünk.”⁴

CICERO: Aulus Cluentius Habitus védelmében

A fenti idézet jól körülírja, hogy miért is van szükség a jogra, és jelen értekezés szempontjából az antitröszt szabályokat is felölelő versenyjogra. Megfelelő szabályozás hiányában az erősebb pozícióban lévő piaci szereplők kizárólag a profitmaximalizáló tevékenységüknek vetnének alá mindent úgy, hogy közben a jogszabályokat, és így mások érdekeit teljes mértékben figyelmen kívül hagynák. Ezáltal pedig a demokratikus értékek és maga a közérdek kerülne veszélybe.

Már a XIII. században AQUINÓI Szent Tamás is a szabályozások céljaként a közjót emelte ki: „Az emberi élet végső célja pedig a boldogság, ahogy fentebb mondtuk. Ezért a törvénynek leginkább a boldogságra irányuló rendre kell figyelemmel lennie. – Továbbá, mivel minden rész az egészre irányul, mint tökéletlen a tökéletesre, és az egyén a tökéletes közösség részre, a törvénynek sajátosan a köz boldogságára irányuló rendre kell figyelemmel lennie.”⁵ „Ezért szükségszerű, hogy mivel a törvény irányul leginkább a közjóra, az egyén cselekvésére vonatkozó minden más parancsnak csakis akkor van törvényjellege, ha a közjóra irányul. Tehát minden törvény a közjóra irányul.”⁶ A verseny szabályozására is ennek megvalósulása érdekében van szükség.

Az, hogy a közjó, mint fogalom alá mi vonható, és hogy ennek kapcsán a verseny létrehozása, illetve megőrzése milyen célt szolgál az időszakonként, és egyes államokként változhat. Befolyásolhatják történelmi, társadalmi, politikai, jogi és gazdasági körülmények, valamint az államforma is. A versenyjognak azonban mindig az embereket kell szolgálni úgy, hogy a piaci szereplők részére a kiegyensúlyozott versenyfeltételek biztosítottak legyenek, és visszaélésekre ne kerülhessen sor. A nem megfelelő verseny tönkreteszi a személyek egymással való kapcsolatát, az emberek önbecsülését, valamint aláássa a jog szerinti egyenlőségükbe vetett bizalmukat. Egyenlőtlen piaci pozícióba kerülnek, ami meghiúsítja a tisztességes társadalmi viszonyokat, amelynek garantálása többek között a versenyjog feladata. Nem tudja betölteni a funkcióját a jog, ha nem teljesül mindez, vagyis a tisztesség követelménye. Ennek hiányában nem egyenlőséget, hanem egyenlőtlenséget hoz létre, ami viszont szétrombolja a gazdaságot és a személyek viszonyát. Mindennek morális következménye előbb vagy utóbb rá fogja nyomni a bélyegét a társadalomra és így az állam működésre is.

⁴ NÓTÁRI Tamás: *Marcus Tullius Cicero összes beszédei*. Szeged, Lectum, 2021., 639.

⁵ Aquinói Szent Tamás: *A Summa Theologiae Kérdései a Jogról*. Budapest, Szent István Társulat, 2011., 5.

⁶ Uo. 5.

A befolyásoló körülmények között megjelenő államforma mint változó tényező tekintetében érdemes annak két szélsőségének, így a totális jellegű rendszerek és a szabad piacgazdaságon alapú berendezkedések rövid bemutatása azért, hogy érzékelhetővé váljon a versenyjog jelentősége.

Totalitárius berendezkedésű államokban a versenyjog, mint intézmény kiüresedik, hiszen gyakorlatilag az állami kontroll végig jelen van, és a hatalom jóváhagyása nélkül nemigen lehet szabadon gazdasági tevékenységet folytatni. Mindemellett az állami tulajdonban lévő és egyben a piacot uraló vállalkozások között szintén nem beszélhetünk versenyről. Tekintettel erre a versenyt magát az olyan államok esetében érdemes vizsgálni, ahol működő piacgazdaság létezik. Mindez például különösen érdekessé teszi Kína helyzetét, amely történelmi átalakuláson megy keresztül a központosított gazdaságból a piacgazdaság felé vezető úton. Az országban az erre irányuló reformok 1978-ban kezdődtek, amikor még a gazdaságban kizárólag az állam játszotta a főszerepet, és a kisebb vállalkozások elhanyagolhatóak voltak, aminek következtében gyakorlatilag verseny sem létezett. Ekkor még a kommunista előrehaladás jegyében támogatta az állam a 'munkaversenyt', miközben a profitorientáltságot elítélte, és ezt a korrupt kapitalista rendszerek termékének tulajdonította.

1992-ben viszont jelentősen megindultak a gazdaság átalakítására bevezetett reformok, és a Kínai Kommunista Párt kongresszusán hivatalosan is kihirdették, hogy a kínai gazdasági reformok célja 'a szocialista piacgazdaság' megvalósítása, amely érintette többek között a banki szektort, az adórendszert és az állami tulajdonban lévő vállalkozásokat. Továbbá megindult a magánkézben lévő vállalkozások térnyerése is. Habár 2003-ban a magánszektor jelentősége még mindig csekélynek volt mondható az állami szerepvállaláshoz viszonyítva, ez mégis jelentős változás az 1978-as évben uralkodó állapotokhoz képest, amikor a piacon gyakorlatilag csak állami vállalatok voltak jelen.⁷ Ezek a körülmények Kínát is arra készítették, hogy átgondolja a versenyjogát, és lépéseket tegyen a verseny előmozdítása érdekében még akkor is, ha egyes szektorokban továbbra is prioritásnak tekinti a domináns állami szerepvállalást. Ennek következtében a politikai döntéshozók még mindig számos kihívással néznek szembe tekintetben, hogy hogyan hangolják össze a versenyt elősegítő új koncepciókat és célokat a szocialista piacgazdasággal.⁸ Ebből is látszik, hogy a versenyről való gondolkodást nagymértékben meghatározza az, hogy koronként hogyan viszonyulnak hozzá az emberek.

⁷ Bruce M. OWEN, and Su SUN, and Wentong ZHENG: China's Competition Policy Reforms: The Antimonopoly Law and Beyond. *Stanford Law and Economics Olin Working Paper*, no. 339. April 2007., 9-10. ssrn.com/abstract=978810

⁸ Uo. 14.

A szabad piacgazdaságon alapú államok esetében az emberek jellemzően saját elhatározásukból dönthetnek arról, hogy milyen módon kívánnak a piacon tevékenykedni, és mit kívánnak vásárolni, azonban a tisztesség hiánya, hasonlóan a totális berendezkedésű államokhoz, itt is olyan környezetet teremthet, amelynek következtében az embereket megfosztják valós döntési lehetőségeiktől, ami nem sokban különbözik egyfajta (rab)szolgaságtól.

Az évek során számtalan doktrinális vita volt a versenyjogi célokat érintően. GERADIN, LAYNE-FARRAR, és PETIT az EU versenyjogánál négy lehetséges gazdasági célt említ: 1) méltányosságot; 2) gazdasági szabadságot, sokszínűséget és fogyasztói választást; 3) gazdasági hatékonyságot; és 4) fogyasztói jólétet.⁹ Ezen kívül az EU-ban a versenyjognak integrációs céljai is vannak annak érdekében, hogy a tagállamok közötti kereskedelmet ne akadályozzák. Az esetjog és a szabályok a gyakorlati következményeikkel elősegíthetik ezen célok elérését.¹⁰ Ezen kívül az EU-ban érvényes alapszabadságok, mint például a letelepedés szabadsága, az áruk szabad mozgása, illetve a szolgáltatások nyújtásának szabadsága csak olyan piaci körülmények között valósulhatnak meg, melyek kellőképpen nyitottak. Ez azért különösen fontos, mivel a fogyasztók csak ebben az esetben tudják szabadon megválasztani a kereskedőket, illetve a kereskedők is csak ilyen piaci körülmények között tudják szabadon ellátni a fogyasztóikat és egyéb partnereiket.¹¹

Az egyén méltóságának tiszteletben tartása lehetőséget nyújt arra, hogy szabad döntésük következtében úgy lépjenek a piacra vagy jelenjenek meg ott, hogy nem kényszerítik őket, ezért a közjó érdekében szükséges a verseny és az állami szabályozók közötti harmónia.

A szabadverseny és a demokrácia megőrzésében a versenyjog azért is tölt be fontos szerepet, hogy például az egyes nagyvállalatok ne tudjanak visszaélni a helyzetükből fakadó előnyökkel. A versenyjog célja alapvetően a verseny tisztaságának és szabadságának biztosítása, így többek között a piac hatékony működése, és a gazdasági szereplők jogainak biztosítása annak érdekében, hogy a gazdasági szférában történő jelenlétet ne lehessen korlátozni, illetve rontani. Mindez szoros összefüggésben van a kereskedelmi joggal, illetve a magánjoggal is. Mindemellett a fogyasztók jogainak védelme különösen fontos mind a magyar,

⁹ Lásd: Damien GERADIN, Anna LAYNE-FARRAR and Nicolas PETIT: *EU Competition Law and Economics*. First Edition, Oxford University Press, 2012. (továbbiakban: GERADIN - LAYNE-FARRAR - PETIT), 19-24.

¹⁰ Uo. 24-26.

¹¹ SZUCHY Róbert: Az energijog és az energetikai szabályozás aktuális kihívásai. In: GLAVANITS Judit (szerk.): *A gazdasági jogalkotás aktuális kérdései*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019., 231.

https://nkerpo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/13008/740_A_gazdasagi_jogalkotas_aktualis_kerdesei_web.pdf;jsessionid=5F8F7033C039AFCC6E04A98FDBE2AFBE?sequence=1#page=232

mind az EU szabályozásában. Ahhoz, hogy az emberek megfelelő áron, illetve megfelelő minőségű termékekhez juthassanak hozzá szükséges a vállalatok tevékenységének szabályozása. Mindez következik az emberi méltóságból is, mely univerzális jogérték, és mindenkit megillet. Ezért van szükség arra, hogy a versenyjog alkalmazása révén a piac megfelelően és hatékonyan működjön, és az egyéb szereplők jogait tiszteletben tartsák. Ennek kapcsán fontos, hogy olyan magatartást tanúsítsanak, amelyek révén nem csak a fogyasztók, de maguk az emberek egyéni szabadságjogai sem szenvednek csorbát.

Mivel a piacon különböző státuszú és vagyonú alanyok vannak jelen, amelyek érdekei nem féltétlenül azonosak, sőt általánosságban megállapítható, hogy ellentétesek, ezért szükség van a piac szabályozására, hiszen anélkül nem tudna megfelelően működni. A piac önmagában nem képes a kiegyensúlyozott magatartásokat biztosítani. Kizárólag akkor tudna mindez megvalósulni, ha minden gazdasági aktor tisztességesen és erkölcsösen tevékenykedne. Ehhez az kellene, hogy mindannyian ugyanazt tekintsék értéknek ugyanazon értelmezéssel. Ez azonban lehetetlen, tekintettel arra, hogy az emberek különbözőek, és máshogy gondolkoznak. Ha az egyes piaci szereplők minél nagyobb hatalommal és befolyással rendelkeznek, továbbá minél kevésbé hatékony egy jogszabályi környezet, úgy válnak egyre jobban kontrolálhatatlanná. Ennek megvalósulását meg kell előzni azzal, hogy a piaci és a demokratikus értékeket veszélyeztető magatartásokat betiltják, illetve ettől eltiltják az egyes szereplőket. Ekkor fog tudni megfelelően és hatékonyan működni a verseny. A piacon történő részvétel nem csak a kiváltságos személyek kizárólagos joga, hanem mindenkié, így a versenyjogi szabályoknak a közérdeket és az embereket kell szolgálnia.

Ezzel kapcsolatban például a média sokszor azt a rémképet festi elénk, hogy valamelyik nagy cég fogja uralni a piacokat, azonban WU amerikai jogászprofesszor szerint általában a gazdasági szektorok duopolisztikusak, vagy oligopolisztikusak, ahol kettő, vagy három-négy szereplő dominál.¹² Ahhoz, hogy egy erőfölényes pozíciót érjenek el a vállalkozások, többféle utat választhatnak. Megvalósítható akár évekig tartó fejlesztések révén úgy, hogy egy új népszerű terméket állítanak elő, aminek nincs konkurenciája. Ennél gyorsabb és népszerűbb módszer azonban az, ha egy vagy több, már 'kész' vállalatot szereznek meg. Gyakran méretgazdaságosságból fakadó hatékonysági előnyökre hivatkozva próbálnak meg más versenytársakat felvásárolni, és így minél nagyobb piaci erőre szert tenni. 2018-ig például az

¹² Tim WU: The Oligopoly Problem. *The New Yorker*, April 15, 2013.
www.newyorker.com/tech/annals-of-technology/the-oligopoly-problem

Amazon 91, a *Google* 214, és a *Facebook* 67 különböző vállalkozást vásárolt fel,¹³ ami által egyeduralkodókká váltak a digitális piacokon.¹⁴

Ha a regnáló hatalmak minderre nem tudnak hatékony választ adni, úgy annak politikai, gazdasági és egyéb társadalmi következményei lehetnek. A piac tökéletlenségének következtében, annak érdekében, hogy elkerülhető váljon az esetleges bármiféle visszaélés, szükség van egy a gazdasági szereplők feletti hatalomra, amely képes arra, hogy rákényszerítse a szereplőket ezen szabályok betartására. Ennek megvalósulása érdekében biztosítanak az államok egyes versenyhatóságoknak, illetve bíróságoknak hatásköröket, amelyek útján próbálnak hatékony védelmet nyújtani a versenyjogi szabályok betartása érdekében. Ezért is ruháztak az EU-ban a tagállamok többek között az Európai Bizottságra (továbbiakban: Bizottság) is jogokat: a Bizottságra ruházott hatáskör célja az, hogy biztosítsa a közös piacon a versenyszabályok alkalmazását, amely szabályok szerepe pedig az, hogy meggátolják a versenynek a közérdek, a vállalkozások és a fogyasztók kárára történő torzulását.¹⁵

Mindennek megvalósulása során felmerül a kérdés, hogy mennyiben szükséges beavatkozni a piac működésébe, mikor szükséges azt már állami eszközökkel kontrolálni. Az első komolyabb versenyjogi jogszabályt, az 1890-es amerikai *Sherman Act-et* is az egyre növekvő és így nagyobb hatalomra szert tevő trösztök miatt fogadták el.¹⁶ Példaként említhető a *Standard Oil* nagyvállalat, ami a világ legnagyobb magáncége volt, és közel 25 évig volt képes monopóliumként működni. A tulajdonos, *John D. Rockefeller*, közel 300-400 milliárd dolláros vagyonnal rendelkezett.¹⁷ A társaság hatalma az 1900-as évekre kiterjedt szinte az összes nagyobb iparágra is.¹⁸ Végül 1911-ben az amerikai Legfelsőbb Bíróság (*Supreme Court*) (továbbiakban: Legfelsőbb Bíróság) döntése nyomán 34 részre darabolták fel,¹⁹ köztük 7 nagyobbra, pl. a *Standard Oil of New Jersey-re (Exxon)*, amik továbbra is a világ legerősebb és leghatalmasabb cégei maradtak.²⁰

¹³ Tim WU: *The Course of Bigness Antitrust in the New Gilded Age*. New York, Colombia Global Reports, 2018. [továbbiakban: WU (2018)], 123.

¹⁴ Az ilyen típusú felvásárlásokat gyilkos akvizícióknak (*killer acquisitions*) is nevezik, ezek először a gyógyszeripari vállalatoknál voltak megfigyelhetőek.

Lásd: Richard WHISH QC (HON): *Killer Acquisitions and Competition Law: Is there a Gap and How Should It Be Filled?*, *National Law School of India Review*, Vol. 34 Iss. 34, 2022.

<https://repository.nls.ac.in/cgi/viewcontent.cgi?article=1371&context=nlsir>

¹⁵ C-94/00. sz. ügy *Roquette Frères SA kontra Directeur général de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes, kontra az Európai Közösségek Bizottsága* [ECLI:EU:C:2002:603] 42. pont.

¹⁶ WU (2018) 30.

¹⁷ Uo. 59.

¹⁸ Uo. 25.

¹⁹ Uo. 67.

²⁰ Uo. 68.

Hitler növekvő hatalmának is egyik segítsége az volt, hogy a német társadalom a kulcsfontosságú szektorokban, mint például az acél, a gumi, a szén ágazatban elfogadta a monopóliumok létezését. Monopóliumok uralták Németországot, és a hatalom is ezekre a vállalatokra támaszkodott a II. világháborúban. A mindennek következtében létrejött kartellek a német háborús tervek részét képezték. Közéjük tartozott többek között a *Krupp* haditechnikai vállalat, de legjelentősebb az *I.G. Farben* vegyi kartell volt. Ezek a cégek közrejátszottak abban, hogy Hitler a hatalmi céljait elérje. Az Amerikai Egyesült Államok által 1947-ben kezdeményezett német kartellmegszüntetési törvény (*Dekartellisierungsgesetze*), célja is az volt, hogy a kartellek által uralt ipar és a náci uralom közti kapcsolatot egyszer és mindenkorra megszüntesse. Úgy gondolták, hogy a verseny a legjobb eszköz és biztosíték arra, hogy a politika és a gazdaság összefonódását elkerüljék.²¹ Így végül a II. világháború után az *I.G. Farben*-t három részre darabolták fel: a *Bayer*, a *Hoechst*, és a *BASF* vállalatra.²²

Az előbbi példák alapján látható, hogy a közérdeknek megfelelő állami, gazdasági, társadalmi és politikai működés érdekében szükséges a piac szabályozása, azonban sokszor az érdemi cselekvés csak később történik meg. Az állam a jog eszközeivel képes beavatkozni a piac működésébe és az aktorok tevékenységébe annak érdekében, hogy a piac a tőle elvárt valós szerepét ellássa. A versenyjog területén alapvető követelmény a változó piaci környezet révén a piac folyamatos figyelemmel kísérése, hogy a jog továbbra is hatékony eszközt tudjon biztosítani a tisztességtelen piaci magatartásokkal szemben. Ezáltal nagyobb mértékben biztosítható a piac egyensúlya. A közérdek megkívánja, hogy olyan szabályozott rendszerben működjenek a gazdasági szereplők, amelyben a 'tisztesség' érvényesül. A szabályozás célja tehát, hogy az egyes aktorok ne tudjanak jogellenesen cselekedni, ne legyen módjuk arra, hogy a közérdekkel össze nem egyeztethető magatartásukkal a piacot uralják vagy befolyásolják, és ezzel olyan körülményeket teremtsenek, amely kiszolgáltatottá, illetve védtelessé teszi az egyéb szereplőket.

Ahogy fentebb már említettem, az erőfölényes helyzetek, az összefonódások, valamint a vállalkozások egységes működése is nagymértékben károsíthatják a megfelelő gazdasági működést, valamint a piac szerkezetét. A túlságosan nagy befolyással bíró vállalkozások, mint pl. a *Standard Oil* is volt, a felvásárlások útján óriásokká nőhetik ki magukat, - mint ahogy teszik azt a nagy tech cégek is - amely során mind a társadalomra, mind a demokráciára hatást gyakorolhatnak, továbbá az emberek egyéni szabadságát is csorbíthatják. Ebből következik,

²¹ Anita PELLE: *The German Roots of the European Community's Cartel Regulation*. Szeged, 2010., 13. doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/848/3/tezisek_Pelle_eng.pdf

²² WU (2018) 80.

hogy a kis-és középvállalkozások (továbbiakban: kkv.) védelme is szempont figyelemmel arra, hogy azok jelenléte a gazdaság működésében a társadalom részére előnyökkel jár. Az egyes összefonódások elbocsátáshoz is vezethetnek, amely során munkanélküliség növekedésével kell számolni. Az állam annak érdekében ellenőrzi az összefonódásokat, hogy a piacon megfelelően valósulhasson meg a verseny, az ne torzuljon.

A csúcstechnológiai piacon tevékenykedő, így különösen napjainkban a szociális hálót uraló vállalkozások megfelelő jogi keretek nélkül egyes országok választásait is eldönthetik azáltal, hogy az általuk megengedett tartalmakat engedik megjeleníteni, illetve eljuttatni a felhasználókhoz. Az emberek az olyan rendszereket támogatják, amelyek megvédik őket, nem pedig azokat, amelyek kárt okoznak nekik. Ez a fajta gondolkodás erősen jelen van a demokráciákban. A verseny védelme és fenntartása így a társadalom alapvető érdekét szolgálja, hiszen annak előnyeit mind a vevők, mind az eladók élvezhetik. Minderre tekintettel fontos, hogy hitelesen, átláthatóan és megfelelően szabályozzák az egyes gazdasági szektorokat annak érdekében, hogy a piacon a verseny és a kitűzött célok megvalósítása biztosított legyen.

Ahhoz pedig, hogy miként tekintünk a verseny lényegére az egyes versenyelméletek és versenyiskolák járultak hozzá jelentősen. Napjainkban a versenypolitikákat nem csak a jogtudósok és jogalkalmazók befolyásolják, mivel a versenyről való gondolkodást komoly gazdasági alapok is áthatják. Több fontos versenyelméleti irányzat is létezik, melyek széleskörben elemezhetőek a hozzájuk kapcsolódó jogirodalomban.

A versenypolitikák általában többféle elméletből, illetve azoknak bizonyos elemeiből tevődnek össze. Az egyes rendszereknek, illetve rezsimeknek a versenypolitikájukat úgy kell kialakítaniuk, hogy mindig naprakészek legyenek a fejlődésre. A tudomány további versenyjogi elméleteket fog létrehozni, és az egyes politikai paradigmaváltások szintén fejlesztően hatnak a régebbi elméletekre. Tekintettel erre egyes koncepciók, illetve politikák mindig időlegesek, egy meghatározott korszakra adnak választ, és határozzák meg a célokat. Ezért a rendszereknek rendelkezniük kell a megújulás képességével, és nyitottnak kell lenniük új megoldásokra. A friss technikák-technológiák megjelenése másféle típusú versenyellenes magatartásokat eredményezhet, amelyek így új feladatok elé állítják a jogalkotókat és jogalkalmazókat.

A versenyjog azonban önmagában nem tudja megoldani a piacon felmerülő problémákat, ezért egyéb szabályozókra, illetve eszközökre is szükség van, különösen egy súlyosabb gazdasági válság idején. A válság úgy definiálható, hogy „az egyén, egy csoport vagy a társadalom életében megnyilvánuló súlyos zavar, nehéz helyzet, amelynek kimenetele jó is,

rossz is lehet.”²³ A fogalom jelen disszertáció kontextusában úgy pontosabb, hogy a *gazdasági* életben megnyilvánuló *komoly* zavar, nehéz helyzet, amelynek kimenetele jó is, rossz is lehet. Szerencsés esetben a versenyjog és az egyéb szabályozók egymást kiegészítik, és így elősegítik a válságból való kilábalást, valamint a talpraállást. Minderre tekintettel célrevezető szöbáhozni ezen szabályozási alternatívákat is a teljesség igénye nélkül, hiszen mindennek mélyrehatóbb ismertetése nem a versenyjog feladata. Ennek körében a mélyebb közgazdasági elemzést²⁴ elkerülve érdemes megemlíteni az egyes gazdasági intézkedések közötti összefüggések piacra gyakorolt hatásait, valamint a válságokat kiváltó okok feltárásának igénye nélkül azokat az eszközöket, amelyeket a jegybankok, a kormányzatok, illetve a jogalkotók számára rendelkezésre állnak a válság következményeinek mérséklésében és az abból való kilábalásban.

Már SCHUMPETER osztrák közgazdász is arra figyelmeztetett, hogy a kapitalizmus - természetéből fakadóan - időszakonként súlyos válságot okoz. Álláspontja szerint ennek az az oka, hogy a tőke a jelentős monopol erővel bíró nagyvállalatoknál összpontosul. A sikeres gazdasági szereplők naggyá terebélyesednek, és a túlzott növekedési vágyukból fakadóan a kezdetben innovatív feltörekvésükből később hanyatlás lesz. Az ebből származó bukásból, és a vele járó valamennyi gazdasági sokkhatásból pedig új vállalatok emelkedhetnek fel. Ennek alapján a kapitalizmus fejlődésében a válság, mint egyfajta 'megváltó' jelenik meg. Ez figyelhető meg MARX kapitalizmus kritikájában is, mint krízis-generáló rendszer.²⁵ Ennek alapján az újabb gazdasági fellendülés magában hordozza a következő recessziót is, mint egyfajta ciklikusság.

A liberális, illetve neoliberais közgazdasági szemlélet előtérbe helyezi az egyéni szabadságot és a magánautonómiát, valamint a minél kevesebb szabályozást, azaz a deregularizációt. Ezen álláspont szerint a piac olyan önszabályozó erővel bír, ami a problémákat magától megoldja. Kérdés azonban, hogy a gazdasági válságból fel lehet-e állni, vagy hogy a kilábalásra miként kerül sor, hiszen nem mindegy, hogy végleges jellegű pusztítást hagy maga után, akár civilizációk eltűnését eredményezve, mint ahogy történt az a Húsvét-szigetek esetében is.²⁶ Ha kizárólag önmagában a piacra bíznák azt, hogy a krízis megoldódjon, akkor

²³ Dr. KRISKÓ Edina: Szervezeti kommunikáció. *Nemzeti Közszolgálati Egyetem Vezető-és Továbbképző Intézet*, Budapest, 2014., 29.

m.ludita.uni-

nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10484/Teljes%20sz%C3%B6veg?sequence=1&isAllowed=y

²⁴ A közgazdaságnak a versenyjog területén való szerepe kapcsán lásd: VALENTINY Pál: *Közgazdaságtan a jogalkalmazásban. Közgazdasági Szemle*, 02. 2019. 66. évf.

<https://real.mtak.hu/91118/1/02ValentinyA.pdf>

²⁵ Yanis VAROUFAKIS: *The Global Minotaur America, the True Origins of the Financial Crisis and the Future of the World Economy*. London & New York, Zed Books, 2011., 34.

²⁶ Lásd Jared DIAMOND: *Collapse: How Societies Choose to Fail or Succeed*. Penguin Books. 2011, 79-119.

minden bizonnyal a gazdaság helyreállása sokkal súlyosabb következményeket vonna maga után, és hosszabb ideig tartana.

Ennek érdekében szükséges az állami beavatkozás. Az, hogy valamely ország milyen módon kívánja egy válsággal felvenni a harcot, az sok tényezőtől függhet, például, hogy milyen erős gazdasággal rendelkezik, mennyiben érinti a válság, lokális vagy világméretű-e, milyen jelentőségű szektorokat foglal magába, milyen szerkezetű gazdaságban működik, vagy hogy milyen mértékben szükséges a folyamatokba közbelépni. Egy erősebb gazdasággal rendelkező országban alkalmazott megoldások nem biztos, hogy elegendőek vagy megfelelőek egy gyengébb alapokon nyugvó esetében. Ezért nincs is mindenre kiterjedő recept a válságok ellen sem.

Ezen kívül azt megmondani, hogy egy gazdasági válság mikor fog bekövetkezni, nem egyszerű feladat. Így például egy pénzügyi buborék esetében sem könnyű mindezt előrelátni. Rendszerszintű kockázatok okozhat például a bankok túlzott kockázatvállalása; a túlzott vállalati és lakossági eladósodottság,²⁷ és az eszközár-buborék kialakulása: „amikor az olyan eszközök ára, mint pl. az ingatlan, a tényleges értéket messze meghaladó mértékben megemelkedik, a szóban forgó ár hirtelen leesésének kockázata veszélyt okoz.”²⁸ „Kockázatok különböző szinteken és formákban jelentkezhetnek. A gazdaság széles körű lelassulása miatt az ingatlantulajdonosoknak nagy adósságterhet kell viselniük úgy, hogy eközben ingatlanuk értéke csökken; a hiteleket finanszírozó pénzintézeteknek pedig egyre több nem fizető ügyféllel kell számolniuk. A feltörekvő piacok növekedésének lassulása is árthat a gazdaságnak például azáltal, hogy csökken az áruk iránti kereslet, ami az érintett iparágakban munkahelyek megszűnéséhez vezet. Másik lehetséges hatásként nagy eladási hullám indulhat el az adósságpiacokon, a részvénytőzsdéken és a devizapiacokon, aminek következtében a vállalatok nehezebben tudják finanszírozni tevékenységüket, megakasztva ezzel a gazdasági növekedést.”²⁹

Egy ilyen buborék kipukkanása előtt a kockázatvállalási kedv erősebb, és az egyes eszközök túlértékelteké válhatnak, ami a buborék kipukkanása után recessziót vált ki. Ennek következtében a felelőtlen hitelezés sem kedvez a stabil gazdaságnak. Itt külön probléma a *flailing firm* jelenség, vagyis az, hogy olyan, a piacon 'lebegő' szereplőknek is tőkét biztosítanak, amelyek így is, úgy is versenyképtelenek, és el kellene hagyniuk a piacot. Ezzel együtt a fizetéseképtelenségük pedig előre vetíti azt, hogy később a megszüntetésükre irányuló

²⁷ www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/macprudentialpolicies.hu.html

²⁸ Uo.

²⁹ www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/financial_stability.hu.html

eljárások indulnak, és a részükre nyújtott összegek is behajthatatlanná válnak. Mindez pedig nem növeli, hanem csökkenti a versenyképességet, gátolva és eltántorítva az esetleg jobban teljesítő versenytársak piacra lépését.

Tovább növeli a gondokat a kormányzatok által a válságkezelésére felvett hitelek. A gazdasági és az ennek következtében keletkező társadalmi gondok orvoslására kért mentőövek miatt bekövetkezett eladósodás, valamint az ennek során vállalt feltételek teljesítése érdekében hozott megszorító intézkedések, kiegészülve a krízis következtében keletkező munkanélküliséggel, mind olyan tényezők, amelyek könnyen átterjedhetnek politikai színtérre is kormányválságot okozva, hiszen mindez a társadalmi egyenlőtlenségeket erősíti. További következménye lehet, hogy az államadósság mérséklése érdekében a kormányok csökkentik a kiadásokat, és adókat növelnek. A túlzott mértékű magán- és közkiadások megnyirbálása révén pedig a hazai kereslet össze is dőlhet, hiszen a keresletet drasztikusan visszavetheti. Ennek elkerülése céljából a kormányok próbálják az exportot növelni, aminek érdekében igyekez(né)nek a nemzeti valutát leértékelni.³⁰ Emellett a likviditás biztosítása során alkalmazott pénznyomtatás - ami árnövelő, inflációs hatással rendelkezik - viszont az export versenyképességét negatívan befolyásolja. Mindez pedig visszatárhathatja a fogyasztói vásárlást is.

A jelenlegi gazdasági növekedést elemző teóriák között általános az a vélekedés, hogy hosszú távú fellendülés szempontjából az újabb befektetések, a humán tőke fejlesztése, így a oktatás és az innováció kiemelten fontos.³¹ A piaci viszonyok tekintetében kedvezőtlen környezetben viszont kérdéses, hogy milyen mértékű a befektetési kedv. Ha véleményük pozitív a tekintetben, hogy beruházásaik megtérülnek, akkor ez mind a gazdaság fellendülésére hathat, generálva a fogyasztás és a foglalkoztatás növekedését is. Ha úgy látják, hogy a feltételek megfelelőek, akkor befektetnek, de ha nem, akkor fontos, hogy a kormányok, illetve a jegybankok milyen üzenetet küldenek a piaci szereplőknek annak érdekében, hogy a pesszimista hangulatot megtörjék. Erre tekintettel a válságkezelés során tett felelőtlen, hiteltelen kijelentések, az abba vetett bizalom hiánya miatt csak tovább mélyíti a gondokat. A piacok megnyugtatóra tett nyilatkozat jelentőségét, bizonyítja például 2012-ben az

³⁰ Az Európai Unióban az eurót használó tagállamok esetében erre nincs lehetőség, ami pl. 2010-es görög államadósság krízisnek is az egyik fő problémája volt.

Lásd még CSANKOVSKZI Kata – MEZŐ Júlia: A görög válság – az euróövezet drámája. eco.u-szeged.hu/download.php?docID=39951

Görög adósságválság összefoglaló: okai, kialakulása, válságkezelés, 2022.06.22. elemzeskozpont.hu/gorog-adossagvalsag-osszefoglalo-okai-kialakulasa-valsagkezeles

³¹ FARKAS Beáta: The Impact of the Global Economic Crisis in the Old and New Cohesion Member States of the European Union, *Public finance quarterly*, Budapest, State Audit Office of Hungary, Vol.LVII (1), January 2012., 61-62. https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/8995/1/a_53_70_farkasbeata.pdf

euróválság során DRAGHI Európai Központi Bank (továbbiakban: EKB) elnökének beszéde, aki hangsúlyozta, hogy: „az EKB kész bármi áron megőrizni az eurót. És higgyenek nekem, ez elég lesz.”³²

A pillanatnyi politikai érdekek, különösen egy választás idején, gyakran ellentétesek az egyes jegybanki intézkedésekkel (pl. az infláció fékmentartására hozott jegybanki alapkamat-emelés), vagy azzal, amit alapvetően egy kormányzatnak tennie kellene a gazdaság helyreállítása és a pénzügyi stabilitás érdekében. Pánikhangulatban, az emberek kiveszik a megtakarításaikat a pénzügyi intézetekből és nem költekeznek, ennek következtében a bankszektor összedőlhet további likviditási problémákat okozva. A vállalkozások a költségeiket és az adósságukat mérsékelni akarják, ezáltal csökken a kereslet, az üzletek bezárnak, és a munkanélküliség növekszik. Mindez árzuhanást válthat ki, ami arra ösztönzi a fogyasztókat, hogy kivárjanak, hátha tovább esnek az árak, kiváltva ezzel a deflációs hatást. Habár ha a kereslet csökken, az nem feltétlenül jelenti a termékek árának csökkenését is, mivel a vállalatok fenntarthatják áraikat úgy, hogy a termelést csökkentik.

A pénzügyi válság óta a pénzügyi stabilitás is nagyobb hangsúlyt kapott. Az EKB „értelmezésében a pénzügyi stabilitás azt jelenti, hogy a pénzügyi rendszer komolyabb megrázkódtatások nélkül képes ellenállni a különféle sokkoknak. Vagyis a lakosság továbbra is hozzáférhet bankszámláihoz, a vállalatok végrehajthatják fizetési tranzakcióikat, a befektetők tovább kereskedhetnek, a bankok pedig – az egymástól, illetve a központi banktól felvett hitelekkel – változatlanul refinanszírozhatják tevékenységüket.”³³

Ezeknek a problémáknak a figyelembevételével kell megtalálni a megfelelő eszközöket arra, hogy a gazdaság biztos lábakon álljon.

Az egyes jegybanki, illetve az EU-ban az EKB intézkedéseken túl az egyik legegyszerűbb válságkezelési mód az államok számára a kölcsön, illetve a hitelfelvétel, akár az ennek érdekében létrehozott egyes garanciaalapok útján. Ilyen hitelezőknek tekinthetők pl. a Nemzetközi Valuta Alap (IMF), a Világbank, és az Európai Beruházási Bank.

A *COVID-19 járvány* okozta válság elleni küzdelem kapcsán érdemes megemlíteni, hogy az EU-ban 2020 áprilisában elfogadtak egy, a tagállamokat a járvány következményeinek való leküzdésében segítő intézkedéscsomagot (úgynevezett három biztonsági háló), amely felöleli az *Európai Stabilitási Mechanizmustól* származó támogatást, az *EBB Csoport Páneurópai*

³² Speech by Mario Draghi, President of the European Central Bank at the Global Investment Conference in London 26 July 2012.

www.ecb.europa.eu/press/key/date/2012/html/sp120726.en.html

³³ www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/financial_stability.hu.html

*Garanciaalapját és a szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszközt (SURE). Ezek együttesen 540 milliárd eurót tesznek ki hitelek és garanciák formájában. Mindezzel a vállalkozásokat és a munkavállalókat kívánják támogatni.*³⁴

2020 júliusában a tagállamok elfogadták a 750 milliárd eurós *NextGenerationEU* helyreállítási alapot, amelyet együttesen, uniós hitelfelvétellel finanszíroznak.³⁵ A *helyreállítási és rezilienciaépítési eszközzel*³⁶, mint a *NextGenerationEU* központi eleme, hiteleket és támogatásokat nyújtanak a tagállamoknak annak érdekében, hogy előmozdítsák az egyes reformjaikat és beruházásaikat. Emellett a *kohéziós célú és az európai területeknek nyújtott helyreállítási támogatás (REACT-EU)*³⁷ útján kívánják a beruházást ösztökélni. A forrásokat az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA), az Európai Szociális Alap (ESZA), és a leginkább rászoruló személyeket támogató európai segítségnyújtási alap (FEAD) biztosítja.³⁸

Hitelkonstrukciókat Magyarország is indított, mint a *MFB Krízis Hitelprogram, MFB Versenyképességi Hitelprogram, MFB Gazdaság Újjáépítési Hitel Program, MFB Gazdaság Újjáépítési Hitel Program*.³⁹

Az egyes hitelfelvelek mellett alternatíva lehet még az államok számára az egyes állampapír és kötvény kibocsátások, ami által elérhető lehet, hogy ne kifelé, azaz külföldi hitelezők felé adósodjanak el, hanem befelé, a saját lakosságuk felé.⁴⁰

A jog alapvetően az egyes jogalkotási és jogalkalmazói folyamatok eszköze. Ennek során – attól függően, hogy milyen célokat kívánnak elérni – a különböző jogterületeken történő jogalkotás nyújthat segítséget a válság leküzdésében. Mivel a krízis következményeinek csökkentése tekintetében releváns tényező az idő, így a minél gyorsabb döntéshozatal, illetve a piaci folyamatokba történő hatékony és időben megvalósuló beavatkozás különösen fontos. Tehát mindenképpen javasolt az olyan szabályok bevezetése és alkalmazása, amelyek mindehhez biztosítják a megfelelő eszközöket.

Magyarországon a versenyjog területén a *COVID-19 járvány* idején bevezetésre került a *tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény*

³⁴ www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/ar2020~4960fb81ae.hu.html

³⁵ Uo.

³⁶ ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_hu

³⁷ Uo.

³⁸ Uo.

³⁹ Lásd A Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében a koronavírus világjárvány mikro-, kis- és középvállalkozásokra, valamint nagyvállalatokra gyakorolt gazdasági hatásainak mérséklése érdekében az MFB Magyar Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság által megvalósításra kerülő hitelkonstrukciókkal kapcsolatos intézkedésekről szóló 1171/2020. (IV. 21.) Korm. határozat.

⁴⁰ Lásd pl. babaváró kötvények.

www.allampapir.hu/allampapirok/BABA/

eltérő alkalmazásáról szóló 406/2021. (VII. 8.) Korm. rendelet által a gyorsított ágazati vizsgálat. A jogalkotó felismerte a gyors reagálás szükségességét, aminek következtében a GVH „ha valamely ágazat sajátosságai, egyedi jellemzőinek összessége vagy szerkezeti struktúrája alapján megalapozottan feltehető, hogy az ágazathoz tartozó valamely piacon a verseny torzul vagy korlátozódik, és ezen piaci problémák feltárása és kezelése érdekében sürgős beavatkozás indokolt, a piaci folyamatok feltárása és értékelése céljából végzéssel gyorsított ágazati vizsgálatot indít.”⁴¹ A vizsgálat eredményéről egy hónapon belül jelentéstervezet készül, amely határidő legfeljebb két alkalommal további egy hónappal meghosszabbítható.⁴² Ezen kívül a bírság ellen benyújtott keresetet a bíróság 15 napon belül köteles elbírálni.⁴³ Az eljárás gyorsaságát tovább növeli, hogy az ágazatban tevékenykedő vállalkozások a jelentéshez fűzött észrevételeiket 8 napon belül tehetik meg, illetve a vizsgálat irataiba csak a vizsgálat lezárulta után lehetséges betekinteni.⁴⁴

Az adózási szabályok szintén hozzájárulhatnak a válság okozta nehézségek enyhítéséhez. A krízis által leginkább sújtott gazdasági ágazatok közterheinek csökkenésével javulhat a versenyképesség. Ennek keretében szóba jöhet pl.:

- szociális hozzájárulási adó alóli mentesség,
- járulékmentesség,
- szakképzési hozzájárulás alóli mentesség,
- rehabilitációs hozzájárulás kedvezménye,
- könnyítések a kisvállalkozások adójában,
- turizmusfejlesztési hozzájárulásra kötelezettek kedvezménye,⁴⁵
- az érintett válsággal sújtott ágazatra vonatkozó egyéb speciális kedvezmények.⁴⁶

Ezen kívül az adóvisszatérítés⁴⁷ is csökkentheti a terheket, ami ösztönzően hathat a fogyasztásra, illetve a beruházásokra. Továbbá az egyéb adónemek, így például az általános

⁴¹ A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény eltérő alkalmazásáról szóló 406/2021. (VII. 8.) Korm. rendelet 1. § (1) bek.

⁴² Uo. 1. § (4) bek.

⁴³ Uo. 1. § (5) bek.

⁴⁴ Uo. 1. § (8) bek.

⁴⁵ Lásd pl. a koronavírus világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges azonnali intézkedésekről szóló 47/2020. (III. 18.) Korm. rendelet közterhekkel kapcsolatos részletszabályairól és egyes új intézkedésekről szóló 61/2020. (III. 23.) Korm. rendelet; a veszélyhelyzet ideje alatt egyes gazdaságvédelmi intézkedésekről szóló 485/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet; és a szálláshely-szolgáltatók meghiúsuló foglalásaiból eredő bevételkiesés részleges megtérítéséről szóló 523/2020. (XI. 25.) Korm. rendelet.

⁴⁶ Lásd pl. A koronavírus világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásainak enyhítése érdekében a légitársaságokban tevékenykedő vállalkozások közteher kötelezettségeinek csökkentéséről szóló 209/2020. (V. 15.) Korm. rendelet.

⁴⁷ Lásd pl. a veszélyhelyzetre tekintettel a gyermeket nevelő magánszemélyek adóvisszatérítéséről szóló 560/2021. (IX. 30.) Korm. rendelet.

forgalmi adó és társasági adó mérséklése mind a fogyasztásra hat, illetve a piaci szereplők terheinek enyhítésére, ami tovább serkentheti a gazdasági folyamatok megindulását. Figyelemmel kell lenni azonban arra, hogy a közteher fizetési mentesség az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése szerinti állami támogatásnak minősülhet.⁴⁸

Az adószabályozással szoros összhangban, illetve átfedésben vannak a munkajog területén hozott speciális szabályok, amik elősegíthetik a munkahelyek biztonságát, így akár a munkáltató általi nehezebb felmondási feltételek, vagy az egyes járulékfizetési terhek csökkentése. Ennek körében például a kedvezmények igénybevételének feltételévé lehet tenni, hogy a munkáltató nem bocsátja el a dolgozót, és munkabérfizetési kötelezettségének eleget tesz, valamint a mentességi igényét bejelenti az adóhatóságnak.⁴⁹ Érdeemes odafigyelni a határozott idejű munkaszerződéssel rendelkező munkavállalókra is, mert a költségek csökkentése érdekében gyakran a munkáltatók nem újítják meg a jogviszonyt.⁵⁰

A vállalkozások a munkaerő megtartása érdekében élhetnek a részmunkaidős foglalkoztatással, valamint a ledolgozott munkaórák csökkentésével, viszont, ha a válságból való kilábalás hosszabb távú, akkor már dönthetnek veszteségeik csökkentése érdekében az elbocsátások mellett.

Szóba jöhetnek még az átképzési járadékok a munkavállalók máshol történő foglalkoztatása érdekében, így akár az előírt oktatási követelmények teljesítése esetén az álláskeresői járadék újraindítása, valamint az egyéb munkahelyvédelmi bértámogatások.

A vállalkozások fizetésektelenségére irányuló jogszabályok, így a csőd-, felszámolási-, végrehajtási-, és végelszámolási jogszabályokra vonatkozó rendelkezések szintén elősegíthetik a vállalkozások reorganizációját. Ilyen például a végrehajtásokra vonatkozó moratórium⁵¹, valamint azok szünetelésének elrendelése,⁵² illetve az egyes szerződések (így pl. hitel-, kölcsön-

⁴⁸ Lásd pl. Uo. 3. §.

⁴⁹ Lásd pl. a veszélyhelyzet ideje alatt egyes gazdaságvédelmi intézkedésekről szóló kormányrendelet módosításáról szóló 105/2021. (III. 5.) Korm. rendelet 1. §. és a kutató-fejlesztő tevékenységet végző munkavállalók veszélyhelyzet idején megvalósuló foglalkoztatásának a Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében történő támogatásáról szóló 103/2020. (IV. 10.) Korm. rendelet.

⁵⁰ ÉLTETŐ Andrea: The Economic Crisis and its Management in Spain, *Eastern journal of European studies*, Editura Universităţii »Alexandru Ioan Cuza« din Iaşi, Vol.2 (1), June 2011., 48.

https://ejes.uaic.ro/articles/EJES2011_0201_ELT.pdf

és ÉLTETŐ Andrea: Spanyolország mélyülő válsága. *Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézet*, 2012. 97. szám., 4.

<https://real.mtak.hu/4202/1/Mh--97.pdf>

⁵¹ Lásd pl. a koronavírus világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges azonnali intézkedésekről szóló 47/2020. (III. 18.) Korm. rendelet 1. §; és az egyes kiemelt társadalmi csoportok, valamint pénzügyi nehézséggel küzdő vállalkozások helyzetének stabilizálását szolgáló átmeneti intézkedésekről szóló 2020. évi CVII. törvény 4. §.

⁵² Lásd pl. a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény 11. § (2) (c) pont.

vagy lízingszerződések) felmondására vonatkozó korlátozások,⁵³ amik lehetővé tehetik a vállalkozások számára, hogy a tartozásukat átstrukturálják, és a visszafizetés ütemét átalakítsák.

A csődeljárás fejlesztése tekintetében fontos volna a reorganizációhoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése is, például eszközközvetítő alapításával. Emellett fontos, hogy az egyes körbetartozások ne állami és önkormányzati részről induljanak el, és ne ők okozzák a vállalatok likviditási gondjait. A kifizetések felgyorsításával mindezt meg lehet előzni,⁵⁴ figyelemmel arra is, hogy egyes vállalkozások a tönkremenésükkel másokat is magukkal ránthatnak.

A fentiek alapján látható, hogy a pénzügyi nehézséggel küzdő vállalkozások fizetőképességének javítása és továbbműködésének biztosítása érdekében hozott intézkedések, mind elősegíthetik a válságból való kilábalást. *A veszélyhelyzet során a vállalkozások reorganizációjáról szóló 179/2021. (IV. 16.) Korm. rendelet* szerint pl. „a vállalkozás azon szerződéses partnere, akivel a vállalkozásnak olyan tartós polgári jogi jogviszonya áll fenn, amely alapján a szerződéses partner a vállalkozás működéséhez folyamatos termékértékesítést végez vagy szolgáltatást nyújt, nem függesztheti fel a még nem teljesített szerződése teljesítését, a szerződést nem mondhatja fel, és semmilyen módon nem módosíthatja egyoldalúan a vállalkozás számára kedvezőtlenebb feltételekkel, kizárólag azzal az indokkal, hogy

- a) a vállalkozás reorganizációt határozott el,
- b) a bíróság elrendelte a vállalkozás reorganizációját, vagy
- c) reorganizációs eljárásban a bíróság moratóriumot rendelt el.”⁵⁵

Az ilyen jognyilatkozatok semmisnek minősülnek,⁵⁶ azaz joghatás nem fűződik hozzájuk.

A fentiekén túl Magyarországon például a *249/2020. (V. 28.) Kormány rendelet* alapján módosultak a veszélyhelyzet ideje alatt történő felszámolási eljárásokra vonatkozó szabályok. Ennek alapján a hitelezőnek ahhoz, hogy ilyen eljárást kezdeményezzen, az adónak megfizetésére megküldött fizetési felszólításban biztosított határidő és az azt követő 75 nap eredménytelen leteltét követően van mód. Ebben az esetben a bíróság a tartozás megfizetése érdekében maximum 15 napos határidőt biztosíthat az adós számára.⁵⁷ Továbbá csak 400.000,- Ft összegű tőketartozás esetén lehetséges eljárást kezdeményezni a 200.000,- Ft helyett.⁵⁸ A

⁵³ Lásd pl. uo. 11. § (2) (h) pont.

⁵⁴ Magyar Nemzeti Bank: A Magyar Nemzeti Bank 50 javaslata a koronavírus járvány gazdasági hatásainak kezelésére, 2020.09.29. [továbbiakban: A Magyar Nemzeti Bank 50 javaslata (2020)], 19. www.mnb.hu/letoltes/a-magyar-nemzeti-bank-50-javaslat.pdf

⁵⁵ A veszélyhelyzet során a vállalkozások reorganizációjáról szóló 179/2021. (IV. 16.) Korm. rendelet 3. §. (2) bek.

⁵⁶ Uo. 3. § (3) bek.

⁵⁷ A Gazdaságvédelmi Akcióterv végrehajtása érdekében a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, valamint a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény rendelkezéseinek eltérő alkalmazásáról szóló 249/2020. (V. 28.) Korm. rendelet 1. § (1) bek.

⁵⁸ Uo. 1. § (2) bek.

jogszabály szerint a cégbíróság a törvényességi felügyeleti eljárásban a cég megszűntnek nyilvánításáról nem határozhat, valamint az egyéb megszüntetésre irányuló eljárások is felfüggesztésre kerülnek.⁵⁹

Ezek a tilalmak tovább segíthetik a bajba jutott vállalkozás reorganizációjára vonatkozó kísérleteket, megakadályozva azt, hogy a piacot elhagyja és hosszú távon versenyképesebbé váljon.

A fentiekén túl a további a munkahelyek megőrzésére, újak generálására, - akár közfoglalkoztatás útján - az infrastrukturális fejlesztések, és a beruházások ösztönzésére vonatkozó egyéb intézkedések, valamint az innováció támogatása mind hozzá tudnak járulni a gazdaság fellendüléséhez. Az új projektek következtében történő megrendelések, és ezáltal az egyes piaci szereplők bevonása mind ebbe az irányba hatnak. Éppen ezért különösen fontos a közlekedés fejlesztése, mert így a kevésbé fejlett területek megfelelő összeköttetése a gyors szállítási útvonalakkal biztosítani tudja a szállítási költségek csökkentését, és a nagyobb fokú gazdaságba történő integrálást, ami könnyebbé teszi a piacra lépést is. A külföldi befektetőknek és a tőkének az országba, különös tekintettel a szegényebb régiókba történő áramlásának elősegítése, szintén előmozdítja a gazdasági fellendülést. A MNB javaslatai között vannak még a munkaerőpiaci-, családbarát-, lakáspiaci és otthonteremtési lépések, kiegészülve az általános és célzott keresletélénkítő döntésekkel. Ezen kívül kiemeli a pénzügyi rendszert érintő reformokat, az állami és vállalati beruházásokat, a megújuló energiával történő technikákat és a digitális technológiák fejlesztését, valamint a mindennapi életet érintő intézkedéseket.⁶⁰ A magyar jegybank hangsúlyozza, hogy a hatékony kilábaláshoz össze kell hangolni a költségvetési politikát, a monetáris politikát és a versenypolitikát. Ennek alapján először a gazdasági következmények tompítása, így a munkahelyek és a családok védelme, valamint a kieső kereslet pótlása szükséges.⁶¹

A helyreállítás során a kínálati oldal és a finanszírozás megszilárdítása a cél. A végső felzárkózási periódusban pedig a versenyképesség javulásának kell megtörténnie. Mindennek hatékony végrehajtása azért is bír nagy jelentőséggel, mert nem mindegy, hogy a válságból milyen módon történik a helyreállítás figyelemmel arra, hogy mindez hosszú távra meghatározhatja az ország jövőbeli versenyképességét. Ehhez pedig aktív gazdaságpolitikai beavatkozásra van szükség.⁶²

⁵⁹ Uo. 2. §

⁶⁰ Uo. 1.

⁶¹ A Magyar Nemzeti Bank 50 javaslata (2020) 1.

⁶² Uo. 4.

Ezeket túl a bajba jutott és stratégiaiilag fontos vállalkozások (*too big to fail*) államosítása⁶³ is szóba jöhet (akár átmeneti részesedés vásárlása útján), mint ahogy például a brit kormány államosította a *Bradford and Bingley* bankot 2010-ben,⁶⁴ ahol a Bizottság jóváhagyta a tranzakciót a *banki közlöny* és az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés (b) pontja alapján, mint a vállalkozás megmentésére irányuló támogatást.

A gazdasági válságok olyan körülményeket teremtenek, amelyek felborítják a piac egyensúlyát és az általános szabályozási rendet. Ilyenkor a bevett módszerek nem biztos, hogy hatékony vagy hatásos megoldást tudnak nyújtani a problémákra. A rosszul megválasztott technikák vagy döntések pedig elnyújthatják a gazdasági recessziót, és tovább ronthatják a piac szerkezetét. Egy nem megfelelően kezelt válság táptalajt nyújthat a kartellek létrehozására, a finansziális kényszerhelytben lévő vállalkozások fúziójára, és a feneketlen mértékű közpénzekből megvalósuló állami támogatásokra. Ilyen esetekben úgy kell a jog eszközeivel a piac működésének helyreállítását elősegíteni, hogy mindeközben a versenyjog alapvető céljai és elvei ne sérüljenek. Kérdés az, hogy mindez miképpen valósulhat meg.

A versenyjognak a krízishelyzetekre adott válaszát, illetve az ahhoz való viszonyulását is másképpen értékelték korábban, mintsem manapság, így az erre vonatkozó jogintézmények és megoldások is más-más fejlődési utat jártak, illetve járnak be. A következő fejezetekben ennek ismertetésére kerül sor.

⁶³ Az államosítás mögött gyakran társadalmi, politikai és egyéb gazdasági érdekek húzódnak meg.

Lásd: Éva VOSZKA: The Dynamics of State Ownership: The Decisive Role of Crises, *Acta Oeconomica*, Vol. 71 Iss. 2, June 23., 2021.

<https://akjournals.com/view/journals/032/71/2/article-p235.xml>

⁶⁴ SA.28221 (N 194/2009) – United Kingdom Liquidation aid to Bradford and Bingley plc., European Commission, Brussels, 25.01.2010.
ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/230722/230722_1101919_47_2.pdf

III. A kartellek megítélése válság idején

Ez a fejezet különösen a kríziskartellek kapcsán kialakult szabályozást kívánja feltárni. A tanulmányom kríziskartellnek az olyan együttműködéseknek tekinti, amelyek a túltermelés, az alacsony árak és többletkapacitás problémáinak orvoslása kapcsán jöttek létre. A vállalkozások az ilyen típusú versenykorlátozó megállapodásokat gazdasági válság idején hozzák létre, különösen az adott szektorban lévő, többlettermelésből adódó problémák orvoslására, annak érdekében, hogy hatékonyságuk hiányát ellensúlyozzák, és ne kelljen valamelyikőjüknek (a kevésbé hatékony vállalkozásnak) elhagyniuk a piacot vagy árversenybe kezdeniük. Emellett a munkanélküliség elkerülése is releváns indok lehet. A múltban különböző feltételeknek kellett teljesülniük ahhoz, hogy a kríziskartellek mentesülésben részesülhessenek. Ennek kapcsán ismertetésre kerül a jellemzőjük, a kialakulásuk, és némelyik jelentősebb jogeset, szabályozás, illetve versenypolitika, amelyből látható, hogy a gyakorlat időszakonként más és más módon viszonyult az ilyen típusú kartellekhez.

Az EU versenyjogában is változik jelenleg a kríziskartellek megítélése, más mint pl. az 1980-as évektől 1994-ig. A következőkben részletesen ismertetésre kerül az EU-ban kialakult joggyakorlat egészen napjainkig, ami alapján láthatóvá válik, hogy mire számíthatnak az ilyen típusú megállapodásokban résztvevő vállalkozások.

Bemutatásra kerül az is, hogy a gazdasági válság milyen módon befolyásolja a kartelleket érintő döntéshozatalt, és így milyen mértékben van lehetőség a bírság mérséklésére. A recesszió, mint körülmény, vagy a vállalkozás fizetési képessége-e a fontosabb tényező.

III.1. A kríziskartellek jellemzői

A *kríziskartell* elnevezés két értelemben is használható. Egyrészt érteni lehet rajta azokat a megállapodásokat, amelyek válság idején jöttek létre tiltott módon, továbbá azokat, amelyeket az adott szektorban megjelenő válság megoldása érdekében a hatóságok jóváhagytak, illetve támogattak.⁶⁵

A kríziskartellek horizontális megállapodásoknak minősülnek, vagyis az azonos szinten tevékenykedő versenytársak között valósulhat meg annak érdekében, hogy a szektorális,

⁶⁵ Policy Roundtables, Crisis Cartels, *OECD Competition Law and Policy*, 18 Oct 2011. [továbbiakban: OECD (2011)], 20-21.
www.oecd.org/daf/competition/cartels/48948847.pdf

nemzeti vagy globális gazdasági krízisek során felmerülő és az adott iparra jellemző problémákat megoldják, így különösen a túltermelést, az alacsony árat, és többletkapacitást.⁶⁶

Ezeket a kartelleket nevezik még válságkartellnek (*depression cartel*), recessziós kartellnek (*recession cartel*), újrendező kartellnek (*restructuring cartel*),⁶⁷ valamint ipart újrendező megállapodásoknak is (*industrial restructuring agreements*)⁶⁸.

A többletkapacitási problémák, azonban gazdasági krízistől függetlenül is megjelenhetnek, pl. amennyiben technológiai változások mennek végbe az adott piacon, vagy azért, mert a vállalkozások a jövőbeli lehetőségekre tekintettel jelentős többletet fektettek be az iparba. Nehézségek merülhetnek fel továbbá akkor, amikor az adott szektor hosszú ideig állami támogatásban részesül, illetve ha az állam megakadályozza egyes üzemek bezárását arra hivatkozással, hogy azokra szociális és politikai célok miatt szükség van. Ilyen az, amikor a munkanélküliséget kívánják megelőzni.⁶⁹

Az iparágakat érintő gazdasági problémák révén létrejött kríziskartellek vonatkozásában manapság nincsen külön szabályozás. A német, a japán és a spanyol jogalkotásban megtalálhatóak voltak azok a rendelkezések, amelyek alkalmazásában a strukturális krízisek esetén lehetséges volt felmentésben részesíteni a jogellenes megállapodásokat, azonban ezeket már hatályon kívül helyezték. Ez azzal függött össze, hogy válság idején is a szabad verseny jobban ki tudja kényszeríteni azt, hogy a kínálat összhangba kerüljön a fogyasztók, illetve az ügyfelek/vásárlók igényeivel, továbbá azzal, hogy hatékonyabban működjenek a versenytársak.

Unió szinten ugyan a kríziskartell szabályait nem foglalták külön jogszabályba, azonban egyéb módon többször is foglalkoztak a jelenséggel. A Bizottság *VIII. versenypolitikai jelentése*⁷⁰ rögzítette, hogy a strukturális túltermelés csökkentése érdekében elfogadható lehet az EK 85. cikk (3) bekezdése szerinti mentesülés, amennyiben nem valósítanak meg árrögzítést, és nem határoznak meg kvótákat sem.⁷¹

A Bizottságnak az *1993-as versenypolitikai jelentése*⁷² szerint pedig a kríziskartellek létrejöttére való igény megerősödött azért, hogy a szerkezeti túltermelés megoldódjon az egyes szektorokban. A problémát ebben az időszakban az okozta, hogy túltermelés történt, miközben a kereslet alapvetően csökkent. Mindennek az sem kedvezett, hogy a globális verseny erősödése

⁶⁶ Irish Competition Authority, Disguised Cartels Industry Restructuring (“Crisis Cartels”), *EU-China Competition Week*, 21 to 24 October 2013.

www.euchinacomp.org/attachments/article/345/2.0-EN-Crisis%20Cartels%20Session-Victoria.pdf

⁶⁷ OECD (2011) 21.

⁶⁸ Uo. 109.

⁶⁹ Uo. 3.

⁷⁰ European Commission: Eight Report on Competition Policy, Publications Office, 1996.

⁷¹ Uo.12.

⁷² European Commission: XXIIIrd Report on Competition Policy 1993, Publications Office, 1995.

miatt a Közösségen kívüli piacok elvesztek a közösségi vállalkozások számára. Sok érintett gazdasági szereplő úgy reagált ezekre a kihívásokra, hogy egységesen csökkentették a kapacitásukat. A gondokat általánosságban a szabadpiac is úgy oldja meg, hogy csökkenti a kapacitás használatot, amely *output* csökkenéshez vezet, ami viszont jelentős veszteséggel jár. Némely szektorban azonban ezek a mechanizmusok nem mindig hatásos megoldások a kevésbé hatékony termelés megszüntetésére. Nemcsak a kapacitást növelő állami támogatás tud piactorzító hatással bírni, hanem az is, amikor a vállalkozások magas fix költségek és viszonylag alacsony működési költségek mellett a régi, kevésbé hatékony, elavult üzemeiket mindaddig használni tudják, amíg a működési költségük fedezete biztosított. Ez rövidtávon azzal járhat, hogy az árak csökkennek, ami így kedvez a fogyasztóknak, viszont hosszú távon aláássa a szektor képességét arra, hogy befektetéseket és kutatást-fejlesztést hajtson végre. Mindez végül a fogyasztókat fogja károsan érinteni.⁷³ Ha azonban egyedüli céljuk az összehangolt kapacitáscsökkentés, nem pedig a szabad döntéshozatal korlátozása, úgy korábban a Bizottság mérlegelte, hogy az EK 85. cikk (3) bekezdése alapján mentesülésben részesülhet-e az adott megállapodás. Nem kerülhetett sor azonban áröngzésre vagy kvótarendszer bevezetésére, és állami támogatásra sem, amely utóbbi mesterséges módon tartaná fenn a többletkapacitást.⁷⁴ Szükséges volt továbbá, hogy hatékonyan működő vállalkozások maradjanak fenn, amelyek később egymással versenyezni tudnak, hiszen enélkül nincs értelme a kríziskartell engedélyezésének, a szabadpiac ugyanis ezt kényszerítené ki.

A fentiekén túl a tartós gazdasági visszaesés következtében fennálló túltermelési problémák, és az azt érintő munkanélküliség miatt a Bizottság a *XII. versenypolitikai jelentésében*⁷⁵ iránymutatást kívánt adni egy olyan megoldásra, ami az EK 85. cikkével összhangban van. Megállapította, hogy a strukturális problémák ott jelentkeznek, ahol hosszabb időn át valamennyi vállalkozás csökkenést tapasztal a kapacitás használatában, az *output* kiesés jelentős működési veszteséggel jár, és a rendelkezésre álló információk alapján nem lehet előre látni, hogy bármiféle javulás történne középtávon. A válságban ragadt iparágak nem feltétlenül tudják garantálni, hogy a legkevésbé hatékony és felesleges kapacitás csökkenjen. Azok a vállalkozások, amelyek nem tudták végrehajtani a szükséges lépéseket az összehangolás érdekében, úgy azok veszteségei a többi egészséges vállalkozást is károsíthatják, figyelemmel arra, hogy a helyzetük külső támogatások igénybevételével tovább súlyosbodhat.⁷⁶ Itt is

⁷³ Uo. 47.

⁷⁴ Uo. 48.

⁷⁵ European Commission: XII Report on Competition Policy, Publications Office, 1982.

⁷⁶ Uo. 43.

hangsúlyozásra kerül az, hogy ilyen szerkezeti problémák esetén a Bizottság engedélyezheti az olyan, az egész szektort érintő korlátozó megállapodásokat, amelyeknek kizárólagos célja a túlzott kapacitás csökkentése, és amelyek egyebekben nem korlátozzák a vállalkozások szabad döntéshozatalát. Megismétli azt is, hogy a célok elérése nem valósulhat meg árrögzítés vagy kvóták útján, továbbá állami támogatással sem. Mindez oda vezethetne, hogy mesterségesen tartják fenn a felesleges kapacitásokat.

A Bizottság rögzítette, hogy az EK 85. cikk (3) bekezdése akkor teljesül, 1) ha a termelés fejlődhet, és a kapacitásokat csökkentik, ami által hosszú távon növekedhet a nyereségesség és a versenyképesség. Az együttes kapacitáscsökkentés enyhítheti a munkanélküliséget. Ennek érdekében szükséges a termelési bezárások kötelező és részletes leírása, így az is, hogy az egyes üzemek a helyreállítás lehetősége nélkül kerüljenek lebontásra, és új kapacitásokat ne hozhassanak létre mindaddig, amíg a megállapodás hatályban van. Mindez nem érinti viszont azt, hogy kicseréljék a fennmaradó kapacitásokat az újraszervezés keretén belül. 2) A fogyasztóknak részesülniük kell az előnyökből. Ez akkor valósul meg, ha a versenyképes és gazdaságilag életképes szerkezetű ellátás biztosított a Közösségben úgy, hogy a termelés visszafogása ellenére a fogyasztók szabad választási lehetősége megmarad, és a megállapodásban résztvevő vállalkozások között a verseny tovább folyik. 3) A megállapodásban foglalt korlátozásoknak nélkülözhetetlenek kell lenniük, azonban a szerkezet újraszervezése érdekében csak meghatározott ideig. A kapacitás csökkentése érdekében megvalósuló hatékony információcsere pedig segíti azt, hogy a megmaradó kapacitás megfeleljen az eladási feltételeknek. 4) A felek nem szüntethetik meg a versenyt, így különösen nem szüntethetik meg valamennyi szabadságukat, vagyis a belső verseny megmarad. Ezen kívül biztosítani kell a belépést harmadik országbeli vállalkozásoknak a Közösség piacára, amely így a versenyt növeli. 5) A megállapodás csak korlátozott időre szólhat, és később ismét teljes mértékben egymás versenytársaivá szükséges válniuk.⁷⁷

A Bizottság figyelembe vett még olyan alternatívákat megvalósító szektorális megállapodásokat is, amelyek kölcsönös specializációra vonatkoznak annak érdekében, hogy csökkentsék a kapacitásnövelést.⁷⁸ Akármelyik megoldás is valósul meg, a Bizottság azt kívánta szem előtt tartani, hogy megfelelő számú versenytárs maradjon a piacon, amelynek következtében hatékony verseny maradhat fenn. Ezen kívül szükséges, hogy a felhasználók, illetve a fogyasztók is részesüljenek az előnyökből, továbbá, hogy stabilizálódjon a

⁷⁷ Uo. 43-44.

⁷⁸ Uo. 44.

foglalkoztatás.⁷⁹ Ismételten hangsúlyozandó, hogy e-körben a versenyjelentés szerint nem fogadható el az olyan megállapodás, amely árat rögzít vagy kvótákat határoz meg.

COSTAS COMESAÑA szerint ahhoz, hogy egy túltermelési gondokkal küzdő szektor elérje azt, hogy észszerű időn belül hatékonyabban és kevesebb költséggel működjön, ahhoz az szükséges, hogy a legtöbb érintett vállalkozás együttesen cselekedjen, és ennek során az eladási árakat érintő korlátozásokat vezessenek be azért, hogy fenntartsanak egy árszintet. Ezekkel azonban a mentesülést teszik lehetetlenné, különös figyelemmel arra, hogy az érintett piacon a versenyt megszüntetik és az előnyökből sem részesülnek megfelelően a fogyasztók. Minderre tekintettel a termelést korlátozó megállapodások és az előírányzott befektetések nehezen fogják tudni igazolni azt, hogy a hatékonyabb termelés megfelel a mentesülés követelményeinek. Azonban a Bizottság mérlegelheti azt, hogy a munkanélküliség elkerülése érdekében a megállapodás, milyen pozitív hatást gyakorolhat.⁸⁰

III.2. A kríziskartellek történeti kialakulása

Az első kríziskartellek jellemzőivel bíró megállapodások a XIX. században a németeknél figyelhetőek meg. Ezen kívül az Amerikai Egyesült Államokban főként az 1930-as válság idején jelentek meg hasonló kartellek, valamint Japánban a II. világháború utáni válság időszakában.⁸¹

Az Amerikai Egyesült Államokban 1872-1896 között a massachusetts-i vasútvonal építése során már létrejött olyan kartellezés, amelyet Massachusetts állam támogatott, mivel a vasútvonal jelentős összegű tőkebefektetést igényelt. A megállapodás révén lehetőség volt az árakat stabilizálni és megvédeni az állami tőkét (*public capital*).⁸² Ezen kívül 1885-1902 között kartellt alakítottak az egyesült államokbeli bróm előállítók is, aminek következtében megállapodtak egy olyan szövetségben, amelyben egy független vállalkozás szerződés alapján felvásárolta a bróm előállítók teljes termelését. A kartell létrejöttére azután került sor, hogy jelentős árzuhanás következett be a bróm árában, és így az iparág válságba került. A megállapodás garantálta az árat, és megtiltotta részükre, hogy másnak értékesítsenek.⁸³

⁷⁹ Uo. 45.

⁸⁰ Julio COSTAS COMESAÑA: *Carteles de Crisis*. (továbbiakban: COSTAS COMESAÑA), 54.

frdlpino.es/investigacion/wp-content/uploads/2015/09/DE002-02_Carteles_de_crisis-Costas.pdf

⁸¹ Lia VITZILAIU: *Crisis Cartels: For Better or For Worse?*, *Competition Policy International Antitrust Chronicle*, Vol. 2., March 2011., 1.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1800732

⁸² OECD (2011) 38.

⁸³ Uo. 40.

Az Amerikai Egyesült Államokban az 1930-as években a versenyt több esetben korlátozták. A nemzeti ipar helyreállítási törvény (*National Industrial Recovery Act*) (továbbiakban: *NIRA*) felállította a Nemzeti Helyreállítási Adminisztrációt (*National Recovery Administration*), amely engedélyezte az iparágaknak, hogy az adott területre vonatkozóan kódexet hozzanak létre, amelyben a tisztességes verseny érdekében árakat, béreket, termelési kvótákat és belépési korlátokat állapítottak meg.⁸⁴ Később a Legfelsőbb Bíróság a *NIRA-t* 1935-ben,⁸⁵ és annak mezőgazdasági párját⁸⁶ az *Agricultural Adjustment Act*-ot 1936-ban⁸⁷ alkotmányellenesnek ítélte. Az Amerikai Egyesült Államok manapság minden típusú kartellt versenyellenesnek tekint, függetlenül az esetleges gazdasági körülményektől, amelyeket büntető jogi eszközökkel is üldöz. Erre figyelemmel nincsen olyan speciális szabályozása, amely a kartelleket mentesítésben részesítené.⁸⁸ A szankciós irányelvek (*U.S. Sentencing Guidelines*) alapján azonban figyelembe veszik a szankció kiszabásakor az eljárás alá vont vállalkozás pénzügyi helyzetét tekintettel arra, hogy az esetleges bírságot meg tudja-e fizetni vagy sem, azonban mindez kizárólag a vállalkozás egyedi helyzetét veszi figyelembe nem pedig az általános gazdasági körülményeket.⁸⁹

Japánban a monopolelles törvényt [*Act on Prohibition of Private Monopolization and Maintenance of Fair Trade (Act No. 54 of April 14, 1947)*] (továbbiakban: *AMA*) 1947-ben fogadták el⁹⁰ annak érdekében, hogy a II. világháború utáni állapotokat konszolidálja. A törvénynek a kríziskartellekre vonatkozó fejezete (*Depression Cartels*) alapján lehetett jóváhagyni az egyes versenyt korlátozó megállapodásokat, amennyiben gazdasági válság állt fenn. Ezt a rendszert azonban 1999-ben megszüntették, mivel több káros hatással járt, mintsem előnnyel. Például az *AMA* vonatkozó rendelkezése a csekély jelentőségű vállalkozásokat védte, ezen kívül eltántorította a piaci szereplőket attól, hogy erőfeszítéseket tegyenek az árak csökkentésére, így a piac elégtelen működése következtében a fogyasztók érdeke sem érvényesült.⁹¹

⁸⁴ Uo. 215.

⁸⁵ Peter G. KLEIN and Jason E. TAYLOR: An Anatomy of a Cartel: The National Industrial Recovery Act of 1933 and the Compliance Crisis of 1934, 28 Feb 2008, 2. papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1098373

⁸⁶ OECD (2011) 35.

⁸⁷ James MING CHEN: The Story of Wickard v. Filburn: Agriculture, Aggregation, and Commerce, Constitutional Law Stories, Michael C. Dorf, ed., 2d ed., Foundation Press, 2008, *University of Louisville School of Law Legal Studies Research Paper Series* No. 2008-40, 8-9.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1268162

⁸⁸ OECD (2011) 215.

⁸⁹ Uo. 216.

⁹⁰ Act on Prohibition of Private Monopolization and Maintenance of Fair Trade (Act No. 54 f April 14, 1947).

⁹¹ OECD (2011) 153.

Európában a XIX. században, különösen a németeknél, a kartellek felé egyfajta engedékenységgel volt megfigyelhető, így pl. a Német Birodalmi Bíróság szerint „Ha az árak olyan alacsonyak maradnak, hogy gazdasági romlás fenyegeti a vállalkozókat, akkor az összeállásuk (kartellekbe) nem csak a létfenntartás jogszerű megjelenése, hanem a társadalom egészének érdekét is szolgálja”.⁹² Az ekkori közfelfogás szerint sem a túl sok, sem a túl kevés verseny nem előnyös, és ezáltal a vállalkozások ilyen módon történő szerveződése pedig a túltermelésre adott természetes válaszreakció.⁹³ Továbbá azon a vélekedésen voltak, hogy a piaci szereplők együttműködése révén szabályozni lehet - többek között - a kapacitások megfelelő elosztását, sőt akár a nemzetközi ellentétek feloldásában is segítséget nyújthat.⁹⁴ Ennek alapján nem volt meglepő, hogy Európában az I. világháborút követő 'sokk' után 1926-1933 között nemzetközi acélkartellt hoztak létre. 1926. október 1-én alapult meg a Nemzetközi Acél Kartell (*International Steel Cartel*), amelynek Belgium, Franciaország, Németország és Luxemburg volt az alapító tagja. Együttesen a világ acélexportjának 65 %-át adták, és 30 %-át a világ acélgyártásának. A megállapodás szerint kvótákat hoztak létre, és a tagállamoknak korlátozniuk kellett a másik tagállamba történő exportjukat. A megállapodás alapján büntető intézkedéseket alkalmaztak, amennyiben valamelyik tag többet termelt. A kartell később a nagy válság (1929-1933) miatt megszűnt, figyelemmel a keresletben történt nagyfokú visszaesésre, és a tagok közötti ellentétre, valamint arra, hogy valamennyien a saját nemzeti piacukat akarták védeni.⁹⁵ A két világháború között a kartellek igen jelentős mértékben voltak jelen. Egyes elemzések szerint a világgazdaság akár 40 %-át az ilyen típusú együttműködések tették ki.⁹⁶

A kartellekben az Osztrák-Magyar Monarchia idején is egyfajta stabilizáló szerepet láttak, amik az 1890-es évekre egyre nagyobb erőre tettek szert.⁹⁷ MENZEL, osztrák jogtudós a XIX. század végén úgy látta, hogy „a kartellek károsak, mert kiiktatják a versenyt, de lehetnek előnyösek is, amennyiben az általuk hozott előnyök meghaladják a károkat.”⁹⁸ Ez a megközelítés sokáig jellemző volt az európai hozzáállásra a kartellek vonatkozásában.⁹⁹

Hasonlóan vélekedtek Magyarországon is, és az I. világháborút követően az 1930. évi XX. törvénycikk, mint kartelljogszabály bevezetésekor többen gondolták úgy, hogy „a kartellek

⁹² SZILÁGYI Pál – TÓTH András: A kartellszabályozás történeti fejlődése. *Versenytükrök*, XII. évf., 2016. Különszám II. (továbbiakban: SZILÁGYI – TÓTH), 9.

www.gvh.hu/pfile/file?path=/gvh/kiadvanyok/versenytukor/lapszamok/Versenytukor_2016_kulonyszam&inline=true

⁹³ Uo. 11.

⁹⁴ Uo. 12.

⁹⁵ OECD (2011) 41.

⁹⁶ SZILÁGYI – TÓTH 9.

⁹⁷ Uo. 10.

⁹⁸ Uo. 11.

⁹⁹ Uo. 11.

életébe történő beavatkozás az egyébként gyenge lábakon álló magyar ipart fogja tovább gyengíteni”,¹⁰⁰ különös tekintettel az időközben kitört 1929-1933-as világválságra.¹⁰¹ „Legfontosabb érvként jelenik meg, hogy az ipar működésének nélkülözhetetlen feltétele újabb és újabb beruházások létrejötte, ami mind elengedhetetlen a belső exportpiacokon való versenyképesség biztosítása miatt, ehhez pedig a kartellek stabilizáló szerepe igen fontos tényező, s amennyiben a kartellszabályozás révén lehetővé válna a kartellek elleni fellépés, ez olyan bizonytalanságot vinne a vállalatok tervezésébe, ami a beruházások visszafogását eredményezné.”¹⁰² Úgy tekintettek a kartellekre, mint nemzetgazdasági érdekre. „A kartellszerű szerveződések lehetővé teszik a termelés, az üzemek racionalizálást is, ezáltal leszállítva a termelési költségeket is. Az iparszabályozás mindemellett azt a veszélyt is magában hordozza, hogy az egyébként is jelentős munkanélküliséget újabb alkalmazottak elbocsátása, az ipari üzemek létszámleépítése tovább fokozná.”¹⁰³

A szabályozás mellett is elhangzott érvelő álláspont, mely szerint az Osztrák-Magyar Monarchia által biztosított piac nagyobb lehetőséget biztosított a szabad versenyre, viszont az I. világháború után a kicsi magyar piacot egy-egy iparágban egy-két vállalat uralta, ami révén könnyebbé vált az erőfölénnyel való visszaélés, ezért szükség van szabályozásra. Ezen kívül épp a kartellek állnak a beruházások és az iparfejlesztések útjában, mivel erőfölényes helyzetük révén az efféle modernizációra vonatkozó megoldásoktól elzárkóznak.¹⁰⁴

A kartellekkel szembeni megengedő hozzáállás a szabályozást követően is megmaradt, és 1937-ben pl. a magyar cukorgyárak megállapodásra léptek egymással. „A kartellt azért kell sürgősen létrehozni, hogy a termelés folyamatossága a háborús viszonyok között feltétlenül biztosítható.”¹⁰⁵ Az együttműködésük révén szabályozni tudták, hogy mennyi cukorrépat dolgozhatnak fel, honnan lehet felvásárolni a nyersanyagot, továbbá meghatározhatták a répa felvásárlási és a cukor eladási árát. Ezzel a cukorrépa felvásárlási árát le tudták szorítani az egész ország területén, az eladási árát meg rögzíteni tudták.¹⁰⁶

¹⁰⁰ KOVÁCS György: A kartellkérdés gazdaságelméleti és gazdaságpolitikai háttere II. *Versenytükkör*, XIII. évf., 2017. Különszám VI. (továbbiakban: KOVÁCS), 16.

www.gvh.hu/pfile/file?path=/gvh/kiadvanyok/versenytukor/lapszamok/Versenytukor_2017_kulonszam_VI&inline=true

¹⁰¹ Uo. 16.

¹⁰² Uo. 16.

¹⁰³ Uo. 16.

¹⁰⁴ Uo. 16-17.

¹⁰⁵ HOMOKI-NAGY Mária: Kartellszerződések a gyakorlatban. *Versenytükkör*, XIII. évf., 2017. Különszám VI. 7.

www.gvh.hu/pfile/file?path=/gvh/kiadvanyok/versenytukor/lapszamok/Versenytukor_2017_kulonszam_VI&inline=true

¹⁰⁶ Uo. 7-8.

A II. világháború során pedig a kényszerkartellek kérdése került egyre inkább napirendre, mert a gazdasági folyamatokba történő állami beavatkozás egyre erősebb lett.¹⁰⁷ Németországban 1876-1883 között a kálium-karbonát iparban jött létre kríziskartell. A XX. század fordulóján Németország volt a legnagyobb kálium-karbonát alapú sószállító, mivel 1870-ben évente csak 300.000 tonnát, majd 1909-re már éves szinten több mint 7.000.000 tonnát állítottak elő. A piacon fennálló négy éves árzuhanást követően a megállapodásban résztvevő felek először 1876-ban tárgyaltak újra azért, mert többen kénytelenek voltak a termelést szüneteltetni. Egy év után a nyereséget sikerült helyreállítani és a megállapodás megszűnt. 1883-ban viszont újabb megállapodást kötöttek a felek.¹⁰⁸

Az 1923-as német versenyjogi törvény ellenére a kartellek továbbra is nagyszámban voltak jelen, hiszen az iparágak konszolidációját látták bennük, ezt követően pedig Hitler hatalomra kerülésével az 1930-as években a kartellek állami úton történő szervezése került előtérbe.¹⁰⁹ Az ilyen szerveződésekre úgy tekintettek, mint a 'szükség gyermekére'.¹¹⁰

A II. világháborút követően az 1957-es német versenytörvény (*Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen*) (továbbiakban GWB) 4. § szakasza úgy rendelkezett, hogy „a kartellhatóság abban az esetben, ha tartós keresletváltozás következtében a kereslet csökkenne, kérelemre mentességet adhat az 1. § szakaszban meghatározott azon vállalkozások számára, amelyek a termelésben, a gyártásban, a feldolgozásban, előállításban vesznek részt, amennyiben a megállapodás vagy a döntés szükséges annak érdekében, hogy a kapacitások beállítása összhangba kerüljön az igényekkel, és amely szabályozás figyelembe veszi a teljes gazdasági érdeket és a közjót.”¹¹¹ A törvény 1. § szakasza a versenykorlátozó megállapodásokat definiálja.¹¹² Az engedélyezésre vonatkozó szabályt később 1998-ban a törvény 6. § szakaszaként került feltüntetésre 'szerkezeti krízis kartell' címén (*Strukturkrisenkartelle*).¹¹³ Később 2005-ben, viszont törölték a törvényből, figyelemmel az *1/2003/EK rendeletre*¹¹⁴, valamint arra, hogy napjainkban a globális világgazdaságban a szerkezeti válság szinte mindig érinti az államok közötti kereskedelmet is, továbbá a gyakorlatban amúgy sem nagyon került alkalmazásra, nem eltérve a Bizottság jogalkalmazásától.¹¹⁵

¹⁰⁷ KOVÁCS 34.

¹⁰⁸ OECD (2011) 39.

¹⁰⁹ SZILÁGYI – TÓTH 12-13.

¹¹⁰ Torsten KÖRBER: Kartellrecht in der Krise. *Wirtschaft und Wettbewerb*, vom 04.09.2009, Heft 09. 7. research.owlit.de/document/4dfa2c20-8746-384f-8097-04c3ea56bd33

¹¹¹ GWB (1957) § 4.

¹¹² Uo. § 1.

¹¹³ GWB (1998) § 6.

¹¹⁴ A Tanács 1/2003/EK rendelete (2002. december 16.) a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról, HL 205 L 1/1, 2003.01.04. [továbbiakban: 1/2003/EK rendelet (2002)].

¹¹⁵ OECD (2011) 122-123.

A korábban hatályban volt német jogszabályi rendelkezésnek a célja az volt, hogy a strukturális krízisek idején elkerüljék a vállalkozásokat felemésztő versenyt, amelyben nem feltétlenül a leghatékonyabb piaci szereplők maradtak volna fenn, hanem azok, amelyek a legtöbb anyagi forrással rendelkeztek. A mentesítést kizárólag strukturális krízisek idején lehetett megkapni, amelyek a piacon fennálló alapvető szerkezeti problémákból adódtak, ellentétben a ciklikus, azaz időszakos visszaesésekkel.¹¹⁶ A GWB rendelkezésének hatálya alatt tíz alkalommal nyújtottak be kérelmet,¹¹⁷ és ebből csupán kétszer a *Betonstahlmatten* ügyben¹¹⁸ és a *Leichtbauplatten* ügyben¹¹⁹ engedélyezték a mentesítést. Az első esetben 1983-ban a hegesztett acélháló termelése és eladása terén hagyták jóvá a kartellt, amelyet az építőiparban használtak. Az engedély három évre szólt, amelyet további két évvel meghosszabbítottak. A másik eset 1987-ben történt, amikor könnyű építődeszkák kapcsán jött létre a megállapodás, ezeket szintén az építőiparban alkalmazták. A kartell hat hónapig működhetett. Mindkét megállapodás sikeresen járult hozzá a többletkapacitások csökkentéséhez viszonylag rövid idő alatt, habár mindegyik esetben nehéz volt a különböző bizottságok és felügyeleti szervek létrehozása és összehangolása, amelyek közreműködtek abban, hogy a verseny ne torzulhasson.¹²⁰

Az 1963-as spanyol versenytörvény (*Ley 110/1963, de 20 de julio, de represión de prácticas restrictivas de la competencia*) (továbbiakban: LPR) 5. cikkének 2. pontjának b) bekezdése szerint a bíróság által engedélyezhetőek „az olyan megállapodások és döntések, amelyeknek célja az, hogy összehangolja a kínálatot a kereslettel, amennyiben a piacon hosszú távon várható a kereslet csökkenése, vagy ha a túlzott termelési kapacitás láthatóan nem gazdaságos, azonban ezen megállapodásoknak vagy döntéseknek mindig figyelembe kell venniük az általános gazdaságot és a közérdeket.”¹²¹ A szabályozásra a német versenytörvény hatására került sor.¹²² A későbbi 1989-es spanyol versenytörvény (*Ley 16/1989, de 17 de julio, de Defensa de la competencia*) (továbbiakban: LDC) 3. cikkének 2. pontjának b) bekezdése alapján is lehetett

¹¹⁶ Uo. 121-122.

¹¹⁷ Hogan Lovells (Christoph WÜNSCHMANN, Christian RITZ and Matthias SCHLAU): Strukturkrisenkartelle in Zeiten von COVID-19, Germany, March 23 2020.

www.lexology.com/library/detail.aspx?g=0e261898-1667-47db-928f-3b1df161a805&utm_source=lexology+daily+newsfeed&utm_medium=html+email+-+body+-+general+section&utm_campaign=hungarian+competition+law+association+subscriber+daily+feed&utm_content=lexology+daily+newsfeed+2020-03-26&utm_term&fbclid=IwAR3-TyVd6mlXnvmfaldWnu4vp66m-yPkQ4EPk8j6GWXgnqCif-TfAWISov0U

¹¹⁸ *Betonstahlmatten* 1983.05.31. sz. ügy.

¹¹⁹ *Leichtbauplatten* 1987.07.22. sz. ügy.

¹²⁰ Uo. 122.

¹²¹ LPR. art. 5., 2, b).

¹²² COSTAS COMESAÑA 46.

engedélyezni a tiltott megállapodásokat, döntéseket, ajánlásokat vagy gyakorlatokat olyan mértékben, amennyiben azok az általános gazdasági helyzetre és a közérdekre tekintettel igazoltak, így többek között azok is „amelyeknek célja az, hogy összehangolja a kínálatot a kereslettel, amennyiben a piacon hosszú távon várható a kereslet csökkenése, vagy ha a túlzott termelési kapacitás láthatóan nem gazdaságos.”¹²³ A törvényszöveget 1999-ben módosították, melynek során kikerült a rendelkezések közül a kríziskartellekre vonatkozó szabályozás.¹²⁴ A jelenleg hatályos *15/2007-es számú spanyol versenytörvény*¹²⁵ pedig már szintén nem tartalmaz rendelkezést, összhangban az uniós versenyjoggal. A korábbi szabályozás ellenére a gyakorlatban ritkán fordult elő a jogintézmény.¹²⁶

III.3. A kríziskartellek megítélése az EU-ban

III.3.1. Az EU jelenlegi szabályozása

Az EU-ban a versenyszabályok célja, hogy megőrizték a torzulástól mentes versenyt. Maga a verseny a jól működő belső piac feltétele, ami a belső gazdasági jólét eszköze is.¹²⁷ Az EUMSZ 101. cikke – korábban az EK 81. cikke, azelőtt pedig a 85. cikke – tartalmazza a versenykorlátozó megállapodások teljes tilalmát, azonban a kríziskartellek nevesítésére nem került sor. Az (1) bekezdés meghatározza, hogy melyek azok a versenykorlátozó megállapodások, összehangolt magatartások és vállalkozások társulásainak döntései, amelyet tiltani rendel. Az általános megfogalmazáson túl példálódzó jellegű felsorolást is nyújt. A (2) bekezdés alapján az ilyen magatartások semmisnek minősülnek. A (3) bekezdés pedig rögzíti, hogyan lehetséges az (1) bekezdés szerinti tilalom alól mentesülni, amikor a:

- vállalkozások közötti megállapodás vagy megállapodások csoportja;
- vállalkozások társulásai által hozott döntés vagy döntések csoportja;
- összehangolt magatartás vagy összehangolt magatartások csoportja

hozzájárul az áruk termelésének vagy forgalmazásának javításához, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához, ugyanakkor lehetővé teszi a fogyasztók méltányos részesedését a belőle eredő előnyből anélkül, hogy: a) az érintett vállalkozásokra olyan korlátozásokat róna, amelyek e célok eléréséhez nem nélkülözhetetlenek; b) lehetővé tenné

¹²³ LDC art. 3, 2.

¹²⁴ Ley 52/1999, de 28 de diciembre, de reforma de la Ley 16/1989, de 17 de julio, de Defensa de la Competencia.

¹²⁵ Ley 15/2007, de 3 de julio, de Defensa de la Competencia.

¹²⁶ COSTAS COMESAÑA 48.

¹²⁷ www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/82/competition-policy

ezeknek a vállalkozásoknak, hogy a kérdéses áruk jelentős része tekintetében megszüntessék a versenyt.¹²⁸

A (3) bekezdésben foglalt mentességhez mind a négy feltételnek teljesülnie kell, nevezetesen:

- hozzájárul az áruk termelésének vagy forgalmazásának javításához, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához,
- lehetővé teszi a fogyasztók méltányos részesedését a belőle eredő előnyből,
- e célok eléréséhez nélkülözhetetlenek,
- a kérdéses áruk jelentős része tekintetében ne szüntessék meg a versenyt.

Az uniós jog alapján létezik egyedi mentesség és csoportmentesség. A mentesüléshez kapcsolódóan a Bizottság a vonatkozó *iránymutatásában*¹²⁹ adott részletes értelmezést, vagyis amennyiben a versenykorlátozás során olyan mértékű pozitív eredmények is megvalósulnak, amelyek ellensúlyozzák annak negatív hatásait, úgy lehetőség nyílik a mentesülésre. Az *1/2003/EK rendelet* 2. cikke alapján a mentesüléshez szükséges feltételek fennállását azoknak az érintett vállalkozásoknak kell bizonyítani, amelyek a mentesülésre hivatkozni kívánnak.¹³⁰

Léteznek úgynevezett csekély jelentőségű megállapodások is, amelyek a 101. cikk. (1) bekezdésén kívül esnek, így nem minősülnek a versenyjogba ütközőnek, és amelyek – kisebb piaci részesedésükre tekintettel – nem fejtenek ki érzékelhető hatást a közös piacra (*de minimis elv*).¹³¹

Néhány megállapodás (különösen súlyos korlátozások) viszont minden esetben a versenyt korlátozónak és ennél fogva tiltottnak minősül. Ezek manapság főként az ármeghatározásokra és a területvédelmi záradékokra vonatkozó megállapodások.¹³²

Az EU-ban a kríziskartellek kapcsán a Bizottság több határozatot is hozott, mint versenyhatóság, azonban az egyes döntések elleni megtámadások következtében az Európai

¹²⁸ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, HL C 326/47, 2012.10.26., 88-89.

¹²⁹ Communication from the Commission Notice Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty (2004/C 101/08), HL C 101/97, 27.4.2004., 97. és Iránymutatás az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikkének a horizontális együttműködési megállapodásokra való alkalmazhatóságáról (2023/C 259/01), HL C 259/1, 2023.7.21., 1.

¹³⁰ 1/2003/EK rendelet (2002) 212.

¹³¹ Lásd A Bizottság közleménye az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (1) bekezdése szerint a versenyt érzékelhetően nem korlátozó, csekély jelentőségű (*de minimis*) megállapodásokról szóló közlemény (2014/C 291/01), HL C 291/1, 2014.08.30.

¹³² Lásd még pl. A Bizottság 1218/2010/EU rendelete (2010. december 14.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a szakosítási megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról, HL L 335/43, 2010.12.18., [továbbiakban: Szakosítási rendelet (2010)], 4. cikk, és A Bizottság (EU) 2022/720 rendelete (2022. május 10.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról, HL L134/4, 2022.05.11., 4. cikk.

Unió Bírósága (továbbiakban: Bíróság) is relevánsan közreműködött a joggyakorlat kialakításában.

III.3.2. Az EU joggyakorlata

A korábban hatályban volt német és spanyol jogszabályi rendelkezések ellenére ebben a két országban sem figyelhető meg releváns joggyakorlat az ilyen típusú kartelleket érintően, ezért az alábbiakban az uniós szintű ügyek kerülnek ismertetésére.

Bár e tekintetben az EU sem bővelkedik pozitív döntésekben, viszont a jogesetek tapasztalatai fontos iránymutatásokat tartalmaznak, amelyek tagállami szinten is figyelembe vehetőek. A gyakorlatban legtöbbször elutasításra kerültek ezek a kérelmek, a Bizottság kizárólag 1984-ben a *Synthetic Fibers*¹³³ és 1994-ben a *Stichting Baksteen ügyben*¹³⁴ engedélyezte a kríziskartell létrejöttét. Az EU-ban az ilyen megállapodások tárgya általában csak ár rögzítés, a piac felosztása, az ügyfelek felosztása, valamint a termelésre vagy az eladásra vonatkozó kvóták létrehozása.¹³⁵

A *Zinc Producer Group ügyben*¹³⁶ cinkgyártók között jött létre megállapodás 1964-ben. A nagyobb nyugati cink bányász és kohász társaságok létrehozták a *Zinc Producer Group-ot* (továbbiakban: *ZPG*), amely kezdetben kanadai és angol-ausztrál cinkvállalkozásokat ölelt fel, amelyhez csak később csatlakoztak a kontinentális Európából is vállalkozások.¹³⁷ A jogsértések közvetve vagy közvetlenül az árak rögzítése, kereskedelmi feltételek, a termelés, a piac és befektetések korlátozása vagy ellenőrzése, valamint a piac felosztása volt. Ezek az EK 85. cikkben rögzítettekkel kifejezetten megegyeznek. Jelen esetben azonban figyelemmel kell lenni arra, hogy a felek eredetileg a *London Metal Exchange* (továbbiakban: *LME*) által meghatározott és kiszámíthatatlanul változó cinkárakból adódó problémákat kívánták orvosolni. A termelés és a befektetés korlátozása, illetve ellenőrzése kizárólag azért volt szükséges, hogy megelőzzék a lehetséges cink túltermelését. Ez ugyan nem okozott fejlődést az ellátási struktúrában, viszont egyértelműen az volt a szándékuk, hogy megszabaduljanak az

¹³³ IV/30.810. sz. ügy *Synthetic fibres*, HL L 207/17, 1984.08.02. [továbbiakban: *Synthetic fibres* (IV/30.810. sz. ügy)].

¹³⁴ IV/34.456. sz. ügy *Stichting Baksteen*, HL L 131/15, 1994.05.26. [továbbiakban: *Stichting Baksteen* (IV/34.456. sz. ügy)].

¹³⁵ Az áremelkedést és a kibocsátás korlátozást hagyományosan az antitröszt jogban a legfőbb gazdasági gonoszoknak tartják.

Lásd: Eleanor M. FOX: Monopolization and Dominance in the United States and the European Community: Efficiency Opportunity and Fairness, *Notre Dame Law Review*, Vol. 61, Iss. 5, 1986., 985.

<https://scholarship.law.nd.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2301&context=ndlr>

¹³⁶ IV/30.350. sz. ügy *Zinc producer group*, HL L 220/27, 1984.08.17. [továbbiakban: *Zinc producer group* (IV/30.350. sz. ügy)].

¹³⁷ Uo. (29) bek.

adott gazdasági helyzetben fennálló problémáktól, ezen kívül a csökkenés sem szüntette meg teljesen a versenyt.¹³⁸

Ki kell emelni továbbá, hogy jelen esetben a felek nem nyújtottak be kérelmet a mentesítés érdekében a Bizottsághoz. Már ez alapján is elutasításra kerülhetett volna a megállapodás jóváhagyása,¹³⁹ figyelemmel arra, hogy a Tanács által 1962-ben közzétett *17. rendelet*¹⁴⁰ (továbbiakban: *a 17. rendelet*) 4. cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy „a Szerződés 85. cikk (1) bekezdésében meghatározott, e rendelet hatálybalépése után létrejött megállapodásokat, döntéseket és összehangolt magatartásokat, valamint amelyeknél a felek alkalmazni kívánják a 85. cikk (3) bekezdését, be kell jelenteni a Bizottságnak. A bejelentésig a 85. cikk (3) bekezdésének alkalmazásáról határozat nem hozható.”¹⁴¹ A felek viszont arra hivatkoztak, hogy a bejelentés hiányának ellenére a Bizottság mentesítésben részesítheti a megállapodást, mivel a termelési ár meghatározása elősegítette a termelést és a forgalmazást, amelyből a fogyasztók is részesültek. A Bizottság álláspontja szerint kétséges, hogy bármiféle elfogadható előny származna a megállapodásból. A termelői árak rögzítése, az árváltozások terén lévő összejárás, a felek együttes erőfeszítései az *LME* cink árainak befolyásolására, a termelés és a befektetések ellenőrzése, valamint a piaci részesedésre és az exportra vonatkozó korlátozások elsődleges célja az volt, hogy csökkentsék a versenyt a megállapodásban részes felek között, és hogy a nemzeti piacok felosztásra kerüljenek a Közösségen belül. Ilyen körülmények között a megállapodás nem részesülhet mentesítésben még, ha be is jelentették volna.¹⁴²

1972-ben a Bizottság megállapította a *Cimbel ügyben*¹⁴³, hogy a résztvevő felek kizárólag csak a versenyjogot sértő céljaikat akarták palástolni azzal, hogy többletkapacitási problémákra kívántak hivatkozni. Erre figyelemmel a Bizottság itt is elmarasztalta az érintett vállalkozásokat.¹⁴⁴

1977-ben a *Metro ügyben*¹⁴⁵ meghozott döntésben már felmerült az, hogy kedvezőtlen piaci körülmények között a foglalkoztatás fenntartása, mint cél az EK 85. cikk (3) bekezdése alá tartozhat, ha az a termelés általános feltételeit fejleszti. A jogeset során a Bíróságnak német cégek megállapodása kapcsán kellett döntést hoznia. Az ítéletben rögzítésre került, hogy a szállításra vonatkozó szerződések 6 hónapig figyelembe veszik a várható piaci növekedést,

¹³⁸ Uo. (43) bek.

¹³⁹ Uo. (41)-(42) bek.

¹⁴⁰ Az Európai Gazdasági Közösség Tanácsa, 17. Rendelet első rendelet a Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról, HL 62/204, 1962.02.21.

¹⁴¹ Uo. 4. cikk (1) bek.

¹⁴² *Zinc producer group* (IV/30.350. sz. ügy) 42.

¹⁴³ Entscheidung der Kommission vom 22. Dezember 1972 (IV/243,244,245—Cimbel), HL L 303/24, 31.12.1972.

¹⁴⁴ Uo. Artikel 1.

¹⁴⁵ C-26/76 sz. ügy *Metro kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:1977:167].

továbbá lehetővé teszik az érintett termékek viszonylagos stabil elérhetőségét. Ezen kívül a megállapodások rövid időre szólnak. Ez által a rendszeres forgalmazás biztosított, így a gyártók, a nagykereskedők, és a kiskereskedők is részesülnek a megállapodásból származó előnyökből. A gyártó bővítheti a piacát a nagykereskedők számára, a szállítás biztosítottá válhat, a kiskereskedőknek pedig a termékeik választéka növekedhet. A várható ellátásra egy észszerű időn belül kerül sor, amely stabilizálni tudja azokat a körülményeket is, amelyek a foglalkoztatáshoz kapcsolódnak. Ennek következtében a megállapodás képes volna fejleszteni az általános termelési feltételeket különösen kedvezőtlen piaci viszonyok esetén, amelyek pedig olyan célok, amelyek megfelelhetnek a 85. cikk (3) bekezdésének.¹⁴⁶

Az 1985-ös *Remia ügyben*¹⁴⁷ a Bíróság holland vállalkozások versenyt korlátozó megállapodását vizsgálta. A vállalkozások elsősorban gazdasági alapon kívánták igazolni azt, hogy az EK 85. cikk (3) bekezdése alapján mentesülésben részesülhetnek. A *Metro ügyben* foglaltak ebben a döntésben is megjelentek. Az ítélet rögzítette, hogy „azon érveléssel kapcsolatban, mely szerint a vállalkozás túlélése és a munkahelyek megőrzése kizárólag akkor valósítható meg, amennyiben a versenyt kizáró klauzulát 10 évig alkalmazzák, valóban szükséges rögzíteni a Bíróság 1977. október 25-i 26/67 számú döntésében fenntartottakat (*Metro eset*, (1977) ecr 1875), hogy a foglalkoztatás egy olyan kereten belül valósulhat meg, amely cél a 85. cikk (3) bekezdése alá tartozhat, mivel az a termelés általános feltételeit fejleszti különösen, amikor a piaci feltételek kedvezőtlenek. A Bizottság megfelelő választ adott a kérelmező érvelésére a vitatott döntésben, különösen a 31. paragrafusban, amely megmagyarázza azokat a speciális okokat, amelyeket figyelembe lehet venni egy négy éves időtartam alatt, aminek pedig elegendőnek kell lennie a *Remia* számára ahhoz, hogy biztosítsa a piaci pozícióját a *Luycks* versenye ellen. Továbbá - és függetlenül attól -, hogy a Bizottság a 27. paragrafusban megállapította, hogy habár a szükséges minimális időtartam alatt részesült védelemben, és a vállalkozás bizonyítani tudja, hogy nem képes ezután tovább működni, mindez azonban nem elegendő ahhoz, hogy a klauzula időtartamát meghosszabbítsák.”¹⁴⁸ Ennek alapján megállapítható, hogy a munkahelyek megőrzése olyan indok lehet, amely a megállapodást igazolhatja, amennyiben az a termelés fejlesztése érdekében szükséges, és gazdaságilag kedvezőtlen körülmények állnak fenn, azonban az ilyen megállapodás legfeljebb négy évig lehet hatályban, és nem hosszabbítható meg arra való hivatkozással, hogy a vállalkozás a megállapodás nélkül a jövőben kiszorulna a piacról.

¹⁴⁶ Uo. 43. pont.

¹⁴⁷ C-42/84 sz. ügy *Remia kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:1985:327].

¹⁴⁸ Uo. 42. pont.

A Bizottság viszont engedélyezte a kríziskartell létrejöttét 1984-ben a *Fibras Sintéticas* és 1994-ben a *Stichting Baksteen* ügyben. A két esetben a felesleges kapacitásokat csökkentették, és nem veszélyeztették a megállapodásban résztvevő felek döntési szabadságát. Szükségük volt restrukturalizációs tervre, amely garantálni tudta azt, hogy a felesleges kapacitások bezárását követően nem hoznak létre újakat. Az első esetben a döntés hangsúlyozta, hogy a felek szabályozzák a felesleges kapacitások csökkentését,¹⁴⁹ a fogyasztók is részesülnek az előnyökből a jobb minőségű termékek révén,¹⁵⁰ a megállapodás csak korlátozott ideig csökkenti a termelést, és nem avatkoznak bele a felek döntési szabadságába, valamint a rendelkezések kikényszerítése érdekében szankciókat is alkalmaznak.¹⁵¹ Ezen kívül nem szűnik meg az érintett termékek közötti verseny sem.¹⁵² A második esetben szintén rögzítésre került, hogy a kapacitások és a készletek csökkentése során meg tudják valósítani a szükséges átszervezési terveket.¹⁵³ Az előnyök közé tartozik, hogy a munkavállalókat nem bocsátják el, hanem átirányítják, és mindez a termelési, technikai és gazdasági folyamatokat segíti elő.¹⁵⁴ A fogyasztók is részesülnek a hasznokból, mivel egészséges és versenyképes iparág keletkezik, megszűnnek a korszerűtlen és elavult kapacitások, megfelelő választási lehetőség alakul ki a termékek között, és a folyamatos ellátás is biztosított.¹⁵⁵ Ezen kívül az egyes üzemek bezárása nélkülözhetetlen a felesleges kapacitások lebontásához. A felek szabadsága itt is megmarad az ár, az eladás, az import, az export, a szállítás és az összefonódások tekintetében.¹⁵⁶ A termékek kapcsán sem szűnik meg a verseny.¹⁵⁷ Végezetül pedig a megállapodás garanciákat tartalmaz annak érdekében, hogy a felek a kötelezettségeiket teljesítsék, és az együttműködés időben korlátozott marad.¹⁵⁸ Ezek után azonban jelentős fordulat következett be a Bizottság álláspontjában, és nem került sor több kríziskartell jóváhagyására.

A Bizottság 2001-ben meghozott döntésével elutasította a versenyt sértő megállapodás létrejöttét a *Grafitelektrod* ügyben¹⁵⁹ is. Az 1980-as években az elektród és az elektromos acélgépjártás terén jelentős visszaesés következett be a felhasználásban.¹⁶⁰ A válságot tovább

¹⁴⁹ *Synthetic fibres* (IV/30.810. sz. ügy) (39) bek.

¹⁵⁰ Uo. (39) bek.

¹⁵¹ Uo. (43-45) bek.

¹⁵² Uo. (50-51) bek.

¹⁵³ *Stichting Baksteen* (IV/34.456. sz. ügy) (26) bek.

¹⁵⁴ Uo. (27-28) bek.

¹⁵⁵ Uo. (29) bek.

¹⁵⁶ Uo. (33) bek.

¹⁵⁷ Uo. (41) bek.

¹⁵⁸ Uo. (36) bek.

¹⁵⁹ COMP/E-1/36.490. sz. ügy *Graphite electrodes*, HL L 100/1, 2002.04.16.

¹⁶⁰ Uo. (12) bek.

fokozták a magas olajárak és a dollár gyengülése is.¹⁶¹ A Bizottság rögzítette, hogy a piacon felmerülő nehézségekkel szemben, vagy a keresletben bekövetkező csökkenéssel szemben csak olyan eszközöket lehet igénybe venni, amelyek összeegyeztethetőek a versenyjoggal. A túltermelési problémák nem adhatnak lehetőséget arra, hogy megszegjék a közösségi szabályokat.¹⁶² Az ágazatban fennálló strukturális túltermelés kapcsán megállapítható, hogy a vállalkozások kizárólag olyan módon nézhetnek szembe a nehéz piaci feltételekkel való küzdelemben, amelyek megfelelnek a közösségi jognak.¹⁶³

A 2002-ben az egyesített *Limburgse Vinyl Maatschappij and Others ügyekben*¹⁶⁴ a Bíróság rögzítette, hogy az a tény, mely szerint az ipar gazdasági recesszióval néz szembe, vagy a kereslet csökkent, nem igazolja a mentességet.¹⁶⁵ Ezen kívül minden piaci szereplőnek önállóan kell meghatároznia a piacon érvényesíteni kívánt kereskedelmi politikáját, valamint azokat a feltételeket, amelyeket az ügyfeleinek szeretne nyújtani.¹⁶⁶

A hatályos *1/2003/EK rendelet* rögzíti, hogy nem tiltottak az olyan az EK 81. cikk (1) bekezdése hatálya alá tartozó megállapodások, döntések és összehangolt magatartások, amelyek eleget tesznek az EK 81. cikk (3) bekezdésének, anélkül, hogy ezt előzetesen határozat jóváhagyta volna.¹⁶⁷ Ez azonban nem jelenti azt, hogy az uniós versenyhatóságnak a gyakorlatában ne kellett volna szembenéznie ilyen tárgyú ügyekkel. Ezekben esetekben elsősorban azt kell megvizsgálni, hogy a megállapodások a jelenlegi EUMSZ 101. cikke alá esnek-e, másodjára pedig azt, hogy helye van-e a mentességnek az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdése alapján. Az *Ír marha ügy*¹⁶⁸ volt az utolsó ismertebb jogeset, amelyben a versenytársak a kapacitások csökkentése érdekében megállapodást kötöttek, ami viszont versenyellenes célú volt. A nemzeti bíróság következetesen vizsgálta, hogy vajon a megállapodás összhangban van-e az akkor hatályban volt EK 81. cikk (3) bekezdésével. Annak érdekében pedig, hogy a Bizottság segítsen a jogeset feltérképezésében, 2010-ben írásbeli

¹⁶¹ Uo. (241) bek.

¹⁶² Uo. (197) bek.

¹⁶³ Uo. (238) bek.

¹⁶⁴ C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P., C-247/99. P., C-250/99. P-C-252/99. P. és C-254/99. P. sz. egyesített ügyek *Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2002:582].

¹⁶⁵ Uo. 485. pont.

¹⁶⁶ C-7/95 P sz. ügy *Deere kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:1998:256] 86. pont.

¹⁶⁷ 1/2003/EK rendelet (2002) (2)-(3) bek.

¹⁶⁸ C-209/07. sz. ügy *Competition Authority kontra Beef Industry Development Society Ltd és Barry Brothers (Carrigmore) Meats Ltd.* [ECLI:EU:C:2008:643] [továbbiakban: *Ír marha* (C-209/07. sz. ügy)].

észrevételt is tett.¹⁶⁹ Az ügyben végül nem született döntés, mert 2011-ben a megállapodásban részes felek visszavonták a mentesülés iránti kérelmüket.¹⁷⁰

III.3.3. Az *Ír marha ügy*

III.3.3.1. Az alapeljárás

Hogy manapság mire lehet számítani a kríziskartellek kapcsán az EU-n belül, arra az *Ír marha ügy* adhatja a legjobb iránymutatást, éppen ezért érdemes annak körülményeit és jellemzőit részletesebben is megvizsgálni. A jogeset lényegét az ír marha- és borjúhúságazat megállapodása képezte, mellyel a szektort akarták racionálisan átszervezni, és a többletkapacitásokat megszüntetni.¹⁷¹ 1998-ban az ír kormány és a marha- és borjúhúságazat képviselőinek közös kérésére készített tanulmány megállapította, hogy csökkenteni kell a feldolgozók számát, és a piacon maradó vállalkozásoknak kártérítésben kellene részesíteniük a piacról távozó versenytársakat.¹⁷² Mindezt a mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter által létrehozott munkacsoport is támogatta, és javasolták a megállapodásban részes feleknek, hogy hozzanak létre egy kártalanítási alapot.¹⁷³ Erre tekintettel 2002-ben a tíz fő feldolgozó létrehozta a *Beef Industry Development Society Ltd-t* (a továbbiakban: *BIDS*), amely a szektort érintő évi 420.000 darab szarvasmarhának megfelelő, 25%-os csökkentést helyezett kilátásba.¹⁷⁴

A megállapodás előírta, hogy a *BIDS* kártalanítást fizet a piacot elhagyó versenytársaknak, a piacot elhagyók pedig kötelezettséget vállalnak, hogy a „feldolgozó berendezéseiket megsemmisítik vagy használaton kívül helyezik, vagy kizárólag az ír szigeten kívül letelepedett személyeknek értékesítik, vagy adott esetben a maradéknak, feltéve hogy utóbbiak azokat csere- vagy pótalkatrészekként használják; öt éves időszakon keresztül nem használják marha- és borjúhús feldolgozásra azon földterületeket, amelyeken e berendezések találhatóak

¹⁶⁹ The High Court between the Competition Authority Plaintiff and the Beef Industry .Development Society Limited and Barry Brothers (Carrigmore) Meats Limited Defendants Observations of the Commission under Article 15, Paragraph 3, of Regulation No 1/2003., T No. 7764P, Dublin (továbbiakban: Observations of the Commission).

ec.europa.eu/competition/court/amicus_curiae_2010_bids_en.pdf

¹⁷⁰ Competition Authority: Notice on Agreements to Reduce Capacity, (16 June 2011), N/11/001. (továbbiakban: Notice of the Competition Authority) 5.19. pont.

www.ccpc.ie/business/wp-content/uploads/sites/3/2017/02/N-11-001-Notice-on-Agreements-to-Reduce-Capacity.pdf

¹⁷¹ *Ír marha* (C-209/07. sz. ügy) 3. pont.

¹⁷² Uo. 4. pont.

¹⁷³ Uo. 5. pont.

¹⁷⁴ Uo. 6. pont.

voltak, és az ír marha- és borjúhús feldolgozó piacon két éven keresztül nem folytatnak versenyt a maradékkal.”¹⁷⁵

A *BIDS* bejelentette a megállapodást az ír versenyhatóságnak (*Competition Authority*),¹⁷⁶ az viszont úgy értékelte, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésével ellentétes. Ezután a bírósághoz (*High Court*) fordult, és kérte, hogy kötelezze a részes feleket a megállapodás végrehajtásától való tartózkodásra.¹⁷⁷ A bíróság a versenyhatóság kérelmét elutasította, mivel álláspontja szerint a megállapodás nem tartozik az EK 81. cikk (1) bekezdésének hatálya alá, és nem teljesíti annak a (3) bekezdésében foglalt mentességi feltételeket sem.¹⁷⁸ Ezután nyújtott be a versenyhatóság fellebbezést a fellebbviteli bírósághoz (*Supreme Court*), amely az eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett az ügyben, hogy a megállapodás az EK 81. (1) alá tartozik-e.¹⁷⁹

III.3.3.2. A főtanácsnok véleménye

TRSTENJAK főtanácsnok véleménye többek között az volt, hogy a versenykorlátozások nem szűkíthetők le egy csekély listára, és az EK 81. cikk (1) bekezdésében feltüntetett ’különös’ fordulat is azt mutatja, hogy a hatálya alá tartozó versenykorlátozások nem csak az említett bekezdés a)-e) pontjában foglalt korlátozásokra vonatkoznak.¹⁸⁰ A megállapodás céljának vizsgálata során szükséges figyelembe venni nemcsak annak tartalmát, hanem a jogi és gazdasági környezetét is. „Ezt a követelményt komolyan kell venni. Nem tekinthető ugyanakkor olyan lehetőségnek, amely megnyitja a kaput minden olyan körülmény előtt, amely egy megállapodásnak a közös piaccal való összeegyeztethetősége mellett szól. Az EK 81. cikk szerkezetéből az következik ugyanis, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján a jogi és gazdasági környezetnek csak azon elemeit kell figyelembe venni, amelyek alkalmasak arra, hogy megkérdőjelezzék a versenykorlátozás fennállását.”¹⁸¹ A feldolgozó ipar 25%-kal történő csökkentése azáltal, hogy a versenytársak elhagyják a piacot, valamint az a kikötés, mely szerint a piacot elhagyó versenytársak nem működtetik tovább a feldolgozó üzemeket, alkalmas arra, hogy korlátozza a versenyt.¹⁸²

¹⁷⁵ Uo. 8. pont.

¹⁷⁶ Uo. 10. pont.

¹⁷⁷ Uo. 11. pont.

¹⁷⁸ Uo. 12. pont.

¹⁷⁹ Uo. 13. pont.

¹⁸⁰ C-209/07. sz. ügy Trstenjak főtanácsnok indítványa: *Competition Authority kontra Beef Industry Development Society Ltd és Barry Brothers (Carrigmore) Meats Ltd.* [ECLI:EU:C:2008:467] [továbbiakban: *Ír marha* (C-209/07. sz. ügy főtanácsnok indítványa)] 48. pont.

¹⁸¹ Uo. 50. pont.

¹⁸² Uo. 67. pont.

Kiemeli továbbá, hogy a *BIDS* nem állami kényszer hatására járt el. A tanulmányt ugyan a kormány támogatta, és a felkért munkacsoport felszólította az ágazat szereplőit, hogy teljesítsék az abban leírtakat, azonban mindez nem eredményez állami kényszert.¹⁸³ Az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazásától nem lehet eltekinteni azért, mert az adott szektorban konjunkturális vagy strukturális válság van.¹⁸⁴ Álláspontja szerint „egy nagymértékű többletkapacitással jellemezhető piacon főszabály szerint nagyobb a verseny a piaci szereplők között, mint egy alacsony (vagy semmilyen) többletkapacitással jellemezhető piacon. Egy nagymértékű többletkapacitással jellemezhető piacon az átlagos termelő számára nehezebb termelőüzemeinek ugyanolyan kihasználtságát elérni, mint egy alacsony többletkapacitással jellemezhető piacon. Mivel a kihasználtság arányában csökkennek a méretgazdaságossági előnyök, a nagymértékű többletkapacitással jellemezhető piacon az átlagos termelő nagyobb versenyképesszernek van kitéve, mint egy alacsony többletkapacitással jellemezhető piacon. A közgazdaságtudományban jól ismert ez az interdependencia a többletkapacitás, a méretgazdaságosság és a versenyképesség között.”¹⁸⁵

Továbbá a „versenykorlátozás fennállásának megkérdőjelezésére alkalmatlan tényezők, mint amilyen az áruk termelésének javítása a méretgazdaságosság révén, még akkor is csak az EK 81. cikk (3) bekezdése keretében vehetők figyelembe, és nem az EK 81. cikk (1) bekezdése keretében, ha végeredményben kedvező megítélés alá esnek a megállapodás EK 81. cikkel való összeegyeztethetősége szempontjából.”¹⁸⁶

III.3.3.3. Az előzetes döntéshozatal során született ítélet

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EK 81. cikk (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozott. „Annak megállapításához ugyanis, hogy valamely megállapodás az EK 81. cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom hatálya alá tartozik-e, rendelkezéseinek tartalmát és az általa elérni kívánt objektív célkitűzéseket kell figyelembe venni. E tekintetben még ha feltételezzük is, hogy bizonyított, hogy a megállapodásban részes felek a versenyt korlátozó bármilyen szubjektív szándék nélkül, valamely ágazati válság hatásainak orvoslása érdekében cselekedtek, az ilyen megfontolások az említett rendelkezés alkalmazásakor nem relevánsak. Egy megállapodás ugyanis az EK 81. cikk értelmében versenykorlátozó célúnak tekinthető akkor is, ha célja nem csupán a verseny korlátozása, hanem más, jogszerű célokat is követ

¹⁸³ Uo. 95. pont.

¹⁸⁴ Uo. 98. pont.

¹⁸⁵ Uo. 70. pont.

¹⁸⁶ Uo. 50. pont.

([...]). A BIDS által hivatkozott tényezőket csupán az EK 81. cikk (3) bekezdése keretében lehet adott esetben figyelembe venni az ugyanezen cikk (1) bekezdésében foglalt tilalom alóli mentesség megszerzése érdekében.”¹⁸⁷

A Bíróság rögzítette, ahogyan korábban a főtanácsnok is utalt rá, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének a)–e) pontjaiban foglalt megállapodástípusok nem tartalmazzák a tiltott összejátszások teljes mértékű felsorolását.¹⁸⁸ A *BIDS* megállapodások azt a célt kívánják elérni, hogy egyes vállalkozások kilépjenek a piacról, és így csökkentsék a kapacitásokat, amelyek érintik a jövedelmezőséget tekintettel arra, hogy akadályozzák őket a méretgazdaságosság megvalósításában.¹⁸⁹ ”E megállapodástípus nyilvánvalóan sérti az EK-Szerződés versenyre vonatkozó rendelkezéseiben rejlő koncepciót, amely szerint minden gazdasági szereplőnek önállóan kell meghatározni a piacon követni kívánt politikáját. Az EK 81. cikk (1) bekezdésének célja ugyanis, hogy megtiltson minden olyan összehangolási formát, amely a vállalkozások közötti gyakorlati együttműködéssel szándékosan kiiktatja a verseny kockázatait.”¹⁹⁰ Ezek a vállalkozások a *BIDS-megállapodások* hiányában jövedelemszerzésük javítása érdekében kénytelen lettek volna más módszereket alkalmazni, így olyan döntéseket hozni, amelyek a versenyt növelik a versenytársak között, vagy pedig összefonódások révén jobb piaci pozícióba kerülnek. Mindezt azonban a piacon fennmaradók elkerülhetik a megállapodásokkal, és a piaci részesedés növeléséhez szükséges költségek nagy részét eloszthatják egymás között egyenlő arányban.¹⁹¹

Ezen kívül ahhoz, hogy megvalósíthassák a kitűzött célokat, olyan eszközöket is igénybe kívántak venni, amelyek versenyellenes korlátozásokat is tartalmaztak.¹⁹² „Először is az egyes maradók szokásos feldolgozási mennyisége felett levágott szarvasmarhánkénti tizenegy euró hozzájárulás a BIDS szerint a kilépők ügyfélkörének megszerzéséért a maradók által fizetendő ellenszolgáltatást jelent. Ki kell azonban emelni – ahogyan a főtanácsnok az indítványának 85. pontjában tette –, hogy bizonyos maradók tekintetében az ilyen intézkedés is akadályozza a piaci részesedések természetes alakulását, akik e hozzájárulás visszatartó jellegéből adódóan arra vannak ösztönözve, hogy ne lépjék át szokásos termelési mennyiségüket. Ezen intézkedés tehát bizonyos gazdasági szereplőket a termelésük befagyasztására készíthet.”¹⁹³

¹⁸⁷ *Ír marha* (C-209/07. sz. ügy) 21. pont.

¹⁸⁸ Uo. 23. pont.

¹⁸⁹ Uo. 33. pont.

¹⁹⁰ Uo. 34. pont.

¹⁹¹ Uo. 35. pont.

¹⁹² Uo. 36. pont.

¹⁹³ Uo. 37. pont.

„Másodszor a kilépőkkel szemben előírt, a termelési üzemek rendelkezésre bocsátására és használatára vonatkozó korlátozásokat illetően a BIDS-megállapodások céljuknál fogva tartalmaznak versenykorlátozásokat is, mivel el kívánják kerülni, hogy a maradékkal folytatott verseny érdekében piacra lépő új gazdasági szereplők használhassák ezen üzemeket. Márpedig – ahogyan a Competition Authority írásbeli észrevételeiben hangsúlyozta –, mivel egy új feldolgozóüzem létrehozásához szükséges beruházások messze meghaladják egy meglévő üzem átvételének költségeit, e korlátozások nyilvánvalóan arra irányulnak, hogy minden új versenytársat visszatartsanak az ír sziget teljes területére való belépéstől.”¹⁹⁴

Továbbá az, hogy a megállapodás időben korlátozott, nem jelenti azt, hogy nem versenyellenes célú. Mindez legfeljebb az EK 81. cikk (3) bekezdésében foglalt feltételek teljesülésének vizsgálata körében lehet releváns.¹⁹⁵ Tekintettel erre a Bíróság ítéletében rögzítette, hogy a *BIDS-megállapodások* jellemzőivel bíró, így a kapacitások 25%-os csökkentését előíró megállapodás célja az EK 81. cikk (1) bekezdése alapján a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása.¹⁹⁶

III.3.3.4. A Bizottság észrevétele

Az *1/2003/EK rendelet* alapján a Szerződés 81. vagy 82. cikk alkalmazását érintően a tagállamok versenyhatóságai írásbeli észrevételt tehetnek a tagállami bíróságoknak. Az előbb említett cikkek egységes jogalkalmazása érdekében a Bizottság saját kezdeményezésre szintén észrevételt nyújthat be a nemzeti bíróságoknak.¹⁹⁷ Erre hivatkozva az ír versenyhatóság felkérte a Bizottságot, hogy éljen az előbb említett rendeletben rögzített jogával¹⁹⁸, végül a Bizottság 2010-ben az ír bíróság (*High Court*) részére meg is küldte a kötelező erővel nem bíró írásbeli észrevételét¹⁹⁹ arra hivatkozva, hogy az EK 81. cikk (3) bekezdése alkalmazására vonatkozó *iránymutatás*²⁰⁰ elfogadása óta nem sok precedens áll rendelkezésre.²⁰¹

Lehetséges mentesülésben részesülnie az EK 81. cikk (1) bekezdése alá tartozó megállapodásnak, de ha az a versenyt súlyosan korlátozza, akkor kevés esély van arra, hogy az ehhez szükséges kritériumoknak megfeleljen. Ezek a kritériumok általában *fekete listás*

¹⁹⁴ Uo. 38. pont.

¹⁹⁵ Uo. 39. pont.

¹⁹⁶ Uo. 40. pont.

¹⁹⁷ *1/2003/EK rendelet* (2002) 15. cikk (3) bek.

¹⁹⁸ *Observations of the Commission* (10) bek.

¹⁹⁹ Uo. (11) bek.

²⁰⁰ *Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty*, HL C 101/97, 27.04.2004. [továbbiakban: *Guidelines* (2004)].

²⁰¹ *Observations of the Commission* (4) bek.

megállapodásoknak vagy 'hard core' korlátozásoknak minősülnek, mivel természetükből adódóan sem a gazdaság sem a fogyasztók számára nem előnyösek, és nem felelnek meg a nélkülözhetetlenség követelményének sem.²⁰² Akkor részesülhet egy megállapodás mentesülésben az EK 81. cikk (3) bekezdése alapján, ha a négy konjunktív feltételt teljesíti:

1. hozzájárul az áruk termelésének vagy forgalmazásának javításához, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához,
2. a fogyasztók méltányosan részesülnek a belőle eredő előnyből,
3. a korlátozások a célok eléréséhez nélkülözhetetlenek,
4. a kérdéses áruk jelentős része tekintetében nem szünteti meg a versenyt.

Az első feltétel esetében 2009-ben a *GlaxoSmithKline Services kontra Bizottság és mások ügyben*²⁰³ született ítéletben rögzítették, „hogy ahhoz, hogy valamely megállapodás mentességben részesüljön az EK 81. cikk (3) bekezdése címén, hozzá kell járulnia az áruk termelésének vagy forgalmazásának javításához, illetve a műszaki vagy gazdasági fejlődés előmozdításához. Ez a hozzájárulás nem azokkal az előnyökkel azonos, amelyekből a megállapodásban érintett vállalkozások a tevékenységükkel kapcsolatban részesülnek, hanem azokkal az érzékelhető objektív előnyökkel egyezik meg, amelyek ellentételezhetik a versenynek okozott hátrányokat...”²⁰⁴ Továbbá „az adott időszakra engedélyezett mentességhez szükségesnek bizonyulhat a megállapodásból származó előnyök megvalósulásának a jövőre vonatkozó elemzése, és elég, ha a Bizottság a rendelkezésére álló adatok alapján arra a meggyőződésre jut, hogy annak a valószínűsége, hogy az érzékelhető objektív előny megvalósul, elegendő mértékű azon feltételezéshez, hogy a megállapodás ilyen előnnyel jár.”²⁰⁵ A hatékonysági tényezők megléte kapcsán szükséges igazolni: a) a hatékonyság természetét, b) a megállapodás és a hatékonyság közötti összefüggést, c) a hatékonyság valószínűségét és a nagyságát, továbbá d) mikor és hogyan valósítható meg.²⁰⁶

A Bizottság a hatékonyság természetére helyezett nagyobb hangsúlyt, amit a kapacitáscsökkentés útján kívánnak elérni a megállapodásban részes felek.²⁰⁷ Azáltal, hogy kikerülnek a kevésbé hatékony kapacitások a szektorból, elérhető lehet a kívánt hatékonyság, azonban egyebek között nehéz bemutatni azt, hogy melyek a legkevésbé hatékony kapacitások,²⁰⁸ továbbá amennyiben többségében hatékony üzemek vannak, úgy akkor a

²⁰² Uo. (46) bek.

²⁰³ C-501/06 P. sz. ügy *GlaxoSmithKline Services és társai kontra Bizottság és társai* [ECLI:EU:C:2009:610].

²⁰⁴ Uo. 92. pont.

²⁰⁵ Uo. 93. pont.

²⁰⁶ Guidelines (2004) 51. pont.

²⁰⁷ Observations of the Commission (19) bek.

²⁰⁸ Uo. (20)-(21) bek.

versenytársaknak normál versenyhelyezettel kellene szembenézniük. Ezáltal a hatékonyságot nem tudnák elérni, viszont a versenyt tovább károsítanák.²⁰⁹

Valamint amennyiben a megállapodás alapján egyes versenytársak elhagyják a piacot, s ennek következtében csökkennek a kapacitások, úgy a megmaradó vállalkozások növelni tudják a *a termékkibocsátásukat* annak érdekében, hogy elnyerjék a kilépők korábbi piaci részesedését. Így a megnövekedett kapacitáskihasználtsággal a gazdasági hatékonyság megvalósulhat.²¹⁰ Ha azonban a megállapodás a *termelés-kibocsátás* növelését illetően korlátozást tartalmaz, akkor kétséges, hogy ez a fajta hatékonyság elérhető-e.²¹¹

A Bizottság ezután a második feltétel elemzése helyett a harmadikat veszi górcső alá éppen úgy, ahogy a vonatkozó iránymutatás is teszi. A harmadik feltételnél egy kétoldalú tesztet kell elvégezni. Először, hogy a megállapodás szükséges-e a hatékonyság eléréséhez, másodsor pedig, hogy az egyes korlátozások szükségesek-e a hatékonyság megvalósításához.²¹² Az első esetben meg kell vizsgálni, hogy nincs-e más gazdaságilag megvalósítható és kevésbé korlátozó megoldás a hatékonyság elérése érdekében.²¹³ A Bizottság kizárólag ennek körében tett észrevételt. „A Bizottság hangsúlyozni kívánja, hogy az ún. »krízis kartellek« kapacitáscsökkentési célját a gazdasági visszaesés vagy a recesszió miatti keresletcsökkentés nem tudja igazolni. Általános szabály a szabad piactudományban az, hogy a piacnak el kell távolítania a felesleges kapacitásokat. Az áraknak kell összehangolnia a kereslet és a kínálat között fennálló változó kapcsolatot. Tény, hogy amikor a kereslet csökken, azt természetesen az ár is követi. Ilyen körülmények között az egyes vállalkozások önállóan dönthetnek, hogy miként és milyen mértékben válnak a többletkapacitások gazdaságilag fenntarthatatlanná, és azok csökkentése érdekében milyen szükséges lépéseket tesznek.”²¹⁴ Mindez azzal is összefügg, hogy a vállalkozásoknak alapvetően önállóan, másoktól függetlenül kell meghatározni a gazdaságpolitikájukat a piacon. A gazdasági krízist pedig legfeljebb olyan tényezőként lehet figyelembe venni, amely a bírság összegét csökkenti, viszont nem mentesít az EK 81. cikk (1) bekezdése alól.²¹⁵

Továbbá, ahol a piaci erők egyedül nem képesek megoldani észszerű időn belül a fennálló többlettermelési nehézségeket, úgy ott strukturális jellegű problémák vannak, amelyek viszont

²⁰⁹ Uo. (22) bek.

²¹⁰ Uo. (24) bek.

²¹¹ Uo. (25) bek.

²¹² Guidelines (2004) 73. pont.

²¹³ Uo. 75. pont.

²¹⁴ Observatoins of the Commission (33) bek.

²¹⁵ T-217/03. és T-245/03. sz. egyesített ügyek *FNCBC és társai kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2006:391] [továbbiakban: *FNCBC* (T-217/03. és T-245/03. sz. egyesített ügyek)] 90. pont.

nem a gazdaság ciklikus jellegű visszaesésének köszönhető.²¹⁶ Ekkor a versenytársak 'felőrli háborúba' (*war of attrition*) kerülnek, illetve a játékelméletből származó 'fogolydilemmával' (*prisoner's dilemma*) találják szembe magukat, vagyis, amikor vállalják a veszteségeket, arra számítva, hogy a versenytárs korábban kényszerül elhagyni a piacot. Mindez ott jellemző, ahol stabil, átlátható és szimmetrikus piacszerkezet található, és a vállalkozások számára a kapacitásokról való lemondás költséges.²¹⁷ Mindezt figyelembe véve a nélkülözhetetlenség vizsgálata során szükséges azt is felmérni, hogy a kapacitás kérdésköréhez hasonló nehézségekre nem nyújthat-e megoldást az összefonódás. Mindez orvosolhatja a piac strukturális jellegű problémáit, amely kisebb piaci részesedést érint, ellentétben az újraszervezési megállapodásokkal, amelyek a teljes piaci lefedettséggel kívánnak működni.²¹⁸

A második feltétel szerint a fogyasztóknak méltányosan kell részesülniük a többletkapacitások csökkenéséből származó előnyökből. Ennek alapján legalább a megállapodásból származó negatív következményeket kompenzálni kell.²¹⁹ Nagyobb korlátozás esetén a hatékonyságból származó előnyökből a fogyasztóknak nagyobb arányban kell részesülniük.²²⁰ Akkor valószínűbb, hogy a fogyasztók méltányosan részesülnek a költséghatékonyságból, ha a változó költségek csökkennek, nem pedig a fix költségek.²²¹ Kapacitáscsökkentés esetén viszont valószínűbb, hogy a fix költségek csökkennének nem pedig a változó költségek.²²²

Fontos továbbá megemlíteni, hogy a megállapodás milyen mértékben korlátozza a versenyt. Ha a megállapodás jelentősen korlátozza a versenyt, akkor a költséghatékonyságból származó előnyökből nagyobb mértékben kell a fogyasztóknak részesülniük.²²³ A kríziskartell során létrejövő megállapodás következtében nem csak kapacitáscsökkentés történik, hanem egyes versenytársak elhagyhatják a piacot, amely viszont azt eredményezi, hogy csökken a versenytársak közötti nyomás a tekintetben, hogy egymással versenyezzenek.²²⁴

Az újraszervezési megállapodás következtében belépési korlátok keletkeznek, különösen az olyan iparágakban, amelyeket magas elsüllyedt költségek jellemeznek. Így a potenciális verseny is csökkenni fog.²²⁵ Végezetül a vásárlóerő is képes befolyásolni a versenyt. Ahol

²¹⁶ Observations of the Commission (36) bek.

²¹⁷ OECD (2011) 110-111.

²¹⁸ Observations of the Commission (39) bek.

²¹⁹ Guidelines (2004) 85. pont.

²²⁰ Uo. 90. pont.

²²¹ Uo. 98. pont.

²²² Observations of the Commission (42) bek.

²²³ Guidelines (2004) 101. pont.

²²⁴ Observations of the Commission (45) bek.

²²⁵ Uo. (46) bek.

felesleges többletermelés van, ott a vásárlók nagyobb versenynyomást tudnak gyakorolni, ellentétben azokon a piacokon, ahol alacsony a termelés. Erre figyelemmel általánosságban elmondható, hogy amikor a vállalkozások arról állapodnak meg, hogy a kapacitásaikat csökkentik, akkor így nagyobb hatalomhoz jutnak a vásárlókkal szemben, hiszen az ellátás megfogyatkozik.²²⁶

A negyedik feltétel kapcsán a Bizottság nem kívánt észrevételt tenni.²²⁷

A Bizottság egyértelműen kinyilvánította az álláspontját arra vonatkozóan, hogy a kríziskartellnek nincs jogalapja, így ezek után nem volt meglepő, hogy a mentesülésre vonatkozó kérelmüket a megállapodásban részes felek nem tartották fent.

III.3.3.5. Az előzetes eljárás utóhatásai

Látható tehát, hogy az ágazat túltermelési problémával küzdött, amely alapvetően szerkezeti eredetű volt. Az ír elsőfokú bíróság döntésében azt állapította meg, hogy a *BIDS-megállapodásoknak* „nem célja a verseny korlátozása, mivel azoknak nem tárgya az EK. 81. cikk (1) bekezdésének a)-c) pontjai értelmében vett árak rögzítése, ügyfelek felosztása vagy a termelés korlátozása”.²²⁸ A kapacitáscsökkentés pedig nem minősül a termelés korlátozásának, és a megállapodásoknak nincs versenykorlátozó hatása.²²⁹ Az EK 81. cikk (3) bekezdése pedig nem releváns, mert nem merül fel az EK 81. cikk (1) bekezdésében rögzített tilalom.²³⁰ Továbbra is lehetséges feldolgozó üzemeket építeni és felvásárolni, így nincsenek belépési korlátok sem.²³¹ Ennek alapján úgy tűnhet, hogy az elsőfokú bíróság hatáskörét túllépve inkább politikai döntéshozatalban kötelezte el magát, amellyel vereséget mért a versenyjogi célokra.²³²

Ezen kívül az ír állam bátorította a *BIDS-megállapodásokban* részes vállalatokat, és nemzeti jogalkotás útján akár képes is lett volna jogi alapot adni annak. Ennek következtében a megállapodással kapcsolatos döntés kikerülhet a versenyhatóság hatásköre alól, vagy kénytelenek volnának mentesítésben részesíteni őket. Mindez a közösségi joggal való összeférhetőség kérdését is felveti. Ellentétben ezzel a megállapodások nem voltak olyanok, amelyeket az ír versenyhatóság ne vizsgálhatott volna. A *Montecatini kontra Bizottság*

²²⁶ Uo. (47) bek.

²²⁷ Uo. (16) bek.

²²⁸ *Ír marha* (C-209/07. sz. ügy főtanácsnok indítványa) 16. pont.

²²⁹ *Ír marha* (C-209/07. sz. ügy főtanácsnok indítványa) 16. pont.

²³⁰ Uo. 19. pont.

²³¹ Uo. 17. pont.

²³² Conor TALBOT: Finding a Baseline for Competition Law Enforcement During Crises: Case Study of the Irish Beef Proceedings, *Irish Journal of European Law*, Volume 18 Issue 2. (továbbiakban: TALBOT), 64. papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2719506

ügyben²³³ hozott ítélet alapján, amennyiben egy vállalkozás állami (hatósági) kényszer alapján jár el, úgy a vállalkozás felelőssége a versenyjogi (közösségi) jogsértésért kizárható, azonban minderre hivatkozni is szükséges.²³⁴ A *BIDS* viszont nem állami kényszer hatására járt el, az állam csupán támogatta őket.²³⁵

A fellebbviteli bíróság visszautalta az esetet az elsőfokú bíróságnak annak tisztázása érdekében, hogy a megállapodás az EK 81. cikk (3) bekezdésének alá tartozik-e. A Bizottságnak a célja az *amicus curiae* észrevételével az volt, hogy tisztázza az EK 81. cikk (3) bekezdésének alkalmazását a kríziskartellek ügyében. Kiemelte, hogy általánosságban megállapítható, hogy ezek versenykorlátozó célú megállapodások, és nehéz bizonyítani, hogy megfelelnek a mentesüléshez szükséges feltételeknek. A vállalkozások szerint szükséges lett volna a megállapodás annak érdekében, hogy a szektor ismét hatékonyan működjön, azonban a hatékonysági érvek tárgyalására nem került sor. A Bizottság észrevétele után 2011-ben a *BIDS-megállapodásokban* részes vállalkozások visszavonták a mentesítés iránti kérelmüket. Így tehát nem született az EK 81. cikk (3) bekezdését érintő a kríziskartellekre vonatkozó döntés. Ettől függetlenül Írországban úgy értelmezték a kialakult helyzetet, mint a strukturális megállapodásokkal szembeni általános és elrettentő figyelmeztetést még akkor is, ha az állami pártfogásban részesül.²³⁶

2011-ben az ír versenyhatóság még kibocsátott egy *iránymutatást*²³⁷ a kapacitási problémákat érintően, amelyben rögzítette, hogy kevés az esély arra, hogy egy megállapodás megfelel annak a követelménynek, hogy a verseny ne szűnjön meg, amennyiben az a kapacitásokat csökkenti, abban több jelentős piaci részesedéssel bíró szereplő is részt vesz, és megakadályozza annak lehetőségét, hogy a piacon új termelőkapacitások jelenjenek meg vagy a meglévők bővüljenek.²³⁸ Ennek alapján kérdéses, hogy a piac magától milyen mértékben és milyen gyorsan tud helyreállni, vagy szükséges-e ehhez bármifajta beavatkozás. A megállapodások által nyújtott előnyöket, amelyek ellensúlyozni tudják az együttműködésből fakadó korlátozásokat nagyon nehéz bizonyítani, mivel alapvetően a verseny maga távolítja el a felesleges kapacitásokat a piacról. A *BIDS-szerződések* mentesülésben részesülésének következménye az lehetett volna, hogy a versenyhatóságok engedélyezik a kartellek létrejöttét, amennyiben az adott szektort a gazdasági válság érinti.

²³³ C-235/92 P sz. ügy *Montecatini kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:1999:362].

²³⁴ Uo. 128. pont

²³⁵ *Ír marha* (C-209/07. sz. ügy főtanácsnok indítványa) 95. pont.

²³⁶ TALBOT 68.

²³⁷ Notice of the Competition Authority 6.42. pont.

²³⁸ Uo. 6.42. pont.

Mindezek alapján az a következtetés vonható le, hogy nagy valószínűség szerint egy olyan terv, amely a versenytársak között jött létre, és az adott szektor újrendezésére irányul, mind nemzeti, mind uniós szinten versenykorlátozó lesz. Továbbá sem a gazdasági válság, sem a keresletben bekövetkezett csökkenés nem igazolja a mentességet a versenyjog alól. A Bizottságnak a kartellekhez való hozzáállása szerint a tagállami versenyhatóságok nem alkalmazhatnak ezzel kapcsolatban gyengébb, vagy engedékenyebb megközelítést, és ezen egy esetleges állami beavatkozás, illetve bátorítás sem változtat. A mentesülés megszerzése érdekében mindenféleképpen érdemes volna a fogyasztók érdekeit nagyobb hangsúllyal figyelembe venni, és képviseltetni a megállapodás előkészítésekor, akár a fogyasztóvédelmi érdekképviselői csoportok, mint független szervek bevonása révén.²³⁹

A mentesülésben részesüléshez egyensúly szükséges a verseny korlátozása és azon előnyök, illetve a hatékonysági tényezők között, amelyeket a megállapodás nyújtani tud. A versenytársak között megvalósuló újrendezési megállapodások kapcsán a Bizottság dönthet úgy, hogy a megállapodás által rövid vagy középtávon keletkezett káros hatás (pl. alacsonyabb intenzitású árverseny) ellensúlyozható, ha hosszú távon a fogyasztók profitálnak belőle, és ezáltal a jövőben erősebb verseny keletkezik. Az általános jólétre figyelemmel az előnyöknek - amelyekből hosszú távon részesülhetnek a fogyasztók - garantálniuk kell azt, hogy a vállalkozások képesek legyenek a termelést érintő hatékony újraszervezésre olyan feltételek mellett, amelyek a társadalom számára is elfogadhatóak. COSTAS COMESAÑA szerint az, hogy rövid- és hosszú távon kisebb az árakat érintő verseny azért, hogy egy nagyobb és egészségesebb verseny alakuljon ki hosszú távon, mint lehet arra, hogy hogyan lehetséges a versenypolitika céljait és a szektor politikáját összehangolni olyan válság esetében, amely a kapacitásból származó többtermelésből adódik.²⁴⁰

Ezzel szemben 2009-ben KROES bizottsági biztos is úgy nyilatkozott a kríziskartellek kapcsán, hogy a kartellekbátorítása nem jelentene mást, mint biztos katasztrófát. Lassítaná a gazdaság helyreállítását, növelné a fogyasztói károkat, valamint további kartellek létrejöttét vetítené előre. Mindezzel senki sem nyerne, az engedékeny hozzáállás miatt a jövőben komoly következményekkel kellene számolni.²⁴¹ Minderre tekintettel még erősebben szükséges fellépni a kartellekkel szemben gazdasági válság idején, mivel az ilyen versenyellenes gyakorlatok még nagyobb fájdalommal járnának. Éppen ezért a jelenlegi általános gyakorlat fenntartását tartja

²³⁹ TALBOT 71-72.

²⁴⁰ Lásd COSTAS COMESAÑA 54-55.

²⁴¹ Neelie Kroes: European Commissioner for Competition Policy Tackling cartels – a never-ending task Anti-Cartel Enforcement: Criminal and Administrative Policy – Panel session Brasilia, 8 October 2009. ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_09_454

fontosnak, és nem támogat semmiféle *soft* hozzáállást, kizárólag a zéró tolerancia az elfogadható.

Az ilyen fajta megállapodás ellentétes az EU szerződéses rendelkezéseinek versenyjogot érintő szellemével, mivel minden gazdasági szereplőnek magának kell meghatározni a kereskedelmi politikáját, amelyet a piacon önállóan kíván folytatni.²⁴² Erre a szemléletre tekintettel kérdéses, hogy milyen módon tudnának a kartellből fakadó előnyök érvényesülni a gyakorlatban.

Csak az eltűnő vállalkozásra alapított védekezés (*failing firm doktrína*) az, amely figyelembe veszi a gyorsan változó gazdasági környezetet,²⁴³ és ilyen esetekben prioritás a kartellekkel szembeni küzdelem. A cél az, hogy a piacok versenyképessége fennmaradjon, és a fogyasztói jólét ne csökkenjen. Olyan jogszabályi környezetre van szükség, amely megfelelően szabályozott és biztosítani tudja a tisztességes versenyzés feltételeit, így magában foglalja azt is, hogy amelyik vállalkozás mindezt megpróbálja kijátszani, azt megbüntetik.²⁴⁴

A Bizottság a kartellek létrejöttét és működését a versenyjog súlyos (*hardcore*) megsértésének tekinti, ezért hatékony fellépést kíván tanúsítani velük szemben.²⁴⁵ A kríziskartellek, azaz az ipart újraszervező megállapodások pedig súlyos korlátozásokat vezetnek be a termelést, illetve a belépési korlátokat érintően, amelyeknél igen kicsi az esély arra, hogy teljesítsék az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdésében foglalt követelményeket.²⁴⁶

A kartellek káros hatását alátámasztják továbbá a *New Deal* során alkalmazott politikák is, amelyekkel az Egyesült Államokban az 1929-1933-as válság okozta kihívásokra kívántak választ adni. ROOSEVELT elnök és tanácsadói úgy gondolták, hogy a bérek emelése és a verseny korlátozása a gazdaság fellendülésének a kulcsa.²⁴⁷ Ennek érdekében lehetővé tették a vállalkozások számára az összejátszást, melynek során számos szektorban, így különösen az autó-, üveg-, alumínium-, vegyiparban árrögzítést és termeléskorlátozást hajtottak végre.²⁴⁸

²⁴² GERADIN - LAYNE-FARRAR – PETIT 404.

²⁴³ Neelie Kroes European Commissioner for Competition Policy Opening address at 13th Annual Competition Conference of the International Bar Association Fiesole, 11 September 2009. ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_09_385

²⁴⁴ Neelie Kroes European Commissioner for Competition Policy Lessons learned from the economic crisis Address to Committee on Economic and Monetary Affairs, European Parliament Brussels, 29 September 2009. ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_09_420

²⁴⁵ OECD (2011) 109.

²⁴⁶ Uo. 120.

²⁴⁷ Harold L. COLE – Lee E. OHANIAN: New Deal Policies and the Persistence of the Great Depression: A General Equilibrium Analysis, *Journal of Political Economy*, Vol. 112, pp. 779-816, August 2004., 13. ssrn.com/abstract=562405

²⁴⁸ Uo. 14.

A fennálló körülmények miatt csökkent a fogyasztás és a beruházások száma, a munkanélküliségi ráta pedig nem tudott javulni. Ennek következtében lassult a gazdasági fellendülés is, ami pedig ahhoz vezetett, hogy a recesszió hosszabb időre elhúzódott, így az ezzel járó káros hatások is még sokáig érződtek.²⁴⁹

III.4. Kétoldalú megállapodások, mint alternatíva

A restrukturalizációt érintő bilaterális megállapodások teljesíthetik az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdésében foglaltakat. Ugyan a 101. cikk (1) bekezdése alá tartoznak, de szakosítási megállapodások útján mentesülésben részesülhetnek, mert megfelelnek az ehhez szükséges feltételeknek. Manapság csoportmentességi rendeletek oldják meg mindezt. A Bizottságnak a *1218/2010/EU szakosítási megállapodásokról szóló rendelete*²⁵⁰ szerint garantálni kell a verseny hatékony védelmét és egyidejűleg jogbiztonságot szükséges biztosítani a vállalkozások számára. Bizonyos piaci erő alatt feltételezhető, hogy a szakosítási megállapodások kedvező hatásai felülmúlják a versenyre gyakorolt káros hatásokat.²⁵¹ „A termelési szakosításokról szóló megállapodások nagy valószínűséggel hozzájárulnak az áruk termelésének, illetve forgalmazásának javításához, amennyiben a felek különböző, egymást kiegészítő készségekkel, eszközökkel vagy tevékenységi körrel rendelkeznek, mert így egyes termékek előállítására összpontosíthatnak, és ezáltal hatékonyabban működnek, és a termékeket olcsóbban kínálják. Általában ugyanez mondható el a szakosítási megállapodásokról a szolgáltatáselőkészítés tekintetében is. Hatékony verseny esetén valószínű, hogy a fogyasztók a keletkező előnyökből méltányosan részesülnek.”²⁵² 2019 szeptemberében a Bizottság megkezdte a rendelet felülvizsgálatát, és arra jutott, hogy a benne foglaltak hasznosnak bizonyultak az érintettek részére. A tapasztalatok alapján új jogszabályt készít elő, viszont a jogalkotási folyamat lezárásáig a szakosítási rendelet hatálya 2023. június 30. napjáig meghosszabbításra került.²⁵³ Az új rendelet²⁵⁴ pedig hasonló rendelkezéseket tartalmaz, mint az elődje.

A szakosítási megállapodások keretében megkülönböztethetünk egyoldalú szakosítást, kölcsönös szakosítást és közös előállítást. Egyoldalú szakosítás esetén az egyik vállalkozás a másik javára felhagy teljesen vagy részben egyes termékek előállításával vagy szolgáltatások

²⁴⁹ Uo. 51-52.

²⁵⁰ Szakosítási rendelet (2010).

²⁵¹ Uo. (3) bek.

²⁵² Uo. (6) bek.

²⁵³ Szakosítási rendelet (2010) módosítása.

²⁵⁴ A Bizottság (EU) 2023/1067 rendelete az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a szakosítási megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról, HL L 143/20, 2023.6.2., [továbbiakban: Szakosítási rendelet (2023)].

nyújtásával. Kölcsönös szakosítás során valamennyi fél egy másik javára vagy fel teljesen - vagy részben - egyes termékek előállításával vagy szolgáltatások nyújtásával. Közös előállítás révén pedig bizonyos termékeket közösen állítanak elő, illetve egyes szolgáltatásokat közösen nyújtanak.²⁵⁵ A rendelet rögzíti továbbá, hogy „az egyoldalú és a kölcsönös szakosítási megállapodások esetében e rendelet alkalmazását az azonos termékpiacon tevékenykedő felekre kell korlátozni. Mindazonáltal nem szükséges feltétel az, hogy a felek azonos földrajzi piacon tevékenykedjenek. Ezen túlmenően az egyoldalú és kölcsönös szakosítás nem teheti szükségessé, hogy valamelyik fél csökkentse kapacitásait; elégséges feltétel a termelési volumen csökkentése.”²⁵⁶

Amennyiben kiderül, hogy valamely megállapodás mégsem teljesíti a szükséges feltételeket, úgy a Bizottságnak, illetve az érintett tagállamnak lehetősége van visszavonni a rendelet által nyújtott kedvezményt.²⁵⁷ Ilyen eset lehet pl. az, amikor már nagyon gyengének minősül a verseny az érintett piac koncentrátsága miatt, így akár a többi piaci szereplő pozíciójának vagy akár a többi versenytárs között létrejött párhuzamos szakosítási megállapodások következtében.²⁵⁸ A mentességhez szükséges feltétel, hogy a felek együttes piaci részesedése ne haladja meg a 20%-ot,²⁵⁹ azonban különösen súlyos korlátozások esetében nem lehetséges mentesülésben részesülni. Ilyennek minősül az árak rögzítése, a termelés vagy az értékesítés korlátozása (bizonyos kivételekkel), és a piacok vagy a vevőkör felosztása. Az árrögzítésnél viszont kivételt képez a közös forgalmazás során a közvetlen vevőknek felszámított ár.²⁶⁰

Termelés vagy értékesítés korlátozásánál kivételnek minősül „az egyoldalú vagy kölcsönös szakosítási megállapodásokban szereplő termékek megállapodás szerinti mennyiségére vonatkozó rendelkezések”,²⁶¹ „a kapacitás és a termelési volumen meghatározása közös előállítási megállapodás keretében”,²⁶² valamint a „közös forgalmazás keretében az értékesítési célok meghatározása”²⁶³.

A korábbi szakosítási megállapodásokra vonatkozó csoportmentességi rendeletek is hasonló rendelkezéseket tartalmaztak. A Bizottság 1980-as évekből származó néhány gyakorlatával lehetséges megvilágítani azt, hogy pontosan milyen módon történhet így az adott szektor újrendezése.

²⁵⁵ Uo. (8) bek.

²⁵⁶ Uo. (9) bek.

²⁵⁷ Uo. 6-7. cikk.

²⁵⁸ Uo. 6. cikk (2) bek.

²⁵⁹ Uo. 3. cikk.

²⁶⁰ Uo. 5. cikk.

²⁶¹ Uo. 5. cikk. b) i) bek.

²⁶² Uo. 5. cikk. b) ii) bek.

²⁶³ Uo. 5. cikk. b) iii) bek.

A *BPCL/ICI* ügyben²⁶⁴ a Bizottság engedélyezte a termelési kapacitások bezárását és azok korlátozását. Jelen jogesetet érdemes részletesebben is ismertetni annak érdekében, hogy láthatóvá váljon az effajta megállapodások jellege. A felek egymás versenytársai voltak, a megállapodás célja és hatása pedig versenykorlátozó volt a közös piacon, amely így az EK 85. cikk (1) bekezdése alá esett. A megállapodás alapján a felek bezárják a megállapodás teljesítéséhez nem szükséges kapacitásaikat. Ennek következtében a *BPCL* bezárja bizonyos polivinil-klorid (továbbiakban: *PVC*) és a klórtermelő egységeit, és az *ICI* pedig bizonyos polietilén (továbbiakban: *LDPE*) termelési egységeit. A termeléshez kapcsolódó jogokat egy közös vállalatra ruházzák át, és a polietilén és az etilén kapcsán közös szállítást valósítanak meg.²⁶⁵

A határozat rögzítette, hogy a nagy mennyiségű petro-kemikáliákat előállító nyugat-európai termelők jelentős túltermeléssel néznek szembe, viszont a Nyugat-Európán kívülről érkező és a piacra belépő versenytársak száma növekedni fog, amelyek viszont könnyedén képesek olcsó nyersanyaghoz jutni. Mindez a legtöbb gyártónak veszteséget eredményez. Az elszenvedett veszteségek, valamint a túltermelés arra készteti az egyes vállalkozásokat, hogy jelentős mértékben csökkentsék, vagy akár fel is hagyjanak a termeléssel. A kapacitáscsökkentés következtében a termelőknek lehetőségük nyílik arra, hogy a többi üzemet nagyobb kapacitás kihasználtsággal működtessék, ami által csökkenthetik költségeiket.

Ezen kívül általában, de az etilén kapcsán különösen, a petro-kemikáliákat előállító üzemek alacsony kapacitáson történő működtetése, vagy a termelés időleges beindítása/bezárása növeli a termék előállítási költségét.²⁶⁶ A *BPCL* fejlettebb kapacitásokat vásárol, amivel fedezni tudja a régebbi üzemek termelés kiesését. Ennek eredményeképpen a fogyasztók is folyamatos ellátásban részesülhetnek.²⁶⁷ A *PVC* is modernebb üzemeket kíván beszerezni, amely során a fejlett technológiákat is hasznosítani tudja.²⁶⁸ Tekintettel ezekre az átgondolt üzembezárások révén a felek specializálódni tudnak a termelésben. Az *ICI* a *PVC*-re, míg a *BPCL* az *LDPE*-re specializálódott az Egyesült Királyságban.²⁶⁹ A bezárások elkerülhetetlenek voltak annak érdekében, hogy a szektorban a túltermelés csökkenjen. Megállapodás hiányában is a kapacitásokat be kellett volna zárni előbb vagy utóbb.²⁷⁰ Viszont enélkül rövid- vagy középtávon valószínűleg tovább folyt volna a termelés, még ha csökkentett kapacitással is. A

²⁶⁴ IV/30.863. sz. ügy *BPCL/ICI*, HL L 212/1, 1984.08.08.

²⁶⁵ Uo. (1) bek.

²⁶⁶ Uo. (13) bek.

²⁶⁷ Uo. (14.2.) bek.

²⁶⁸ Uo. (15.1.) bek.

²⁶⁹ Uo. (16) bek.

²⁷⁰ Uo. (17) bek.

megállapodás következtében azonban lehetőség adódik részlegesen visszavonulni, és bezárni bizonyos üzemeket.²⁷¹

Az *ICI* nem hagyja el teljesen az *LDPE* piacát, mivel az Egyesült Királyságon kívüli üzemei megmaradnak,²⁷² és továbbra is egymás potenciális versenytársai lesznek, még ha a megállapodás ideje alatt korlátozott mértékben is.²⁷³ A rendelkezésükre álló *know-how* és megfelelő pénzügyi háttér miatt pedig nem okoz majd nehézséget visszatérniük a *PVC* és az *LDPE* piacára.²⁷⁴ A megállapodás így nélkülözhetetlen volt a termelés csökkentéséhez és a specializálódáshoz.²⁷⁵

A megvalósuló feltételek során a Bizottság rögzítette, hogy azáltal, hogy a felek csökkentették a kapacitásokat, lehetővé vált a szektort súlytó túltermelést azonnal csökkenteni és specializálódni, ami sokkal hatékonyabb termeléshez vezet.²⁷⁶ A fogyasztók is megfelelően részesülnek az előnyökből, mivel az ellátás sokkal biztosabban valósulhat meg. Amennyiben a veszteségek alapján valószínűsíthető bezárásokat egyoldalúan valósítják meg, úgy erre a fajta biztonságra nem volna mód. Az ellátás akadályokba ütközne, és a minőség is romlana. A felszabadult forrásokat a kutatás-fejlesztésre fordíthatják, amelyből származó előnyökből hosszú távon a fogyasztók is részesülnek.²⁷⁷ Ezen kívül a piacon az ellátásra tekintettel egészséges szerkezet alakul ki. A szabad választási lehetőség biztosított lesz, mivel több versenytárs fog tevékenykedni a piacon.²⁷⁸ A megállapodás 3 évig marad érvényben, amely időtartam nélkülözhetetlen ahhoz, hogy elérjék az abban foglalt célokat. Az *ICI*-nek vétőjogot biztosítanak, amely során megakadályozhatja, hogy a *BPCL* eladhassa bármelyik újonnan vásárolt kapacitását, amely nélkülözhetetlen a tervek megvalósításához.²⁷⁹ Végezetül a megállapodás, illetve az üzembezárások nagymértékben nem tudják a versenyt korlátozni, mivel a jelentős számú versenytárs miatt a hatékony verseny megmarad.²⁸⁰ Minderre tekintettel a megállapodás mentesülésben részesült.²⁸¹

1986-ban az *ENI/Montedison ügyben*²⁸² a Bizottság szintén engedélyezte a specializációt és meghatározott tevékenységek kölcsönös megszüntetését, így többek között egyes gyárak

²⁷¹ Uo. (15.4.) bek.

²⁷² Uo. (27.1.) bek.

²⁷³ Uo. (27.) bek.

²⁷⁴ Uo. (27.2.) bek.

²⁷⁵ Uo. (30.) bek.

²⁷⁶ Uo. (35.) bek.

²⁷⁷ Uo. (36.) bek.

²⁷⁸ Uo. (36.1.) bek.

²⁷⁹ Uo. (38.) bek.

²⁸⁰ Uo. (40.1.) bek.

²⁸¹ Uo. (41.) bek.

²⁸² IV/31.055. sz. ügy *ENI/Montedison*, HL L 5/13, 1987.01.07.

bezárását is. A megállapodás értelmében részben átadták egymásnak az egyes vegyi anyagokhoz és termoplasztikus műanyagokhoz kapcsolódó tevékenységüket, továbbá érintette a megállapodás a szállításokat és az üzemek működtetését, a szabadalmakat, valamint a *know-how-t* is. Ezen kívül szabályozták egyes üzemek és létesítmények bezárását, kapacitások csökkentését, illetve átalakítását.²⁸³

A megállapodásra azért volt szükség, mert a petrokémiai szektorban szerkezeti jellegű túltermelés következett be, s emiatt sok vállalkozás került nehéz helyzetbe, és kényszerültek arra, hogy csökkentsék a kapacitásukat. Mindez egyéni bezárásokhoz vagy kétoldalú megállapodásokhoz vezetett. Az *ENI/Montedison* megállapodással az olasz kormány az ún. 'Vegyi Tervét' (*Chemical Plan*) akarta megvalósítani, amely révén az olasz petrokémiai szektort átalakíthatták.²⁸⁴ Ennek segítségével bezárhatják az elavult üzemeket, viszont megtilthatják azon újabbak építését, amelyeket a kereslet nem indokol.²⁸⁵ A megállapodás mentesülésben részesült, mivel teljesítette a feltételeket. A Közösségben fennálló súlyos szerkezeti problémák következtében a petrokémiai szektor racionalizálása elengedhetetlen, ami által lehetőség nyílik a tevékenységük gyors újrendezésére, hiszen mindennek önálló megvalósítása hosszabb időt venne igénybe.²⁸⁶ A megállapodás olyan célokat eredményez, különös tekintettel a többletermelés csökkenésére, amely ellensúlyozza a versenykorlátozásokat.²⁸⁷

A *Rovin ügyben*²⁸⁸ a felek a *Rovin* nevű közös vállalatot kívánták létrehozni,²⁸⁹ melynek révén a vezetés feladatai közé tartozna a termelés koordinálása, a kutatás-fejlesztés, a világméretű marketing és árpolitikák meghatározása.²⁹⁰ A felek hangsúlyozták, hogy az érintett vegyi anyagok piacán többletermelési nehézségek vannak.²⁹¹ A felek szerint a megállapodás megvalósításával a kereslet-kínálatban javulás következne be.²⁹²

A *PRB/Shell ügyben*²⁹³ szintén közös vállalat létrehozásában állapodtak meg a szektort jellemző többletermelés és alacsony profit következtében.²⁹⁴ A közös vállalat átveszi a

²⁸³ Uo. (1) bek.

²⁸⁴ Uo. (5) bek.

²⁸⁵ Uo. (13) bek.

²⁸⁶ Uo. (27) bek.

²⁸⁷ Uo. (28) bek.

²⁸⁸ Notice pursuant to Article 19 (3) of Regulation No 17/62 (*) concerning notification No IV/30.778 - *Rovin*, HL C 295/7, 02.11.1983.

²⁸⁹ Uo. 2. pont (2) bek.

²⁹⁰ Uo. 4. pont.

²⁹¹ Uo. 14. pont.

²⁹² Uo. 15. pont.

²⁹³ Notice pursuant to Article 19 (3) of Council Regulation No 17 (') concerning case No IV/30.925 - *PRB/Shell*, HL C 189/2, 17.07.1984.

²⁹⁴ Uo. II.1. pont.

termelést, a forgalmazást, eladást, a termékek feldolgozását. Technológiafejlesztést hajtanak végre, és racionalizálják a termelés/forgalmazás rendszerét.²⁹⁵ A vezetőség határozná arról, hogy a racionalizálási terv alapján mely üzemeket szükséges bezárni.²⁹⁶ A felek a Bizottság 17. számú versenypolitikai jelentése²⁹⁷ szerint közel 45%-os domináns pozíciót szereztek az érintett piacon, azonban mégis jóváhagyta a megállapodást. Ugyan a megállapodás az EK 85. cikk (1) bekezdése alá esett, de az EK 85. cikk (3) bekezdése alapján mentesülésben részesült. Azért történhetett meg mindez, mert az adott szektor komoly szerkezeti jellegű többletkapacitási problémával küzdött. A javasolt racionalizálás révén jelentős költségmegtakarítás lehetséges, és életképes ipar alakulhat ki. Mindez a Bizottságnak a szerkezeti jellegű nehézségekkel küzdő szektorokat érintő versenypolitikájával is összhangban van. A megállapodással kapcsolatos sok ellenvetés következtében a Bizottság további feltételeket szabott a feleknek annak érdekében, hogy a hatékony verseny fennmaradjon. Az előbb említett, illetve egyéb, a feleket érintő ismeretlen okok miatt a megállapodás végrehajtása késlekedett, ami ahhoz vezetett, hogy a felek végül 1987-ben elálltak annak megvalósításától.²⁹⁸

A *Bayer/Bp Chemicals* ügyben²⁹⁹ a polietilén szektorban kívántak kialakítani technikai együttműködést. Az 1960-as évek elejéhez képest a termelés nagymértékben megnövekedett, és az 1970-es évek alatt már többletermelés jellemezte Nyugat-Európát. Tovább súlyosbította a körülményeket az első és a második olajválság is, melynek következtében a kapacitások használata 74%-ra esett vissza 1978-ban, és 65%-ra 1982-ben. A kapacitás kihasználtság később kisebb mértékben növekedett, de ismételt csökkenés volt várható 1990-ig. A hanyatlást a növekvő harmadik országbeli import is fokozta, figyelemmel a közös piacot érintő belépési korlátok hiányára, és az alacsony nyersanyag árakra.³⁰⁰ A megállapodás keretében a modern technológiák megosztása során lehetőség adódna a kapacitások modernizálására,³⁰¹ és így a jövőbeli kereslet-kínálathoz igazíthatnák a termelést, és bezárhatnának egyes üzemeket.³⁰²

Újraszerveznék a petrokémiát érintő üzleti tevékenységüket, a modernizálás következtében pedig versenyképesebbé válhatnak, és fokozatosan csökkenthetik a költségeket.³⁰³ A kapacitás racionalizálás során egy új üzemot építenek, és két régebbit bezárnak. Technikai

²⁹⁵ Uo. II. 2. pont.

²⁹⁶ Uo. II. 3. pont.

²⁹⁷ European Commission: Seventeenth Report on Competition Policy, Publications Office, 1990.

²⁹⁸ Uo. 70.

²⁹⁹ IV/32.075. sz. ügy *Bayer/BP Chemicals*, HL L 150/35, 1988.06.06.

³⁰⁰ Uo. (8) bek.

³⁰¹ Uo. (11) bek.

³⁰² Uo. (11) (a) bek.

³⁰³ Uo. (12) bek.

információcsere is megvalósul a felek között.³⁰⁴ A mentesülés során lehetőség van a polietilén kereskedelmet racionalizálni és modernizálni, és erre az átszervezésre nagy szüksége van a Közösségnek. Sokkal gyorsabban valósítható meg így, mintsem egyénileg. Olyan hasznokkal jár a megállapodás, amelyek különösen az előrelátható befektetésre lesznek hatással, amely ellensúlyozza a felmerülő versenykorlátozásokat.³⁰⁵

Jobb minőségű termékek keletkeznek, és hatékonyabb termelés valósulhat meg, különösen a harmadik országbeli termékekkel szemben.³⁰⁶ A Bizottság politikájával pedig összhangban lehetnek az olyan kétoldalú megállapodások, amelyek a strukturális krízisben lévő iparágakat kívánják hatékonyan újraszervezni. Mindez a termelés fejlesztésével jár együtt.³⁰⁷ Az elavult üzemek bezárása csökkenti a kapacitásokat. Mindez biztosítja azokat a kereteket, amelyek alapján lehetőség van a termelés újraszervezésére, amely következtében magasabb szintű kapacitás kihasználtság érhető el.³⁰⁸ A Bizottság kötelezte a feleket továbbá, hogy a megállapodás ideje alatt annak végrehajtását érintően folyamatos tájékoztatást nyújtsanak.³⁰⁹

Ez a Bizottság azon álláspontjával is összhangban van, mely szerint lehetőség van olyan kooperatív természetű közös vállalat létrehozására, amely nem teljesíti az összefonódások feltételeit.³¹⁰ Az ilyen vállalatoknak „a termelési tevékenység és a forgalmazás racionalizálása inkább eszköz arra, hogy a kínálatot a zsugorodó vagy a stagnáló kereslethez igazítsák. Ez azonban költségmegtakarításhoz vezet, amely hatékony verseny esetén általában a fogyasztókhöz is eljut alacsony ár formájában. Azonban a termelésikapacitások csökkenésével kapcsolatos terv főként ahhoz vezet, hogy az árak növekednek. Ezen utóbbi megállapodások kedvezően ítélandók meg, amennyiben a strukturális krízist akarják legyőzni úgy, hogy gyorsítani kívánják a nem nyereséges termelési kapacitások eltávolítását a piacról, és ezáltal szándékoznak újraépíteni a versenyt középtávon.”³¹¹

Az *Enichem/ICI* ügyben³¹² szintén közös vállalatot kívántak létrehozni a klorid alapú vegyi anyagok piacán.³¹³ Az 1987-es döntésében a Bizottság ismételten rögzítette, hogy a petrokémiai iparág Nyugat-Európában többlettermelési nehézségekkel nézett szembe, amelynek következtében a gyártók arra kényszerültek, hogy az 1980-as évektől kezdve csökkentsék a

³⁰⁴ Uo. (13) (a) bek

³⁰⁵ Uo. (26) bek.

³⁰⁶ Uo. (27) bek.

³⁰⁷ Uo. (28) bek.

³⁰⁸ Uo. (31) bek.

³⁰⁹ Uo. 3. cikk.

³¹⁰ Lásd Commission Notice concerning the assessment of cooperative joint ventures pursuant to Article 85 of the EEC Treaty, HL C 43/2, 16.02.93., 10-11. pontok.

³¹¹ Uo. (55) bek.

³¹² IV/31.846. sz. ügy *Enichem/ICI*, HL L 50/18, 1988.02.24.

³¹³ Uo. (1) bek.

kapacitásokat egyéni bezárások vagy kétoldalú megállapodások révén. Mindez a versenytársak csökkenését, és egy oligopolisztikus piacszerkezet kialakulását vetíti előre.³¹⁴ A megállapodás alapján bezárhatnak jelentős nyugat-európai elavult és régi termelési kapacitásokat 1986-1988 között. Mindezzel a termelés racionálisabb elosztását, és jobb minőségi termékeket valósíthatnak meg, illetve javíthatnak a szállítási költségeken is.³¹⁵ A Bizottság itt is kiemelte, hogy a strukturális problémákban szenvedő szektorokban az olyan kétoldalú megállapodások, amelyek jelentős kapacitáscsökkentést kívánnak végrehajtani, összhangban áll a Bizottság politikájával. Így a termelés a legmodernebb üzemekben összpontosulhat, amelyek magas kapacitással és kihasználtsággal működhetnek.

A magas fix termelési költségek hatással vannak az egységárra. Az, hogy magasabb terhelés alatt működjenek az üzemek különösen fontos ezen a piacon, mivel a magas fix termelési költségek közvetlen hatással vannak az egységárra (*unit cost*). Azáltal, hogy lehetőség adódik arra, hogy a fix költségek hatást gyakoroljanak a nagyobb számú termékkibocsátásra, így az egységárak is csökkenhetnek.³¹⁶ A Bizottság további kötelezettségeket támasztott a felekkel szemben.³¹⁷ A határozat rögzítette, hogy a jelentős kapacitás bezárások és racionalizálások képezték azokat a tényezőket, amelyek miatt főképp mentesítésben részesülhetett a megállapodás.³¹⁸

A fenti néhány jogeset során megállapítható, hogy ezen megállapodások elősegítik a termelést. Bezárnak egyes üzemeket, csökkentik a veszteséges tevékenységeket, forrásokat szabadíthatnak fel, amelyeket be tudnak befektetni a technikai és gazdasági folyamatokba. A termelést az elavult gyárak helyett a legmodernebbekben lehetséges folytatni. A kapacitás kihasználtság jobb lesz, amely a hatékonyabb termelést segíti elő. A termelési egységek bezárása gyorsan valósulhat meg, ezért a kereslet és kínálat is gyorsabban tud összhangba kerülni. A fogyasztók az ebből származó hasznokból is méltányosan tudnak részesülni, akár a jobb minőségű és/vagy olcsóbb termékek révén. A korlátozásokat tartalmazó kölcsönös specializálódások nélkülözhetetlenek, így azon kötelezettségek is, amelyek a bezárásokhoz, az egyes termékek gyártásának szüneteléséhez és a beszerzéshez/forgalmazáshoz kapcsolódnak. A fogyasztók számára a szabad választás lehetősége pedig biztosítható. Az efféle megállapodás a munkanélküliség enyhítését is elősegítheti. Ezen kívül az árak, a kutatás-fejlesztés és a forgalmazás terén megmaradhat a felek szabadsága. A megállapodás lejártá után pedig

³¹⁴ Uo. (7) bek.

³¹⁵ Uo. (19) bek.

³¹⁶ Uo. (35) bek.

³¹⁷ Uo. 3. cikk.

³¹⁸ Uo. (52) bek.

visszatérnek a versenyhez. Mindez alternatívát biztosít a válságban lévő vállalkozásoknak a kríziskartellek helyett.

III.5. Enyhítő körülmény-e a válsághelyzet?

III.5.1. Az 1998-as iránymutatás

1984-ben a *Zinc producer group ügyben*³¹⁹ kartell létrehozásának az engedélyezését akarták elérni, azonban a Bizottság az EK 85. cikk (1) bekezdésének megsértése miatt bírságot szabott ki a felekre, viszont figyelembe vette a felek piaci helyzetét, és a cinkiparban felmerülő nehézségeket is, amelynek következtében az általában alkalmazandó bírság összege helyett kevesebb került kiszabásra.³²⁰

Ezen kívül 1994-ben a *Cement ügyben*³²¹ is rögzítette a Bizottság, hogy a szektorban lévő válságot csak enyhítő körülményként lehet figyelembe venni a szankció alkalmazásakor: „A bírság összegének meghatározásakor a Bizottság figyelembe vette azt a tényt, hogy a Közösség vállalkozásai a kérdéses időszakban, hirtelen megnövekedett cement importtal találtak szemben magukat, miközben a Közösség ipara a nehézségek következtében nem tudott felülkerekedni a rossz gazdasági helyzeten.”³²²

A 98/C 9/03 számú *Iránymutatás a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről*³²³ (továbbiakban: *1998-as iránymutatás*) tartalmazott több rendelkezést arra vonatkozóan, hogy a bírság meghatározásakor milyen metódusokat, így súlyosító, illetve enyhítő körülményeket lehet figyelembe venni. Az alapösszeget a jogsértés súlyosságának és időtartamának figyelembevételével kellett meghatározni.³²⁴ A súlyosság vizsgálatakor a jogsértés jellegét, a piacra gyakorolt tényleges hatását (ha ez mérhető), és az érintett földrajzi piac méretét kellett számba venni. Ez alapján megkülönböztettek enyhe, súlyos, és különösen súlyos jogsértést.³²⁵ Az időtartamnak is jelentőséget tulajdonított az iránymutatás, és különbséget tett rövid, közepes és hosszú időtartamú jogsértések között.³²⁶ Kiemeli, hogy „a jogsértés időtartamával arányos, sokkal nagyobb összegű bírság fizetésének kockázata szükségszerűen nagyobb ösztönző erővel

³¹⁹ *Zinc producer group* (IV/30.350. sz. ügy).

³²⁰ Uo. (104) bek.

³²¹ IV/33.126 és 33.322. sz. ügyek *Cement*, HL L 343/1, 1994.12.30.

³²² Uo. 65. pont (6) bek.

³²³ Iránymutatás a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről (98/C 9/03), HL C 9/3, 1998.01.14.

³²⁴ Uo. 1. pont.

³²⁵ Uo. A. pont.

³²⁶ Uo. B. pont.

bír majd az ilyen jogsértés bejelentése, illetve a Bizottsággal folytatott együttműködés tekintetében.”³²⁷ Ezen kívül súlyosító (például ismétlődő jogsértések, együttműködés megtagadása) és enyhítő körülményeket (például jogsértés beszüntetése, gondatlan vagy nem szándékos elkövetés) sorol fel exemplifikatív jelleggel,³²⁸ továbbá figyelemmel kíván lenni a gazdasági-, illetve az érintett vállalkozás finánciális körülményeire is. Az *1998-as iránymutatás* az 5. pont az *Általános megjegyzések* (b) bekezdésében rögzíti, hogy „a fenti számítások elvégzését követően a körülmények függvényében bizonyos olyan tényezőkre is figyelemmel kell lenni, mint például a sajátos gazdasági összefüggések, a jogsértők által elért gazdasági vagy pénzügyi előnyök (lásd a versenypolitikáról szóló huszonegyedik jelentés 139. pontját) vagy a kérdéses vállalkozások különös jellemzői és valós fizetőképessége a sajátos társadalmi környezetben, és a bírságot ennek megfelelően kell kiigazítani.”³²⁹

A Bizottság a *Francia marha ügyben*³³⁰ a bírság kiszabásakor figyelembe vette a gazdasági körülményeket is az *iránymutatás* alapján.³³¹ A határozatot az érintettek azonban nem fogadták el, mivel sérelmezték a bírság összegét. Végül a Bíróság ítéletében rögzítette, hogy az iránymutatás tartalmazza az enyhítő és súlyosító körülményeket, amelyek alapján meg kell állapítani a bírság alapösszegét, amely összeg az *1998-as iránymutatás* 5. pontjának (b) alpontja szerint kiigazítható, és amely rendelkezéseket a Bizottság betartott.³³² Azon felperesi érvelés, mely szerint a Bizottságnak a gazdasági háttérrel enyhítő körülménynek kellett volna tekinteni nem helyes, mivel a gazdasági körülmények nem szerepelnek az enyhítő körülmények között, a Bizottság pedig a gazdasági háttérrel kizárólag az 5. pontjának (b) alpontja alapján tartotta szem előtt.³³³ A Bizottság azon kívül, hogy először szabott ki bírságot,³³⁴ figyelembe vette „az ügy sajátos gazdasági háttérét, amely túlmutatott a kereskedelem összeomlásán, illetve egy már jól ismert betegség létezésén. Ezt a gazdasági háttérrel a következő tényezők jellemezték: először is a marha- és borjúhús fogyasztás zuhanása a kergemarha-válságot követően, amely megrázta a már egyébként is nehéz helyzetben lévő ágazatot; másodsor mind a közösségi, mind a nemzeti hatóságok által hozott, a marha- és borjúhús piacának újbóli kiegyensúlyozására törekvő intervenciós intézkedések; harmadszor a fogyasztók kergemarha-kór miatti bizalomvesztése; negyedszer a mezőgazdasági dolgozók helyzete, akik a Franciaország által

³²⁷ Uo. B pont.

³²⁸ Uo. 2-3. pont.

³²⁹ Uo. 5. pont.

³³⁰ COMP/C.38.279/F3. sz. ügy *French beef*, HL L 209/12, 19.08.2003.

³³¹ Uo. 3.7.3. pont.

³³² *FNCBC* (T-217/03. és T-245/03. sz. egyesített ügyek) 352. pont.

³³³ Uo. 353 pont.

³³⁴ Uo. 356 pont.

bevezetett közösségi kiigazító intézkedések ellenére a tehenek vágóhídra kerülésekor alkalmazott árak további csökkenésével találták szemben magukat, miközben a fogyasztói árak stabilak maradtak (a megtámadott határozat (181)–(185) preambulum bekezdése).³³⁵ A Bíróság álláspontja szerint „a Bizottság által a megtámadott határozatban az iránymutatás 5. pontjának b) alpontja alapján megállapított és figyelembe vett különböző körülmények rendkívüli jelleggel bírnak. E rendkívüli jelleg egyrészt a felperesek különleges sajátosságaiból, illetve feladataiból, továbbá tevékenységi területükből, másrészt különösen a jelen ügy sajátos gazdasági hátterének körülményeiből ered.”³³⁶ A Bíróság erre tekintettel megállapította, hogy a Bizottság az *iránymutatás* 5. pontjának (b) alpontja alapján ugyan nagymértékű 60%-os bírságcökkentést alkalmazott, azonban nem vette kellőképpen figyelembe a körülmények rendkívüli jellegét,³³⁷ valamint azt, hogy a vállalkozásokra először szab ki bírságot, ezért a kiszabandó bírságok összegét 70%-kal csökkentette.³³⁸

Az előbbi esettel ellentétben a *Tokai Carbon ügy*³³⁹ alapján az egyes szektorokat érintő pénzügyi helyzetet nem szükségszerű enyhítő körülményként kezelni, viszont a munkanélküliség alakulása szerepet játszathat a döntésben. A Bíróság a 2004-ben meghozott ítéletében kiemelte, hogy „...az Elsőfokú Bíróság a T-16/99. sz., Lögstör Rör kontra Bizottság, »előszigetelt csövek« ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének (EBHT 2002., II-1633. o.) 319. és 320. pontjában kimondta, hogy a Bizottság nem köteles az érintett ágazat rossz pénzügyi helyzetét enyhítő körülménynek tekinteni. Az Elsőfokú Bíróság megerősítette azt is, hogy csak azért, mert a Bizottság korábbi ügyekben az ágazat gazdasági helyzetét enyhítő körülményként vette figyelembe, nem kell szükségszerűen ezt a gyakorlatot folytatnia (az Elsőfokú Bíróság T-13/89. sz., ICI kontra Bizottság ügyben 1992. március 10-én hozott ítéletének [EBHT 1992., II-1021. o.] 372. pontja). Ugyanis, amint arra a Bizottság helyesen rámutatott, a kartellek főszabály szerint akkor jönnek létre, amikor valamely ágazat nehézségekkel küszködik. Ha követnénk a felperesek érvelését, akkor a bírságot rendszeresen szinte az összes esetben csökkenteni kellene. Szükségtelen tehát megvizsgálni azt, hogy a jelen ügy tényállása ténylegesen összehasonlítható volt-e más olyan határozatok alapját képező tényállásokkal, amelyekben a szerkezeti válságot enyhítő körülménynek tekintették.”³⁴⁰ A Bíróság rögzítette továbbá, hogy nincs szó az *1998-as iránymutatás* 5. pontjának (b) alpontja szerinti ’sajátos’

³³⁵ Uo. 356 pont.

³³⁶ Uo. 359 pont.

³³⁷ Uo. 360 pont.

³³⁸ Uo. 361 pont.

³³⁹ A T-236/01., T-239/01., T-244/01-T-246/01., T-251/01. és T-252/01. sz. egyesített ügyek *Tokai Carbon kontra Bizottság* ECLI:EU:T:2004:118].

³⁴⁰ Uo. 345. pont.

gazdasági összefüggésekről, továbbá a kartellek általában akkor jönnek létre, amikor az adott szektor gondokkal találja szembe magát. Mindez pedig nem igazolta enyhítő körülmény fennállását, így nem igazolhatja a bírság csökkentését sem.³⁴¹ „Ezt az ítélkezési gyakorlatot nem kérdőjelezi meg az iránymutatás 5. pontjának b) alpontja, amely szerint figyelembe kell venni a vállalkozás valós fizetőképességét. Ez a fizetőképesség ugyanis csak »sajátos társadalmi környezet[é]ben« játszik szerepet, amely a bírság megfizetésének lehetséges következményeiből áll, különös tekintettel a munkanélküliség emelkedésére vagy a termelési láncban az érintett vállalkozáshoz képest feljebb vagy lejjebb álló szektorban a gazdasági helyzet romlására. E tekintetben a felperesek nem terjesztettek elő semmilyen, az említett »sajátos társadalmi környezet« értékelését lehetővé tévő bizonyítékot.»³⁴²

2005-ben a *Groupe Danone ügyben*³⁴³ a Bíróság rögzítette, hogy a vállalkozás nehéz pénzügyi helyzetét nem kötelező figyelembe venni, mivel az indokolatlan versenyelőnyt jelentene az olyan vállalkozások számára, amelyek a piac feltételeihez kisebb mértékben tudnak alkalmazkodni. Ez alapján nem lehet érvként elfogadni azt, hogy enyhítő körülménynek minősülne egy vállalkozás pénzügyi nehézsége.³⁴⁴ „Továbbá még ha bizonyítottak is lennének azok a körülmények, mint a kereslet folyamatos csökkenése – amelyet, mint arra a Bizottság rámutatott a felperes a kifogásközlésre adott válaszában, először 15%-osnak becsült 10 év, nem pedig 5 év időtartam alatt –, az ebből eredő túltermelés, a nagy forgalmazók által az árakra gyakorolt nyomás, azok olyan kockázatok, amelyek valamennyi gazdasági tevékenységhez hozzátartoznak, és amelyek önmagukban utalnak olyan kivételes szerkezeti vagy gazdasági helyzetre, amelyet a bírságkiszabásnál figyelembe lehet venni.»³⁴⁵

A Bíróság ezen kívül rámutatott arra, hogy a Bizottságot a korábbi gyakorlata nem köti, mivel önmagában az, hogy a múltban bizonyos tényezőket enyhítő körülményként vett figyelembe nem jelenti azt, hogy ehhez a jövőben is tartania kell magát. A Bizottságnak a bírság kiszabása során mérlegelési jogköre van, és az, hogy korábban milyen mértékű bírságot határozott meg, nem azt jelenti, hogy a 17. rendeletben rögzített feltételek között ne emelhesse meg az összeget annak érdekében, hogy garantálja a közösségi versenypolitika végrehajtását. Ennek érdekében tehát a Bizottság a bírság szintjét bármikor olyan összegben határozhatja meg,

³⁴¹ Uo. 369. pont.

³⁴² Uo. 371. pont.

³⁴³ T-38/02. sz. ügy *Groupe Danone kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2005:367].

³⁴⁴ Uo. 413. pont.

³⁴⁵ Uo. 414. pont.

amely megfelelő mértékben hozzájárul ahhoz, hogy ezen politikák hatékonyan valósuljanak meg.³⁴⁶

A 2005-ben lezárult *Dr Hans Heubach GmbH & Co. KG ügyben*³⁴⁷ a Bíróság rögzítette, hogy a cink-foszfát-ágazat állítólagos válságával nem lehetséges érvelni. A döntésben ismételten megerősítésre került az, hogy a Bizottság nem köteles enyhítő körülményként figyelembe venni egy adott szektor nehéz pénzügyi helyzetét. A Bíróság utalt arra is, hogy a Bizottság nem köteles követni azt a korábbi gyakorlatát, mely szerint enyhítő körülményként értékelte az adott szektor gazdasági helyzetét különös figyelemmel arra, hogy a kartellek általában akkor jönnek létre, mikor gazdasági kihívások adódnak az adott ágazatban.³⁴⁸ Ezen kívül a Bizottság nem ismerte el, hogy az ágazat krízis helyzetben volna, csupán az került megállapításra, hogy a piac érettsége, a cink árától való erős függés és az ügyfelek vásárlóereje miatt nehéz gazdasági körülmények álltak fenn. Ennek következtében nem tekintette úgy, hogy a piacon szerkezeti problémák lennének. Továbbá a kartell már 1994-től működött, viszont ez idő alatt egyszer már, 1997-ben, a cink ára jelentősen növekedett, és az iratokból nem derült ki, hogy a piac valóban nagy nehézségekkel nézett volna szembe.³⁴⁹

2005-ben a Bíróság a *Dansk Rørindustri A/S ügyben*³⁵⁰ is hangsúlyozta, hogy a Bizottság nem köteles figyelembe venni a vállalkozás veszteséges pénzügyi helyzetét a bírság megállapításakor, mivel ezzel indokolatlan versenyelőnyhöz jutnának azok a vállalkozások, amelyek a piac feltételeihez a legkevésbé képesek alkalmazkodni.³⁵¹ Egy évvel később a Bíróság az *SGL Carbon AG ügyben*³⁵² ugyanezt megismételte³⁵³, és hivatkozott a *Tokai Carbon ügyre*, amikor rögzítette, hogy „...ezt az ítélkezési gyakorlatot nem lehet az iránymutatás 5. pontjának b) pontja alapján megkérdőjelezni, amely szerint a vállalkozás valós fizetőképességét kell figyelembe venni. Ez a fizetőképesség ugyanis csak a »sajátos társadalmi környezetben« játszik szerepet, ami azt jelenti, hogy bírság megfizetésének milyen következményei lehetnek, különösen a munkanélküliség emelkedésére vagy a termelési láncban az érintett vállalkozáshoz képest feljebb vagy lejjebb álló szektorban a gazdasági

³⁴⁶ Uo. 415. pont.

³⁴⁷ T-64/02. sz. ügy *Heubach kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2005:431].

³⁴⁸ Uo. 139. pont.

³⁴⁹ Uo. 140. pont.

³⁵⁰ C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P-C-208/02. P. és C-213/02. P. sz. egyesített ügyek *Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2005:408].

³⁵¹ Uo. 327. pontja

³⁵² C-308/04. P. sz. ügy *SGL Carbon kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2006:433].

³⁵³ Uo. 105. pont.

helyzet romlására tekintettel (a fenti 37. pontban hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 371. pontja).³⁵⁴

Ehhez képest a 2008-ban meghozott ítéletében a Bíróság a *Le Carbone-Lorraine ügyben*³⁵⁵ rögzíti azt is, hogy ugyan nem köteles a Bizottság figyelembe venni az érintett vállalkozás veszteséges pénzügyi helyzetét, azonban ez nem jelenti azt, hogy a Bizottságnak erre ne volna jogosultsága: „ugyanis emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság a bírság összegének meghatározása során nem köteles figyelembe venni az érintett vállalkozás veszteséges pénzügyi helyzetét, mivel az ilyen kötelezettség elismerése indokolatlan versenyelőnyhöz juttatná a piaci feltételekhez legkevésbé alkalmazkodó vállalkozásokat (lásd a fenti 146. pontban hivatkozott Tokai I-ügyben hozott ítélet 370. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot), ami nem jelenti azt, hogy a Bizottságnak ezt tilos megtenni. Ugyanez az értelme a határozat (349) és (356) preambulumbekzdésének, amelyek szinte azonos módon megismélik a fent hivatkozott ítélkezési gyakorlat megfogalmazását.”³⁵⁶

Az 1998-as iránymutatás alapján kialakult gyakorlat vegyesnek, illetve ellentmondásosnak mondható. A *Francia marha ügyben* figyelembe vették a sajátos gazdasági összefüggéseket, így a válságot is, és a valós fizetőképességet. A *Tokai Carbon* ügyben viszont már nem gondolták úgy, hogy a sajátos gazdasági összefüggésekre tekintettel kéne lenni, és a Bizottság nem köteles az érintett ágazat rossz pénzügyi helyzetét enyhítő körülményként kezelni. Kizárólag a vállalkozás pénzügyi helyzetére kell tekintettel lenni, ellenben a munkanélküliség alakulása fontos tényező lehet. A *Groupe Danone ügyben* pedig rögzítésre került, hogy a múltban enyhítő körülményként figyelembe vett bizonyos tényezők nem eredményezik azt, hogy ehhez a Bizottságnak a jövőben is tartania kell magát, továbbá a vállalkozás nehéz pénzügyi helyzetét nem kell figyelembe venni, mivel az indokolatlan előnyt nyújtana azon vállalkozásoknak, amelyek a piac igényeihez kevésbé alkalmazkodtak. Ezzel ellentétben pedig a *Le Carbone-Lorraine ügyben* kimondta a Bíróság, hogy ugyan a Bizottság nem köteles figyelembe venni a vállalkozás pénzügyi helyzetét, viszont ez nem jelenti azt, hogy erre ne lenne lehetősége.

³⁵⁴ Uo. 106. pont.

³⁵⁵ T-73/04. sz. ügy *Carbone-Lorraine kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2008:416].

³⁵⁶ Uo. 314. pont.

III.5.2. A 2006-os iránymutatás

A 2006/C 210/02 számú *Iránymutatás az 1/2003/EK rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról*³⁵⁷ (továbbiakban: *2006-os iránymutatás*) szintén figyelembe veszi a jogsértés időtartamát és súlyosságát.³⁵⁸ A bírság elrettentő jellegét is hangsúlyozza, mely alapján nem csak az érintett vállalkozásokat (speciális elrettentőhatás), hanem a többi vállalatot is el kívánja riasztani a versenyt sértő magatartásoktól (általános elrettentőhatás).³⁵⁹ Erre tekintettel szükséges beépíteni egy olyan összeget is a bírságba, amely az elrettentést szolgálja.³⁶⁰

A *2006-os iránymutatás* a bírság növelésénél vagy csökkentésénél alkalmazható metódust részletesen rögzíti. Figyelembe kell venni pl. a jogsértés jellegét, a piaci részesedést, a jogsértés földrajzi kiterjedését, illetve azt is szükséges vizsgálni, hogy a jogsértés valóban megtörtént-e.³⁶¹ A 23. pontja szerint „az árak rögzítéséről, a piac felosztásáról és a termelés korlátozásáról szóló – általában titkos – horizontális megállapodások természetüknél fogva a legsúlyosabb versenykorlátozások közé számítanak. A versenypolitika elvek jegyében szigorú bírságokat kell ellenük alkalmazni. Ezért az ilyen jellegű jogsértések esetén az eladások arányát általában a legmagasabb szinten állapítják meg.”³⁶² Ezen rendelkezés alapján is látható, hogy zéró toleranciát hirdetnek a kríziskartellekkel szemben, figyelemmel arra, hogy azok horizontális megállapodások és mindig kapcsolódnak a termeléshez is.

A Bizottság azonban figyelembe vehet olyan körülményeket, amely alapján az alapösszeget emelheti vagy csökkentheti, ennek érdekében fontos valamennyi lényeges körülményt értékelni (alapösszeg korrigálása).³⁶³ A bírság alapösszege emelhető, ha a Bizottság súlyosító körülményeket állapít meg, mint például ugyanolyan jogsértés folytatása vagy ismétlése, együttműködés megtagadása, jogsértés irányítója, avagy felbujtója, más vállalkozásokkal szemben alkalmazott kényszerítő-megtorló jellegű intézkedések.³⁶⁴ A bírság csökkenését eredményezhetik az enyhítő körülmények, mint például abbahagyta-e a jogsértést, gondatlanságból követte-e el, hatékonyan együttműködik-e a hatóságokkal, magatartását közhatalóságok vagy jogszabályok engedélyezték-e vagy ösztönözték.³⁶⁵

³⁵⁷ *Iránymutatás az 1/2003/EK rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságok megállapításáról* (2006/C 210/02), HL C 210/2, 2006.09.01.

³⁵⁸ Uo. 2. pont.

³⁵⁹ Uo. 4. pont.

³⁶⁰ Uo. 7. pont.

³⁶¹ Uo. 22. pont.

³⁶² Uo. 23. pont.

³⁶³ Uo. 27. pont.

³⁶⁴ Uo. 28. pont.

³⁶⁵ Uo. 29. pont.

A 2006-os iránymutatás 35. pontja kimondja, hogy „különleges körülmények fennállása esetén a Bizottság kérelemre figyelembe veheti a vállalkozás adott szociális és közgazdasági környezetben fennálló fizetési képességének hiányát. Ezen a címen a Bizottság nem csökkenti a bírságot csupán a vállalkozás kedvezőtlen vagy veszteséges pénzügyi helyzetének megállapítása miatt. A bírság csak abban az esetben csökkenthető, ha objektív bizonyíték szolgál arra, hogy a bírság kiszabása – a jelen Iránymutatásban meghatározott feltételek mellett – visszavonhatatlanul veszélybe sodorná a vállalkozás gazdasági életképességét, és aktív eszközeit értéküktől megfosztaná.”³⁶⁶ Ezen rendelkezés értelmében lehetőség van az adott vállalkozás fizetőképességének hiányát figyelembe venni, viszont minderre kizárólag akkor kerülhet sor, ha az érintett vállalkozás maga kéri ezt. Továbbá ez nem vezet automatikusan a bírság csökkenéséhez.

Ezen kívül a 2006-os iránymutatás 37. pontja kimondja, hogy a Bizottság eltérhet a bírság megállapításakor az iránymutatásban meghatározott általános módszertantól, amennyiben az ügyek egyedisége, vagy adott ügyben az elrettentő hatás eléréséhez mindez szükséges.³⁶⁷

A *Hőstabilizátorok ügyben*³⁶⁸ az uniós versenyhatóság a fizetéseképtelenséget is vizsgálta. „Három vállalkozás fizetéseképtelenségre hivatkozott a bírságról szóló 2006. évi iránymutatás 35. pontja értelmében. A bizottsági elemzés eredményeképpen az egyik vállalkozásra kiszabott bírság összegét a vállalkozás nehéz pénzügyi helyzetére tekintettel jelentősen csökkentették.”³⁶⁹ A vállalkozások hivatkoztak ugyan az általános gazdasági válságra, azonban nem bizonyították, hogy a hőstabilizátor szektorra mindez milyen hatást gyakorolt, és így mennyiben befolyásolta a pénzügyi helyzetüket.³⁷⁰ A döntést az érintettek nem fogadták el, amelynek következtében számítási, illetve eljárási hiba miatt a Bizottság módosította a határozatát.³⁷¹

³⁶⁶ Uo. 35. pont.

³⁶⁷ Uo. 37. pont.

³⁶⁸ Commission Decision of 11.11.2009 relating to a proceeding under Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement (COMP/38589 – Heat Stabilisers), Brussels [továbbiakban: *Heat Stabilisers* határozat (COMP/38589). sz. ügy].

ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/38589/38589_4440_3.pdf

³⁶⁹ A Bizottság határozatának összefoglalója (2009. november 11.) az EK-Szerződés 81. cikke és az EGT-megállapodás 53. cikke szerinti eljárásról (Ügyszám: COMP/38.589 – Hőstabilizátorok), HL C 307/9, 2010.11.12., (17)-(18) bek.

³⁷⁰ *Heat Stabilisers* határozat (COMP/38589). sz. ügy (737) bek.

³⁷¹ Lásd Commission Decision of 29.6.2016 amending Decision C(2009)8682 final of 11 November 2009, relating to a proceeding under Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement, to the extent that it concerns Akzo Nobel N.V. and Akros Chemicals Ltd (AT.38589 – Heat Stabilisers), Brussels, 29.06.2016. ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/38589/38589_4952_3.pdf

A *Kalcium-karbid ügyben*³⁷² a Bizottság szerint a gyenge pénzügyi helyzet figyelembevétele annyit jelent, hogy indokolatlan versenyelőnyt kapnának azok a vállalkozások, amelyek kevésbé képesek a piaci körülményekhez alkalmazkodni.³⁷³ A Bizottság megjegyezte, hogy a bíróság következtében a szóban forgó vállalkozás gazdasági életképessége nem kerülne visszafordíthatatlan módon veszélyhelyzetbe, és az sem került bizonyításra, hogy a vagyona vesztene az értékéből.³⁷⁴ A *2006-os iránymutatás* 35. pontja alapján az érintett vállalkozás nem mutatott fel semmilyen konkrét speciális társadalmi vagy gazdasági körülményt a fizetési képessége szempontjából, azon kívül, hogy általánosságban utalt a gazdasági válságra, a kereslet csökkenésére, valamint arra, hogy a piac elhagyása következtében csökkenne a verseny.³⁷⁵

A Bizottság azonban figyelembe vette azt a tényt, hogy az érintett vállalat egy olyan nagyon kicsi független kereskedő, amely nem tartozik egyik nagyobb cégcsoporthoz sem. Nagy értékű termékekkel kereskedik alacsony árréssel, és viszonylag csak egy termékfólióra összpontosít. Tekintetbe vette továbbá azt, hogy a kiszabott bírság viszonylag erősen befolyásolná pénzügyi helyzetét. Mindezek alapján és a vállalkozás speciális jellege miatt a Bizottság a bírságot 20%-kal csökkentette, amely megfelelő mértékű, és figyelembe veszi azt is, hogy a bíróság a *2006-os iránymutatás* 37. pontjával összhangban elegendő elrettentő hatással rendelkezik. Továbbá azon megállapítás is helytálló marad, mely szerint a kiszabott bírság nem valószínű, hogy a vállalkozás gazdasági fennmaradását a piacon visszafordíthatatlan módon veszélyeztetné.³⁷⁶

A pénzügyi válság idején az *Animal feed Phosphates ügyben*³⁷⁷ a Bizottság a *2006-os iránymutatás* 35. pont alapján vette figyelembe a bírságcsökkentő körülményeket, és a szektort sújtó krízist is,³⁷⁸ figyelemmel arra, hogy a szóban forgó iránymutatás 37. pontját nem említi. A döntést a Bíróság is helyben hagyta,³⁷⁹ és rögzítette, hogy „a bírság végső összegének a 2006. évi iránymutatás 35. pontja alapján való csökkentésének feltételei megkövetelik, hogy a vállalkozás először is bizonyítsa, hogy nem képes a bírság megfizetésére – amit elegendő és

³⁷² Commission Decision of 22.7.2009 relating to a proceeding under Article 81 of the Treaty and Article 53 of the EEA Agreement (COMP/39.396 – Calcium carbide and magnesium based reagents for the steel and gas industries), Brussels, 22.07.2009.

ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39396/39396_2009_5.pdf

³⁷³ Uo. (367) bek.

³⁷⁴ Uo. (369) bek.

³⁷⁵ Uo. (370) bek.

³⁷⁶ Uo. (372) bek.

³⁷⁷ Commission Decision of 20 July 2010 relating to a proceeding under Article 101 of the Treaty on the Function of the European Union and Article 53 of the EEA Agreement (COMP/38866 – Animal Feed Phosphate), Brussels. ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/38866/38866_1676_3.pdf

³⁷⁸ Uo. (230) és (232) bek.

³⁷⁹ T-456/10 sz. ügy *Timab Industries és CFPR kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2015:296].

pontos pénzügyi adatokkal kell alátámasztani –, másodsor azt, hogy a bírság megfizetése következtében a vállalkozás eszközei elveszítenék értéküket, harmadszor pedig bizonyítania kell a sajátos társadalmi és gazdasági környezetet.”³⁸⁰

Hasonlóan a *Bathroom Fittings and Fixtures ügyben*³⁸¹ a Bizottság a *2006-os iránymutatás* 35. pontja alapján vette figyelembe a válságot.³⁸²

A *COVID-19 járvány* járvány idején, a 2020-2022. évben meghozott döntések között pedig nincs utalás válságra, amikor a jogforrás 35. pontja alapján mérsékeltek a bírságot.³⁸³

A fentiek alapján elmondható, hogy mindig esetről esetre szükséges vizsgálni a körülményeket. A *Hőstabilizátorok ügy* és a *Kalcium-karbid ügy* alapján látható, hogy az iránymutatás 35., illetve 37. pontja alapján is lehetséges a csökkentést elérni pénzügyi nehézségek esetén. A válságot mint tényezőt viszont valószínűbb, hogy az *iránymutatás* 37. pontjára történő hivatkozással lehetne figyelembe venni, mely rögzíti, hogy az 'ügyek egyedisége' alapján el lehet térni a bírság meghatározásának általános módszertanától. A pénzügyi válság idején megvizsgált gyakorlat után viszont úgy tűnik, hogy az *iránymutatás* 35. pontja biztosítja a gazdasági válságra történő hivatkozást. A *COVID-19 járvány* járvány idején meghozott bizottsági döntések alapján pedig az a következtetés vonható le, hogy a jogszabály rendelkezésének alkalmazásakor a krízis nem is bír relevanciával.

A gyakorlatra figyelemmel, összevetve az *1998-as iránymutatással*, megállapítható, hogy a *2006-os iránymutatás* szigorúbb. Az *1998-as iránymutatás* nagyobb lehetőséget biztosít arra, hogy a gazdasági kontextust, mint elemet figyelembe vegyék, amely igazolni tudja a bírság összegének csökkenését önálló okként, és amivel így külön fizetési nehézségként lehet számolni. Ezzel ellentétben a *2006-os iránymutatás* úgy tűnik, hogy csak a fizetési képességet veszi figyelembe, és ilyen módon ezen kontextusban csak ez az egy elem a fontos, amely a pénzügyi helyzet felmérésében közreműködik.³⁸⁴

A fentiekén túl a bírság megfizetése során a nehéz fizetési helyzetbe jutott vállalkozást még segítheti az esetleges részletfizetés iránti kérelem engedélyezése is, amennyiben bizonyítást

³⁸⁰ Uo. 199. pont.

³⁸¹ Commission Decision of 23 June 2010 relating to a proceeding under Article 101 on the Treaty of the Functioning of the European Union and Article 53 of the EEA Agreement (COMO/39092 – Bathroom Fitting and Fixtures), Brussels, 23.06.2010.

ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39092/39092_7226_4.pdf

³⁸² Uo. (1326) és (1338) bek.

³⁸³ Lásd pl. Commission Decision of 27.9.2019 relating to proceedings under Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union and Article 53 of the Agreement on the European Economic Area (AT.40127 – Canned vegetables), Brussels, 17.09.2019., (131)-(144) bek.

ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/40127/40127_2661_3.pdf

³⁸⁴ Fernando CASTILLO DE LA TORRE: La Política de Sanciones en Tiempos de Crisis., 76-77.
www.frdlpino.es/wp-content/uploads/2014/10/en_3-Fernando-Castillo-de-la-sTorre.pdf

nyer, hogy a körülményeire tekintettel nem képes egy összegben teljesíteni.³⁸⁵ További bírságcsökkentést vonhat maga után az esetleges enyhítő körülmények fennállása, így a versenyhatóságokkal való együttműködés is.³⁸⁶

³⁸⁵ Commission Decision of 7 June 2000 relating to a proceeding pursuant to Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement (COMP/36.545/F3 – Amino Acids), HL L 152/24, 07.06.2001., (438) bek.

³⁸⁶ 1/2003/EK rendelet (2002) 29. cikk.

IV. Az eltűnő vállalkozás doktrínájának fejlődési tendenciái

Jelen fejezet elsősorban az eltűnő vállalkozások (*failing firm*) összefonódása során felmerülő kérdéseket és az ezzel kapcsolatos versenyjogi gyakorlatot igyekszik feltárni. A *failing firm* doktrína, illetve az erre alapuló védekezés a fúzió-kontroll egy speciális esete, amely csak kivételesen alkalmazható. Ezek az összefonódások mind a jog mind a közgazdaság szempontjából nagyobb figyelmet igényelnek.

A fejezet először áttekinti az eltűnő vállalkozás doktrínájának célját, amely után részletesen foglalkozik az eltűnő vállalkozással, mint jelenséggel. Ismertetésre kerül az Egyesült Államok, Új-Zéland, és részletesebben az Európai Unió ezzel kapcsolatos gyakorlata, valamint a magyar tapasztalatok. Ezután kitér a bankok esetére, az esetleges alternatív módszerekre, és végezetül az eljárásjogi problémákra.

IV.1. A fúzió-kontroll célja az eltűnő vállalkozásokat érintően

Napjainkban a nemzetközi kereskedelem komoly jelentőségre tett szert. A világpiacon már nemcsak az egyes országok, hanem az egyes régiók szerepe is megnövekedett, mint pl. a kelet- és délkelet-ázsiai régió. Az új innovációk, technológiák következtében a termékek szállítása gyorsabbá és hatékonyabbá vált, valamint a globalizáció hatására a nagy vállalatok mind nagyobb befolyást gyakoroltak az egyes országokra. A 2008-ban bekövetkezett világválság arra kényszerítette az egyes államokat és a piaci szereplőket, hogy a gazdasági növekedés fellendítése érdekében új lehetőségeket, alternatívákat keressenek, így felmerülhet annak igénye, hogy a kereskedelmi kapcsolataikat átértékeljék, és lazább vagy szorosabb együttműködéseket alakítsanak ki. A gazdasági működés bizonytalansággal jár az egész világon. Váratlan esemény hatására, mint pl. a 2008-as pénzügyi válság is volt, a piaci szereplők az eddigi profitmaximalizáló stratégiájuk során komoly pénzügyi kihívásokkal találhatják magukat szemben. Ilyen eset például az, amikor egy vállalkozás azt feltételezi, hogy a kereslet folyamatosan növekedni fog, erre tekintettel befektet a termelésének növelésébe, azonban egy gazdasági recesszió következtében a kereslet mégis drasztikusan csökken.³⁸⁷ 2006-ban az Amerikai Egyesült Államokban az összes csődeljárás 603.633 volt, ami 2007-ben 847.141-re nőtt, majd 2008-ban 1.117.711-re emelkedett. Európában hasonló volt a helyzet a *Standard & Poor* becslése alapján, mely szerint az átlag hiány a korábbi 15 évben 3% körül mozgott, majd

³⁸⁷ Henry MCFARLAND and Philip NELSON: Henry B.: *Failing Firms and Declining Industries, Three Issues in Competition Law Policy*, pp. 1691-1716, American Bar Association, 2008. (továbbiakban: MCFARLAND and NELSON), 1695.
papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1529815

ez 2009-ben elérte a 11%-ot. Japánban pedig a cégek csődvédelmi eljárásainak száma 2008 decemberében 25%-kal volt több, mint egy évvel korábban.³⁸⁸

Az összefonódás fontos szerepet játszhat abban, hogy a vállalkozások képesek legyenek az eszközeiket átcsoportosítani, és ilyen módon a krízishelyzetre választ adni.³⁸⁹ Szélesebb körben válik lehetőség a vagyon és a működés ellenőrzésére, amennyiben az egy irányítás alatt valósul meg. Ennek következtében a vezetés kezében nagyobb erő összpontosul, amely során az erőforrásokat is hatékonyabban tudják elosztani és felhasználni. A piacgazdaság hatékonysága nagyban függ ezen eszközök újraelosztásától, ezért a csődtörvények is olyan környezetet kívánnak biztosítani a vállalkozások számára, amely kapcsán lehetőség adódhat a reorganizáció vagy a piac elhagyása közötti döntésre.³⁹⁰

Felmerül a kérdés, hogy a pénzügyi nehézségekkel küzdő vállalkozások esetében egy válságban lévő, és akár emiatt anyagilag rosszabb helyzetben lévő államnak, vagy egy gyengébb gazdaságnak engedékenyebbnak, illetve megbocsátóbbnak kellene-e lennie az összefonódások iránt támasztott követelményeket illetően vagy sem. Egy gyenge gazdaság azt eredményezheti, hogy a pénzügyileg nehezebb időkben engedélyeznek bizonyosok fúziókat, amelyeket ugyanazon okok alapján megtiltanának válság nélküli helyzetben. Előfordulhat, hogy inkább a versenyszerkezetet károsabban érintő fúziót támogatják annak érdekében, hogy a munkahelyek továbbra is fennmaradjanak, és aminek révén csillapíthatják időlegesen a társadalmi feszültségeket. A rosszul alkalmazott döntés a versenyt csökkentheti, és károsan érintheti a fogyasztókat, sőt az egész gazdaságot is.³⁹¹

A *failing firm*, mint *doktrína* lehet az egyik megoldás a válságban lévő vállalkozás számára, hogy egy fúzió révén túléljen. A hazai jogirodalomban többféle fordítással jelenik meg, így pl.

³⁸⁸ Policy Roundtables, The Failing Firm Defence, *OECD Competition Law and Policy*, 2009. [továbbiakban: OECD (2009)], 20.

www.oecd.org/daf/competition/mergers/45810821.pdf

³⁸⁹ Magyarországon pl. 1988 és 1989 között a válságtól való félelem következtében több, mint száz vállalkozás olvadt össze egy vagy több formába.

Lásd: Éva VOSZKA: An Attempt At Crisis Management And The Failure Of The Spontaneous Privatization, *Industrial & environmental crisis quarterly*, Thousand Oaks, CA: Industrial Crisis Institute Inc. & Bucknell University, Vol.8 (1), 01. 1994., 1.

<https://www.jstor.org/stable/26162287>

³⁹⁰ MCFARLAND and NELSON 1696.

³⁹¹ Ken HEYER and Sheldon KIMMEL: Merger review of Firms in Financial Distress, *Economic Analysis Group Discussion Paper*, EAG 09-01, March 1, 2009., 1.
papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1368789

elbukó vállalkozás,³⁹² eltűnő vállalkozás,³⁹³ elbukó cég,³⁹⁴ megszűnő vállalkozás,³⁹⁵ leépülő vállalkozás³⁹⁶ vagy leépülőben lévő vállalkozás,³⁹⁷ és eltűnő vállalat³⁹⁸, azonban a tartalmi jelentésük ugyanaz, ugyanarra utal, így használatuk szinonimának tekintendő. Az eltűnő vállalkozás doktrínájának feltételei nagyjából megegyeznek az országokban. Az összefonódást meg kell tiltani, ha az összefonódás és a verseny várható romlása között ok-okozati kapcsolat van. Némely esetben az összefonódás után fennálló helyzet kevésbé jár káros hatásokkal a versenyre, mintsem ha az összefonódás nem valósulna meg, ugyanis utóbbi esetben az eltűnő vállalkozás és annak vagyona elhagyná a piacot. Amennyiben az összefonódás kisebb mértékben versenyellenes hatású, úgy azt engedélyezni kell.³⁹⁹

Az eltűnő vállalkozást érintő összefonódások gyakran erősíthetik a fogyasztói jólétet azáltal, hogy növelik a létező kapacitások hatékonyságát, újraszervezik az erőforrásaikat, és munkahelyeket őriznek meg. Ezen kívül egyéb szociális előnyöket is eredményezhetnek.⁴⁰⁰ Az elbukás a nem hatékony vezetésnek, a túlzott mértékű termelésnek, illetve néha a kettő egyvelegének köszönhető. A nem hatékony működés újraszervezéssel vagy a vállalkozást irányító személyek elmozdításával eredményesebbé tehető. Ha az eltűnő vállalkozás vagyona elhagyja a piacot, akkor a piac ellátása is csökkenni fog. Az efféle csökkenés pedig a jólét csökkenésével is jár figyelemmel arra, hogy az összefonódás után a rendelkezésre álló kapacitások száma nagymértékben leszűkül.⁴⁰¹

Az *eltűnő vállalkozás doktrínája* komplex kérdés, amely magába foglal jogi, gazdasági, és társadalmi kérdéseket. A versenyhatóságoknak tisztában kell lenniük az ilyen típusú

³⁹² Lásd SZILÁGYI Pál: Koncentráció-ellenőrzés, fúziókontroll. In: BOYTHA Györgyné – TÓTH Tihamér (szerk.): *Versenyjog*. Budapest, PPKE JÁK, 2010., 219.

³⁹³ Lásd TÓTH Tihamér: *Uniós és magyar versenyjog*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft, 2020. (továbbiakban: TÓTH), 683.

³⁹⁴ Lásd TÓTH Tihamér: *Az Európai Unió versenyjoga*. Budapest, Wolter Kluwer Complex Komplex Kiadó, 2014. (továbbiakban: TÓTH), 469.

³⁹⁵ Lásd Dr. JUHÁSZ Miklós – Ruzshiné Dr. JUHÁSZ Dorina, Dr. TÓTH András (szerk.): *Kommentár a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényhez*. Budapest, Gazdasági Versenyhivatal, 2014. 391.

³⁹⁶ Iránymutatás a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről (2004/C 31/03), HL C 31/5, 05.02.2004. [továbbiakban: Horizontális összefonódásokról szóló iránymutatás (2004)], VIII.

³⁹⁷ Lásd Uo. (89) bek.

³⁹⁸ Lásd Gazdasági Versenyhivatal: Horizontális hatások elemzése. Az összefonódások nem-koordinatív horizontális hatásainak értékelésekor irányadó szempontok [továbbiakban: Gazdasági Versenyhivatal: Horizontális hatások elemzése], 11. pont.

www.gvh.hu/pfile/file?path=/szakmai_felhasznaloknak/osszefonodasok_-_fuziok/Szakmaifelhasznalok_fuziok_horizontalis_hatasok_2010_09_16.pdf&inline=true

³⁹⁹ OECD (2009) 11.

⁴⁰⁰ Ioannis KOKKORIS: Failing Firm Defence in the European Union. A Panacea for Mergers?, *European Competition Law Review*, 2006, 27(9). [továbbiakban: KOKKORIS (2006)], 3.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2897127

⁴⁰¹ Uo. 14.

védekezéssel tekintettel arra, hogy mind mellette, mind ellene felsorakoztathatóak érvek. Kizárólag mély jogi, gazdasági és társadalmi összefüggések tudják meghatározni az összefonódás eredményének kimenetelét.⁴⁰²

IV.2. Az eltűnő vállalkozások jellemzői

Az eltűnő, valamint a felvásárolt vállalkozások jellemzői jelentősen különböznek a *túlélő vállalkozásoktól* (*surviving firms*), vagyis azoktól a vállalkozásoktól, amelyek a piacon továbbra is fenn tudnak maradni.

Németországban 1700 közép és nagyvállalatot vizsgáltak 1986-1995 között annak érdekében, hogy empirikus tapasztalatok alapján megállapítsák, hogy melyek azok a jellemzők, amelyek következtében odajut egy vállalkozás, hogy elbukjon, illetve felvásárolják. A teljesítményt, a tőkeszerkezetet, a tulajdonosi összetettséget, az újjászervezési aktivitást valamint a vállalkozások nagyságát vizsgálták. Figyelembe vették továbbá a pénzügyi nyomást (adósság-vagyon viszonylatban), a vállalkozás nagyságát (teljes vagyon) és az elbocsátási hajlandóságot (munkanélküliségi ráta növekedését) is. A gyakorlati tapasztalatokra épülő tanulmányok szerint az állapítható meg, hogy az elbukást, illetve a felvásárlást ugyanazon közös tényezők jellemzik.⁴⁰³

A legnagyobb arány az eltűnő vállalkozásoknál Németországban a nagykereskedelmi értékesítők (12,4 %), a gépipar (11,3 %), a vegyipar (8,6 %) és az élelmiszeripar (7,7 %) területéről származik. További nagyszámú példa fordult elő a textil, a ruha, a gépjárműgyártás (különösen a hajógyártás), a gépészet, a bútor-, az ékszer- és a játékkereskedelem terén. A nagyobb felvásárlások pedig az ércbányászat, kőbányászat, valamint a papír- és fémiparhoz kapcsolódik.⁴⁰⁴ A felvásárolt és az elbukott vállalkozások gyengébb teljesítménnyel rendelkeznek mintsem a túlélő vállalkozások.⁴⁰⁵ Ezen kívül magasabb pénzügyi nyomással kell szembenéznük és kevésbé likvidek.⁴⁰⁶ A tulajdonosi szerkezetük alapján pedig megállapítható, hogy a túlélő vállalkozások nagyobb mértékben koncentráltak. További jellemzője az elbukásban részes vállalkozásoknak, hogy nagyobb részben olyan tulajdonosok irányítása alatt működnek, amelyek nem a nagy német cégek hálózatához kapcsolódnak. A komplex

⁴⁰² Uo. 14.

⁴⁰³ Jens KÖKE: Determinants of Acquisition and Failure: Stylized Facts and Lessons for Empirical Studies, *Centre for European Economic Research, Zew Discussion Paper No. 01-30 Mannheim, Germany, May 2001.*, 1. papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=358320

⁴⁰⁴ Uo. 6-7.

⁴⁰⁵ Uo. 8.

⁴⁰⁶ Uo. 10.

tulajdonosi struktúra, a piramis szerkezet, valamint a kereszt-tulajdonosi (*cross-owned*) szerkezet is segíthet elkerülni a bukást.⁴⁰⁷ További jellemzői, hogy a legtöbb eltűnő vállalkozás magánkézben van, nem pedig állami tulajdonban. Ennek magyarázata az lehet, hogy a magántulajdonosok anyagi lehetőségei korlátozottabbak és nagyobb eséllyel jelentkezhethet náluk likviditási probléma. A kisebb, kevésbé domináns tulajdonosi körű vállalkozások gyakrabban buknak el vagy kerülnek felvásárlásra a túlélő társaikhoz képest. Ezen kívül az tapasztalható, hogy kevesebb elbukás vagy felvásárlás történt, amikor egy nagy magánszemély volt a tulajdonos.⁴⁰⁸

Megfigyelhető, hogy az eltűnő vállalkozásoknál az átszervezés jelentősebb, mintsem a túlélőknél. Azon vállalkozások, amelyek elbuktak vagy felvásárlásra kerültek, az első évben 11,2 %-os elbocsátást hajtottak végre, míg a túlélők esetében ez a szám csak 1,9 %. Ezen kívül az eltűnő vállalkozások több vagyont is értékesítettek. A vállalkozás nagyságát figyelembe véve a tapasztalat az volt, hogy az eltűnő vállalkozások jelentősen kisebbek, mintsem a túlélő társaságok. Mindez alapján megállapítható, hogy a vállalkozás nagysága is csökkenteni tudja az elbukás, illetve felvásárlás valószínűségét.⁴⁰⁹

Összegezve a tapasztalatok azt mutatják a német nagy- és a középvállalkozások esetében, hogy a gyenge teljesítmény és a magas pénzügyi nyomás eredményezheti leginkább az elbukást, illetve a felvásárlást. Az ilyen vállalkozások tulajdonosi szerkezete kevésbé koncentrált, ami alá tudja támasztani azt, hogy a nagy részesedéssel rendelkező tulajdonosok a jobb ellenőrzéssel enyhíteni tudnak a vezetési problémákon. Ezen kívül a vállalkozás nagysága szintén a felvásárlás ellen hathat. A nagyobb vállalkozások, illetve azon cégek, amelyek tulajdonosi szerkezete piramis jellegű, vagy egy kereszttulajdonos (*cross-owned shareholder*) irányítása alá tartoznak, szintén kevésbé hajlamosak az elbukásra. További jellemzőjük ezeknek az eltűnő piaci szereplőknek, hogy sokkal nagyobb hajlandóságot mutatnak az átszervezésre elbocsátások formájában, mintsem a túlélő vállalkozások.⁴¹⁰

Az eltűnő vállalkozás doktrínájának alkalmazása során mérlegelendő volna az, hogy az eltűnő vállalkozás meghatározásakor figyelembe vegyék ezeket a tapasztalatokat, így pl. a reorganizáció révén végrehajtott 11 %-os mértékű elbocsátást, a gyenge teljesítményt magas pénzügyi nyomással párosulva és a tulajdonosi szerkezetet.

⁴⁰⁷ Uo. 11-12.

⁴⁰⁸ Uo. 14.

⁴⁰⁹ Uo. 15.

⁴¹⁰ Uo. 17.

IV.3. Az Amerikai Egyesült Államok szabályozása

Az Amerikai Egyesült Államoknak fúziókra vonatkozó törvénye, a *Clayton Act* 7. cikke tiltja az olyan összefonódásokat, amelyek hatása következtében az ország bármely területén jelentősen csökkenne a verseny, vagy erőfölényes (*monopoly*) helyzetet hozna létre,⁴¹¹ azonban a jogszabály nem tartalmazza az eltűnő vállalkozásra alapított védelmet. Az 1950. évi *Celler-Kefauver* féle módosításokban⁴¹² sincsen szó róla. A doktrínát így a bírósági gyakorlat hozta létre. 1930-ban az *International Shoes ügyben*⁴¹³ tárgyalta először a Legfelsőbb Bíróság a kérdést. Két cipőgyártó vállalkozás fúziója során próbáltak arra hivatkozni, hogy a vállalkozás az ügy megvalósítása nélkül tönkremenne, és a másik fél szerezné meg az eszközeit. A bíróság az ítélet alapján két feltételt állított fel és rögzítette, hogy az eltűnő vállalkozásnak olyannak kell lennie, amelynek erőforrásai olyan mértékben elfogytak, és amely helyreállítására olyan kevés esély mutatkozik, hogy minden valószínűség szerint tönkremegy, amivel viszont veszteséget okozna mind a tulajdonosoknak, mind a közösségnek. Továbbá kiemelte, hogy az összefonódásban részes versenytárs nem a verseny csökkentésének szándékával kíván felvásárolni, hanem azzal a céllal, hogy bővítse a saját üzletágát (*business*). Más jövőbeli vásárlóval pedig nemigen lehet számolni. Erre tekintettel a fúzióval csökkenthetőek a közjóra ható káros következmények, és a versenyt sem mérsékli vagy korlátozza jelentősen. Mindez pedig a törvény céljával is összhangban áll.⁴¹⁴

1969-ben a *Citizen Publishing ügyben*,⁴¹⁵ ahol az újságpapír-nyomtatás piacán hivatkoztak a doktrínára, a Legfelsőbb Bíróság már elhagyta a társadalmi költségekre való utalást. Ezáltal a kritériumok közé tartozik egyrészt az, hogy a megszerezni kívánt vállalkozásnak az elbukáshoz közeli feltételekkel kell számolnia, amely azt jelenti, hogy komoly valószínűséggel tönkremegy. Másrészt pedig a megszerezni kívánt vállalkozásnak nincsen más potenciális felvásárlási ajánlata. Így a bíróság azt állapította meg, hogy az összefonódás nem csökkenti jelentős mértékben a versenyt.⁴¹⁶

Az Igazságügyi Minisztérium (*Department of Justice*) és a Szövetségi Kereskedelmi Tanács (*Federal Trade Commission*), mint a versenyjogért felelős hatóságok az *összefonódási iránymutatásokban* kifejezetten elismerik a doktrínát, tehát amennyiben az összefonódó felek

⁴¹¹ 7. § of Clayton Act (15 U.S. Code § 18).
www.law.cornell.edu/uscode/text/15/18

⁴¹² Celler-Kefauver Act.

⁴¹³ *International Shoe Co. v. FTC*, 280 U.S. 291 (1930) sz. ügy.

⁴¹⁴ Uo. 301.

⁴¹⁵ *Citizen Publishing Co. v. United States*, 394 U.S. 131 (1969) sz. ügy.

⁴¹⁶ Uo. 137.

egyike elbukna, úgy engedélyezésre kerülhet az egyébként a versenyszerkezetet károsító fúzió.⁴¹⁷ Az *1968-as Összefonódási Iránymutatások*⁴¹⁸ megjelenése következtében már nem csak a bírósági gyakorlatban található meg az eltűnő vállalkozásra alapított védekezés. Az *International Shoes* ügyben hozott ítéletben lefektett két feltétel teljesülése esetén lehetett engedélyezni az összefonódást: 1) az összefonódásban résztvevő egyik vállalkozásnak az erőforrásai olyan mértékben elfogytak, és a helyreállításra olyan kevés esély mutatkozik, hogy a vállalkozás minden bizonnyal csődbe megy, és (2) az eltűnő vállalkozás minden jóhiszemű erőfeszítése sikertelen volt tekintetben, hogy más, ésszerűbb felvásárlási ajánlatot kapjon, amely jobban összeegyeztethető a *Clayton Act* 7. cikkével, és amely ajánlat az eltűnő vállalkozást a piacon továbbra is fenn kívánja tartani.⁴¹⁹ Ezen kívül azonban az iránymutatás az eltűnő vállalkozás fogalmát is megpróbálja definiálni, és „a Minisztérium csak azokat a vállalkozásokat tekinti eltűnőnek, amelyeknek nincs ésszerű kilátásuk arra, hogy életben maradjanak, azonban mindez nem vonatkozik az olyan vállalkozásokra, amelyek csupán egy ideje nyereség nélkül működnek, elvesztették a piaci pozíciójukat vagy kudarcot vallottak a tekintetben, hogy fenntartsák a versenyképes helyzetüket, gyenge vezetőségük van, vagy nem teljes mértékben használták ki a lehetőségeket annak érdekében, hogy saját maguk kerekedjenek felül a nehézségeken.”⁴²⁰ Rögzíti az iránymutatás még, hogy kizárólag a körülmények lehető legvilágosabb fennállása esetén lehetséges alkalmazni a doktrínát.⁴²¹

Az *1992. évi Összefonódási Iránymutatások*⁴²² révén kristályosodtak ki teljeskörűen a feltételek. Az eltűnő vállalkozás doktrínája akkor alkalmazható, ha az összefonódó felek egyike 1) képtelen volna a pénzügyi kötelezettségeit teljesíteni a közeljövőben; 2) képtelen volna sikeresen újraszerveződni a Csődtörvény 11. fejezete alapján (*Chapter of 11 of the Bankruptcy Act*), valamint 3) jóhiszeműen, de sikertelenül próbált meg más potenciális felvásárlót találni, amely által kevesebb versenyjogi aggály merülne fel, végezetül pedig 4) az összefonódás hiányában az eltűnő vállalkozás vagyona elhagyná az érintett piacot.⁴²³ A korábbi, *1984. évi Összefonódási Iránymutatások*⁴²⁴ szintén tárgyalja az eltűnő vállalkozásra alapított védekezést,

⁴¹⁷ MCFARLAND and NELSON 1961.

⁴¹⁸ U.S. Department of Justice: 1968 Merger Guidelines [továbbiakban: US Merger Guidelines (1968)]. www.justice.gov/sites/default/files/atr/legacy/2007/07/11/11247.pdf

⁴¹⁹ Uo. 7-8.

⁴²⁰ Uo. 8.

⁴²¹ Uo. 8.

⁴²² U.S. Department of Justice: 1992 Merger Guidelines [továbbiakban: US Merger Guidelines (1992)]. www.justice.gov/sites/default/files/atr/legacy/2007/07/11/11250.pdf

⁴²³ Uo. 29.

⁴²⁴ U.S. Department of Justice: 1984 Merger Guidelines [továbbiakban: US Merger Guidelines (1984)]. www.justice.gov/sites/default/files/atr/legacy/2007/07/11/11249.pdf

viszont az előbb említett 4. pontot nem tartalmazta, vagyis, hogy a vállalkozás vagyona az összefonódás nélkül elhagyná a piacot.⁴²⁵

A doktrínát a *2010. évi Összefonódási Iránymutatások*⁴²⁶ is elismerik, viszont a követelményeket három feltétel teljesítésétől teszi függővé, amely azonban tartalmilag változatlan maradt: 1) az állítólagos eltűnő vállalkozás képtelen volna a pénzügyi kötelezettségeit teljesíteni a közeljövőben; 2) képtelen volna sikeresen újraszerveződni a Csődtörvény 11. fejezete alapján (*Chapter of 11 of the Bankruptcy Act*); 3) jóhiszeműen, de sikertelenül próbált meg más potenciális felvásárlót találni, amely által lehetséges volna a vagyont az érintett piacon tartani, és amely által kevesebb versenyjogi aggály merülne fel, mintsem az adott összefonódással. Ezen kívül ugyanúgy megemlíti, hogy a vállalkozás eszközei elhagynák az érintett piacot a fúzió hiányában.⁴²⁷ Továbbá rögzítésre kerül, hogy „bármely, az eltűnő vállalkozás eszközeinek megvásárlásra irányuló ajánlat akkor minősül észszerű alternatív ajánlatnak, ha annak összege magasabb az eszközök megszüntetési költségénél. Megszüntetési költségnek az az összeg minősül, amely által az eszközöket a legmagasab értéken volna lehetséges az érintett piacon kívül érvényesíteni.”⁴²⁸

Az *összefonódási iránymutatások* alapján megerősítésre került az, hogy a versenyhatóságoknak a már felállított mércéket kell követniük és alkalmazniuk. Megállapítható, hogy az 1930-as *International Shoes ügyből* származó két feltétel helyett így már négy feltételnek kell teljesülnie a sikeres védekezéshez.

A *Lever Bro. Co. ügy*⁴²⁹ ítélete kimondta, hogy a doktrínát eltűnő üzletágakra is alkalmazni lehet. Inkább hátráltatná, mintsem elősegítené a versenyt, ha úgy értelmeznék, hogy a *Clayton Act* céljával nem összeegyeztethető egy vállalkozás eltűnő márkájának átkerülése valamely másik vállalkozáshoz. Enélkül a márka eltűnne, és a verseny csökkenne. Így a márka továbbra is megmarad, és a versenyben aktívan fellelhető lesz, ezért annak megszerzése inkább segíti a versenyt, mintsem gátolná.⁴³⁰ Hasonló módon pl. a *Great Lakes Chemical Corp. ügyben*⁴³¹ alkalmazásra került a védekezés, és rögzítésre került, hogy az eltűnő vállalkozásra alapított

⁴²⁵ Uo. 33.

⁴²⁶ US Department of Justice and the Federal Trade Commission: Horizontal Merger Guidelines, August 19, 2010. [továbbiakban: US Horizontal Merger Guidelines (2010)].
www.justice.gov/sites/default/files/atr/legacy/2010/08/19/hmg-2010.pdf

⁴²⁷ Uo. 32.

⁴²⁸ Uo. 32.

⁴²⁹ *United States v. Lever Brothers Company*, 216 F. Supp. 887 (S.D.N.Y. 1963)

⁴³⁰ Uo. 899. (bek).

⁴³¹ *FTC v. Great Lakes Chemical Corp.*, 528 F. Supp. 84 (N.D. Ill. 1981) sz. ügy.

védelmet alkalmazni lehet eltűnő üzletágakra is, tekintet nélkül arra, hogy az egy olyan nagyobb vállalkozás része, amely más területeken sikeresen működik.⁴³²

Az iránymutatásokban is megjelenik az eltűnő üzletágakra vonatkozó, azaz a *failing division* védekezés. Az 1968-as *Összefonódási Iránymutatás* rögzíti, hogy a *failing firm* doktrínát eltűnő üzletágakra kizárólag a körülmények lehető legvilágosabb fennállása esetén lehet alkalmazni.⁴³³

Az 1984. évi *Összefonódási Iránymutatások* szerint 1) bizonyítani kell, hogy az üzletágot a közeljövőben megszüntetnék, ha nem adnák el, és mindezt pedig nem pusztán a vezetés elgondolása miatt kerül sor. 2) A fúzióknak meg kell felelni a doktrína azon követelményének, mely szerint a felvásároló a verseny szempontjából a legelőnyösebb személy.⁴³⁴

Az 1992. évi *Összefonódási Iránymutatások* szerint is lehetséges a doktrínát alkalmazni ilyen esetben. Kiemeli, hogy az eltűnő üzletágot negatív pénzügyi helyzet (*cash flow*) kell jellemezze, ezen kívül az átadás hiányában az üzletág eszközei elhagynák az érintett piacot a közeljövőben, ha nem kerülne sor az eladásra. Figyelemmel az anyavállalat költségelosztására, jövedelmére, és a vállalatcsoporton belüli tranzakciókra, szükséges bizonyítékot szolgáltatni a hatóságok számára a tekintetben, hogy nem csak a vezetés tervei miatt jelentkezik negatív pénzügyi helyzet, vagy áll elő olyan körülmény, hogy az eszközök a piacot elhagyják. Ezen kívül magának az eltűnő üzletág tulajdonosának is meg kell felelnie az iránymutatás azon eltűnő vállalkozás szerinti követelményének, mely szerint maga is a verseny szempontjából a potenciális felvásárlók közé sorolható.⁴³⁵

A 2010. évi *Összefonódási Iránymutatások* alapján is van lehetőség az eltűnő üzletág esetén védekezésre hivatkozni. Követelményként rögzíti, hogy az üzletág eszközei elhagynák az érintett piacot a közeljövőben, és „1) az alkalmazott költségelosztás alapján a valós gazdasági költségek feltárhatóak, az üzletág működése tartósan negatív pénzügyi helyzetben van, és az ilyen negatív pénzügyi helyzet gazdaságilag nem igazolja azt, hogy az a vállalkozás részére előnyökkel jár, mint például további eladások a kiegészítő piacokon, vagy a hírnevének a vevők körében történő megerősítése (*enhanced customer goodwill*); és 2) az eltűnő üzletág tulajdonosa jóhiszeműen, de sikertelenül próbált meg más potenciális felvásárlót találni, amely által lehetséges volna a vagyont az érintett piacon tartani, és amely által kevesebb versenyjogi aggály merülne fel, mintsem az adott összefonódás esetében.”⁴³⁶

⁴³² Uo. 96. (bek).

⁴³³ US Merger Guidelines (1968) 8.

⁴³⁴ US Merger Guidelines (1984) 33.

⁴³⁵ US Merger Guidelines (1992) 29-30.

⁴³⁶ US Horizontal Merger Guidelines (2010) 32.

Az eltűnő vállalkozás doktrínáját sokszor próbálják kiterjeszteni az eltűnő iparágakra (*failing industry*), valamint az eltűnő részlegekre (*failing division*) is. Míg az Amerikai Egyesült Államok esetjoga és az *Összefonódási Iránymutatások* kifejezetten foglalkoznak az eltűnő vállalkozás alapján fennálló védekezéssel, addig az eltűnő iparágakkal nem.⁴³⁷ Utóbbi alkalmazása során visszaállításra kerülhetnének fontos nemzeti iparágak vagy lehetőség adódhatna egy természetes átrendeződéshez.⁴³⁸ Az eltűnő iparág azt jelenti, hogy jelentős és folyamatos csökkenés van az adott iparág termékeinek keresletében, és a túlzott termelés következtében az iparág elhagyni kényszerül a piacot. Azonban míg az eltűnő vállalkozások különös elbírálást igényelnek, addig az eltűnő iparágak nem, figyelemmel arra, hogy ugyanúgy a doktrína alapján kell meg ítélni az összefonódást, mint minden más szektorban.⁴³⁹ Az eltűnő iparág esetében az állami támogatások joga lehet az, ami által nagyszámú bajba jutott vállalkozás túlélését lehet elősegíteni, melyekről részletesebben később lesz szó.

WALLER véleménye, hogy a külföldi tapasztalatok, bármennyire is sikeresek, nem alkalmazhatóak az Amerikai Egyesült Államokban. Szerinte például az EU-ban hagyományosan megbíznak a politikailag független bürokráciában, mind az általános, mind a versenyjogi ügyek intézése tekintetében.⁴⁴⁰ Úgy tűnik számára, hogy az engedélyezési eljárásoknak széleskörű követelményeknek kell megfelelniük, amelyek nem összeegyeztethetőek az Amerikai Egyesült Államok antitröszt jogával, amelyben nincsenek általános követelmények vagy ösztönzők a tekintetben, hogy antitröszt alapokon hagyjanak jóvá egy összefonódást.⁴⁴¹

IV.4. Az új-zélandi szabályozás

Új-Zélandon az *1986-os kereskedelmi törvény (Commerce Act)*⁴⁴² szabályozza az összefonódásokat. A 47. cikke kimondja, hogy tilos engedélyezni az olyan összefonódásokat, amelyek következtében a verseny jelentős mértékben csökkenne.⁴⁴³ A versenyhatóság, azaz a

⁴³⁷ MCFARLAND and NELSON 1695.

⁴³⁸ Spencer Weber WALLER: A Comparative Look at Failing Firms and Failing Industries, *Antitrust Law Journal*, Vol. 64, p. 703, 1996. (továbbiakban: WALLER), 2. papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1139182

⁴³⁹ Lásd MCFARLAND and NELSON 1692.

⁴⁴⁰ Uo. 19-20.

⁴⁴¹ Uo. 20.

⁴⁴² Commerce Act 1986.

www.legislation.govt.nz/act/public/1986/0005/latest/DLM88421.html

⁴⁴³ Uo. art. 47.

Kereskedelmi Bizottság (*Commerce Commission*) akkor hagyja jóvá az összefonódást, amennyiben az a közjó számára is előnnyel jár.⁴⁴⁴

Ezen országban az eltűnő vállalkozásra alapított védelem alkalmazására viszonylag sokszor került sor. A versenyhatóság 2007-2008 között 26 esetben hagyott jóvá ilyen jellegű összefonódást, 2008-2009 között pedig 11-szer.⁴⁴⁵ Ilyen volt pl. a *Fletcher Building Ltd and Stevenson Group Ltd* ügy,⁴⁴⁶ amikor a felvásárlás megszüntette volna a versenyt az építőiparban. Az összefonódásban részes felek arra hivatkoztak, hogy a felvásárolni kívánt vállalkozás minden erőfeszítése ellenére, a fennálló folyamatos és jelentős veszteségei következtében képtelen tovább működni, emiatt a *Stevenson Group Limited* kénytelen volna elhagyni az érintett piacot, akár létrejön az ügylet, akár nem. Utóbbi esetben pedig egyetlen megoldás adódna, a bezárás.⁴⁴⁷ A Kereskedelmi Bizottság úgy ítélte meg, hogy valós esély mutatkozott arra, hogy a vállalat haladéktalanul bezárásra kényszerül, amennyiben nem kerül sor az összefonódásra. A felek azzal is érveltek, hogy nincs más jobb felvásárlási ajánlat, amely meg tudná akadályozni a megszűnést.⁴⁴⁸ A versenyhatóság az ügy vizsgálata során arra jutott, hogy nincs semmi jele annak, hogy bármilyen más komolyan vehető ajánlat volna, ezen kívül figyelembe vette az iparágban megjelenő gazdasági visszaesést, valamint az általános gazdasági válságot is, amely tovább súlyosbította a szektor nehézségeit, és a vállalkozások finanszírozási lehetőségeit.⁴⁴⁹ Mivel a *Fletcher* vállalkozás a fúzió hiányában is domináns pozíciót szerezne a piacon,⁴⁵⁰ a Kereskedelmi Bizottság végül engedélyezte az ügyletet, mivel arra a következtetésre jutott, hogy nem valószínű, hogy jelentősebben csökkenne a verseny az összefonódás során, mintsem annak megtiltása esetén.⁴⁵¹

Az új-zélandi *2010-es összefonódásokról szóló iránymutatás*⁴⁵² nem definiálja konkrétan a az eltűnő vállalkozás, illetve a doktrína fogalmát, csupán utal arra, hogy az erre alapított védelem során gyakran hivatkoznak a felek arra, hogy az egyébként versenyre káros fúzió hiányában az adott vállalkozás eszközei elhagynák a piacot, és egyébként nincs valószínűleg különbség az összefonódás és az annak hiánya közötti végkimenetel hatásai között. Megjelöli viszont, hogy milyen tényezőket kell figyelembe venni a védelem kiértékelése során. Ide

⁴⁴⁴ OECD (2009) 129.

⁴⁴⁵ Uo. 129.

⁴⁴⁶ *Fletcher Building Limited and Stevenson Group Limited* (Commerce Commission Decision 663, 13 February 2009) sz. ügy [továbbiakban: *Fletcher Building Ltd and Stevenson Group Ltd* (663. sz. ügy)].

⁴⁴⁷ Uo. E6 (bek).

⁴⁴⁸ Uo. E7 (bek).

⁴⁴⁹ Uo. E10 (bek).

⁴⁵⁰ Uo. 62 (bek).

⁴⁵¹ Uo. E13 (bek).

⁴⁵² Commerce Commission New Zealand: Merger and Acquisitions Guidelines, July 2019. comcom.govt.nz/__data/assets/pdf_file/0020/91019/Mergers-and-acquisitions-guidelines-July-2019.PDF

sorolható pl., hogy a pénzforgalom, az újrendezési kísérletek, valamint a felvásárlási lehetőségek közül mit kell, illetve mit lehet figyelembe venni. Arra keresik a választ, hogy a felek valóban megtették-e minden észszerű lépést annak érdekében, hogy jobb alternatívát találjanak az adott összefonódás helyett, illetve, hogy a vállalkozás vagy annak tulajdonosa megtett-e minden tőle elvárhatót annak érdekében, hogy megmentse a vállalkozást vagy az üzletágot. Megoldást kell találni azokra a kétségekre is, amelyek alapján megállapítható, hogy a vállalkozás (vagy az üzletág) megszűnt-e működni, vagy küszöbön áll a megszűnése, és mindez mennyire valószínű. Ezen kívül ellenőrizni kell, hogy ténylegesen mi történne az eltűnő vállalkozás eszközeivel, amennyiben annak bezárására sor kerülne. El fogják-e hagyni az eszközök a piacot, akár úgy, hogy más módon használják fel őket, vagy akár hulladék lesz belőlük? Valószínű-e, hogy egy harmadik fél megszerezne az eltűnő vállalkozást? Annak vizsgálata során, hogy megszűnt-e a vállalkozás működni, figyelembe kell venni, hogy a negatív pénzügyi helyzete (*cash flow*) tartósan fennáll-e, valamint van-e bármiféle esély az újraszervezésre vagy a finanszírozásra. Kiemeli az iránymutatás továbbá, hogy a doktrína használata során fontos figyelembe venni a költségek megoszlását, valamint azt, hogy a vállalkozás a bevételeit miként használja fel, így azt is, hogy a vállalaton belül milyen transzferek valósultak meg.⁴⁵³ Mindezek megválaszolása érdekében felsorolásra kerülnek a lehetséges bizonyítékok, amelyek alátámaszthatják a doktrínát. E körben rögzítésre került, hogy mik azok a tényezők, amelyek egyedül nem teszik valószínűsíthetővé a feltételek fennállását:

- a vállalkozás csökkenő eladásokkal és profittal néz szembe, vagy
- a jövedelem jelentősen csökken a tulajdonosok elvárásaihoz képest.⁴⁵⁴

Exemplifikatív jelleggel felsorolásra kerül, hogy milyen tények támaszthatják alá a sikeres védekezést, azonban nem minden esetben alkalmazhatóak azok kivétel nélkül. Fontos, hogy időben kerüljenek átadásra ezek a bizonyítékok a versenyhatóság részére annak érdekében, hogy megfelelően alátámasztott döntést tudjanak hozni, különös tekintettel azokra az esetekre, amikor sürgősen kell határozni az összefonódás engedélyezéséről. Ezen kívül az iránymutatás javasolja, hogy a fúzióban részes felek minél hamarabb keressék fel a hatóságot annak érdekében, hogy be lehessen azonosítani a védekezéshez szükséges dokumentumokat. Annak megállapítására, hogy a vállalkozás már nem működik, vagy küszöbön áll annak megszűnése, az alábbiak szolgálhatnak segítségül:

- bizonyíték, amely szerint indult a vállalkozás megszüntetése irányuló eljárás,
- pénzügyi helyzetet alátámasztó iratok,

⁴⁵³ Uo. 62.

⁴⁵⁴ Uo. 63.

- költségvetési kimutatások és előrejelzések,
- keresletre vonatkozó adatok, elemzések,
- vezetőségi nyilatkozatok és kivonatok a vállalkozás életképességét érintően,
- tökébovítési javaslatokra vonatkozó iratok,
- az újraszervezésre vagy a fejlesztésre, illetve a költségek csökkentésére vonatkozó dokumentok,
- eszközök értékbecslését igazoló iratok,
- a vállalat értékbecslésére vonatkozó független szakértői vélemény,
- a piac elhagyása vagy a bezárás során felmerülő költségek.⁴⁵⁵

Arra a kérdésre, hogy mi történne az eltűnő vállalkozás eszközeivel az összefonódás nélkül, az alábbiakkal kapcsolatos információk bizonyulhatnak eredményesnek:

- bizonyíték arra vonatkozóan, hogy ténylegesen is megpróbálták megvalósítani az eladást,
- bármely, a vállalat eladására vonatkozó ajánlat,
- a potenciális vásárlók beazonosítása, és az az időkeret, amelyen belül az alternatív ügylet valószínűleg megvalósulhatna.⁴⁵⁶

Az eltűnő részleg esetében a fentiekén túl a doktrína alkalmazásának alátámasztására szolgálhatnak azon dokumentumok, amely a vállalkozás megoszlott költségeire és a vállalkozás belső tranzakcióira vonatkoznak.⁴⁵⁷

Látható, hogy részletesen elemzik, hogy miként lehet bizonyítani és jóváhagyni a fúziót. Mindemellett a doktrína gyakorlati alkalmazásakor és a feltételek igazolásakor úgy tűnik, hogy nem feltétlenül szükséges, hogy a fúzióban résztvevő másik fél szerezzék meg az eltűnő vállalkozás piaci részesedését is, illetve, hogy az összefonódás hiányában az a másik félhez kerüljön, ellentétben pl. az EU joggyakorlatával.⁴⁵⁸ (Az eszközök megszerzése nem feltétlenül jelenti a piaci részesedés megszerzését is, illetve utóbbit még másik versenytárs is megszerezheti.) Kizárólag arra összpontosítanak, hogy nem találtak más, jobb alternatívát (vevői ajánlatot). Ez megmagyarázhatná, hogy miért lelhető fel sokkal több sikeres jogeset Új-Zélandon. A kötelező piaci részesedés megszerzésének hiányában könnyebben jóvá lehet hagyni a tranzakciót.

⁴⁵⁵ Uo. 63.

⁴⁵⁶ Uo. 64.

⁴⁵⁷ Uo. 64.

⁴⁵⁸ Az EU-ban a *Kali+Salz/Mdk/Treuband* ügyben kifejezetten rögzítette a Bíróság a piaci részesedés megszerzésének szükségességét, és az *Aegean/Olympic II* ügyben is az *Aegean* megszerzi a piaci részesedést is az összefonódás hiányában. Ezen kívül a *BASF/Eurodiol/Pantochim* ügyben a *BASF* a fúzió hiányában új erőművet épített volna, így a növekvő keresletet is ő tudta volna kielégíteni.

Az új-zélandi gyakorlat azért is lehet sikeres, mert a közjón alapuló engedélyezésekbe sok minden beleférhet, így akár a munkahelyek megőrzése, a piacok ellátása, vagy hatékonyságjavulási tényezők. A szabályozás alapján úgy tűnik, hogy jobban figyelembe veszik a válságot is,⁴⁵⁹ mint körülményt. Mindezek együttléve pedig egyfajta rugalmasabb megközelítést eredményeznek a doktrína alkalmazásában. Ez pedig jó példa lehet arra, hogy miként lehetséges a jogintézményt a gyakorlatban többször sikeresen alkalmazni.

IV.5. Az EU szabályozása

IV.5.1. A doktrína uniós fejlődése

Az EU fúzió-kontrolljának célja, hogy megakadályozza az olyan összefonódásokat, amelyek jelentős mértékben korlátoznák a hatékony versenyt.⁴⁶⁰ A Bizottság nem sok esetben fogadta el az eltűnő vállalkozásra alapított védekezést, amikor a vállalkozás csődközeli helyzetbe került és csekély volt az esélye annak, hogy a fogyasztók az összefonódás nélkül jobb helyzetbe kerülnének.⁴⁶¹

1989-ben a Bizottság engedélyezte a *Mannesmannrohrenwerke AG, Klockner Stahl GmbH, Krupp Stahl AG, Lech Stahlwerke GmbH, Thyssen Stahl AG, Thyssen Edelstahlwerke AG* és a *Land of Bavaria* számára, hogy létrehozzák a *Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH* vállalatot, amely átvette a csődbe ment *Eisenwerk Gesellschaft Maximilianshütte GmbH* egyes eszközeit és munkaerőállományának egy részét. Az összefonódás révén lehetőség nyílt olyan reorganizációs tervet készíteni, amely során a termelést csökkenteni lehetett, és üzembezárások valósulhattak meg. Ennek következtében pedig egy életképes vállalkozást lehetett fenntartani, és mindezzel hozzájárulhattak a közösségi acélipar újraszervezéséhez.⁴⁶²

A *4064/89/EGK összefonódási rendelet*⁴⁶³ nem tartalmazott semmilyen rendelkezést a doktrínára vonatkozóan. Az eltűnő vállalkozáson alapuló védelemre először az *Aerospatiale-Alenia/de Havilland ügyben*⁴⁶⁴ hivatkoztak.⁴⁶⁵ Az *Aerospatiale SNI* (továbbiakban: *Aerospatiale*) és az *Alenia-Aeritalia e Selenia SpA* (továbbiakban: *Alenia*) meg akarta szerezni

⁴⁵⁹ Lásd *Fletcher Building Ltd and Stevenson Group Ltd* (663. sz. ügy).

⁴⁶⁰ Damien GERADIN and Ianis GIRGENSON: *The Counterfactual Analysis in EU Merger Control*, November 19., 2013., 1.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2357026

⁴⁶¹ Uo. 6.

⁴⁶² European Commission: *XIXth Report on Competition Policy*, Publications Office, 1990., 86.

⁴⁶³ A Tanács 4064/89/EGK rendelete a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről, HL L 395/1, 1989.12.30. [továbbiakban: A Tanács 4064/89/EGK rendelete (1989)].

⁴⁶⁴ V/M.053. sz. ügy *Aerospatiale-Alenia/de Havilland*, HL L 334/42, 1991.12.05. [továbbiakban: *Aerospatiale-Alenia/de Havilland* (V/M.053. sz. ügy)].

⁴⁶⁵ KOKKORIS (2006) 4.

a *De Havilland* eszközeit, amely utóbbi a *Boeing csoport* légitársasági részlegéhez tartozott.⁴⁶⁶ Mind a francia *Aerospatiale*, mind az olasz *Alenia* termékei kiterjedtek többek között a polgári és katonai repülőket, és kapcsolódó technikai eszközök gyártására. A két vállalkozás közösen irányította az *Avions de Transport Régional-t* (továbbiakban: *ATR*), melyet 1982-ben hoztak létre annak érdekében, hogy közösen fejlesszenek, gyártsanak és adjanak el regionális szállító repülőgépeket. A piacon két *ATR* regionális *turbo-prop* repülőgép volt. A *De Havilland*, amely a *Boeing* kanadai részlege volt, regionális *turbo-prop* repülőgépeket gyártott.⁴⁶⁷ A felek többek között hivatkoztak arra, hogy amennyiben nem történik meg az összefonódás, úgy a *De Havilland*, ha nem is szűnik meg rögtön, de a fokozatos kivonás során eltűnik, mint versenytárs. Ezt az érvelést viszont, hogy a *De Havilland* megszűnne az összefonódás nélkül, a Bizottság nem fogadta el. Továbbá az sem került bizonyításra, hogyha esetleg mégis elhagyná a piacot a *De Havilland*, akkor kizárólag a felek volnának az egyetlen potenciális felvásárlók.⁴⁶⁸ Így egyebek mellett a Bizottság elutasította az összefonódás engedélyezését.⁴⁶⁹

Az eltűnő vállalkozásra alapított első sikeres védekezés a *Kali+Salz/Mdk/Treuband ügyben*⁴⁷⁰ volt 1993-ban. Az akkori 4064/89/EGK összefonódási rendelet 2. cikk (2) bekezdése szerint „valamely összefonódást, amely nem hoz létre, vagy nem erősít meg olyan erőfölényt, amelynek következményeként a közös piacon vagy annak egy jelentős részén a hatékony verseny jelentősen korlátozódna, a közös piaccal összeegyeztethetőnek kell nyilvánítani.”⁴⁷¹ Az összefonódásban részes felek azzal érveltek, hogy az ügylet hiányában az *Mdk* kiszorulna a piacról és a piaci részesedése lényegileg a *Kali+Salz-hoz* kerülne. Így a domináns pozíció létrehozása vagy megerősítése összeegyeztethető lehet a versenyjoggal bizonyos körülmények fennállása esetén.⁴⁷² A Bizottság álláspontja szerint ez az érvelés a rendeleti szabályozással összhangban lehet. Az olyan összefonódást, amely alapvetően a felvásárló erőfölényes helyzetét hozza létre vagy erősíti meg, akkor lehetséges olyannak tekinteni, mint ami nem idéz elő ilyen helyzetet, ha az összefonódás megtiltása esetén is elkerülhetetlen a felvásárló domináns pozícióba kerülése, vagy az ilyen helyzetének megerősödése. Ezen értelmezés alapján nem az összefonódás lesz az az ok, amely a versenyszerkezet romlásáért felelős.

⁴⁶⁶ *Aerospatiale-Alenia/de Havilland* (V/M.053. sz. ügy) (1) bek.

⁴⁶⁷ Uo. (3)-(4) bek.

⁴⁶⁸ Uo. (31) bek.

⁴⁶⁹ Uo. 1. cikk.

⁴⁷⁰ IV/M.308. sz. ügy *Kali+Salz/Mdk/Treuband*, HL L 186/38, 1994.07.21. [továbbiakban: *Kali+Salz/Mdk/Treuband* (IV/M.308. sz. ügy)].

⁴⁷¹ A Tanács 4064/89/EGK rendelete (1989) 2. cikk (2) bek.

⁴⁷² *Kali+Salz/Mdk/Treuband* (IV/M.308. sz. ügy) (70) bek.

A Bizottság az alábbi három szempont bizonyítását követelte meg a védekezéskor annak érdekében, hogy az erőfölényes helyzet létrejötte vagy megerősítése ne az összefonódásnak legyen betudható:

- (1) a megszerezni kívánt vállalkozás a közeljövőben arra kényszerülne, hogy elhagyja a piacot, amennyiben más vállalkozás nem veszi át,
- (2) az átvevő vállalkozás megszerezne a felvásárolni kívánt vállalkozás piaci részesedését, ha az utóbbi arra kényszerülne, hogy elhagyja a piacot, és
- (3) nincsen más, kevésbé versenyellenes felvásárlási alternatíva.⁴⁷³ A fenti három konjunktív feltételnek tehát azért fontos teljesülnie, mert az összefonódás ténylegesen erőfölényes helyzetet teremt a piacon.

A Bizottság jóváhagyta az összefonódást, de a döntés megtámadása után az ügy a Bírósághoz került. Az említett kritériumok miatt vita tárgyát képezte többek között annak a feltételnek a fontossága, mely szerint bizonyítani kell, hogy az átvevő vállalkozás minden körülmény között megszerezne az eltűnő vállalkozás piaci részesedését, ha az eltűnő vállalkozás arra kényszerülne, hogy elhagyja a piacot.⁴⁷⁴ A Bíróság megerősítette, hogy ennek a feltételnek a célja, hogy biztosított legyen az, hogy nincs okozati kapcsolat a versenyszerkezet romlása és a fúzió között, amikor rögzítette, hogy az összefonódás és a verseny szerkezetében bekövetkező romlás közötti okozati kapcsolatot akkor lehet kizárni, ha az összefonódás következtében a versenyszerkezet ugyanúgy károsodna, mint ha az összefonódás nem valósulna meg.⁴⁷⁵

Mindez elősegíti a piac struktúrájában az összefonódásokból következő káros hatások semlegesítését, ez pedig összhangban van a 4064/89/EGK összefonódási rendelet 2. cikk (2) bekezdésével.⁴⁷⁶ Amennyiben nem az összefonódás az oka az erőfölényes helyzet létrehozásának vagy megerősítésének, akkor a közösségi piaccal összeegyeztethetőnek kell nyilvánítani.⁴⁷⁷

A Bizottság gyakorlatában viszont nem található sok példa arra vonatkozóan, hogy a *Kali+Salz/Mdk/Treuband* ügyben felállított doktrínát alkalmazta volna, vagyis a feltételek teljesülését szigorúan vette. A *Saint-Gobain/Wacker-Chemie/NOM* ügyben⁴⁷⁸ a Bizottság

⁴⁷³ Uo. (71) bek.

⁴⁷⁴ C-68/94. sz. ügy *Francia Köztársaság és Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) és Entreprise minière et chimique (EMC) kontra az Európai Közösségek Bizottsága* [ECLI:EU:C:1998:148] [továbbiakban: *Francia Köztársaság és Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) és Entreprise minière et chimique (EMC)* (C-68/94. sz. ügy)], (113) bek.

⁴⁷⁵ Uo. (115) bek.

⁴⁷⁶ Uo. (116) bek.

⁴⁷⁷ Uo. (110)

⁴⁷⁸ IV/M.774. sz. ügy *Saint-Gobain/Wacker-Chemie/NOM*, HL L 247/1, 1997.09.10.

rögzítette, hogy a *failing firm védekezés* nem állt meg, mivel nem sikerült bizonyítani, hogy amennyiben az összefonódást megtiltják, úgy a *Saint-Gobain* szerezne meg a nehéz helyzetben lévő vállalkozás eszközeit. Azt állapította meg a Bizottság, hogy fúzió nélkül a verseny kevésbé károsodna.⁴⁷⁹ Még ha be is zárnák az érintett kapacitásokat, a piac szempontjából valószínűleg így is az lenne a kedvezőbb alternatíva, nem pedig az összefonódás. Az üzemek bezárása esetén nagyobb áremelkedésre kerülhet sor, mivel a versenytársak a kereslet kielégítésére rendelkeznek a szükséges kapacitásokkal. Ám a magasabb árak az import számára vonzóvá tehetik a közösségi piacot, s ez a kiesett vállalkozás helyét és piaci részesedését be tudná tölteni.⁴⁸⁰ A *Saint-Gobain* valószínűleg nagyobb mértékben szerezne meg a felszabadult piaci részesedést, azonban nem tudná azt teljes egészében uralni. Ennek következtében a *Saint-Gobain* piaci részesedésének és erejének növekedése kisebb volna, mint az összefonódás következtében.⁴⁸¹ A felek továbbá azzal is érveltek, hogy nincs más felvásárló.⁴⁸² Erre vonatkozóan a Bizottság rögzítette, hogy az egyik üzem olyan modern és értékes eszköznek minősíthető, amely más vevők számára is eladható volna. Így a termelési kapacitások a piacon maradnának, és fennmaradna a verseny a *Saint-Gobain*-nel szemben, ami - az összefonódással ellentétben - kevésbé versenykorlátozó alternatívának tekinthető.⁴⁸³

A *Blokker/Toys 'R' Us* ügyben⁴⁸⁴ a Bizottság szintén nem fogadta el az eltűnő vállalkozásra alapított védelmet. Az okozatiság hiánya nem állt fenn az összefonódás és az erőfölényes helyzet létrehozása, illetve megerősítése között, vagyis az, hogy amennyiben elhagyja a piacot a vállalkozás, úgy annak piaci részesedését elkerülhetetlenül az összefonódásban részt venni kívánó másik fél szerezne meg. Az pedig nem volt megállapítható, hogy valóban a *Blokker csoport* szerezne meg a *Toys 'R' Us* teljes piaci részesedését. Ez alapján nem mondható el, hogy a fúzió végrehajtása ugyanazzal az eredménnyel járna a piacra nézve, mint az összefonódás hiánya.⁴⁸⁵ Az se került bizonyításra, hogy nem volna más, a versenyre kevésbé káros vásárló. Az az érvelés pedig, mely szerint a *Blokker csoport* rendelkezik elegendő szakértelemmel a holland játékok kiskereskedelme terén, valamint a szükséges infrastruktúrával, nem jelenti azt, hogy ne volna más potenciális vevő.⁴⁸⁶

⁴⁷⁹ Uo. (247) bek.

⁴⁸⁰ Uo. (253) bek.

⁴⁸¹ Uo. (254) bek.

⁴⁸² Uo. (255) bek.

⁴⁸³ Uo. (259) bek.

⁴⁸⁴ IV/M.890. sz. ügy *Blokker/Toys 'R' Us*, HL L 316/1, 1998.11.25.

⁴⁸⁵ Uo. (112) bek.

⁴⁸⁶ Uo. (113) bek.

Bertelsmann/Kirch/Premiere ügyben⁴⁸⁷ merült fel először egy *eltűnő üzletág* eladása kapcsán a doktrína alkalmazásának kérdése. A felek azonban nem tudták bizonyítani az okozatossági követelményt, nem csatoltak bizonyítékot, csak általánosságban érveltek amellett, hogy elhagyná a piacot a szóban forgó részleg. A pusztán veszteséges működés azonban nem elégséges bizonyíték arra, hogy a tevékenység megszűnne.⁴⁸⁸ Azt sem tudták bizonyítani, hogy nem lenne kevésbé versenyellenes alternatív felvásárló, illetve, hogy más partnerekkel is tárgyaltak volna, és az miért hiúsult volna meg. Ezekre hivatkozva a Bizottság nem találta bizonyítottnak a védekezést.⁴⁸⁹ Hangsúlyozta a Bizottság azt is, hogy az *eltűnő üzletág* tekintetében a doktrína feltételei még szigorúbb vizsgálat alá esnek az okozatossági követelménye tekintetében, figyelembe véve azt, hogy ennek hiányában bármelyik vállalat hivatkozhatna arra, hogy ha a veszteségesen működő részlege ügyében nem hagyják jóvá a tranzakciót, akkor bezárja azt.⁴⁹⁰

A *Rewe/Meinl* ügyben⁴⁹¹ az osztrák élelmiszer kiskereskedelmi piacon keletkezett volna összefonódással erőfölényes helyzet. Itt is egy *eltűnő üzletág* esetében hivatkoztak a felek a *failing firm védekezésre*. A Bizottság megerősítette, hogy *eltűnő üzletág* esetében még inkább szükséges bizonyítani a feltételeket és az okozatossági követelményeket, mivel ennek alapján bármilyen veszteségesen működő üzletág kapcsán engedélyezhetnének a jog alapján összefonódást.⁴⁹² Ráadásul a vállalkozás szándékosan kettéosztotta a veszteséges és a nyereséges üzletágát. Vagyis mindez stratégiai döntés volt. Az se valószínű, hogy vásárló hiányában a közeljövőben megszüntetné üzletágának működtetését.⁴⁹³ Ezen kívül nem bizonyították a kritériumokat, és azt sem, hogy kikkel tárgyalt még, és miért hiúsult volna meg az ügylet.⁴⁹⁴ Végül jóváhagyták az összefonódást a felek által vállalt feltételek alapján, mely során pl. egyes boltokat egy tőlük független harmadik személynek engednek át, vagy bezárnak.⁴⁹⁵ Ennek eredményeképpen - többek között - a *Rewe/Billa* ausztriai piaci részesedése a kiskereskedelmi élelmiszerpiacon 2,5 %-kal növekszik az eredeti 7 %-os tervhez képest,⁴⁹⁶ és a *Meinl*, mint a versenyben résztvevő beszállító továbbra is aktív marad.⁴⁹⁷

⁴⁸⁷ IV/M.993. sz. ügy *Bertelsmann/Kirch/Premiere*, HL L 53/1, 1999.02.27. [továbbiakban: *Bertelsmann/Kirch/Premiere* (IV/M.993. sz. ügy)].

⁴⁸⁸ Uo. (72) bek.

⁴⁸⁹ Uo. (75) bek.

⁴⁹⁰ Uo. (71) bek.

⁴⁹¹ IV/M.1221. sz. ügy *Rewe/Meinl*, HL L 274/1, 1999.10.23.

⁴⁹² Uo. (65) bek.

⁴⁹³ Uo. (66) bek.

⁴⁹⁴ Uo. (68) bek.

⁴⁹⁵ Uo. (118) bek.

⁴⁹⁶ Uo. (119) bek.

⁴⁹⁷ Uo. (120) bek.

A következő esetig - amikor a Bizottság úgy ítélte meg, hogy a doktrína feltételei teljesülnek - egészen 2001-ig kellett várni. A *BASF/Eurodiol/Pantochim* ügyben⁴⁹⁸ rögzítésre került, hogy amennyiben az *Eurodiol* és a *Pantochim* eszközei, valamint a termelési kapacitásai kikerülnek a piacról, úgy komoly hiány keletkezne a termelésben, mivel a kapacitások eddig is szűkösen álltak rendelkezésre a piacon. Belátható időszakon belül nem volna lehetséges a kapacitások pótlása, és kizárólag a *BASF* jelezte, hogy gyorsan bővíteni szeretné az üzemait, és amennyiben nem sikerül megszereznie a másik két vállalkozás eszközeit, úgy az építkezésekhez hozzákezd. Bárhogy is történne, 2005-nél korábban az új kapacitások nem tudnának elkezdni működni.⁴⁹⁹ A csökkentett termelési kapacitások mellett, így a piacot hátrányosan érintené az eszközök eltűnése, és az elérhető mennyiség hirtelen jelentősen csökkenne. Mind a *BASF* és mind annak versenytársai, már amúgy is jelentős kapacitási nehézségekkel néztek szembe. Ennek következtében egyik sem lett volna képes a növekvő kereslet kiegyenlítésére középtávon. A bizottsági vizsgálat pedig rámutatott arra, hogy a valószínűsített 10%-os árnövekedés nem tudná arra ösztönözni a piaci szereplőket, hogy még több mennyiséget termeljenek a Közösség piacán. Ezen kívül nem csak azzal nem lehet számolni, hogy nagyobb mennyiséget kívánnak a jövőben eladni, hanem azzal sem, hogy majd harmadik országok fogják a hiányt kielégíteni, ugyanis a Közösségen belül az árak így is alacsonyabbak, mint azon kívül.⁵⁰⁰ 1998 és 2000 között az ár jelentősen csökkent, és semmi sem igazolta azt, hogy a kereslet jelentősen emelkedni fog, és hosszú távon is legfeljebb 1,5-10%-os növekedéssel lehet számolni. Mivel a kereslet nem rugalmas, és a kapacitások korlátozottak, így feltételezhető, hogy mindez jelentős árnövekedést idézne elő.⁵⁰¹ Ezek alapján a Bizottság úgy ítélte meg, hogy az összefonódás során létező piaci feltételek kedvezőbb hatást gyakorolhatnak a fogyasztókra.⁵⁰² A Bizottságnak az előbbieken ismertetett gondolatmenete összhangban áll a *Kali+Salz/Mdk/Treuband* ügyben lefektetett kritériumokkal,⁵⁰³ és a későbbi *horizontális összefonódásokról szóló iránymutatás*⁵⁰⁴ 9. pontjával is, mely szerint „valamely összefonódás versenyre gyakorolt hatásainak értékelése során a Bizottság összehasonlítja a bejelentett összefonódás eredményeként létrejövő versenyfeltételeket azokkal a feltételekkel, amelyek az összefonódás nélkül álltak volna fenn. A legtöbb esetben az összefonódás időpontjában fennálló versenyfeltételek képezik az

⁴⁹⁸ COMP/M.2314. sz. ügy *BASF/Eurodiol/Pantochim*, HL L 132/45, 07.05.2002. [továbbiakban: *BASF/Eurodiol/Pantochim* (COMP/M.2314. sz. ügy)].

⁴⁹⁹ Uo. (157) bek.

⁵⁰⁰ Uo. (158) bek.

⁵⁰¹ Uo. (159) bek.

⁵⁰² Uo. (160) bek.

⁵⁰³ Lásd *Kali+Salz/Mdk/Treuband* (IV/M.308. sz. ügy) (71) bek. és *Francia Köztársaság és Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) és Entreprise minière et chimique (EMC)* (C-68/94. sz. ügy) (115) bek.

⁵⁰⁴ Horizontális összefonódásokról szóló iránymutatás (2004).

összehasonlítás alapját az összefonódás hatásainak értékeléséhez. Bizonyos körülmények között azonban a Bizottság figyelembe veheti a piac észszerűen előre jelezhető jövőbeni változásait is. Amikor tehát az összehasonlítási alapot mérlegeli, különösképpen figyelembe veheti a piacon a vállalkozások várható belépését és kivonulását, ha az összefonódás nem jött volna létre.”⁵⁰⁵

A Bizottság álláspontja szerint a Bíróság által a *Kali+Salz/Mdk/Treuband* ügyben jóváhagyott követelmények, amelyek a doktrína alkalmazásához szükségesek, nem teljesen zárják ki az érintett vállalkozás eszközeinek harmadik személyek részéről történő megszerzésének lehetőségét, így a fizetéseketelenséget (*bankruptcy*) megállapító eljárások esetét. Az ilyen típusú, a vállalkozás vagyonának megszerzése érdekében indított eljárások gazdasági hatásai hasonlóak lehetnek ahhoz, amikor az eltűnő vállalkozás eszközeit egy alternatív vásárló szerzi meg. Ezért szükséges a feltételekhez hozzáfűzni azt, hogy a felvásárolt eszközök mindenképpen kikerülnének a piacról, amennyiben az összefonódás nem valósulna meg.⁵⁰⁶ A Bizottság továbbfejlesztette a doktrínát úgy, hogy rögzítette, hogy a védekezés sikerességéhez az alábbi feltételek teljesülése szükséges:

- (1) a megszerezni kívánt vállalkozás a közeljövőben arra kényszerülne, hogy elhagyja a piacot, amennyiben más vállalkozás nem veszi át;
- (2) nincsen más, kevésbé versenyellenes felvásárlási alternatíva; és
- (3) a megszerezni kívánt eszközök mindenképpen kikerülnének a piacról, ha azokat nem veszi át egy másik vállalkozás.⁵⁰⁷ Továbbá minden körülmény között az összefonódás nem okozhat nagyobb romlást a verseny szerkezetében, mint az összefonódás hiánya.⁵⁰⁸

A korábbi megállapítás mögött, mely szerint a vállalkozás valamennyi piaci részesedését a másik félnek kell megszerezni, az húzódnak meg, hogy az erőfölényes helyzetet létrehozó vagy megerősítő összefonódás hiányában a másik fél megszerezte volna amúgy is az eltűnő vállalkozás részesedését. Jelen esetben pedig már így is kapacitásproblémákkal küzdöttek a versenytársak is, és mástól ajánlat nem érkezett. A módosítás következtében viszont úgy tűnik, hogy inkább az Amerikai Egyesült Államok gyakorlatában jelenlévő eltűnő vállalkozás doktrína feltételeit vette át a Bizottság.

A *BASF/Eurodiol/Pantochim* ügyben felállított feltételek rögzítésre kerültek a *2004-es horizontális összefonódásokról szóló iránymutatásban*⁵⁰⁹ is. Ezáltal az eltűnő vállalkozásra

⁵⁰⁵ Uo. Preambulum 9. pont.

⁵⁰⁶ *BASF/Eurodiol/Pantochim* (COMP/M.2314. sz. ügy) (141) bek.

⁵⁰⁷ Uo. (142) bek.

⁵⁰⁸ Uo. (143) bek.

⁵⁰⁹ Lásd Horizontális összefonódásokról szóló iránymutatás (2004).

alapított védekezésre már nem csak esetjog alapján, hanem jogforrásra történő utalással is lehet hivatkozni. Kifejezetten is elismeri az eltűnő vállalkozásra alapított védelmet: a „Bizottság dönthet úgy, hogy az egyébként problematikus összefonódás mégis összeegyeztethető a közös piaccal, ha az összefonódásban résztvevő felek egyike leépülőben lévő vállalkozás. Az alapkövetelmény itt az, hogy az összefonódás után keletkező versenysztruktúra-romlást ne lehessen az összefonódásnak tulajdonítani. Ez akkor állhat fenn, ha a piac versenysztruktúrája legalább olyan mértékben romlana, mint az összefonódás hiányában.”⁵¹⁰ Látható, hogy továbbra is fontos az okozatiság követelményének teljesülése. Ezen kívül a Bizottság az alábbi három szempontot követeli meg a védekezéskor: „először is pénzügyi nehézségei miatt az állítólagosan leépülőben lévő vállalkozás a közeljövőben kiszorul a piacról, ha azt nem veszi át egy másik vállalkozás. Másodszor nincsen más, kevésbé versenyellenes felvásárlási alternatíva, mint a bejelentett összefonódás. Harmadszor összefonódás hiányában a leépülőben lévő vállalkozás eszközei mindenképpen kikerülnének a piacról.”⁵¹¹ Az összefonódó felek feladata az, hogy kellő időben megadják a piacra vonatkozó szükséges információkat a Bizottságnak.⁵¹² Az iránymutatás magyar fordítása az eltűnő vállalkozás helyett a leépülő vállalkozás kifejezést használja, ami viszont nem változtat a doktrína tartalmán, illetve alkalmazhatóságán.

Attól függetlenül, hogy a fent említett iránymutatásban már kifejezetten rögzítésre került a doktrína, a piaci szereplők számára nem vált könnyebbé a feltételek bizonyítása. A *Newscorp/Telepiú ügyben*⁵¹³ a Bizottság nem fogadta el a védekezést, miközben a *Telepiú* már erőfölényes helyzetben volt. Mindkét vállalkozás televíziós szolgáltatási tevékenységet folytatott. Egyrészt az uniós versenyhatóság rögzítette, hogy a bejelentésükben a doktrínára nem hivatkoztak, csak később az eljárás során, amivel így gyengítették annak valószínűségét.⁵¹⁴ A bizonyítási teher a feleken állt, így az is, hogy nincs más potenciális vevő, valamint kevésbé versenyellenes alternatíva, emellett pedig nyilvános ajánlatot sem kértek.⁵¹⁵ Ennek függvényében már nem is kellett a harmadik feltétel teljesülését vizsgálni.⁵¹⁶ Mivel a védekezés eltűnő részlegre vonatkozott, így megerősítésre kerültek a *Rewe/Mein ügyben* foglaltak. Az okozatiság hiányának bizonyítása (is) a feleket terheli, figyelemmel arra, hogy anélkül mindegyik fúziónál egy állítólagos nem nyereséges üzletág igazolhatná az összefonódást arra hivatkozva, hogy egyébként az üzletág megszűnne működni. A fúzió hiányában észszerűen

⁵¹⁰ Uo. (89) bek.

⁵¹¹ Uo. (90) bek.

⁵¹² Uo. (91) bek.

⁵¹³ M.2876. sz. ügy *Newscorp/Telepiú*, HL L 110/73, 2004.04.06.

⁵¹⁴ Uo. (215) bek.

⁵¹⁵ Uo. (217) bek.

⁵¹⁶ Uo. (220) bek.

feltételezhető, hogy minden bizonnyal az anyavállalat tovább működtetné az üzletágát.⁵¹⁷ A Bizottság továbbá úgy gondolta, hogy az okozatiság követelményét sem tudták bizonyítani, azaz, nem került igazolásra, hogy nincs kapcsolat az összefonódás és a verseny romlása között. Mindemellett a fúzió feltételekkel történő engedélyezése jobban hozzájárul a fogyasztói előnyök eléréséhez, mintsem ha bezárásra kerülne a részleg, és megszakadna a közvetítés.⁵¹⁸ Így végül több magatartásbeli és szerkezeti feltétellel jóváhagyták a tranzakciót, amivel a hatékony verseny továbbra is fenn tud maradni: a fúzióban részes felek többek között vállalták, hogy hozzáférést biztosítanak a szolgáltatásuk tartalmához,⁵¹⁹ és a platformjukhoz,⁵²⁰ valamint a *Newscorp* egyes frekvenciáit és tevékenységeit leválasztja, amivel új piaci szereplő jelenhet meg.⁵²¹

A *JCI/FIAMM* ügyben⁵²² nem teljesültek az eltűnő vállalkozás feltételei,⁵²³ viszont a feleknek az üzletágak és márkák leválasztással kapcsolatos módosított ajánlatait a Bizottság elfogadta, így jóváhagyásra került az összefonódás.⁵²⁴ A tranzakció révén az amerikai egyesült államokbeli *Johnson Controls Inc.* (továbbiakban: *JCI*) és a német *Robert Bosch GmbH* (továbbiakban: *Bosch*) közös irányításában lévő német *VB Autobatterie GmbH* (továbbiakban: *VB*) kizárólagos irányítást akart szerezni az olasz *FIAMM S.p.A.* (továbbiakban: *FIAMM*) gépjármű-indítóakkumulátor üzletága felett.⁵²⁵ Mindkét fél foglalkozott gépjármű-indítóakkumulátorok eladásával.⁵²⁶ A Bizottság határozata megállapítja, hogy a személygépkocsik és a tehergépjárművek eredeti indítóakkumulárainak az EGT piacán az összefonódás eredményekénti erőfölénye jönne létre.⁵²⁷

A felek felhívták a figyelmet arra, hogy a fúzió nélkül a *FIAMM* csoportnak ki kellene vonulnia a piacról.⁵²⁸ A Bizottság álláspontja szerint a harmadik feltétel nem teljesült, vagyis nem mondható el az, hogy a csődközeli helyzet miatt az összeolvadás hiányában a *FIAMM* csoport eszközei elkerülhetetlenül elhagynák a piacot. Ezen kívül ezen eszközöket a kisebb

⁵¹⁷ Uo. (212) bek.

⁵¹⁸ Uo. (221) bek.

⁵¹⁹ Uo. (229) bek.

⁵²⁰ Uo. (257) bek.

⁵²¹ Uo. (254) bek.

⁵²² COMP/M.4381. sz. ügy *JCI/VB/Fiamm*, HL C 241/12, 2009.10.08. [továbbiakban: *JCI/VB/Fiamm* (COMP/M.4381. sz. ügy)].

⁵²³ Summary of Commission Decision of 10 May 2007 Declaring a Concentration Compatible with the Common Market and the Functioning of the EEA Agreement, (Case COMP/M.4381-JCI/FIAMM), HL C 241/12, 8.10.2009., (10) bek.

⁵²⁴ Uo. (27) bek.

⁵²⁵ Uo. (1) bek.

⁵²⁶ Uo. (2)-(3) bek.

⁵²⁷ Uo. (7) bek.

⁵²⁸ Uo. (8) bek.

gyártók is felvásárolhatnák egy felszámolási eljárás során.⁵²⁹ Minderre tekintettel nem állapítható meg az sem, hogy „a piac versenysztruktúrája legalább olyan mértékben romlana-e, mint az összefonódás hiányában”.⁵³⁰ Habár az eltűnő vállalkozásra alapított védelem feltételei nem teljesültek, a felek kötelezettségvállalása következtében megvalósulhatott az összefonódás. Üzletág és márka leválasztással sikerült a Bizottság kétségeit és így a versennyel kapcsolatos aggályokat is eloszlatniuk.⁵³¹

A *NYNAS/Shell/Harburg Refinery ügyben*⁵³² fogadta el a Bizottság először az eltűnő vállalkozásra alapuló védekezést eltűnő részleg (*failing division*) esetén.⁵³³ A svéd *Nynas AB* (továbbiakban: *Nynas*) egy olyan nemzetközi vállalatcsoport anyavállalata, amely nafténes alap- és folyamatolajokat, transzformátorolajokat és bitument állít elő és értékesít. A másik fél a német *Shell Deutschland Oil GmbH* (továbbiakban: *Shell*) volt. A *Shell* egy globális energiaipari és petrokémiai vállalatcsoport, ami Hamburgban kőolajfinomítót üzemeltetett. Az összefonódás révén a *Nynas* kívánt kizárólagos irányítást szerezni a *Shell* hamburgi kőolajfinomító eszközei felett.⁵³⁴ Ezek az eszközök az elmúlt 5-10 évben veszteséggel működtek, és a bezárás nettó értéke jelentősen olcsóbb lett volna, mint az eszközök továbbműködésének nettó értéke. Tekintettel erre a *Shell* nyilvánosan is bejelentette, hogy ha nem tudja elidegeníteni a hamburgi eszközeit, úgy kivonul a piacról.⁵³⁵

Ennek alapján a Bizottság megállapította, hogy összefonódás nélkül ezek az eszközök kiszorulnak a közeljövőben a piacról.⁵³⁶ A *Shell* 2008-ban megtette a szükséges előkészületeket az eladáshoz, és ajánlatot kért a *Nynas*-tól és az *Ergon*-tól is. Az *Ergon* viszont kijelentette, hogy gazdaságosan nem tudná megvásárolni. A későbbiekben pedig feltételként a *Shell* ügyfeleinek listáját is kérte, amit a *Shell* nem tudott elfogadni.⁵³⁷ „A Bizottság azt is mérlegelte, hogy az *Ergon* esetében meglévő eszközfelvásárlási ösztönzők, valamint a *Shell* esetében az eladási ösztönzők mennyiségi elemzése alapján megállapítható-e, hogy a tervezett összefonódás hiányában az *Ergon* felvásárolná a hamburgi kőolaj-finomító eszközeit. A főbb

⁵²⁹ Uo. (10) bek.

⁵³⁰ Uo. (11) bek.

⁵³¹ Uo. (25)-(27) bek.

⁵³² COMP/M.6360. sz. ügy *Nynas/Shell/Harburg Refinery*, HL C 368/5, 2014.10.17.

⁵³³ Michele GIANNINO: There is Always a First Time: The European Commission Applies the Failing Firm Defence to an Unprofitable Division in *Nynas/Shell/Harburg Refinery*, December 30, 2014., 4. papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2544084

⁵³⁴ Summary of Commission Decision of 2 September 2013 Declaring a Concentration with the Internal Market and the Functioning of the EEA Agreement, (Case M.6360-*Nynas/Shell/Harburg refinery*), HL C 368/5, 17.10.2014., (1)-(4) bek.

⁵³⁵ Uo. (28)-(29) bek.

⁵³⁶ Uo. (31) bek.

⁵³⁷ Uo. (32)-(34) bek.

paraméterek bizonytalansága miatt azonban a hamburgi kőolaj-finomító – tervezett összefonódás hiányában történő – *Ergon* általi felvásárlásának valószínűsége vonatkozó mennyiségi elemzése meglehetősen pontatlan. Ennélfogva a mennyiségi elemzés alapján nem állapítható meg kellő bizonyossággal, hogy az *Ergon* várhatóan hajlandó lenne-e olyan (feltehetően negatív) áron felvásárolni a hamburgi kőolaj-finomító eszközeit, amennyit a *Shell* ezek után elfogadna.”⁵³⁸ A Bizottság az elemzést azért nem tekintette megfelelőnek, mert az nagyrészt becsléseken alapult, mint pl. az *Ergon* szerint „a becsült megtérülés jóval elmarad az ilyen befektetés esetében számukra elfogadható megtérülési szinttől”,⁵³⁹ vagy a *Shell* esetében az „ajánlott ügylet értéke a nagy értékű ügyféljegyzék miatt meghaladta a bezárás költségét.”⁵⁴⁰

Végezetül pedig ebben az esetben az összefonódás gyakorlatilag eszközvásárlásnak minősül, mivel az összefonódás nélkül ezek az eszközök kiszorulnának a piacról.⁵⁴¹ A Bizottság megállapította azt is, hogy az összefonódás hiányában jelentős ellátáskapacitás-csökkenés várható, ami valószínűleg az árak növekedésével járna. Ezzel ellentétben a fúzió hatékonyságjavulást és kapacitásnövelést eredményez, ami által csökkennek az árak is. A *Nynas* a költségmegtakarítást más módon nem tudja megvalósítani, az kizárólag az összefonódásból származik. A megtakarításokból pedig a csökkentett árak folytán a fogyasztók is profitálnak.⁵⁴² Megállapítható tehát, hogy a *Nynas* fenn fogja tartani az eszközök meglévő termelési kapacitását, ezt a későbbiekben az ellenőrzésének köszönhetően növelheti is. A kapacitástöbbletet behozatal helyett saját gyártással valósíthatja meg, ami költségcsökkentő hatású, tehát a kapacitásnövelésre ösztönzően hat, ami viszont az árak csökkenésében is megjelenik.⁵⁴³ A *Shell* pedig az összefonódás hiányában kivonulna a piacról, az eszközei is eltűnnének, és ez az összefonódás előrelátható hatásainál jóval hátrányosabban hatna a piac struktúrájára.⁵⁴⁴

Az üggyel kapcsolatban a Bizottság alelnöke ALMUNIA úgy nyilatkozott, hogy „amennyiben nem kerül sor a felvásárlásra, úgy a hamburgi üzem egyszerűen bezárna, a termelési kapacitások Európában drasztikusan lecsökkenének mindössze néhány olajspecifikus termékre.”⁵⁴⁵ Azért engedélyezték az összefonódást, mert ezáltal elkerülhető a fogyasztókat érintő áremelés.⁵⁴⁶

⁵³⁸ Uo. (36) bek.

⁵³⁹ Uo. (33) bek.

⁵⁴⁰ Uo. (34) bek.

⁵⁴¹ Uo. (37) bek.

⁵⁴² Uo. (45)-(48) bek.

⁵⁴³ Uo. (49) bek.

⁵⁴⁴ Uo. (59) bek.

⁵⁴⁵ www.energyintel.com/0000017b-a7c6-de4c-a17b-e7c6b50a0000

⁵⁴⁶ Commission decision of 02/09/2013 addressed to: Nynas AB declaring a concentration to be incompatible with the internal market and the EEA Agreement (Case No COMP/M.6360 - Nynas/Shell/Harburg Refinery), Brussels, 02.09.2013., (425) bek.

Ezt követően nem hagyták jóvá a doktrínára való hivatkozást a *General Electric/Alstom (Thermal Power – Renewable Power & Grid Business)* ügyben sem,⁵⁴⁷ ahol nem került megállapításra, hogy eltűnő vállalkozás vagy eltűnő részlegről lenne szó, azonban a felek hivatkoztak arra, hogy az *Alstom* elvesztené versenyképességét a jövőben.⁵⁴⁸ Végül üzletágválasztás után hagyták jóvá a tranzakciót.⁵⁴⁹

IV.5.2. Az *Olympic* és az *Aegean Airlines* speciális esete

A Bizottság 2011-ben az *Olympic/Aegean Airlines* ügyben⁵⁵⁰ először megtiltotta az összefonódást, majd pár évvel később, 2013-ban az *Aegean/ Olympic II* ügy⁵⁵¹ döntésében engedélyezte. A feltételeket illetően mindkét esetben igen komoly vizsgálatot folytattak le, ezért érdemes részletesebben ismertetni a körülményeket, mert a jövőre nézve iránymutatást adhatnak egy sikeres, a doktrínára alapított védekezésben. Mindkét alkalommal inkább eltűnő üzletágról volt szó, mintsem eltűnő vállalkozásról.

IV.5.2.1. Az *Olympic/Aegean Airlines* ügy

2010. június 24-én a *Vassilakis* vállalatcsoport, a *Marfin Investment Group* (továbbiakban: *Marfin*), és a *Laskaridis* vállalatcsoport részesedés vásárlás útján közös irányítást akart szerezni egy új közös vállalat felett, amely az *Aegean Airlines S.A.-t* (továbbiakban: *Aegean*), és az *Olympic* márkanévet felölelő vállalatcsoportot foglalta volna magában, pl. az *Olympic Air S. A.-t* (továbbiakban: *Olympic*).⁵⁵² Az összefonódás a légitröszt piacát érintette.⁵⁵³ A Bizottság azt állapította meg, hogy komoly kétségek merülnek fel az összefonódásnak a közös piaccal való összeegyeztethetőségét illetően. Erre hivatkozva 2010. július 30-án eljárást indított a

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6360_5463_2.pdf

⁵⁴⁷ M.7278. sz. ügy *General Electric/Alstom (Thermal Power – Renewable Power & Grid Business)*, HL C 139/6, 2017.05.04. [továbbiakban: *General Electric/Alstom* (M.7278. sz. ügy)].

⁵⁴⁸ Commission decision of 8.9.2015 declaring a concentration to be compatible with the internal market and the EEA agreement (case M.7278 – *General Electric/Alstom (Thermal Power – Renewable Power & Grid Business)*), Strasbourg, 08.09.2015. [továbbiakban: *General Electric/Alstom* határozat (M.7278. sz. ügy)], (227) bek.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m7278_6808_3.pdf

⁵⁴⁹ Uo. (1974) bek.

⁵⁵⁰ COMP/M.5830. sz. ügy *Olympic/Aegean Airlines*, HL C 195/11, 2012.07.03. [továbbiakban: *Olympic/Aegean Airlines* (COMP/M.5830. sz. ügy)].

⁵⁵¹ COMP/M.6796. sz. ügy *Aegean /Olympic II*, HL C 25/7, 2015.01.24. [továbbiakban: *Aegean /Olympic II* (COMP/M.6796. sz. ügy)].

⁵⁵² Összefonódás előzetes bejelentése (Ügyszám COMP/M.5830 – *Olympic/Aegean Airlines*), HL C 174/16 2010.07.01., 1. pont.

⁵⁵³ Uo. 2. pont.

*hatályos Fúziós rendelet*⁵⁵⁴ 6. cikk (1) bekezdés (c) pontja alapján.⁵⁵⁵ Ugyan a megszerezni kívánt vállalatok főként Görögországban tevékenykedtek, azonban a Bizottság megállapította a hatáskörét a felek bevétele alapján.⁵⁵⁶

Az *Aegean* egy olyan független görög légitársaság volt, amely utasszállítással és teherszállítással is foglalkozott, és 1999-től görög és nemzetközi járatai is voltak.⁵⁵⁷ Az *Olympic*, amelyet pedig a *Marfin* irányított, szintén jelen volt az utasszállítás és a teherszállítás piacán.⁵⁵⁸

A felek az eltűnő vállalkozás doktrínája alapján próbálták elérni a tranzakció jóváhagyását. Azzal érveltek, hogy az *Olympic* ugyan elfogadott egy radikális újrászervezési tervet, amely tartalmazta többek között a flottája számának csökkenését és egyes járatainak megszüntetését is, azonban továbbra is veszteséget termelt. Tehát amennyiben nem veszi át egy másik vállalkozás, úgy a közeljövőben kiszorul a piacról.⁵⁵⁹ Emellett arra is hivatkoztak, hogy bár az összefonódás jelentősen gátolná a hatékony versenyt, de előreláthatóan akkor is ugyanolyan mértékben romlana, ha az eltűnő vállalkozás elhagyná a piacot.⁵⁶⁰

A Bizottság megvizsgálta a két légitársaság pénzügyi helyzetét. 2009-ben a szektort ért válság, valamint a kereslet drasztikus csökkenése következtében az *Aegean* nagy veszteséget szenvedett el, azonban 2005-től kezdve mindig nyereséges volt. 2008-ben érte el a csúcst, ami után a következő évben 50 millióról 19,5 millió euróra csökkent a bevétele. 2010 első negyedévében 20,7 millió eurós működési veszteség érte, viszont a második negyedévében 4,7 millió eurós profitot könyvelt el.⁵⁶¹ A vállalkozás 2007 óta jelentős eszköznövelést hajtott végre, és pénzeszközei is nagymértékben emelkedtek: a 2005. évi 7,5 milliós szintről több mint 200 millióra 2009-ben.⁵⁶² Az *Aegean* vezetőségének 2009. évi jelentése szerint a megtett intézkedések következtében a megújult flotta versenyképes, a vállalkozás megfelelő pénzügyi egyensúllyal és versenyképes tőkeszerkezettel rendelkezik. Piaci pozíciójuk alapján optimistán tekintenek a jövőbe függetlenül az elmúlt két év nehézségeitől és megnövekedett kockázataitól.

⁵⁵⁴ A Tanács 139/2004/EK rendelete (2004. január 20.) a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről, HL L 24/1, 29.01.2004. [továbbiakban: Fúziós rendelet (2004)].

⁵⁵⁵ Commission decision of 26/01/2011 declaring a concentration to be incompatible with the internal market and the EEA Agreement (Case No COMP/M.5830 - Olympic/Aegean Airlines), Brussels, 26.01.2011. [továbbiakban: *Olympic/Aegean Airlines* határozat (COMP/M.5830)], (2) bek.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m5830_7897_2.pdf

⁵⁵⁶ Uo. (22) bek.

⁵⁵⁷ Uo. (11) bek.

⁵⁵⁸ Uo. (12) bek.

⁵⁵⁹ Uo. (1810) bek.

⁵⁶⁰ Uo. (1811) bek.

⁵⁶¹ Uo. (1815) bek.

⁵⁶² Uo. (1817) bek.

Elkerülhetetlen azonban egy új fejlesztési stratégia kialakítása, a flotta újjászervezése és a működési hálózatuk és a belső költségek újraértékelése, illetve átrendezése annak érdekében, hogy a gazdasági válság negatív hatásait csökkenteni tudják, és megőrizzék a versenyképességüket.⁵⁶³ A jelentés arra is rávilágított, hogy a pénzügyi és működési eredmények nagyban függenek az adott szezontól is, hiszen mindig a harmadik negyedév a legfontosabb az utasforgalom szempontjából. Mindez az egész szektorra igaz. Ez alapján viszont megállapítható, hogy az első negyedéves veszteség nem tekinthető reprezentatívnak, hiszen ez az időszak hagyományosan alacsony hozamú,⁵⁶⁴ 2010 harmadik negyedévében pedig a 2009-es adatokhoz képest 6%-os növekedés volt.⁵⁶⁵ Ezen kívül hangsúlyozandó, hogy a társaság 2010-ben csatlakozott a *Star Alliance*-hez,⁵⁶⁶ s ennek eredményeképpen a vállalkozás jelentős fejlődéssel és utasszám növekedéssel is számolhat.⁵⁶⁷ Mindezeket figyelembe véve a vállalat kilátásai a tranzakció nélkül is pozitívnak mutatkoznak.⁵⁶⁸

A *Marfin* és az *Olympic* pénzügyi helyzetének vizsgálata és az *Olympic* eladása során megállapították, hogy érdemes lenne egy ideig elviselni a jelentős veszteségeket annak érdekében, hogy később elegendő nagyságú piaci részesedést szerezzenek, és profitot tudjanak termelni. Akár egy, kettő, vagy három éves időintervallummal is lehet számolni, amely után a veszteségek megtérülhetnek. Mindezt a *Marfin* által megvalósított jelentős összegű befektetések is alátámasztják.⁵⁶⁹ Ilyen körülmények között tehát érdemes lehet elviselni a veszteségeket az *Olympic* eladása érdekében.⁵⁷⁰ A Bizottság szerint a *Marfin*nak, mióta felvásárolta a vállalkozást 2009 márciusában a görög államtól,⁵⁷¹ az volt a stratégiája, hogy minél nagyobb piaci részesedést szerezzen, és utána eladhassa a vállalkozást más befektetőnek, kiemelten az *Aegean*-nak.⁵⁷² Az *Olympic* folyamatosan fejlődött mióta megkezdte kereskedelmi működését,⁵⁷³ és habár 2009-es működése óta a negatív pénzügyi helyzete volt, a belső iratok értékelése alapján nem volt megállapítható az, hogy a vállalat erősen alulteljesített

⁵⁶³ Uo. (1818) bek.

⁵⁶⁴ Uo. (1819) bek.

⁵⁶⁵ Uo. (1821) bek.

⁵⁶⁶ A *Star Alliance* egy olyan globális repülési szövetség, amely során a tagok egyszerűbb kapcsolódást biztosítanak egymásnak a világ repülési hálózatában. Az együttműködés keretében összehangolják az infrastruktúrájukat, a kommunikációjukat, és az egyéb szolgáltatásaikat a jobb repülési élmény illetve fejlődés érdekében. Céljük az utasok magasabb színvonalú biztonsága és kiszolgálása.

www.staralliance.com/en/about

⁵⁶⁷ *Olympic/Aegean Airlines* határozat (COMP/M.5830) (1820) bek.

⁵⁶⁸ Uo. (1822) bek.

⁵⁶⁹ Uo. (1828) bek.

⁵⁷⁰ Uo. (1829) bek.

⁵⁷¹ Uo. (1823) bek.

⁵⁷² Uo. (1865) bek.

⁵⁷³ Uo. (1932) bek.

volna az üzleti tervekben vagy a költségvetésben foglaltakhoz képest.⁵⁷⁴ Ezen kívül az *Olympic* és az *Aegean* között erős árháború állt fenn, s ennek következtében nehézkessé vált a nagykiterjedésű járatok fenntartása, ami viszont ahhoz vezetett, hogy jelentős veszteségek érték.⁵⁷⁵

A *Marfin* csupán hat hónapja vette át az *Olympic* üzemeltetését, és a kezdeti szakaszban természetes, hogy fellépnek olyan működési problémák, amelyek jelentős hatékonysághoz vezetnek, emiatt pedig növekednek a költségek. Ez negatívan hat a nyereségre is. A kialakult helyzet a vállalkozás beindításával függ össze, nem pedig szerkezeti jellegű probléma.⁵⁷⁶ Megállapítható tehát, hogy ami veszteségeket elszenvedett az *Olympic*, az nem volt jelentősebb annál, amit *Marfin* korábban a felvásárláskor prognosztizált az *Olympic* életképességének fenntartásával kapcsolatban. Az újrászervezésre irányuló intézkedések biztosíthatják a pénzügyi fejlődést rövid- és középtávon.⁵⁷⁷ Ezen kívül a vállalat nem független, hanem a *Marfin* tulajdona.⁵⁷⁸ Az anyavállalat azért akar túladni az üzletágán, mert az nem felel meg az elvárásainak, nem pedig azért, mert a vállalkozás tönkrement, vagy képtelen fizetni a hitelezőit,⁵⁷⁹ hiszen a *Marfin* jelentős pénzügyi háttérrel rendelkezik.⁵⁸⁰

A Bizottság azt állapította meg a doktrína feltételeit érintően, hogy a verseny nem romlana olyan mértékben, mint a tranzakció jóváhagyása esetén. A fennálló kritériumok vizsgálatához figyelembe kell venni a felek piaci pozícióját, a valós és potenciális verseny mértékét, a kereslet-kínálat alakulását, a belépési korlátokat, a fogyasztók vásárlási erejét és érdekét, valamint a technikai és gazdasági folyamatokat is.⁵⁸¹ A piac vizsgálata során kiderült, hogy egyes versenytársak a görög piacon terjeszkedni szeretnének.⁵⁸² Amennyiben nem valósulna meg a tranzakció, úgy kisebb mértékben csökkennének a járatok, és valószínűleg több légitársaság is megpróbálná kiterjeszteni a működését. Ezen kívül pedig valószínűleg az *Olympic* megszűnése csak rövidtávon befolyásolná a piacot, ellentétben az összefonódással, amely szerkezeti jellegű problémákat okozna.⁵⁸³ A Bizottság rögzítette még azt is, hogy mivel inkább eltűnő üzletágról van szó, az anyavállalatnak pedig nincsenek pénzügyi nehézségei, a

⁵⁷⁴ Uo. (1941) bek.

⁵⁷⁵ Uo. (1932) bek.

⁵⁷⁶ Uo. (1950) bek.

⁵⁷⁷ Uo. (1957) bek.

⁵⁷⁸ Uo. (1958) bek.

⁵⁷⁹ Uo. (1959) bek.

⁵⁸⁰ Uo. (1966) bek.

⁵⁸¹ KOKKORIS (2014a) 194.

⁵⁸² *Olympic/Aegean Airlines* határozat (COMP/M.5830) (1980) bek.

⁵⁸³ Uo. (1984) bek.

vállalkozás fenntartása sem okoz különösebb megterhelést, erre tekintettel a feltételek nem teljesülnek.⁵⁸⁴

KOKKORIS jogász professzor szerint egy fúziós ügyben, különösen a doktrínára való hivatkozás esetében figyelembe kell venni olyan tényezőket is, mint a munkahelyek elvesztése vagy megőrzése továbbá, hogy a fogyasztók számára milyen előnyökkel járhat a döntés, és miként alakulhatnak az árak.⁵⁸⁵

A döntés részletesen ismerteti, hogy a három feltétel miért nem teljesül:

I. Az állítólagosan leépülőben lévő vállalkozás a közeljövőben kiszorul a piacról, ha azt nem veszi át egy másik vállalkozás:

- a görög földrajzi sajátosságok kifejezetten jót tesznek a belföldi repülésnek, mivel repülővel könnyen el lehet jutni bárhova,⁵⁸⁶ és a piac akár több vállalkozás számára is lehetőséget nyújt;⁵⁸⁷

- nincs olyan tényező, amely miatt ne tudna sikeresen egymással versenyezni két társaság a görög piacon;⁵⁸⁸

- a versenytársak álláspontja szerint az összefonódásban részes felek a tranzakció nélkül is folytatnák a tevékenységüket, s lehet, hogy járatörléseket vagy -csökkentéseket hajtanának végre, esetleg más optimalizációs tervet valósítanának meg (akár a flottájukat érintően);⁵⁸⁹

- az időleges veszteségek nem meglepőek, hiszen erős árverseny van a felek között, (különösen azért, mert az *Olympic* növelte a piaci részesedését a piacon), nehéz gazdasági körülmények vannak, és a szektor ciklikus, amely épp lefelé tartó irányba halad;⁵⁹⁰

- továbbá a veszteségek a tevékenység beindításának tulajdoníthatóak, ami ilyenkor természetes,⁵⁹¹ nem pedig az eltűnő üzletág jelenségének (hiszen egyébként a pénzügyi helyzete javulhat,⁵⁹² és a tőkehiány sem jelenti azt, hogy feltétlenül csődbe jutna⁵⁹³ különös tekintettel arra, hogy a *Marfin* eddig is sokat fektetett bele a vállalatba);⁵⁹⁴

- a vállalkozásnak a piacról történő kivonulása azon a vezetőségi döntésen alapulna, mely szerint az üzletág fejlődése a részvényesek elvárásainak nem felelt meg;⁵⁹⁵

⁵⁸⁴ KOKKORIS (2014a) 196..

⁵⁸⁵ Uo. 197.

⁵⁸⁶ *Olympic/Aegean Airlines* határozat (COMP/M.5830) (1992) bek.

⁵⁸⁷ Uo. (1993) bek.

⁵⁸⁸ Uo. (1994) bek.

⁵⁸⁹ Uo. (1996) bek.

⁵⁹⁰ Uo. (1999) bek.

⁵⁹¹ Uo. (2002) bek.

⁵⁹² Uo. (2007) bek.

⁵⁹³ Uo. (2009) bek.

⁵⁹⁴ Uo. (2010) bek.

⁵⁹⁵ Uo. (2012) bek.

- még mindig számíthat az anyavállalat segítségére;⁵⁹⁶
- a belső levelezések szerint a *Marfin* nem aggódott komolyan a pénzügyi helyzet miatt;⁵⁹⁷
- a vállalat csődbe jutása esetén az *Olympic* márkanév visszaszállna az államra, mint vagyoni jog, amelyet így szintén elveszítene ellentétben azzal, ha eladja,⁵⁹⁸ továbbá, ha nem biztosítja a légi utakon az utazást, úgy a görög államnak kártérítést kellene fizetnie;⁵⁹⁹
- a piac elhagyása jelentős költséggel járna, ami szintén arra ösztönözné az anyavállalatot, hogy erre ne kerüljön sor;⁶⁰⁰
- az *Olympic* csődje esetén a *Marfin* nagymértékű hírnévvesztést szenvedne el,⁶⁰¹ és mindez kihathatna a hitelezői besorolására is;⁶⁰²
- többféle újraszervezési lehetőség van, és nem állapítható meg az, hogy mindennek megvalósítására ne volna mód a tranzakció nélkül,⁶⁰³ egyebekben egy vállalkozás elindításakor általánosnak tekinthető az, hogy változtatnia szükséges a stratégián;⁶⁰⁴
- a görög fogyasztók a helyi hagyományos járatokat és vállalatokat preferálják;⁶⁰⁵
- a hagyományos járatok könnyen és gyorsan képesek átváltani olcsóbb repülési modellekre, ebből következően alacsonyabb költségekkel kell számolniuk, és ez tipikusan alkalmas a reorganizációra;⁶⁰⁶
- a tranzakció hiányában az *Olympic* minden bizonnyal csatlakozna a *SkyTeam Global Alliance*-hez,⁶⁰⁷ amely során a többi partner kapcsolódási csatornához való hozzáférés révén szintén lehetőség adódna a forgalom fejlesztésére hasonlóan ahhoz, ahogy az *Aegean* előnyökhöz jut a *STAR Alliance* tagságából fakadóan;⁶⁰⁸
- a légi útvonalak elemzése kapcsán pedig valószínűsíthető, hogy belföldi tevékenységét is folytatni fogja, amit nemzetközi járatai révén tovább erősíthet.⁶⁰⁹

⁵⁹⁶ Uo. (2013) bek.

⁵⁹⁷ Uo. (2026) bek.

⁵⁹⁸ Uo. (2030) bek.

⁵⁹⁹ Uo. (2031) bek.

⁶⁰⁰ Uo. (2039) bek.

⁶⁰¹ Uo. (2036) bek.

⁶⁰² Uo. (2037) bek.

⁶⁰³ Uo. (2041) bek.

⁶⁰⁴ Uo. (2043) bek.

⁶⁰⁵ Uo. (2046) bek.

⁶⁰⁶ Uo. (2047) bek.

⁶⁰⁷ A *SkyTeam Global Alliance*, hasonlóan a *Star Alliance*-hez, a légi forgalomban megvalósuló könnyebb csatlakozás érdekében jött létre, növelve ezáltal a szolgáltatást és az utazási élményt.

www.skyteam.com/en/about

⁶⁰⁸ *Olympic/Aegean Airlines* határozat (COMP/M.5830) (2056) bek.

⁶⁰⁹ Uo. (2068) bek.

A fentiek alapján csekély az esélye annak, hogy az *Olympic* csődbe jutna, illetve, hogy a *Marfin* hagyná leányvállalatát tönkremenni.⁶¹⁰ A piacra tekintettel a Bizottság szerint nem volt olyan tényező, mely miatt ne tudna a két vállalkozás veseyezni.⁶¹¹ (Nem tudtak olyan bizonyítékot szolgáltatni, mely szerint a tranzakció hányában a piac elhagyására kerülne sor.)⁶¹²

II. Nincsen más, kevésbé versenyellenes felvásárlási alternatíva, mint a bejelentett összefonódás:

A második feltétel kapcsán arra hivatkoztak a fúzióban részes felek, hogy a mostani ajánlathoz képest alacsonyabbak voltak azok az ajánlatok, amelyeket akkor tettek, amikor a *Marfin* megvásárolta a vállalatot a görög államtól. Továbbá - mivel a márkanév használata miatt a felvásárlónak 6 hónapon belül a légitársaságot működőképes állapotba kellett volna hozni - , ez annyira rövid határidőnek minősül, hogy erősen korlátozódik a potenciális vevők száma.⁶¹³ A felek azonban nem nyújtottak be semmilyen bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy milyen harmadik fél lehetne potenciális vásárló. Azt sem tudták igazolni, hogy milyen korábbi sikertelen tárgyalásokat folytattak, melynek következtében megghiúsult az ügylet.⁶¹⁴ Nem igazolták azt sem, hogy nincsen más, kevésbé versenyellenes felvásárlási alternatíva.⁶¹⁵ Ez megerősíti a *Bertelsmann/Kirch/Premiere ügyben*⁶¹⁶ rögzítetteket, mely szerint csupán az a körülmény, hogy nem tudtak beazonosítani más potenciális vásárlót nem elégséges annak bizonyítására, hogy nincsen más, jobb megoldás. Mindezt az esetleges megghiúsult tárgyalások tanúsíthatták volna.

III. Az összefonódás hiányában a leépülőben lévő vállalkozás eszközei mindenképpen kikerülnének a piacról:

A légitözlekedés piacát érintető eszközök közé tartozott az *Olympic* márka és logó, valamint az egyes harmadik országokba történő kétoldalú utazási jogok,⁶¹⁷ továbbá a bérelt repülőgépek.⁶¹⁸ A legnagyobb értéket ezek közül a márka képviselte,⁶¹⁹ figyelemmel arra, hogy sok utas nyilatkozott úgy, hogy a márka és a hírnév megtestesíti a biztonságot és a kiszámíthatóságot.⁶²⁰ Ebben a tekintetben pedig az *Olympic* különösen népszerű volt a görög

⁶¹⁰ Uo. (2039) bek.

⁶¹¹ Uo. (1998) bek.

⁶¹² Uo. (2069) bek.

⁶¹³ Uo. (2076) bek.

⁶¹⁴ Uo. (2086) bek.

⁶¹⁵ Uo. (2087) bek.

⁶¹⁶ *Bertelsmann/Kirch/Premiere* (IV/M.993. sz. ügy) (75) bek.

⁶¹⁷ Uo. (2089) bek.

⁶¹⁸ Uo. (2090) bek.

⁶¹⁹ Uo. (2097) bek.

⁶²⁰ Uo. (2099) bek.

utasok körében.⁶²¹ Mindez a *JCI/FIAMM ügyben* is megjelenik, ahol a Bizottság hangsúlyozta, hogy amennyiben az üzletág megszüntetése iránti eljárást kezdeményeznek, úgy a márkából adódó előnyök, tehát a jóhírnév is eltűnik. A kisebb vállalkozások azonban még így is valószínűleg igényt tartanak rá, ami által a márka minden bizonnyal túlélné az elbukást.

A fő ok, amiért az összefonódás káros hatásokkal járna az az a tény, hogy nemcsak a piaci részesedést szerzik meg, hanem a fontos márkanevet is, amely különösen erős az érintett piacon. Így fontos az is, hogy mi lesz a márka sorsa.⁶²² Amennyiben megszűnik az *Olympic* működni, a licenzszerződés értelmében a márkanév akkor sem sérült volna, mert visszazáll a görög államra, és csőd esetén átadásra kerül más létező görög vállalkozásnak. A márka mint eszköz továbbra is vonzó lehet más vállalkozások számára, így feltehetően lenne olyan potenciális vásárló, aki tovább használná a nevet a görög piacokon. Ennek következtében nem lehet azt állítani, hogy a márka mindenképpen elhagyná a piacot.⁶²³ Az egyéb jogok kapcsán pedig azt kell megemlíteni, hogy az utazási jogok azok az adott állam tulajdonát képezik, és azok is visszazállnának az országra, amennyiben megszűnik az adott útvonalakon a közlekedés, és a jogokat átadnák más vállalkozásoknak, így akár, de nem kizárólagosan, az *Aegean-nak* is. Az eszközöket más piaci szereplők kapnák meg, így továbbra is piacon maradnának.⁶²⁴ Ezzel ellentétben a tranzakció révén minden ilyen jogot az újonnan létrejövő vállalat örökölné meg.⁶²⁵ Végezetül a bérelt gépeket az esetleges megszűnés ténye nem érintené, mivel azok nem képezik az *Olympic* tulajdonát,⁶²⁶ vagy valószínűleg más vállalkozások kibérelnék azokat.⁶²⁷ Ezek alapján nem szolgáltatott elegendő bizonyítékot a harmadik feltétel teljesülésére sem.⁶²⁸

Mivel egyik követelménynek való megfelelést sem tudták alátámasztani, a Bizottság nem fogadta el a doktrína alkalmazhatóságát.⁶²⁹ ALMUNIA versenyjogi bizottsági alelnök úgy nyilatkozott a tranzakció megtiltását követően, hogy az összefonódás kvázi-monopol helyzetet teremtene Görögországban, és ennek következménye a magasabb ár és az alacsonyabb szolgáltatás lenne. A piac vizsgálata során megállapításra került, hogy nincs arra kilátás, hogy

⁶²¹ Uo. (2101) bek.

⁶²² Lásd Commission decision of 10/10/2007 declaring a concentration compatible with the internal market and the EEA Agreement (Case No COMP/M.4381 - JCI/VB/Fiamm), Brussels, 10.05.2007., (809) bek. ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m4381_20070510_20600_en.pdf

⁶²³ *Olympic/Aegean Airlines* határozat (COMP/M.5830) (2106) bek.

⁶²⁴ Uo. (2010) bek.

⁶²⁵ Uo. (2111) bek.

⁶²⁶ Uo. (2113) bek.

⁶²⁷ Uo. (2117) bek.

⁶²⁸ Uo. (2118) bek.

⁶²⁹ Uo. (2120) bek.

más piaci szereplő jelenjen meg a versenyben.⁶³⁰ Az új versenytársak piacra lépését több tényező is hátráltatta. A fúzió révén létrejövő piaci szereplő magatartásának fékentartásához „az új belépőnek légi központtal kell rendelkeznie az athéni nemzetközi repülőtéren, és olyan márkát kell kialakítania, amelynek ismertsége az *Aegean* és az *Olympic* légitársasáéhoz hasonló. Az új belépőnek továbbá magas, meg nem térülő költségekkel kell megbirkóznia, belföldi és nemzetközi csatlakozó járatokhoz kell hozzáférnie, és elosztási csatornák hálózatát kellene létrehoznia Görögországban.”⁶³¹

A felek többek között a repülési résidejükéről történő lemondással, illetve azok időbeli rövidítésére vonatkozó kötelezettségvállalásokkal próbálták meg elfogadtatni a fúziót,⁶³² de a Bizottság álláspontja szerint azok nem voltak alkalmasak a versenyproblémák kezelésére, mivel a piaci teszt alapján nem volt potenciális piacra belépő személy, így nem tudták volna az összefonódásból származó versenyellenes hatásokat ellensúlyozni⁶³³ Ezután az elutasításról szóló döntés ellen keresetet nyújtottak be, amitől viszont a felek később elálltak.⁶³⁴

IV.5.2.2. Az *Aegean/Olympic II* ügy

A kereset visszavonásának az lehetett a hátterében, hogy újabb tranzakciót kezdeményeztek új eljárás keretében, így nem volt értelme megvárni a döntést. Az új ügylet révén az *Aegean* kizárólagos irányítást kívánt szerezni az *Olympic* felett. A Görög Köztársaság és a Ciprusi Köztársaság versenyhatóságai 2012. november 6-án a Bizottság elé terjesztették a fúziót a hatályos *összefonódási rendelet* 22. cikkének (1) bekezdése alapján, és a kérelmet a Bizottság elfogadta.⁶³⁵ 2013. február 28-án pedig az uniós versenyhatóság bejelentést is kapott az ügyletről.⁶³⁶

⁶³⁰ Joaquín Almunia Vice President of the European Commission responsible for Competition Policy Introductory remarks at the press conference on the Aegean Airlines/ Olympic decision Press conference Brussels, 26 January 2011.

ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_11_47

⁶³¹ A Bizottság határozatának összefoglalója (2011. január 26.) egy összefonódásnak a belső piaccal és az EGT-megállapodással összeegyeztethetetlennek nyilvánításáról (Ügyszám: COMP/M.5830 – Olympic/Aegean Airlines), HL C 195/11, 2012.07.03., (48) bek.

eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2012:195:FULL&from=EN

⁶³² *Olympic/Aegean Airlines* határozat (COMP/M.5830. sz. ügy) (2139) bek.

⁶³³ Uo. (2235)-(2238) bek.

⁶³⁴ Commission decision of 09.10.2013. addressed to Aegean Airlines S.A. declaring a concentration to be compatible with the internal market and the EEA Agreement (Case No COMP/M.6796 - Aegean /Olympic II), Brussels, 09.10.2013. [továbbiakban: *Aegean /Olympic II* határozat (COMP/M.6796. sz. ügy)], (24) bek.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6796_20131009_20682_4044023_EN.pdf

⁶³⁵ A Bizottság határozatának összefoglalója (2013. október 9.) egy vállalati összefonódásnak a belső piaccal és az EGT-megállapodásban foglaltak érvényesülésével összeegyeztethetőnek nyilvánításáról (COMP/M.6796 – Aegean/Olympic II ügy), HL C 25/7, 2015.01.24., (1) bek.

⁶³⁶ Uo. (2) bek.

Az ügy vizsgálata során ismételten felmerült az eltűnő vállalkozás doktrínájára alapított védelem. A bejelentő fél szerint az összefonódásra azért van szükség, mert a görög válság elhúzódása és a drasztikus keresletcsökkenés miatt az elmúlt 3 évben a feleknek át kellett gondolniuk és szervezniük a működésüket, amelynek keretében tevékenységüket is korlátozni kellett. Az ilyen gazdasági környezet miatt pedig nélkülözhetetlen a tranzakció végrehajtása ahhoz, hogy minimális szinten hatékonyan lehessen működni.⁶³⁷ Ezen kívül az összefonódás hiányában a nagyobb és erősebb európai és Európán kívüli riválisokkal nem tudnának versenyezni, és a folyamatos veszteségek következtében kiszorulnának a piacról. A fúzió révén az adminisztratív, technikai, pénzügyi, kereskedelmi és hálózati tervezést és feladatokat beintegrálnák az *Aegan* szervezetébe, így képesek lennének kezelni a költségeket.⁶³⁸ Az *Olympic* a pénzügyi gondjai miatt nem tudná a későbbiekben tevékenységét folytatni és az *Aegean* versenytársa maradni. Ennek következtében bármelyik forgatókönyv is valósulna meg, a bejelentő válna az egyetlen piaci szereplővé a verseny szempontjából problémásnak vélt útvonalakon.⁶³⁹ Előadta a bejelentő továbbá, hogy a görög gazdaság évek óta tartó válsága a légitársaság piacát is jelentősen érintette,⁶⁴⁰ és az utasok sokkal inkább árérzékenyekké váltak. Ennek következtében az *Aegean*-nek is erősen csökkenteni kellett az árait, miközben az üzemanyagárak jelentősen emelkedtek. A forgalmi adó is 8%-ról 13%-ra nőtt,⁶⁴¹ az utasok száma pedig 24%-kal csökkent. Mindez jelentős veszteségeket okozott.⁶⁴² Több nemzetközi vállalat is megszűntette az Athénba, illetve Athénból repülő járatait. Ezt a trendet tovább gyorsította a görög válság, így a nemzetközi kapcsolódási pontok fontossága is vesztett jelentőségéből, aminek egyenes következménye volt a belföldi utazás csökkenése is.⁶⁴³

Ezekre tekintettel a Bizottság először részletesen megvizsgálta a görög makrogazdasági helyzetet és a légitársaság állapotát, majd az *Olympic* és anyavállalata pénzügyi helyzetét, végezetül pedig a doktrína alkalmazásának feltételeit.

A Bizottság az *Aegean* előadásához hasonló következtetésre jutott, és megállapította, hogy az utasszám 2010 óta 18%-kal lett kevesebb,⁶⁴⁴ a jövőbeli kereslet alakulása pedig meglehetősen bizonytalan, így feltételezhetően a következő két vagy három évben az utasszám továbbra is alacsony marad.⁶⁴⁵

⁶³⁷ *Aegean /Olympic II* határozat (COMP/M.6796. sz. ügy) (16) bek.

⁶³⁸ Uo. (17) bek.

⁶³⁹ Uo. (645) bek.

⁶⁴⁰ Uo. (648) bek.

⁶⁴¹ Uo. (649) bek.

⁶⁴² Uo. (650) bek.

⁶⁴³ Uo. (653) bek.

⁶⁴⁴ Uo. (656) bek.

⁶⁴⁵ Uo. (657) bek.

Az *Olympic* pénzügyi helyzetének vizsgálata során feltárták, hogy a vállalat a korábbi összefonódást elutasító döntést követően regionális szállítóként újraszervezte magát, és teljesen új üzleti tervvel állt elő. Ennek ellenére 2011-ben vesztesége elérte a 38 millió, míg 2010-ben a 81 millió eurót.⁶⁴⁶ Annak érdekében, hogy a csődöt elkerüljék, a *Marfin* anyavállalat kétszer is jelentős összegű tőkésítést hajtott végre leányvállalatában 2009-ben és 2011-ben. 2012-ben pedig további intézkedéseket hoztak a válság leküzdése érdekében, amely során több nemzetközi járatát is megszüntette és a hazai piacon való keresletcsökkenés miatt a belföldi járatai forgalmát is csökkentette.⁶⁴⁷ Ennek ellenére 2012-ben további tőkeemelésre volt szükség, de így sem tudott jobb helyzetbe kerülni, és ismét jelentős, 17 millió eurós veszteséget könyvelt el.⁶⁴⁸ Megállapítható, hogy a vállalat 2009 óta nem nyereséget, hanem kizárólag veszteséget termelt, és csupán az anyavállalat folyamatos segítségével tudott fennmaradni.⁶⁴⁹ A *Marfin* szintén pénzügyi nehézségekkel nézett szembe, mivel több milliós veszteséggel kellett számolnia, amely már a vállalatcsoport létét veszélyeztette.⁶⁵⁰ Emiatt pedig jelentősen át kellett értékelnie a leányvállalatait érintő stratégiáját is.⁶⁵¹

A feltételek kapcsán a Bizottság az alábbiakat állapította meg:

I. Az állítólagosan leépülőben lévő vállalkozás a közeljövőben kiszorul a piacról, ha azt nem veszi át egy másik vállalkozás:

Az *Olympic* eltűnő üzletágnak minősül, mivel a *Marfin* nem képes a továbbiakban finanszírozni, így a vállalkozás kiszorul a piacról akár létrejön az összefonódás, akár nem.⁶⁵² Fontos megjegyezni, hogy az eltűnő üzletágnak nem kell feltétlenül az anyavállalat életben maradását is veszélyeztessen, mivel az nem minősül feltételnek.⁶⁵³ A *Marfin* azonban nyilvánvalóan nem fog további támogatást nyújtani, hiszen a saját pénzügyi helyzete sem engedi meg ezt, amit viszont figyelembe kell venni az első kritérium vizsgálatakor.⁶⁵⁴

Az *Aegean* szerint az *Olympic* megszűnne működni a tranzakció nélkül mivel:

- a) permanensen veszteséges, amit a pénzügyi adatok is alátámasztanak, továbbá az előrejelzések szerint ez a tendencia a következő években is folytatódna;
- b) a *Marfin* nem hajlandó, és pénzügyi helyzete miatt nem is képes a további finanszírozására;

⁶⁴⁶ Uo. (658) bek.

⁶⁴⁷ Uo. (660) bek.

⁶⁴⁸ Uo. (661) bek.

⁶⁴⁹ Uo. (669) bek.

⁶⁵⁰ Uo. (679) bek.

⁶⁵¹ Uo. (680) bek.

⁶⁵² Uo. (687) bek.

⁶⁵³ Uo. (688) bek.

⁶⁵⁴ Uo. (689) bek.

c) a költség-haszon elemzés alapján megállapítható, hogy a *Marfin* gazdasági érdeke a vállalat bezárása, nem pedig az, hogy bármiféle újraszervezési vagy költségcsökkentési technika révén megpróbálja azt fenntartani; reménytelen elérni, hogy végre megfelelően működjön.⁶⁵⁵

A veszteséges vállalkozást a legoptimistább előrejelzések szerint is csak további finánciális segítségnyújtással lehetne életben tartani, így az anyavállalatnak többbe kerülne működtetni, mintsem bezárni. Ezzel pedig megszűnne az *Aegean* vetélytársa lenni. Az újraszerveződés kapcsán legnagyobb probléma az, hogy szinte lehetetlen megbízhatóan előre jelezni, hogy milyen módon lehet azt a legsikeresebben megvalósítani.⁶⁵⁶

A Bizottság megállapította, hogy az *Olympic* 2009-es elindulása óta jelentősen összezsugorodott, mivel a flottáját egyharmadával csökkentette,⁶⁵⁷ és az alkalmazottai körében is jelentős leépítést hajtott végre, bár továbbra is veszteséges maradt.⁶⁵⁸ Az utasainak száma 29%-kal mérséklődött, ami miatt járatai nagyszámú ritkítására kényszerült 2012-ről 2013-ra.⁶⁵⁹ Ennek ellenére nem tudott profitképesé válni és csak a veszteségek nőttek.⁶⁶⁰

Ahhoz, hogy újra tudja magát szervezni, arra lett volna szükség, hogy olyan méretűre és olyan járatokra terjeszkedjen, amelyek révén nyereséges lehet, amihez pedig külsős forrásokból kellett volna támogatáshoz jusson, amire viszont egyedül nem volt képes. Egy független auditáló vállalkozás vizsgálta a vállalkozás negatív pénzügyi körülményeit, és a nemzetközi mércék (*International Financial Reporting Standards*) szerint elvégzett előrejelzések alapján azt állapították meg, hogy a jövőben is veszteséget generálna, még a közeljövőben is, a legoptimálisabb eset szerint.⁶⁶¹ Ezt figyelembe véve a Bizottság úgy ítélte meg, hogy nem valószínű, hogy további méretcsökkenéssel kompenzálni lehetne a vállalkozás rossz pénzügyi helyzetét.⁶⁶² Elfogadta azt is, hogy szükség volna egy minimális tőkeinjekcióra még a legjobb helyzetben is, amelynek összege viszont bármiféle negatív változás esetén tovább növekedne.⁶⁶³

E tekintetben a *Marfin* helyzete is vizsgálat tárgyává vált, amely alapján megállapításra került, hogy a *Marfin* nem lesz képes fizetni az *Olympic* által termelt veszteségeket, és további

⁶⁵⁵ Uo. (693) bek.

⁶⁵⁶ Ioannis KOKKORIS: The Crisis Is Finally Biting! The Response of the EU Merger Control Regime to the Need for Corporate Restructurings, *International Corporate Rescue*, vol. 11 issue 2, 2014. [továbbiakban: KOKKORIS (2014b)], 127.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2873223

⁶⁵⁷ *Aegean /Olympic II* határozat (COMP/M.6796. sz. ügy) (700) bek.

⁶⁵⁸ Uo. (709) bek.

⁶⁵⁹ Uo. (703) bek.

⁶⁶⁰ Uo. (707) bek.

⁶⁶¹ Uo. (720) és (725) bek.

⁶⁶² Uo. (728) bek.

⁶⁶³ Uo. (737) bek.

tőkét investálni a társaságba. Így azonban a vállalkozás hosszú távon arra kényszerülne, hogy szüneteltesse a tevékenységét, ez pedig előre vetítené a megszűnését.⁶⁶⁴ Az anyavállalat a rossz pénzügyi helyzete miatt kizárólag azokat az üzletágait illetve leányvállalatait tudná finanszírozni, amelyek eredményesek tudnak lenni. Az *Olympic* pedig nem tartozik ebbe a körbe.⁶⁶⁵ Bármiféle további befektetés a vállalkozásba üzleti szempontból észszerűtlen, így nem valószínű, hogy a jövőben az anyavállalat bármit is tenni akarna érte a fennmaradása érdekében.⁶⁶⁶ A veszteségekre tekintettel pedig nem feltételezhető, hogy a 2016-ban lejáró márkát, illetve az egyes útvonalakra vonatkozó jogokat ismételten meg kívánná hosszabbítani.⁶⁶⁷ A márka iránt az *Aegean-on* kívül nincs más lényeges érdeklődő. A versenytársak úgy nyilatkoztak, hogy nem érdeklődnek a márka iránt.⁶⁶⁸ Ezen kívül pedig, amennyiben a vállalkozás csődbe, vagy bármilyen más fizetéseképtelenséget megállapító vagy megszűnésre irányuló eljárás alá kerülne, illetve ha megszüntetné az utasszállítást, úgy a márkára vonatkozó licenzszerződés értelmében az visszaszállna a görög államra. Tehát amennyiben el akarná adni a vállalkozást a márkával együtt, úgy addig életben kell tartania a társaságot.⁶⁶⁹ Viszont a vállalkozás végleges bezárását nem befolyásolná semmilyen tényező. A bezárási költségek sokkal alacsonyabbak, mint a fenntartásé.⁶⁷⁰ A bezárásból származó költségek, illetve esetleges kötelezettségvállalások nem teljesítéséből származó következmények pedig nem az anyavállalatot, hanem az *Olympicot* terhelnék.⁶⁷¹ Tekintettel erre nem valószínű, hogy a vállalkozást még 2016-ig életben kívánná tartani a *Marfin*. Észszerűen feltételezhető az, hogy a tranzakció hiányában végleges jelleggel bezárna az *Olympic*, így nehéz pénzügyi helyzete miatt a közeljövőben kiszorulna a piacról, ha nem veszi át más vállalkozás.⁶⁷²

II. Nincsen más, kevésbé versenyellenes felvásárlási alternatíva, mint a bejelentett összefonódás:

Fontos, hogy észszerű ajánlat érkezzen. Ez akkor valósul meg, ha az ajánlati ár a megszüntetéssel járó ár(költség) felett van.⁶⁷³ A felek előadták, hogy a görög kormány is megpróbált korábban vevőt találni, azonban nem járt sikerrel.⁶⁷⁴ Az elmúlt két évben

⁶⁶⁴ Uo. (738) bek.

⁶⁶⁵ Uo. (743) bek.

⁶⁶⁶ Uo. (752) bek.

⁶⁶⁷ Uo. (755) bek.

⁶⁶⁸ Uo. (756) bek.

⁶⁶⁹ Uo. (757) bek.

⁶⁷⁰ Uo. (765) bek.

⁶⁷¹ Uo. (767) bek.

⁶⁷² Uo. (805) bek.

⁶⁷³ KOKKORIS (2014b) 127.

⁶⁷⁴ *Aegean /Olympic II* határozat (COMP/M.6796. sz. ügy) (806) bek.

semmilyen ajánlat nem jött a vállalat felvásárlását illetően.⁶⁷⁵ Hangsúlyozták továbbá, hogy amikor a *Marfin* tulajdonába került a társaság, a görög gazdaság sokkal jobb körülmények között volt, mint most, és attól függetlenül, hogy az *Olympic* márka is átadásra került egyéb eszközökkel (például utazási jogok és rések) együtt, anélkül, hogy a vállalatnak egyéb kötelezettségei lettek volna, nem volt más ajánlattevő.⁶⁷⁶ A Bizottság is hasonló álláspontra helyezkedett a tekintetben, hogy a múltban, amikor eladták a vállalatot, nem volt más, komolyan vehető alternatív felvásárló.⁶⁷⁷ Annak érdekében, hogy fel lehessen térképezni az esetleges potenciális vevőket, a Bizottság kérdőíveket küldött ki 24 európai légitársaságnak arra vonatkozóan, hogy érdeklődnek-e az *Olympic* iránt. A beérkező válaszok közül egy sem tanúsított semmilyen érdeklődést,⁶⁷⁸ kivéve a *Chryler Aviation*, azonban ő sem rendelkezett részletes üzleti tervvel erre vonatkozóan,⁶⁷⁹ és a Bizottság felhívása ellenére nem is nyújtott teljes körű információt az éves forgalmára vonatkozóan. Csupán az elérhető nyilvántartás alapján lehetett megállapítani, hogy 2012-ben 64-szer volt kisebb az üzleti forgalma, mint az *Olympic*-nek.⁶⁸⁰ A Bizottság úgy ítélte meg, hogy a *Chrysler Aviation* nem tekinthető hiteles vásárlási alternatívának.⁶⁸¹ Ezekre figyelemmel elismerte a második feltétel teljesülését, és úgy ítélte meg, hogy a tranzakció hiányában más alternatív ajánlat nem valószínű a közeljövőben, mivel a korábbi tranzakciót elutasító döntés után egyrészt érdeke volt a *Marfin*-nak, hogy más potenciális vevőt találjon, másrészt a görög állam is 1999-2009 között több alkalommal próbálta meg eladni a vállalkozást, azonban nem volt más érdemleges vevő, (ami pedig a jelenlegi gazdasági körülmények között még valószínűtlenebb volna), harmadrészt az adatok is azt mutatták ki, hogy nem található más komolyan vehető alternatív vevő.⁶⁸²

Itt érdemes megjegyezni, hogy KOKKORIS álláspontja szerint a potenciális alternatív felvásárló vizsgálata során az is fontos tényező, hogy az képes legyen az eltűnő vállalkozást (vagy az üzletágot) a jövőben életben tartani, így pl. tőkeinjekciók révén.⁶⁸³ Továbbá egy veszteséges vállalat megszerzése azt feltételezi, hogy a felvásárló nyereségesen fogja tudni működtetni, akár úgy, hogy költségcsökkentést, vagy -fejlesztést hajt végre.⁶⁸⁴

⁶⁷⁵ Uo. (807) bek.

⁶⁷⁶ Uo. (808) bek.

⁶⁷⁷ Uo. (809) bek.

⁶⁷⁸ Uo. (811) bek.

⁶⁷⁹ Uo. (812) bek.

⁶⁸⁰ Uo. (814) bek.

⁶⁸¹ Uo. (815) bek.

⁶⁸² Uo. (816) bek.

⁶⁸³ KOKKORIS (2014b) 127.

⁶⁸⁴ Uo. 128.

III. Az összefonódás hiányában a leépülőben lévő vállalkozás eszközei mindenképpen kikerülnének a piacról:

A felek szerint az eszközök közül az *Olympic* márka a legfontosabb. Amennyiben a vállalkozás nem folytatja tovább a tevékenységét, úgy a márka továbbra is nála maradna a következő 3 évben, hacsak a görög állam nem veszi azt vissza hamarabb, ugyanis ha csődhelyzetbe kerül, vagy fizetéképtelenné válik - ennek következtében a megszűnésére irányuló eljárás alá kerülne -, akkor a licenszszerződés értelmében a görög állam jogosult azt visszavenni. Bármelyik eset is valósulna meg, nincs olyan potenciális versenytárs, akit érdekelne a márka megszerzése, akár a görög államtól, így az kikerülne a piacról a következő 3-5 évre.⁶⁸⁵ A márka akkor is visszaszállhat a görög államra, ha a vállalkozás nem biztosítja a légiközlekedést az érintett útvonalakon.⁶⁸⁶

A további eszközöket az EU-n kívüli országokkal fennálló kétoldali utazási jogok képviselik, valamint a bérelt járművek.⁶⁸⁷ Ezek azonban elenyészőnek tekinthetők a márka értékéhez képest, amely 67%-át teszi ki a vállalkozás vagyonának, és ami miatt annak idején a *Marfin* is a felvásárlás mellett döntött.⁶⁸⁸ A kiküldött kérdőívek alapján pedig senki sem érdeklődött a márka iránt, kivéve a *Chrysler Aviation-t*, utóbbi viszont nem volt komolyan vehető. Ezen kívül a harmadik országokkal kapcsolatos kétoldali utazási jogok a nemzetközi jellegükből fakadóan nem érintették a belföldi utakat,⁶⁸⁹ és egyébként sem volt olyan harmadik személy, aki meg akarta volna szerezni azokat, amennyiben az *Olympic* elhagyná a piacot. Ez kizárólag akkor lehetne releváns, ha ezek az eszközök képesek volnának belépni az érintett belföldi utakra.⁶⁹⁰ A vállalkozás megszűnése esetén ismételten az adott állam rendelkezne ezen jogokkal. A bérelt járművek tekintetében – amelyek nem képezik az *Olympic* tulajdonát – több olyan visszajelzés érkezett a Bizottsághoz, amely szerint a bérleti árak csökkenésével lehet számolni jelen gazdasági körülmények között, és az egyéb piaci szereplőket amúgy sem érdekelnék az *Olympic* által használt járművek. (A *Chrysler Aviation* erre vonatkozó szándéka nem volt hihető.) Az egyik ilyen válasz során pl. az *Air Baltic* úgy válaszolt, hogy több helyről is lehetősége van gépeket bérelni, akár jobb feltételekkel is. Ha volna is érdeklődő az *Olympic* által bérelt gépek iránt, akkor is valószínűleg a piacon jobb feltételekkel is tudnának bérleti szerződést kötni, mint amilyenekkel az *Olympic* rendelkezik.⁶⁹¹ Az egyes repülőgépeket

⁶⁸⁵ *Aegean /Olympic II* határozat (COMP/M.6796. sz. ügy) (818) bek.

⁶⁸⁶ Uo. (821) bek.

⁶⁸⁷ Uo. (819) bek.

⁶⁸⁸ Uo. (820) bek.

⁶⁸⁹ Uo. (824) bek.

⁶⁹⁰ Uo. (825) bek.

⁶⁹¹ Uo. (826) bek.

könnyű máshol működésbe helyezni, akár más piacokon és utakon is, így ha valaki meg is szerezne ezeket az eszközöket, sokkal valószínűbb, hogy máshol venné igénybe. A fúzió vizsgálata során pedig nem került feltárássra olyan potenciális szereplő, aki be kívánt volna lépni az érintett piacra akár megvalósul a tranzakció, akár megszűnik az *Olympic*.⁶⁹² Minderre tekintettel a Bizottság azt állapította meg, hogy az *Olympic* eszközei az összefonódás hiányában minden valószínűség szerint elhagynák az érintett utakat.⁶⁹³

A Bizottság figyelembe vette az eset speciális körülményeit, így azt, hogy Görögországban a gazdasági válság elhúzódott, az utasok száma a hazai légitársaságokban jelentősen csökkent, valamint, hogy az *Olympic*-ot folyamatos nyereségtelenség jellemezte anélkül, hogy ezen változtatni tudna a közeljövőben. Az a körülmény, hogy az anyavállalat pénzügyi nehézségei miatt korlátozott módon képes és hajlandó arra, hogy finanszírozza a veszteségeket a Bizottság úgy ítélte meg, hogy az eltűnő vállalkozás követelményei teljesülnek.⁶⁹⁴ Ugyanúgy romlana a verseny az összefonódás következtében is, mint annak hiányában: az érintett útszakaszokon monopolhelyzet jön létre. Akkor sem valószínű, hogy bárki is a piacra kívánná lépni, ha nem valósulna meg a tranzakció. Ezt támasztja alá pl. a versenytársak érdekeltségének a hiánya. Mindez nagyrészt megegyezik azzal a forgatókönyvvel, ha nem jönne létre a fúzió. Mivel senki sem érdeklődik az eltűnő vállalkozás eszközei iránt, így az *Olympic* piaci részesedését teljes egészében az *Aegean* szerezne meg, vagyis a következmények hasonlóak lennének. A verseny romlása ugyanolyan mértékű lenne mindkét esetben, így a Bizottság jóváhagyta a tranzakciót.⁶⁹⁵

ALMUNIA, a Bizottság versenypolitikáért felelős alelnöke azzal indokolta az engedélyezést, hogy a 2011-es tiltó határozathoz képest megváltoztak a körülmények. Az első bejelentéskor az *Olympic* sokkal nagyobb volt, és 32 repülőgéppel rendelkezett, azonban mostanra a flottájának létszáma lecsökkent 14-re, ezáltal egy kisebb, regionális szállítóra vált. Ezen kívül a két vállalkozás 2011-ben még 9 útvonalon volt egymás versenytársa, ami mostanra már csak 3-ra, illetve még további 2 nyári útvonalra korlátozódott. A két évvel ezelőtti állapotokhoz képest mára már az *Olympic* nem volna képes önállóan működni. A görög krízis következtében a kereslet 26%-kal csökkent a belföldi utazás tekintetében, ez azt jelenti, hogy az utasforgalom 2009-ben mért 6,1 millióról 2012-re 4,5 millióra esett vissza, és 2013 első félévében tovább folytatódott ez a hanyatlás. A Görögországban zajló válságra, és az *Olympic* nehéz pénzügyi

⁶⁹² Uo. (829) bek.

⁶⁹³ Uo. (832) bek.

⁶⁹⁴ Uo. (833) bek.

⁶⁹⁵ Uo. (841) bek.

helyzetére tekintettel úgy ítélték meg, hogy a fúzió nélkül kénytelen volna elhagyni a piacot.⁶⁹⁶ Az engedélyezés pedig nem okoz nagyobb mértékű romlást a versenyben, mint ha megtiltották volna a tranzakciót. A piac vizsgálata során feltárt körülmények alapján megállapításra került, hogy a közeljövőben más légitársaság nem valószínű, hogy az érintett utakra be akarna lépni. Ennek több oka is volt, így pl. a túl magasnak vélt belépési költségek, valamint az elhúzódó görög gazdasági recesszió. Ilyen tényezők mellett pedig érdemesebb olyan útvonalakon megjelenni, ahol több jövedelemszerzési lehetőséggel lehet számolni.⁶⁹⁷

A két eset példáján rögzíthető, hogy gazdasági válságban lévő szektorokban nagyobb eséllyel hivatkozhatnak a doktrínára, hiszen a kapacitások ott hagyják el a piacot a legnagyobb valószínűséggel. Ez alapján viszont az összefonódást hatékonysági alapon is igazolni lehet, nem csak az eltűnő vállalkozáson alapuló védekezéssel.⁶⁹⁸ Megállapítható, hogy még mindig nehéz bizonyítani a doktrínát a gyakorlatban. A szektorális nehézségektől függetlenül kizárólag a védekezésre hivatkozó vállalkozás pénzügyi helyzete a releváns, amelynek nem feltétlenül kell a gazdasági környezetből fakadó válságból származnia. A vállalkozásnak csődben, vagy csődközeli helyzetben kell lennie, ami az azonnali pénzügyi összeomlását vetíti előre. Az *Aegean/Olympic II* ügy kapcsán úgy tűnik, hogy egy eltűnő részlegre alapított sikeres védekezés igazolásához általánosságban a következők szükségesek: az elmúlt két, de inkább három éves veszteséges működés; az utasforgalom (fogyasztás) 25-30% körüli mérséklődése; a potenciális versenytársaknak szóló sikertelen ajánlat küldése/kérése; az anyavállalat jelentős pénzügyi befektetései ellenére történő negatív működés (független audit vizsgálattal alátámasztva); belső jelentések a vállalat megszűnéséről, az eszközök (jelen esetben flotta) több, mint felére történő csökkenése; és a leányvállalatot terhelő kizárólagos kötelezettségek (tartozások). Ezekon kívül a munkahelyek védelmét, a fogyasztói előnyöket, és az árszint növekedésének megakadályozását szintén figyelembe kell venni. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy egyéb eseti körülmények ne módosíthatnának ezen, de amennyiben az *Aegean/Olympic II* ügyben rögzítettekhez hasonló tényállás áll fenn, úgy nagy esély lehet egy sikeres eltűnő vállalkozásra alapított védekezésre.

⁶⁹⁶ Joaquín ALMUNI: Statement on Aegean/Olympic Air merger, Brussels, 9 October 2013. ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_13_800

⁶⁹⁷ *Aegean /Olympic II* határozat (COMP/M.6796. sz. ügy) (324) és (817) bek.

⁶⁹⁸ Ioannis KOKKORIS: The Two Shades of Grey: The Aegean/Olympic Air Transaction in 2011 and 2013, *International Corporate Rescue*, vol. 11 issue 2, 2014. [továbbiakban: KOKKORIS (2014a)], 197. papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2873225&download=yes

IV.5.2.3. A gyakorlat az *Aegean/Olympic II* ügy után

Az *Aegean/Olympic II* ügy óta nem található olyan jogeset a Bizottság gyakorlatában, ahol sikeresen hivatkoztak volna a védekezésre.

2012-ben az *IAG/BMI ügyben*⁶⁹⁹ egy leányvállalat küzdött pénzügyi nehézségekkel, azonban az anyavállalatnak nem voltak ilyen gondjai, és az előbbi eltűnése nem veszélyeztette az utóbbit.⁷⁰⁰ Ezen kívül a csődhelyzet rövidtávúnak volt tekinthető, viszont a fúzió következtében a versenyre gyakorolt negatív hatások hosszú távon fennmaradtak volna.⁷⁰¹ Végül kötelezettségvállalások útján jóváhagyták a tranzakciót.

A *Ryanair/Aer Lingus ügyben*⁷⁰² az *IAG/BMI ügy* alapján próbálták a fúzió jóváhagyását elérni, és hivatkoztak arra, hogy az *Aer Lingus* 2006 óta nem nyereséges, és nem tud növekedést elérni vagy versenyezni a nagyobb versenytársakkal. Ezen kívül az utasai számában 9%-os veszteséget szenvedett el 2009 óta. Ezeket figyelembe véve egyedül a fúzió lenne a megoldás arra, hogy a jövőben versenyképes maradjon, és hogy növekedésnek induljon. A *Ryanair* szerint így a fogyasztók is előnyben részesülnének.⁷⁰³ A Bizottság végül nem fogadta el a felek érveléseit, és megtiltotta a tranzakciót.

A 2016-os *Hutchison 3G Italy/WIND/JV ügy*⁷⁰⁴ döntése szerint a felek nem hivatkoztak a doktrínára, viszont azzal érveltek, hogy a tranzakció hiányában a *Wind* elhagyná a piacot, és nem volna más kevésbé versenyellenes alternatíva, mint a fúzió. Ez utóbbi vállalat versenyképessége pedig jelentősen csökkenne a jövőben.⁷⁰⁵ A Bizottság végül azt állapította meg, hogy a *WIND* az összefonódás hiányában is versenynyomást gyakorolna a jövőben.⁷⁰⁶ Végül kötelezettségvállalás útján fogadta el a Bizottság a fúziót.

⁶⁹⁹ COMP/M.6447. sz. ügy *IAG/BMI*, HL C 161/2, 2012.03.30.

⁷⁰⁰ Commission decision pursuant to Article 6(1)(b) in conjunction with Article 6(2) of Council Regulation No 139/2004., Brussels, 30.03.2012., (612) bek.
ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6447_20120330_20212_2452290_EN.pdf

⁷⁰¹ Uo. (633) bek.

⁷⁰² COMP/M.6663. sz. ügy *Ryanair/Aer Lingus*, HL C 216/22, 2013.07.30.

⁷⁰³ Commission decision of 27/02/2013 addressed to: Rianair Holding plc declaring a concentration incompatible with the internal market and the EEA agreement (Case No COMP/M.6663 – RYANAIR/AER LINGUS III), Brussels, 27.02.2013.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6663_2013022720610_3904642_EN.pdf
Uo. (36) bek.

⁷⁰⁴ M.7758. sz. ügy *Hutchison 3G Italy/WIND/JV*, HL C 391/7, 2016.10.22.

⁷⁰⁵ Commission decision of 1.9.2016. declaring a concentration to be compatible with the internal market (Case M.7758 – HUTCHISON 3G ITALY/ WIND / JV), Brussels, 01.09.2016., (683) bek.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m7758_2937_3.pdf

⁷⁰⁶ Uo. (771) bek.

2018-ban az *ArcelorMittal/Ilva* ügyben⁷⁰⁷ a felek nem tudták bizonyítani a doktrína teljesülését, különösen nem a második és harmadik feltételt.⁷⁰⁸ A felek semmilyen bizonyítékot nem csatoltak arra vonatkozóan, hogy a fúzió hiányában valóban a másik fél szerezne meg a piaci részesedését,⁷⁰⁹ illetve figyelemmel arra, hogy az összefonódáson kívüli alternatív megoldások helyett a piacot károsító fúzió mellett döntöttek, így a felek tudatosan vállalták az ezzel járó kockázatot.⁷¹⁰ A felek arra is hivatkoztak, hogy a jelenlegi *status quo* mellett a jövőben nem lesz lehetséges nagyobb mértékben növelni a kapacitásokat.⁷¹¹ A Bizottság nem fogadta el ezt az érvelést sem, viszont kötelezettségvállalással itt is jóváhagyta a tranzakciót.

A *General Electric/Alstom (Thermal Power – Renewable Power & Grid Business)* ügyben⁷¹² a doktrína feltételei nem teljesültek, azonban a versenyfeltételek változása arra a következtésre vezetett, hogy a verseny romlása nem az összefonódásnak köszönhető. Ebben az esetben a Bizottság a *Fúziós rendelet* 2. cikk (3) bekezdése alapján vizsgálta a tranzakciót,⁷¹³ mely szerint „azt az összefonódást, amely különösen létrehozása vagy megerősítése következményeként a közös piacon vagy annak egy jelentős részén a hatékony versenyt jelentősen akadályozná, a közös piaccal összeegyeztethetetlennek kell nyilvánítani.”⁷¹⁴ A *horizontális összefonódásokról szóló iránymutatás* 9. pontja szerint pedig „valamely összefonódás versenyre gyakorolt hatásainak értékelése során a Bizottság összehasonlítja a bejelentett összefonódás eredményeként létrejövő versenyfeltételeket azokkal a feltételekkel, amelyek az összefonódás nélkül álltak volna fenn. A legtöbb esetben az összefonódás időpontjában fennálló versenyfeltételek képezik az összehasonlítás alapját az összefonódás hatásainak értékeléséhez. Bizonyos körülmények között azonban a Bizottság figyelembe veheti a piac észszerűen előre jelezhető jövőbeni változásait is. Amikor tehát az összehasonlítási alapot mérlegeli, különösképpen figyelembe veheti a piacon a vállalkozások abban az esetben várható belépését és kivonulását, ha az összefonódás nem jött volna létre.”⁷¹⁵ Ez alapján akkor lehet azt a következtést levonni, hogy a versenyszerkezetben bekövetkező romlás nem a fúzió eredménye, amennyiben az ugyanolyan mértékben romlana.⁷¹⁶ Végül ezt nem tudták alátámasztani, így azt

⁷⁰⁷ M.8444. sz. ügy *ArcelorMittal/Ilva*, HL C 351/9, 2018.10.01.

⁷⁰⁸ Commission decision of 7.5.2018 declaring a concentration to be compatible with the internal market and the EEA agreement (Case M.8444 – *ArcelorMittal/Ilva*), Brussels, 07.05.2018., (416) bek. ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m8444_6740_3.pdf

⁷⁰⁹ Uo. (431) bek.

⁷¹⁰ Uo. (424) bek.

⁷¹¹ Uo. (407) és (434) bek.

⁷¹² *General Electric/Alstom* (M.7278. sz. ügy).

⁷¹³ *General Electric/Alstom* határozat (M.7278. sz. ügy) (1152) bek.

⁷¹⁴ Fúziós rendelet (2004) 2. cikk (3) bek.

⁷¹⁵ Horizontális összefonódásokról szóló iránymutatás (2004) 9. pont.

⁷¹⁶ *General Electric/Alstom* határozat (M.7278. sz. ügy) (1152) bek.

se, hogy ne lenne más, kevésbé versenyellenes alternatív felvásárló. Ezen kívül valószínűleg az *Alstom* továbbra is folytatná a tevékenységét a tranzakció hiányában is.⁷¹⁷ Hatékonysági előnyökre is próbáltak hivatkozni, de eredménytelenül.

A Bizottság szerint nincs feltételezhető okozati kapcsolat a vállalkozás nehéz pénzügyi helyzete és a versenynyomás között, amit a vállalkozás képes kifejtteni. A pénzügyi gondok nem feltétlenül érintik a vállalkozásnak a versenyre gyakorolt hatását különösen, ha az eszközei jelentősek. Ezzel épp ellenkezőleg a nehéz pénzügyi helyzet arra sarkallhatja a céget, hogy alternatívákat keressen arra, hogy erősebbé váljon, így pl. racionalizálást és ár újrapozícionálást hajtson végre.⁷¹⁸ A fúziót végül kötelezettségvállalásokkal hagyták jóvá.

A *T-Mobile NL/Tele2 NL* ügyben⁷¹⁹ a doktrínára ugyan a felek itt sem hivatkoztak, de a vizsgálat során felmerült a feltételek alkalmazhatóságának értelmezése. A Bizottság megállapította, hogy a fúzió hiányában a *Tele2 NL* versenyre gyakorolt hatása nagymértékben csökkenne, így a tranzakció a hatékony versenynek nem lenne akadálya.⁷²⁰ A tranzakció végül jóváhagyásra került.

A *PKN Orlen/Grupa Lotos* ügyben⁷²¹ sem hivatkoztak a doktrínára, viszont arra igen, hogy a jelenlegi versenykondíciók a fúzió hiányában jelentős mértékben csökkenni fognak, és a *Lotos* valószínűleg bezárja a finomítóját az alábbi okok miatt: közép- és hosszú távon az üzemanyag keresletben változás nem várható, és a *COVID-19* járvány okozta válság miatt nem valószínű, hogy változik a helyzet.⁷²² A világjárvány kapcsán azonban inkább csak rövidtávon állapítható meg annak a gazdaságra gyakorolt hatása, hosszú távra nincs megbízható adat.⁷²³

A felek nem nyújtottak be bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy a vírus miatti negatív hatások mennyiben hatottak kizárólag a *Lotos* teljesítményére, nem pedig valamennyi versenytársra.⁷²⁴ Továbbá azt sem igazolták, hogy a *Lotos* a közeljövőben kiszorulna a piacról, és nem nyújtottak be semmilyen információt a vállalkozás nehéz pénzügyi helyzetére vonatkozóan, mint pl. belső

⁷¹⁷ Uo. (1228) bek.

⁷¹⁸ Uo. (1153) bek.

⁷¹⁹ M.8792. sz. ügy *T-Mobile NL/Tele2 NL*, HL C 150/5, 2019.05.02.

⁷²⁰ Commission decision of 27.11.2018. declaring a concentration to be compatible with the internal market and the functioning of the EEA Agreement (Case M.8792 – T-Mobile NL/Tele2 NL), Brussels, 27.11.2018., (443) bek. ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m8792_3403_11.pdf

⁷²¹ Commission decision of 14.7.2020 declaring a concentration to be compatible with the internal market and the functioning of the EEA Agreement (Case M.9014 - PKN Orlen/Grupa Lotos), Brussels, 14.07.2020. ec.europa.eu/competition/mergers/cases1/202121/m9014_8817_6.pdf

⁷²² Uo. (88) bek.

⁷²³ Uo. (89) bek.

⁷²⁴ Uo. (90) bek.

jelentések, nyilvános nyilatkozatok vagy egyéb, akár banki iratok.⁷²⁵ A *Lotos* az elmúlt négy évben amúgy is nyereségesen működött.⁷²⁶

Az sem került bizonyításra, hogy ne lenne más, kevésbé versenyellenes alternatív felvásárló, és erre vonatkozóan nem kerestek meg más partnert sem.⁷²⁷ Végezetül azt sem lehetett megállapítani, hogy az eszközei, például a finomító elhagyná-e a piacot, ami egyébként elég értékes ahhoz, hogy ne zárják be, és inkább más vásárlót találjanak.⁷²⁸ Ebből következően elég valószínű, hogy továbbra is fennmaradna a fúzió hiányában is.⁷²⁹ Végül kötelezettségvállalásokkal üzték el a Bizottság aggodalmait.

Az *Alstom/Bombardier Transportation* ügyben⁷³⁰ a felek nem hivatkoztak a doktrínára, viszont azzal érveltek, hogy a *Bombardier* pénzügyi helyzete valószínűleg romlana, és ennek káros hatásaként a versenyre gyakorolt képessége is csökkenne.⁷³¹ A Bizottság viszont megállapította, hogy a közeljövőben valószínűleg nem hagyná el a piacot a pénzügyi gondjai miatt, és a verseny továbbra is fennmarad a jelenlegi körülmények között, vagy pedig valaki felvásárolja.⁷³² Végül itt is orvoslások révén került jóváhagyásra a tranzakció.

A *Siemens Gamesa Renewable Energy/Senvion (European Onshore Wind Turbine Service)/Ria Blades* ügyben⁷³³ a *Senvion* súlyos pénzügyi nehézségekkel nézett szembe, és 2016 óta veszteségesen működött. 2017-ben és 2018-ban jelentősen romlott a pénzügyi helyzete. Ennek érdekében tervet készítettek, hogy sürgősen stabilizálják a vállalkozást, és megszüntessék a hatékonyságot, valamint, hogy növeljék a teljesítést.⁷³⁴ A terv azonban nem sikerült, és a hitelezőkkel való pénzügyi tárgyalások sem vezettek eredményre, aminek következtében fizetési képtelenségi eljárás indult.⁷³⁵ Figyelemmel arra, hogy a *Senvion* nem volt képes fizetni, nem lehetett azt feltételezni, hogy a tranzakció hiányában a piacon maradna.⁷³⁶ A

⁷²⁵ Uo. (92) bek.

⁷²⁶ Uo. (93) bek.

⁷²⁷ Uo. (94) bek.

⁷²⁸ Uo. (95) bek.

⁷²⁹ Uo. (96) bek.

⁷³⁰ M.9779 sz. ügy *Alstom/Bombardier Transportation*, HL C 61/4, 2021.02.22.

⁷³¹ Commission decision pursuant to Article 6(1)(b) in conjunction with Article (6)(2) of Council Regulation No 139/2004 and Article 57 of the Agreement on the European Economic Area (Case M.9779 – *Alstom/Bombardier Transportation*), Brussels, 31.07.2020., (477) bek.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases1/20215/m9779_2816_2.pdf

⁷³² Uo. (478) bek.

⁷³³ M.9582. sz. ügy *Siemens Gamesa Renewable Energy/Senvion (European Onshore Wind Turbine Service)/Ria Blades*, HL C 221/2, 2020.07.06.

⁷³⁴ Commission decision pursuant to Article 6(1)(b) in conjunction with Article (6)(2) of Council Regulation No 139/2004 and Article 57 of the Agreement on the European Economic Area (Case M.9582 - *Siemens Gamesa Renewable Energy/Senvion (European Onshore Wind Turbine Service)/Ria Blades*), Brussels, 20.12.2019., (174) bek.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m9582_745_3.pdf

⁷³⁵ Uo. (175) bek.

⁷³⁶ Uo. (176) bek.

teljes mértékű eladás sikertelensége utána elkezdődött az egyes részek eladása.⁷³⁷ A hitelezők számára a szárazföldi üzletág tekintetében az *SGRE* volt a leginkább támogatott vevő. A felvásárolni kívánt vállalat szerint 2019 szeptemberéig tudta működtetni az eszközeit, utána viszont megszünteti a tevékenységét és a felszámolás tovább folytatódik.⁷³⁸ Ennek alapján a Bizottság azt állapította meg, hogy a fúzió nélkül a *Senvion* szárazföldi üzletága elhagyná a piacot, figyelemmel arra,⁷³⁹ hogy az *SGRE* nyújtotta az egyetlen komoly ajánlatot,⁷⁴⁰ további eladásra irányuló eljárásra nem volna idő, így nagy valószínűséggel a felszámolás tovább folyrna,⁷⁴¹ azonban nem feltételezhető az, hogy valamennyi eszköze teljes egészében elhagyná a piacot.⁷⁴² Az eszközök értékei viszont a felszámolási eljárás során tovább csökkennének.⁷⁴³ A piaci részesedés a versenytársakhoz kerülne, mert az üzletág megvásárlásával nagyobb részesedést lehet szerezni, mint annak hiányában.⁷⁴⁴ Ennek alapján rögzíthető, hogy a *Senvion* elhagyná a piacot, a szárazföldi eszközei részben a piacon maradnának, és a verseny továbbra is fennmaradna.⁷⁴⁵ Mindennek alapján a doktrína kritériumai nem álltak fenn. A Bizottság megjegyezte, hogy egy bezárásnak ellentétes hatása van egy olyan összefonódással szemben, ahol fizetőképes vállalatot vásárolnak fel. Az ellentétes forgatókönyv alapján, ha a *Senvion* és az *SGRE* közeli versenytársak, akkor a nagyszámú vevői kör átváltana az *SGRE*-hez, mindez pedig csökkenti a tranzakció hatásait.⁷⁴⁶ A Bizottság úgy ítélte meg, hogy kötelezettségvállalásra nincs szükség, és jóváhagyta az összefonódást, mivel az *SGRE*-nek a fúzió után mérsékelt piaci pozíciója lesz, és további versenytársak is maradnak, továbbá a szárazföldön kívüli szolgáltatások tekintetében nem fogja akadályozni a többi tulajdonost a szolgáltatás nyújtásában.⁷⁴⁷

A fentiek alapján megállapítható, hogy nem volt sikeres hivatkozás a doktrínára a *Aegean/Olympic II* ügy óta uniós szinten, helyette kötelezettségvállalások útján érik el a tranzakciók jóváhagyását. Amit fontos volna igazolni az az, hogy a verseny romlása ne a fúzió következménye legyen. Úgy tűnik, hogy amikor nehéz pénzügyi helyzetben van valamelyik fél, akkor a konkrét doktrína helyett – és így annak bonyolult feltételrendszere bizonyítása nélkül – inkább csak arra próbálnak hivatkozni, hogy az érintett vállalkozás megszűnne versenytárs

⁷³⁷ Uo. (179) bek.

⁷³⁸ Uo. (182) bek.

⁷³⁹ Uo. (183) bek.

⁷⁴⁰ Uo. (184) bek.

⁷⁴¹ Uo. (185) bek.

⁷⁴² Uo. (186) bek.

⁷⁴³ Uo. (189) bek.

⁷⁴⁴ Uo. (192) bek.

⁷⁴⁵ Uo. (194) bek.

⁷⁴⁶ Uo. (199) bek.

⁷⁴⁷ Uo. (285) bek.

lenni a jövőben, illetve kivonulna a piacról, de mindezt nem tudják megnyugtatóan alátámasztatni. Ha ez sikerülne, akkor alapvetően a doktrína feltételeit teljesítenék. Ezen kívül többször igyekeznek hatékonysági előnyökre is támaszkodni, és ez alapján kérni a jóváhagyást, azonban a gyakorlat azt mutatja, hogy ekkor sem szolgáltatnak elegendő bizonyítékot. E tekintetben a *Siemens Gamesa Renewable Energy/Senvion (European Onshore Wind Turbine Service)/Ria Blades* ügy adhat iránymutatást, hogy miként lehet az engedélyezést elérni, elsősorban akkor, ha a pénzügyi nehézségekkel küzdő vállalkozás ügyfelei valamilyen ok folytán a fúzióban résztvevő másik vállalkozáshoz mennének át.

IV.6. A magyar szabályozás és gyakorlat

A releváns külföldi szabályozás után és a tagállamok szempontjából iránymutató uniós gyakorlat mellett végezetül érdemes kitérni a magyar tapasztalatokra is. A Gazdasági Versenyhivatal (továbbiakban: GVH) a *Vj-107/1998. számú ügyben*⁷⁴⁸ nem engedélyezte a *Magyar Távközlési Részvénytársaságnak*, hogy a *JÁSZ-TEL Telekommunikációs, Fejlesztési és Szolgáltató Részvénytársaság* (továbbiakban: *JÁSZ-TEL Rt.*) felett irányítást szerezzen. A bejelentő a részvények kilencvenöt százalékát kívánta megvásárolni.⁷⁴⁹ A felek arra is próbáltak hivatkozni, hogy a *JÁSZ-TEL Rt.* olyan rossz állapotban lévő vállalkozás, amelynek a jövőbeli működése veszélybe kerülne, amennyiben az összefonódásra nem kerül sor.⁷⁵⁰ „A Versenytanács kialakult gyakorlata (Vj-236/1994.) szerint azonban ez a körülmény csak akkor adhat alapot egy egyébként hátrányos összefonódás engedélyezéséhez, ha

- a.) a vállalkozás valóban nem lenne képes fennmaradni a piacon; valamint
- b.) a vállalkozás (vagy eszközei) megvételére más reális ajánlat nem volt.”⁷⁵¹

Az a.) pontot érintően azonban a felek nem terjesztettek elő bizonyítékot, és a Versenytanács nem is tekintette azt fontosnak, „mert a részvények megvásárlására érkezett másik, reális ajánlat hiánya, vagyis a b.) alatti feltétel nem vitathatóan nem teljesül.”⁷⁵²

A határozatban rögzített rendelkezés fontosságát mutatja az is, hogy az megjelenik a GVH *2018-as elvi jelentőségű döntéseiben*⁷⁵³ is, mely rögzíti, hogy „az a körülmény, hogy az

⁷⁴⁸ Vj-107/1998. sz. ügy *Magyar Távközlési Részvénytársaság a JÁSZ-TEL Telekommunikációs, Fejlesztési és Szolgáltató Részvénytársaság*.

⁷⁴⁹ Vj-107/1998/25. sz. határozat *Magyar Távközlési Részvénytársaság a JÁSZ-TEL Telekommunikációs, Fejlesztési és Szolgáltató Részvénytársaság*, (28) bek.

⁷⁵⁰ Uo. (63) bek.

⁷⁵¹ Uo. (63) bek.

⁷⁵² Uo. (63) bek.

⁷⁵³ A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsának a Tpv-tel kapcsolatos elvi jelentőségű döntései 2018 (egységes szerkezetben a korábbi években kiadott elvi jelentőségű döntésekkel).
gvh.hu/data/cms1040416/vt_elvi_jelentosegu_dontesek_Tpvt_2018.pdf

összefonódás révén irányítás alá kerülő (beolvadó) vállalkozás további piaci működése a tervezett összefonódás nélkül veszélyeztetve van, kizárólag akkor adhat alapot egy egyébként hátrányos összefonódás engedélyezéséhez, ha a kérelmező bizonyítja, hogy

a) a vállalkozás valóban nem lenne képes fennmaradni a piacon, és

b) a vállalkozás (vagy eszközei) megvételére más, a verseny szempontjából kevésbé hátrányos reális ajánlat nem volt.”⁷⁵⁴

Továbbá az ügy alapján az is megjelenik az említett elvi döntésekben, hogy egy összefonódással kapcsolatos vizsgálat során szükséges az engedélyező döntés nélkül várható változásokat is mérlegelni.⁷⁵⁵ A feltételrendszer viszont nem említi explicit az eszközöknek a piacot érintő elhagyását a fúzió hiányában, így a GVH által használt feltételrendszer inkább általánosságban kívánja meghatározni a nehéz helyzetben lévő vállalkozások fúzióját, ami által a döntés elbírálásakor további teret és rugalmasságot biztosíthat a jogalkalmazónak, ellentétben az EU gyakorlata által kialakított kritériumokkal.

A *VJ-178/1999*.⁷⁵⁶ és *VJ-212/1999*.⁷⁵⁷ számú ügyekben a fenti szempontot mérlegelte a GVH, azonban az egyikben jóváhagyta a tranzakciót, míg a másokban elutasította azt. Mindkét esetben a kábeltelevíziós szolgáltatás piacán kialakuló erőfölényes helyzetet érintette a fúzió. Az előbbi engedélyező határozatban rögzítésre került, hogy a „Versenytanács annak megkérdőjelezésére sem látott alapot, hogy az előnyök más módon nem lennének elérhetőek. Egyoldalról nem vitatható ugyanis, hogy az Önkormányzat a jelenlegi és a közeljövőben várható gazdasági helyzetben nem lesz képes a kábeltelevíziós hálózatot olyan mértékben korszerűsíteni, mint az *MkTV Kft.* Másrészt az *MkTV Kft.* lényegesen kedvezőbb feltételeket ajánlott a másik pályázónál a vételár és a szolgáltatási feltételek tekintetében is.”⁷⁵⁸ Erre tekintettel a versenyhivatal álláspontja az, hogy „az összefonódásnak nemcsak lehetséges, hanem – az ügylet jellegéből adódóan – ténylegesen is nagy valószínűséggel bekövetkező olyan más módon nem biztosítható előnyei vannak, amelyek meghaladják, az összefonódásnak a gazdasági erőfölény erősödéséből fakadó hátrányát, amelynek értékelésénél a Versenytanács tekintettel volt Marcali város, illetve az ott működő kábeltelevíziós hálózat viszonylag kisebb mértékére (*sic*) is.”⁷⁵⁹ Az ügyben ugyan az önkormányzat nehéz helyzetben lévőnek volt tekinthető,

⁷⁵⁴ Uo. 30.4. pont.

⁷⁵⁵ Uo. 30.2. pont.

⁷⁵⁶ VJ-178/1999. sz. ügy *MATÁV-kábelTV Kft.*

⁷⁵⁷ VJ-212/1999. sz. ügy *MATÁV-kábelTV Kft.*

⁷⁵⁸ VJ-178/1999/20. sz. határozat *MATÁV-kábelTV Kft.*, (56) bek.

⁷⁵⁹ Uo. (57) bek.

azonban a döntés inkább alapul hatékonyságjavulási tényezőkön (hatékonysági előnyökön), mintsem klasszikus értelemben vett eltűnő vállalkozás doktrínáján.

Az előző döntéssel ellentétben a későbbi esetben a GVH nem hagyta jóvá a *MATÁV-kábel TV Kft-nek*, – szintén a hatékonysági előnyöket szem előtt tartva – hogy megvásárolja a Tata Város Önkormányzata tulajdonát képező kábeltelevíziós hálózatot, pedig utóbbi nehéz pénzügyi helyzetben volt.⁷⁶⁰ „A Versenytanács annak vizsgálatakor, hogy az előnyök más módon is elérhetőek lennének-e nem vitatta, hogy az Önkormányzat a jelenlegi és a közeljövőben várható gazdasági helyzetben nem lesz képes a kábeltelevíziós hálózatot olyan mértékben korszerűsíteni, mint az Mktv Kft. Ugyanakkor úgy ítélte meg, hogy a kábeltelevíziós hálózat megvásárlására érkeztek olyan további - az Mktv Kft. ajánlatával összevetve - reálisnak tekinthető ajánlatok, amelyek az összefonódással járó előnyöket úgy biztosítják, hogy - a vevő piaci helyzetére tekintettel - a jövőbeni gazdasági verseny fennmaradása, fejlődése szempontjából lényegesen kedvezőbb helyzetet teremtenek, mintha az Mktv Kft. vásárolná meg az Önkormányzat kábeltelevíziós hálózatát.”⁷⁶¹ A GVH hozzáfűzte a döntéséhez azt is, hogy mindezzel nem a város azon döntését kívánja kétségbe vonni, hogy a kérelmező ajánlatát minősítette a legjobbnak. A versenyhatóság a „gyakorlatával (Vj-107/1998.) összhangban azonban nem azt értékelte, hogy melyik ajánlat a kedvezőbb, hanem azt, hogy az előnyöket szintén biztosítani képes, de a gazdasági verseny szempontjából kedvezőbb ajánlatok reálisak-e.”⁷⁶²

A *Vj/102/2015. számú ügyben*⁷⁶³ engedélyezte a GVH, hogy a bejelentő *Naszálytej Tejfeldolgozó és Kereskedelmi Zrt.* megvásárolja a *Minna Tejipari Zrt.* „fa” társaságtól a tulajdonát képező „ingatlanát az ingatlanon található valamennyi felépítménnyel együtt, valamint az ingatlanon található tejüzem technológiai eszközeit, gépjármű flottáját, egyéb berendezéseit, csomagolóanyagokat és göngyölegeket”,⁷⁶⁴ valamint más lízingelt eszközeit és a kapcsolódó védjegyeket.⁷⁶⁵ A határozat rögzítette, hogy olyan esetben, amikor a céltársaság felszámolás alatt áll, az irányítást szerző vállalkozás erre vonatkozó kérelme alapján indokolt lehet, hogy az irányítási jogokat már az összefonódással kapcsolatos döntést megelőzően gyakorolhassa.⁷⁶⁶ Ezért, illetve az ügyben való döntés meghozatala érdekében javasolt, hogy már az eljárás megindításakor nyújtsa be azokat a bizonyítékokat, amely alapján sürgősen

⁷⁶⁰ VJ-212/1999/15. sz. határozat *MATÁV-kábelTV Kft.*, (1) bek.

⁷⁶¹ Uo. (52) bek.

⁷⁶² Uo. (53) bek.

⁷⁶³ Vj/102/2015. sz. ügy *Naszálytej Tejfeldolgozó és Kereskedelmi Zrt.*

⁷⁶⁴ Vj/102/2015/14. sz. határozat *Naszálytej Tejfeldolgozó és Kereskedelmi Zrt.*, rendelkező rész.

⁷⁶⁵ Uo. rendelkező rész.

⁷⁶⁶ Uo. (51) bek.

a tranzakció jóváhagyásához feltétel vagy kötelezettségvállalás, illetve már a kérelmében javaslatot tegyen ezzel kapcsolatban.⁷⁶⁷ A döntés ugyan egy nehéz helyzetben lévő (felszámolás alatti) társaságot érintett, azonban itt sem kerül szóba az eltűnő vállalkozás doktrínájának alkalmazása.

A GVH-nak a *horizontális hatások elemzésére vonatkozó iránymutatása*⁷⁶⁸ szerint „az összefonódásban résztvevő felek érvelhetnek azzal, hogy a felvásárolt cég által gyakorolt versenynyomás a fúzió hiányában is eltűnne a piacról. Ha valóban ez a helyzet, akkor az megváltoztathatja az ellenhipotézist: a fúzió káros hatásaként azonosított esetleges áremelkedés potenciálisan a fúzió hiányában is megtörténne. A helyes ellenhipotézis kiválasztásánál azonban a potenciális versenyre is figyelemmel kell lenni, hiszen elképzelhető, hogy a kilépő vállalat helyére új vállalat lépne be. Az eltűnő vállalattal kapcsolatos meggyőző érveléshez annak igazolása szükséges, hogy a fúzió hiányában a vállalat eszközei és kibocsátása ténylegesen eltűnne a piacról, azaz nem elegendő pusztán azt demonstrálni, hogy a vállalat jelenlegi formájában csődközeli állapotban van.”⁷⁶⁹ „A felvásárolt cég fúzió hiányában való kilépésére többféle magyarázat is adható. A kilépésnek lehet valamilyen belső oka, például a cég rossz gazdálkodása miatt romló pénzügyi helyzete. Ebben az esetben elképzelhető, hogy a céget – illetve annak eszközeit – más piaci szereplő vagy befektető is potenciálisan felvásárolná a piacon realizálható profit reményében, így ilyenkor az eltűnő vállalattal való érvelés kevésbé meggyőző. Máskor a cég sikertelenségének valamilyen, inkább rajta kívül álló, külső indoka van, pl. a piac zsugorodása, vagy a technológia elavulttá válása. Ilyenkor kevésbé valószínű, hogy a kilépő cég helyére új versenytárs lépne be. Ebben az esetben valóban elképzelhető, hogy nem létezik más, reális, ám a versenyre kevésbé káros alternatíva – különösen, ha a felvásárló cég nem a legközelebbi versenytársa az eltűnő cégnek.”⁷⁷⁰ A feltételek teljesülését érintő bizonyítási teher minden esetben az összefonódásban résztvevő feleken van.⁷⁷¹

Az iránymutatás hangsúlyozza, hogy figyelembe kell venni az esetlegesen újonnan belépő versenytársakat, és a védekezéshez nem elegendő a csődközeli helyzet bizonyítása, mivel azt kevésbé tartja a GVH meggyőzőnek. Ezzel ellentétben a külső tényezők miatti piacelhagyást, így pl. a piaci körülmények, illetve technológia változását tekinti inkább elfogadhatónak. Úgy értékeli, hogy ebben az esetben kevesebb esély mutatkozik arra, hogy új rivális szereplő lépjen

⁷⁶⁷ Uo. (52) bek.

⁷⁶⁸ Gazdasági Versenyhivatal: Horizontális hatások elemzése.

⁷⁶⁹ Uo. 11.1. bek.

⁷⁷⁰ Uo. 11.2. bek.

⁷⁷¹ Uo. 11.3. bek.

be az érintett piacra. Az eszközök piacról történő kikerülése szempontjából pedig külön is nevesíti azt az esetet, amikor nem (közeli) versenytárs vásárolja fel az eszközöket.

Magyarországon nemigen találni a doktrínát sikeresen elfogadó jogesetet, ha pedig van is nehéz helyzetben lévő vállalkozás az ügyben, úgy akkor is inkább más alapokon, vagy más jogi érveléssel kerül elbírálásra. A magyar szabályozás sokban hasonlít az EU-ban kialakult megoldásokhoz, azonban a feltételrendszer tekintetében itt is megállapítható az, hogy „a magyar versenyszabályozás dinamikusan alkalmazkodott a kor aktuális kihívásaihoz, és bár erős uniós hatás érvényesült, nem volt kritikátlan átvétel.”⁷⁷²

IV.7. Fúzió-kontroll és a banki szektor

IV.7.1. A doktrína alkalmazása a pénzügyi piacokon

Mint ahogy korábban említésre került, pénzügyi válság idején a vállalkozások financiaális gondokkal szembesülhetnek. A hitel nélkül maradt gazdaság lehetetlenné teszi a fenntartható működéshez szükséges tőke előteremtését. Továbbá némely jelentősnek tartott szereplőnek a hitelképtelensége egész iparágakat ránthat magával.⁷⁷³

A bankok különleges szereplői a gazdaságnak figyelemmel arra, hogy a pénzügyi és gazdasági rendszer stabilitásának fontos tényezői. A bankrendszer összeomlása pénzügyi válságot és tartós recessziót okozhat. A globalizáció és a megnövekedett nemzetközi banki tevékenység következtében a bankok egymástól való függősége jelentősen megnőtt. A befektetők és a kereskedelem szintén függenek a bankoktól. A banki szektor gazdasági szerepének jelentősége miatt pedig fontos megelőzni azt, hogy egy bank elhagyja a piacot. Ezért kaphat enyhébb elbírálást a bankok fúziója gazdasági válság idején.⁷⁷⁴ Az 1963-ban az amerikai Legfelsőbb Bíróság a *United States v. Philadelphia National Bank ügyben*⁷⁷⁵ már rögzítette, hogy a doktrína feltételeit bankok összefonódása esetén tágabban lehet értelmezni, mert egy bank csődjének nagyobb a közérdekre gyakorolt hatása, mintsem egy átlagos vállalkozásnak.⁷⁷⁶

Tekintettel az előbb említett veszélyekre az országok egyes bankoknak, különösen azoknak, amelyek túl nagyok, nem engedik meg, hogy elbukjanak (*too big to fail*). Előfordulhat, hogy megpróbálják a kormányzatok meggyőzni az erősebb bankokat, hogy vásárolják fel a bajba

⁷⁷² SZILÁGYI Pál: Fúziókontroll Magyarországon – alapvetések. In: TÓTH Tihamér – SZILÁGYI Pál: *A magyar versenyjog múltja és jövője jubileumi kötet a modern versenyjog 20 éves fennállására*. Budapest, PPKE JÁK, 2011. 156.

⁷⁷³ OECD (2009) 37.

⁷⁷⁴ Uo. 40.

⁷⁷⁵ *United States v. Philadelphia National Bank*, 374 U.S. 321 (1963).

⁷⁷⁶ Uo. 46.

jutott versenytársaikat, de ha ez nem lehetséges, úgy mentőövekkel vagy egyéb pénzügyi támogatási formákkal próbálják elkerülni a szektor összeomlását.⁷⁷⁷

Az uralkodó álláspont szerint a kormányzatoknak feladata alternatívát nyújtani a pénzügyi szektornak nem pedig a versenyjognak.⁷⁷⁸ Rövid távú likviditási problémák esetén az állami beavatkozások, mint pl. a tőkeinjekciók és a kölcsöngaranciák, kisebb kockázattal járnak, mint a hosszú távra szóló összefonódások. Ezeket az állami intézkedéseket könnyű megszüntetni, illetve ellensúlyozni, ellentétben a tranzakcióval és annak káros hatásaival.⁷⁷⁹ Az ilyen politikák sokkal rugalmasabbak, mint a fúzió-kontroll. A pénzügyi támogatási intézkedéseket könnyen össze lehet hangolni a gazdaság működésével, ellentétben az olyan összefonódásokkal, amelyek a versenyre negatívan hatnak. A fúzió által okozott károkat pedig nem lehet később könnyen és hatékonyan orvosolni, főleg, ha az adott iparág már kikerült a gazdasági recesszióból.⁷⁸⁰ Tehát a versenyhatóságoknak figyelembe kell venniük annak lehetőségét, hogy a fúzió hiányában állami beavatkozásra kerülhet sor. Emiatt nagyon pontosan kell meghatározni az összefonódás hiányában megvalósuló forgatókönyvet.

Bizonyos esetekben viszont a doktrínára alapított védekezést sem lehet alkalmazni a banki szektorban. Ilyen eset az, amikor fennáll a jelentős kockázata annak, hogy az eltűnő vállalkozás a felvásárló bankot is magával rántja. Ekkor az összefonódás utáni forgatókönyv rosszabb képet fog mutatni, mintsem, ha az összefonódás hiányában a bajba jutott pénzintézet elhagyja a piacot.⁷⁸¹

A bankok esetében az eltűnő vállalkozásra alapított védekezés az olasz 287/90-es versenytörvényben (*Italian Competition Act n. 287/90*) kifejezetten rögzítésre kerül.⁷⁸² A jogszabály 20. § szakaszának (5) bekezdése értelmében az olasz nemzeti bank (*Banca d'Italia*) felhívja az olasz versenyhatóságot, az AGCM-et (*Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato*), hogy engedélyezze az összeolvadni kívánó felek részére a fúziót, amely ugyan domináns pozíciót hoz létre, vagy azt erősíti, azonban valamely fél stabilitási érdeke mégis indokolja az összefonódást. Tehát, ha a bank stabilitása forog kockán, úgy lehetőség van hivatkozni az eltűnő vállalkozás doktrínájára a versenyjogi aggályokat felvető összefonódások esetén, amely az Európai Központi Bank (továbbiakban: EKB) javaslatára került be a

⁷⁷⁷ OECD (2009) 40.

⁷⁷⁸ Uo. 38.

⁷⁷⁹ Uo. 41.

⁷⁸⁰ Uo. 38.

⁷⁸¹ Uo. 41.

⁷⁸² Michele GIANNINO: Recent Developments and Prospects Regarding the Decisional Practice of the Italian Competition Authority in Banking Mergers, July 2, 2009. [továbbiakban: GIANNINO (2009)], 1. papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1481768

jogszabályba.⁷⁸³ Az olasz szabályozás alapján a bankok összeolvadásához mind az olasz nemzeti bank, mind az AGCM jóváhagyása szükséges, amelyek különböző szempontból vizsgálják az engedélyezés lehetőségét. E kettős jóváhagyás során az előbbi az összeolvadás hatását a pénzügyi stabilitás szempontjából vizsgálja, míg az utóbbi a versenyre gyakorolt hatásokat elemzi.⁷⁸⁴ Így történt a *Banco Popolare di Sassari* (továbbiakban: *BPS*) ügyben is, amelyben az eltűnő *BPS-t* felvásárló *Banco di Sardegna BS* (továbbiakban: *BS*) domináns pozíciót szerzett volna a szardíniai kiskereskedelmi bankok piacán. Az olasz nemzeti bank engedélyezte az összefonódást hivatkozással arra, hogy a *BS* domináns helyzete nem járna hosszú távon versenykorlátozó hatásokkal, viszont a piac szerkezetét figyelembe véve a *BPS* elbukása volt várható. Azt állapította meg, hogy a *BS* az összeolvadás hiányában is megszerezte volna a *BPS* legtöbb vagyonát, valamint kizárólag a *BS* volt az egyetlen vevő. Az AGCM viszont nem osztotta ezt az álláspontot és úgy tekintette, hogy a fennálló feltételek nem elégségesek ahhoz, hogy a *BS* piaci erejét ellensúlyozni tudják.⁷⁸⁵ Ennek alapján látható, hogy hiába tekintik úgy, hogy a doktrína feltételeinek teljesítésére nagyobb esély mutatkozhat pénzügyi vállalkozások tekintetében, azonban a gyakorlatban mégsem könnyű sikeresen hivatkozni rá.

IV.7.2. Alternatíva a banki szektoron belül

A 2008-as pénzügyi válságot követően az EU-ban megalkotásra került az *egységes szanálási mechanizmusról szóló 806/2014/EU rendelet*⁷⁸⁶ (továbbiakban: SRMR), figyelemmel arra, hogy a bankközi piacok kevésbé likvidek, és ezen piacok, illetve a banki tevékenységek több országra is kiterjednek, így bármelyik bank bedőlése dominóhatást válthat ki.⁷⁸⁷ „Az EKB-nak – mint az egységes felügyeleti rendszer felügyeleti szervének – és a Testületnek fel kell tudnia mérni, hogy az intézmény csődközeli helyzetben van-e vagy valószínűsíthetően fizetéképtelenné válik, illetve van-e reális kilátás arra, hogy egy alternatív magánszektori vagy felügyeleti beavatkozás észszerű időn belül megakadályozza a csődöt. Amennyiben a Testület megállapítja, hogy a szanálás alá vonásához kapcsolódó valamennyi kritérium teljesül, el kell

⁷⁸³ Uo. 17-18.

⁷⁸⁴ Uo. 2.

⁷⁸⁵ Uo. 18-19.

⁷⁸⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 806/2014/EU rendelete (2014. július 15.) a hitelintézeteknek és bizonyos befektetési vállalkozásoknak az Egységes Szanálási Mechanizmus keretében történő szanálására vonatkozó egységes szabályok és egységes eljárás kialakításáról, valamint az Egységes Szanálási Alap létrehozásáról és az 1093/2010/EU rendelet módosításáról, HL L 225/1, 2014.07.30. (továbbiakban: SRMR).

⁷⁸⁷ Uo. (1) bek.

fogadnia a szanalási rendszert.”⁷⁸⁸ Az angol verzió szerint *fail or likely to fail* fogalmakat magyarra *csődközeli helyzetben van-e vagy valószínűsíthetően fizetésképtelenné válik*-ként fordították, illetve az alábbi feltételek meghatározása során *fizetésképtelen, vagy valószínűleg fizetésképtelenné válik* szavakat alkalmazták.

A szanalási program elfogadására az SRMR feltételei alapján akkor kerül sor, amennyiben

- a) a szervezet *fizetésképtelen, vagy valószínűleg fizetésképtelenné válik*;
- b) az időzítést és más releváns körülményeket is figyelembe véve észszerűen nem várható el, hogy a szervezet vonatkozásában hozott bármilyen alternatív magánszektorbeli intézkedéssel – ideértve az intézményvédelmi rendszerben hozott intézkedéseket – vagy felügyeleti intézkedéssel – észszerű időn belül megelőzhető lenne a szervezet csődje;
- c) a szanalási intézkedés közérdekből szükséges.⁷⁸⁹

Az Egységes Szanalási Testületnek (továbbiakban: SRB) kell jóváhagynia a veszélyben lévő bank szanalásra vonatkozó tervét.⁷⁹⁰

Ennek alapján megállapítható, hogy az SRMR által bevezett mechanizmus nem felel meg a *failing firm doktrínának*, ám feltételrendszere gyakorlatilag kiváltja az utóbbi alkalmazásának szükségességét, így tovább csökkentve a jogintézmény relevanciáját a banki szektorban.

Az SRMR rendelet alapján a *Banco Santander/Banco Popular Group* ügyben⁷⁹¹ az EKB azt állapította meg, hogy a *Popular* a 18. cikk (1) bekezdés szerint eltűnő, vagy eltűnés közeli állapotban lévő vállalkozás,⁷⁹² és a fúziót a Bizottság jóváhagyta.

Mindemellett érdemes megemlíteni még a *Pillarstone/Famar* ügyet,⁷⁹³ ahol a fúzió hiányában a *Famar* megszűnne életképes vállalkozásnak lenni, és minden bizonnyal nem volna képes a hitelezőit kifizetni, aminek következtében felszámolási eljárás indulna ellene. A Bizottság rögzítette, hogy a tranzakció által megtörténhet az adósság rendezése, és az összefonódás megvalósulásával a fogyasztók, valamint a hitelezők is jobban járnak.⁷⁹⁴ Az uniós versenyhatóság úgy ítélte meg, hogy első látásra a koncentráció nem fenyegeti a versenyt.⁷⁹⁵

⁷⁸⁸ Uo. (26) bek.

⁷⁸⁹ 18. cikk (1) bek.

⁷⁹⁰ Uo. 7. cikk.

⁷⁹¹ M.8553. sz. ügy *Banco Santander/Banco Popular Group*, HL C 303/01, 2017.09.14.

⁷⁹² Group Commission decision pursuant to Article 6(1)(b) of Council Regulation No 139/2004 and Article 57 of the Agreement of the European Economic Area (Case M.8553 - Banco Santander/Banco Popular Group), Brussels, 08.08.2017. [továbbiakban: *Banco Santander/Banco Popular Group* határozat (M.8553. sz. ügy)], (4) bek. ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m8553_573_3.pdf

⁷⁹³ M.8385. sz. ügy *Pillarstone/Famar*, HL C 212/13, 2017.07.01.

⁷⁹⁴ Commission decision pursuant to Article 7(3) of Council Regulation N 139/2004 and Article 57 of the Agreement on the European Economic Area, Request for derogation (M.8385 - Pillarstone/Famar), Brussels, 27.02.2017., (16)-(17) bek.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m8385_234_7.pdf

⁷⁹⁵ Uo (41) bek.

A fentiek jól példázzák azt, hogy miként lehetséges egy financiálisan nehéz helyzetbe kerülő pénzügyi vállalkozást megmenteni, illetve fúzióját jóváhagyni a doktrína hiányában is. Az SMRM rendelet által rögzített feltételek alkalmazása során főként a hitelezők és a fogyasztók érdeke lehet az, ami által az összefonódásra siker mutatkozik.

IV.8. Eltérés a doktrína alkalmazásától

A Bizottság gyakorlata alapján léteznek olyan esetek, amikor egy eltűnő vállalkozás fúzióját a *failing firm doktrína* alkalmazása nélkül hagyták jóvá.

A *Deloitte & Touche/Andersen UK* ügy⁷⁹⁶ kapcsán az *Andersen UK* könyvelő vállalkozás több problémával nézett szembe, főként amiatt, hogy elmarasztalták azért, mert akadályozta az Amerikai Egyesült Államokban az *Enron Corp.* vállalkozás ellen folytatott nyomozást, valamint mert a megbízójuk az *Enron Corp.* csődbe jutott. Ennek következtében az ügyfelek kihátráltak a vállalkozás mögül.⁷⁹⁷ Az összefonódás révén a világ 5 legnagyobb méretű könyvelő társasága 4-re csökkenne, amivel oligopolisztikus erőfölény alakul ki, azonban az okozatossági kapcsolat kizárható a tranzakció és a kollektív erőfölényes helyzet között, az alábbi két ok miatt: az 5 világ méretű könyvelő vállalkozás 4-re csökkenése elkerülhetetlen, ezen kívül nincs más forgatókönyv, amely kevésbé lenne káros a versenyre nézve figyelemmel arra, hogy nincs reális esély, hogy világszinten piacra lépjen valaki.⁷⁹⁸

Arra tekintettel, hogy az *Andersen UK* körül kialakult botrány következtében a top megbízók elpártoltak tőle, elkerülhetetlen, hogy négyre csökkenjen a vállalkozások száma függetlenül attól, hogy a fúzió megvalósul-e vagy sem.⁷⁹⁹ Még ha nem is történne meg az összefonódás, akkor sem tudna a jövőben életképes versenytársként működni, figyelemmel a hírnév elvesztésére, a globális hálózatának felbomlására, (amivel az 5 riválishoz tartozhatna), az *US' SEC Accreditation* címe elvesztésre és arra, hogy a piacra lépést csak hosszú távon lehetne megvalósítani.⁸⁰⁰ A fúzió során csak két lehetséges alternatíva létezne: az *Andersen UK-t* átveszi valamelyik másik a négy cég közül, vagy nem veszi át senki, és az ügyfelei átpártolnának a többi négyhez.⁸⁰¹ A Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a kollektív erőfölényes helyzet vonatkozásában a tranzakció nem okozna nagyobb kárt a versenyben, mint

⁷⁹⁶ COMP/M.2810. sz. ügy *Deloitte & Touche/Andersen UK*, HL C 200/8, 2002.08.23.

⁷⁹⁷ Uo. (45) bek.

⁷⁹⁸ Notification of 29/05/2002 pursuant to Article 4 of Council Regulation No 4064/89 (Case No COMP/M.2810 -*Deloitte & Touche/Andersen UK*), Brussels, 01.07.2002., (44) bek.
ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m2810_en.pdf

⁷⁹⁹ Uo. (45) bek.

⁸⁰⁰ Uo. (47) bek.

⁸⁰¹ Uo. (49) bek.

a másik két alternatíva.⁸⁰² Az egyetlen különbség a két megoldás között az, hogy milyen mértékben szereznek piaci részesedést, de mivel a könyvelés piacán a vállalatok az ügyfeleknek ajánlatokat tesznek, ezért a piaci részesedés kevésbé bír relevanciával. Ha váltani akarnak, akkor versenyeztetési eljárás keretében döntenek a legjobb ajánlat mellett. Ha pedig valamelyiket kizárják ebből az eljárásból, az általában az érdekellentét miatt történik, nem pedig a négy nagy cég mérete miatt.⁸⁰³ Az eljárás során kiderült, hogy a tranzakció - összehasonlítva az alternatívákat - nem növelné se az oligopólium kialakulásának lehetőségét, se a hallgatólagos összejátszást, és azt se, hogy az ügyfelek és a versenytársak ne tudnának veszélyeztetni egy esetleges oligopolisztikus magatartást.⁸⁰⁴

Ilyen alapokon nyugszik az *Ernst & Young/Andersen Germany* ügy⁸⁰⁵, valamint az *Ernst & Young/Andersen France* ügy⁸⁰⁶ is, ahol szintén jóváhagyták a fúziót annak ellenére, hogy az utóbbi esetben így az *Ernst & Young* lett a legnagyobb könyvelővállalat Franciaországban. A döntés itt is rögzítette, hogy az *Andersen France*-nek elkerülhetetlen a piac elhagyása, már a tevékenységéhez szükséges francia hatósági engedély feltételeit sem tudja teljesíteni.⁸⁰⁷ Ezen kívül ezek a cégek tendereztetések útján nyerik el a megbízásokat, ez pedig nem fenyeget azzal, hogy egyetlen domináns pozíció jönne létre.⁸⁰⁸ Az összefonódás sem okoz nagyobb károkat, mint a lehetséges két másik alternatíva, így nincs okozati kapcsolat a tranzakció és az esetleges kollektív erőfölényes helyzet kialakulása között.⁸⁰⁹

A fenti ügyekhez hasonlóan már 1998-ban a *Price Waterhouse/Coopers & Lybrand* ügyben⁸¹⁰ is a vizsgálat tárgyát képezte az, hogy a 6 versenytárssal működő globális könyvelés piacán sem lehetett megállapítani, hogy az összefonódás következtében oligopolisztikus vagy duopolisztikus helyzet jönne létre,⁸¹¹ figyelemmel arra, hogy továbbra is a versenyeztetési kiválasztási eljárás a jellemző, ahol 3-4 szereplő vesz részt.⁸¹²

Megoldás lehet még egy nehéz pénzügyi helyzetben lévő vállalkozásnak az olyan összefonódás, ahol hatékonyságjavulási alapon hagyják jóvá a tranzakciót. Az összefonódási

⁸⁰² Uo. (61) bek.

⁸⁰³ Uo. (53) bek.

⁸⁰⁴ Uo. (55) bek.

⁸⁰⁵ COMP/M.2824. sz. ügy *Ernst & Young/Andersen Germany*, HL C 246/21, 2002.10.12.

⁸⁰⁶ Notification of 1/7/2002 pursuant to Article 4 of Council Regulation No 4064/89 (Case No COMP/M.2816 - *Ernst & Young/Andersen France*), Brussels, 05.09.2002.
ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m2816_en.pdf

⁸⁰⁷ Uo. (77) és (61-64) bek.

⁸⁰⁸ Uo. (77) bek.

⁸⁰⁹ Uo. (75) bek.

⁸¹⁰ IV/M.1016. sz. ügy *Price Waterhouse/Coopers & Lybrand*, L 50/27, 26.02.1999.

⁸¹¹ Uo. (119) bek.

⁸¹² Uo. (75) és (113) bek.

rendelet rögzíti, hogy „egy összefonódás közös piaci versenyre gyakorolt hatásának meghatározásához helyénvaló figyelembe venni az érintett vállalkozások által bemutatott, alátámasztott és valószínűsíthető hatékonyságjavulást. Lehetséges, hogy az összefonódás révén megvalósuló hatékonyságjavulás ellensúlyozza a versenyre gyakorolt hatásokat, és különösen a fogyasztóknál máskülönben jelentkező lehetséges hátrányokat. Ennélfogva az összefonódás nem akadályozza nagymértékben a közös piacon vagy annak egy jelentős részén a hatékony versenyt, különösen erőfölény létrehozása vagy megerősítése tekintetében. A Bizottság útmutatást tesz közzé egy összefonódás értékelésének azon feltételeiről, amelyek esetén a hatékonyságjavulást figyelembe veszi.”⁸¹³

A hatályos *horizontális összefonódásokról szóló iránymutatás*⁸¹⁴ is tartalmazza, hogy „lehetséges, hogy az összefonódás révén megvalósuló hatékonyságjavulás ellensúlyozza a versenyre gyakorolt hatást, és különösen a fogyasztóknál máskülönben jelentkező lehetséges hátrányokat.”⁸¹⁵ Ennek megvalósulásához tehát szükséges a fogyasztók javát szolgáló hatékonyságjavulás. Így „az összefonódások különféle típusú alacsonyabb árakat vagy a fogyasztók számára más előnyöket eredményező hatékonyságjavulással járhatnak együtt.”⁸¹⁶ Az így megspórolt termelési és forgalmazási költségek lehetőséget nyújthatnak például arra, hogy az összefonódás után a vállalkozás csökkentse az árait.”⁸¹⁷ Ide sorolható még a kutatás és fejlesztés révén megvalósuló hatékonyságjavulás.⁸¹⁸ Ezen kívül feltétel még, hogy mindennek összefonódás-specifikusnak kell lennie, azaz az összefonódás nélkül nem lehet elérni az előnyöket hasonló mértékben, vagy más kevésbé versenyellenes módon.⁸¹⁹ Végezetül pedig igazolhatónak kell lennie.⁸²⁰ „Minél nagyobbak az összefonódásnak a versenyre gyakorolt lehetséges negatív hatásai, annál inkább meg kell győződnie a Bizottságnak arról, hogy az állított hatékonyságjavulás valóban jelentős, várhatóan megvalósul, és kellő mértékben továbbítódik a fogyasztóhoz. Igen valószínűtlen, hogy az olyan összefonódás, ami monopóliumhoz közeli piaci helyzetet vagy hasonló mértékű piaci erőt eredményez a közös piaccal összeegyeztethetőnek nyilvánítható, mert a hatékonyságjavulásból eredő előnyök elegendőek lesznek a potenciális versenyellenes hatások ellensúlyozására.”⁸²¹

⁸¹³ Fúziós rendelet (2004) Preambulum (29) bek.

⁸¹⁴ Horizontális összefonódásokról szóló iránymutatás (2004).

⁸¹⁵ Uo. (76) bek.

⁸¹⁶ Uo. (80) bek.

⁸¹⁷ Uo. (80) bek.

⁸¹⁸ Uo. (81) bek.

⁸¹⁹ Uo. (85) bek.

⁸²⁰ Uo. (86)-(88) bek.

⁸²¹ Uo. (84) bek.

A hatékonysági előnyök kapcsán kritikus szemléletek is megjelennek, mivel a közgazdászok ritkán értenek egyet. Egyesek szerint a hatékonysági előnyökre hivatkozás nem működőképes a gyakorlatban. Mások azt is kétségbe vonják, hogy a horizontális összefonódások egyáltalán generálnak-e hatékonyságot. Ezen kívül 80%-a az összefonódásoknak valószínűleg elbukná a hatékonysági ellenőrzést, ami azt jelenti, hogy a fuzionált vállalkozás eredményei alacsonyabbak, mintsem amit külön-külön érnének el önállóan.⁸²²

A *KLM/Martinair* ügyben⁸²³ egy olyan fúzió került jóváhagyásra, amelyben az egyik vállalkozás a jövőben már nem tudott volna versenyezni, és az összefonódás hatásai is csekélyek voltak. A felek az összefonódás hatásainak vizsgálatára is hivatkoztak, hogy a tranzakció hiányában a *Martinair* hosszú távú járatait valószínűleg megszünteti a közeljövőben, mivel a társaság évek óta veszteséges, tulajdonosa, a *Maersk* nem kíván több pénzt befektetni, és a repülési tevékenységben sem érdekelt már. Erre figyelemmel a versenynyomás már most korlátozott volt, ami viszont tovább fog csökkenni.⁸²⁴ Mindezt a felek dokumentumokkal is alátámasztották, amelyek megmutatták, hogy valóban a társaság újraszervezése szükséges annak érdekében, hogy továbbra is működőképes maradjon, hiszen 2005-óta negatív a bevételi mérlege.⁸²⁵ Az átszervezés keretében egyes útvonalain a szolgáltatást megszüntette, míg a megmaradtakon növelte a járatainak számát annak érdekében, hogy nagyobb hatékonyságot érjen el a személyzet és a gépek tekintetében,⁸²⁶ ennek ellenére a nehéz pénzügyi helyzete tovább romlott.⁸²⁷ A veszteségek további mérséklése érdekében a személyzet számát is csökkentette. A *Martinair* márkát is új színben akarta feltüntetni, az üzemanyag költségek és a vezetés fejlesztése érdekében is intézkedéseket tett, azonban ezek sem bizonyultak elégségnek a veszteségek kompenzálására.⁸²⁸ Ahhoz, hogy a vállalkozás önállóan tudjon működni, jelentős befektetésekre lett volna szüksége, mivel a következő két évben a flottáját, a felszerelését, valamint a rendszerét fejleszteni kellett volna, de ehhez nehéz volt befektetőt találni. Kölcsönért is folyamodott, azonban nem járt sikerrel, vagy pedig csak nagyon magas kamat mellett lehetett volna erre lehetősége.⁸²⁹ Az elavult flottája már nem hatékony, és fenntartási költségei is növekedtek. Ezekből következik, hogy befektetés nélkül

⁸²² GERADIN - LAYNE-FARRAR – PETIT 521.

⁸²³ COMP/M.5141. sz. ügy *KLM/Martinair*, HL C 51/4, 2009.03.04.

⁸²⁴ Commission decision of 17/12/2008 declaring a concentration to be compatible with the common market and the functioning of the EEA Agreement (Case No COMP/M.5141 - *KLM/Martinair*), Brussels, 17.12.2008., (163) bek.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m5141_20081217_20682_en.pdf

⁸²⁵ Uo. (164) bek.

⁸²⁶ Uo. (165) bek.

⁸²⁷ Uo. (166) bek.

⁸²⁸ Uo. (167) bek.

⁸²⁹ Uo. (168) bek.

nem lehetett nyereségessé tenni a repülőket.⁸³⁰ A technikai problémák következtében bizonyítottan többször késtek a járatok, így a társaság megbízhatósága is romlott. Mindezek alapján rövidtávon a vállalkozás megszűntette volna a működését.⁸³¹ A tulajdonos pedig kinyilvánította, hogy nem stratégiai érdeke, hogy fenntartsa a vállalatot, és ki kívánt vonulni a piacról, ezért nem állt érdekében, hogy tovább finanszírozza a veszteséges vállalat működését.⁸³² Arra sem volt sok esély, hogy másnak el tudja adni a részesedését, mivel 50%-os részesedést nehéz lett volna eladni harmadik személy részére úgy, hogy jelentős veszteséget termelt a vállalat. A *Maersk* több féllel beszélt, hogy eladja a részesedését, de senki sem érdeklődött.⁸³³ Megállapítható volt, hogy a speciális körülmények miatt a *KLM*-re gyakorolt versenynyomás csökkenni fog a jövőben a vállalat részéről, így az összefonódás hatása utáni negatív versenyhatások valószínűleg csak korlátozottan tudnának megjelenni.⁸³⁴

A Bizottság jóváhagyta a tranzakciót többek között azért is, mert a *Martinair* már ekkor gyenge versenynyomást gyakorolt a *KLM*-re, továbbá a pénzügyi helyzetére, és az elavult flottája megújításának szükségességére. Az összefonódásból származó hatások így csupán korlátozott mértékben tudtak volna érvényesülni az utasokat érintő légitársaságok piacán.⁸³⁵ A *Martinair*-ben már a fúzió előtt is 50%-os részesedéssel rendelkezett a *KLM*.⁸³⁶ Közös volt az irányítás, ami miatt a negatív versenyhatások is hiányoznak, habár mindez az ügy részletes vizsgálatát nem befolyásolta. A *Martinair* általánosságban csökkentette járatait nehéz pénzügyi helyzete miatt, és azonnali flotta megújításra volt szükség, amit a *KLM* ellenőrzött. Ezért az összefonódás a versenyt korlátozott mértékben érintette volna.⁸³⁷ A felek hivatkoztak hatékonyságjavulásra is, azonban a Bizottság álláspontja szerint még, ha valószínűek is a bejelentők által felsorakoztatott hatékonyságjavulási tényezők, azok teljes bizonyossággal nem voltak megállapíthatóak, viszont mindez nem akadályozta meg a tranzakciót.⁸³⁸

A döntés előtt az összefonódás hatását vizsgálva figyelembe vették a vállalat nehéz pénzügyi helyzetét. Végül jóváhagyták a tranzakciót, mivel úgy ítélte meg a Bizottság, hogy nem akadályozná jelentős mértékben a hatékony versenyt a Közösség piacán. Ez a döntés példa lehet arra, hogy miként lehet egy nehéz pénzügyi helyzetben lévő vállalkozást érintő fúziót összeegyeztetni a versenyjoggal.

⁸³⁰ Uo. (169) bek.

⁸³¹ Uo. (170) bek.

⁸³² Uo. (172) bek.

⁸³³ Uo. (174) bek.

⁸³⁴ Uo. (175) bek.

⁸³⁵ Uo. (211) bek.

⁸³⁶ Uo. (5) bek.

⁸³⁷ Uo. (380) bek.

⁸³⁸ Uo. (411) bek.

Ez az eset elkülönül a többi eltűnő vállalkozáson alapuló ügytől. A felek, illetve a Bizottság nem is említi a doktrínát, így ennek kapcsán a kritériumok teljesülésére vonatkozó elemzésre se kerül sor. Azt mutatja meg a döntés, hogy bizonyos helyzetekben a versenyhatóságok miként tudják figyelembe venni az összefonódásnál egy vállalkozás nehéz pénzügyi helyzetét anélkül, hogy az eltűnő vállalkozás feltételeit kizárólag szigorúan és megszorító jellegűen alkalmaznák. Látható még az is, hogy az összefonódásra anélkül is sor kerülhet egy komoly financiális gondokkal küzdő társaság esetében, hogy egyébként csődközeli állapotban lenne, és anélkül, hogy a hatékonysági előnyöket vizsgálnák.

A hatékonysági előnyök kapcsán jó mintát szolgáltat az *Outokumpu/INOXUM* ügy⁸³⁹, amelyben a felek nem hivatkoztak a doktrínára, viszont az utóbbi években jelentős veszteségeket szenvedtek el, és a többi piaci szereplő sem termelt jelentős profitot. A két lehetséges forgatókönyv közül az összeolvadás lett volna a legkevésbé káros. Mindkét vállalkozás nehézségekkel küzdött, és jobb volt, ha inkább megvalósul a tranzakció, mintsem hogy az egyik elhagyja a piacot, mivel ezáltal csökkentek volna az európai kapacitások, és tovább növekedtek volna az árak.⁸⁴⁰ A fúzió nélkül a nyersanyagszállításban is gondok jelentkeznének, ami viszont kritikus lett volna a termelés szempontjából.⁸⁴¹ Az összefonódás révén erőfölényes helyzet alakult ki, azonban a versenyellenes hatások miatt végül a tranzakció jóváhagyásához kötelezettségvállalásra volt szükség a felek részéről.

Ezen jogesetek alapján jól demonstrálható, hogy az eltűnő vállalkozás doktrínájának alkalmazásán túl, milyen alternatív módon lehetséges egy nehéz helyzetben lévő vállalkozás fúzióját jóváhagyni.

IV.9. Eljárásjogi nehézségek

Ha egy vállalkozás nehéz gazdasági helyzetben van, akkor az idő, mint tényező nagy jelentőséggel bírhat. Mikor sikerül végre találnia egy olyan potenciális személyt, akivel létrejöhetne az összefonódás, már lehetséges, hogy mire eljutnának a jogügylet megvalósításáig, addigra az eltűnő vállalkozás gyakorlatilag teljesen ellehetetlenül, és a fúzió

⁸³⁹ COMP/M.6471. sz. ügy *Outokumpu/INOXUM*, HL C 312/11, 2013.10.26. [továbbiakban: *Outokumpu/INOXUM*, (COMP/M.6471. sz. ügy)].

⁸⁴⁰ Commission decision of 07.11.2012 addressed to Outokumpu OYJ declaring a concentratoion to be compatible with the internal market and the EEA agreement (Case COMP/M.6471 - Outokumpu/INOXUM), Brussels, 07.11.2012., (430) (2) bek.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6471_14897_2.pdf

⁸⁴¹ Uo. (430) (3) bek.

meghiúsul. Az alábbiakban bemutatásra kerül egy-egy felmerülő probléma, illetve jogi szabályozási megoldás.

A vállalkozás létesítő okirata alapján egy döntéshozó szerv ülésének összehívása, és így a tulajdonosok döntéshozatala, hosszabb időt vehet igénybe. Emellett kérdés, hogy a fúzióban érintett vállalkozások közötti tárgyalások és egyeztetések során, milyen hamar képesek a felek tisztázni egymás feltételeit, és megállapodni a jogügyletet érintő minden lényeges kérdésben. Külön problémát jelent az, ha nincs egyértelmű partner az összefonódásra, és így az eltűnő vállalkozásnak kell felkutatni, hogy mely vállalkozások azok, akik hajlandóak lennének egyáltalán e témakörben tárgyalni vele, illetve, hogy a potenciális felvásárlón kívül ki az, aki még szóba jöhetne. Mindez a nehéz helyzetben lévő vállalkozás túlélésének esélyeit csökkenti, és további jelentős veszteségeket generálhat.

Ráadásul a hitelezők nem biztos, hogy hajlandóak megvárni egy elhúzódó és bizonytalan kimenetelű bejelentési eljárást. Valószínűbb, hogy minél előbb érvényesíteni akarják a követelésüket attól tartva, hogy mások előbb jutnak kielégítéshez az adós vagyonából, vagy azt feltételezhetik, hogy maga az adós vállalkozás akar csak időt nyerni, hogy a meglévő eszközeit valahogy kimentse. Példa lehet erre a szerződéses kötelezettségekből származó biztosítéki célú vételi jog gyakorlása vagy a követelés hatékony érvényesítése garanciák útján. Ezen kívül a közjegyzők által közokiratba foglalt dokumentumokat⁸⁴² lehet gyorsan és könnyen végrehajtásra bocsátani, mivel: amennyiben az adós az abban foglalt kötelezettségét nem teljesíti, úgy a hitelező kérheti a szóban forgó irat közjegyzői záradékkal történő ellátását, amelyet követően közvetlenül igényelhet végrehajtást, megelőzve ezzel az esetlegesen hosszabb ideig tartó bírósági eljárást.

További veszély, amely fenyegeti az eltűnő vállalkozással történő összefonódást, az az esetleges felszámolási eljárás, amely a végrehajtási eljárással ellentétben egyenesen az adós megszüntetését célozza. Jogerős felszámolási eljárás következtében kikerül a vezetőség és a tulajdonosi kör kezéből az irányítás, illetve a döntéshozatal, és átkerül a felszámolóhoz, aki azt tartja szem előtt, hogy a hitelezők a vállalkozás fennmaradó vagyonából kielégítést nyerjenek és az eljárás befejezésekképpen a vállalkozás megszűnjön. Ilyen körülmények között elengedhetetlen az, hogy az összefonódásra irányuló eljárás minél gyorsabban folyjon le, és a versenyhatóságok jóváhagyják az eltűnő vállalkozás feltételeinek megfelelő fúziót.

Még ha a szükséges követelmények meg is állnak, egy esetleges áttétel más versenyhatóságoz, vagy egy hosszabb vizsgálat az eljárás olyan mértékű elhúzódásához

⁸⁴² Lásd A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 10. § és 23/C. §.

vezethet, amely a fenti körülmények miatt a jogügylet megíiusulását eredményezheti. Az eltűnő vállalkozás esetén a feltételek teljesülését a hatóságok szigorúan veszik, és ez előrevetíti a bizonyítás és a hatósági eljárás elhúzódását. Külön nehézséget okoz az, hogy mennyiben lehet egyértelműen igazolni a körülményeket egy előzetes konzultáció során, illetve egy részletes vizsgálat nélkül. Kérdés az is, hogy mennyiben lehet dönteni egyszerűsített eljárásban, milyen mértékben lehet egyértelmű, hogy az összefonódás az érintett piacon nem eredményezi a verseny jelentős mértékű csökkenését, vagy hogy megállapítható-e egyáltalán, hogy az irányítás már a versenyfelügyeleti eljárást befejező döntés meghozatala előtt is gyakorolható.

Az ezzel együtt járó hosszadalmas folyamat azzal is fenyegethet, hogy a vállalkozások a hatóságok engedélyének hiányában bejelentés nélkül végrehajtják az összefonódást. Az *Electrabel/Compagnie Nationale du Rhône ügyben*⁸⁴³ az összefonódást már azelőtt megvalósították, hogy azt bejelentették volna,⁸⁴⁴ ezért a Bizottság 20 millió eurós összegű bírságot szabott ki.⁸⁴⁵

Ahogy korábban már utaltam rá, az EU-ban egy ügy áttétele a nemzeti versenyhatóságtól a Bizottsághoz, illetve *vica versa*, az eljárás elhúzódásához vezethet. A *Fúziós rendelet* alapján a közösségi léptékű összefonódásokat a Bizottságnál kell bejelenteni. A felek kérelmére, illetve a tagállami hatóságok kezdeményezésére amennyiben az adott ügy egy tagállam területén jelentős hatást gyakorolhat a versenyre, a Bizottság határozhat úgy, hogy a tagállami vizsgálat érdekében az áttétel indokolt. Ezen kívül a fúzióban érdekelt felek azt is kérhetik, hogy bizonyos esetekben a Bizottság járjon el.⁸⁴⁶ A Bizottság az összefonódásról szóló bejelentést a beérkezést követően rögtön megvizsgálja, és amennyiben azt állapítja meg, hogy a *Fúziós rendelet* hatálya alá tartozik, és komoly kétségek merülnek fel a közös piaccal való összeférhetlenségét érintően, úgy eljárást indít. Ha pedig szükséges, akkor kötelezettségeket, illetve feltételeket szabhat.⁸⁴⁷ Az *ABF/GBI Business ügyben*⁸⁴⁸ a spanyol versenyhatóság 2007. november 7-én kérte az ügy áttételét a Bizottsághoz a rendelet 22. cikk (1) bekezdése alapján, mert az ügy hatással volt a tagállamok közötti kereskedelemre, és azzal fenyegetett, hogy

⁸⁴³ COMP/M.4994. sz. ügy *Electrabel/Compagnie Nationale du Rhône*, HL C 141/11, 2008.06.07.

⁸⁴⁴ Commission decision of 10 June 2009 imposing a fine for putting into effect a concentration in breach of Article 7(1) of Council Regulation (EEC) No 4064/89 (Case COMP/M.4994 - *Electrabel/Compagnie Nationale du Rhône*) Brussels, 10.06.2009., Article 1.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m4994_20090610_1465_en.pdf

⁸⁴⁵ Uo. Article 2.

⁸⁴⁶ Fúziós rendelet (2004) 4. cikk és 9. cikk.

⁸⁴⁷ Uo. 6 cikk (1)-(2) bek.

⁸⁴⁸ COMP/M.4980. sz. ügy *ABF/GBI Business*, HL C 145/12, 2009.06.25.

jelentősen befolyásolja a versenyt. A Bizottság 2007. december 13-án elfogadta a kérést.⁸⁴⁹ Döntés végül csak 2008. szeptember 23-án született.

Az ügyek áttétele az eljárás jelentős elhúzódásához vezethet, így érdemes korábban tájékozódni arról, hogy az ügyek mely hatóság hatáskörébe tartoznak annak érdekében, hogy a felesleges áttétellel se kerüljön veszélybe az összefonódás. Az egyes feltételek és kötelezettségek vállalása további nehézségekkel járhat, hiszen bizonytalan lehet, hogy a felek tudják-e vállalni, vagy hatékonyan meg tudják-e valósítani azokat. Az e körben folytatott esetleges párbeszéd, illetve a körülmények bizonyítása szintén hosszabb időt vehet igénybe. Az előzetes egyeztetés által válhat az eljárás gyorsabbá, elkerülve a hosszabb vizsgálatot, és az egyéb, az eljárást elhúzó körülményeket, mint pl. hiánypótlást, és az áttételt.

Ahogy a Bizottság is fontosnak tartja az előzetes egyeztetést az ügyek kapcsán,⁸⁵⁰ úgy Magyarországon a GVH is biztosítja ennek lehetőségét. Jelentős időt és költséget takaríthatnak meg a vállalkozások amennyiben igénybe veszik ezt a lehetőséget. Elsősorban jogértelmezési kérdések megvitatására szolgál, ezen kívül alkalmas lehet arra, hogy az esetleges az összefonódást érintő potenciális orvoslási lehetőségeket is megtárgyalják, amennyiben az másképpen nem hagyható jóvá.⁸⁵¹ A Tptv. 43/L. § szakasz (1) bekezdése szerint „Az összefonódás-bejelentést megelőzően az összefonódás-bejelentésre kötelezett vállalkozások előzetes egyeztetést kezdeményezhetnek a GVH-nál a már elhatározott összefonódás bejelentéséhez szükséges adatok, iratok körének tisztázása érdekében.”⁸⁵² Elkerülhető lehet a nem megfelelően kitöltött formanyomtatvány, vagy az esetleges más hatóság általi szükséges határozat hiánya miatti vizsgálat elrendelés.⁸⁵³ Érdemes már előre csatolni a jogügylet előkészítéséhez szükséges iratokat, így a döntés- és szerződéstervezeteket, adatbekéréseket. Ez megelőzheti azt, hogy a hatóság felhívására további iratokat kelljen csatolni, amennyiben a versenyfelügyeleti eljárás megindul. Az előzetes egyeztetésnek nincs kötött eljárásrendje, mivel az nem minősül hatósági eljárásnak. Tekintettel erre döntés sem születik. Kizárólag a későbbi eljárás előkészítésére és megkönnyítésére szolgál.⁸⁵⁴ „Az előzetes egyeztetés elősegítheti olyan

⁸⁴⁹ Commission decision of 23/09/2008 declaring a concentration to be compatible with the internal market and the EEA Agreement (Case No COMP/M.4980 - ABF/GBI Business), Brussels, 23.09.2008., (2) bek. ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m4980_20080923_20600_en.pdf

⁸⁵⁰ DG Competition Best Practices on the conduct of EC merger control proceedings, 20.01.2004. [továbbiakban: DG Competition Best Practices (2004)], 5. bek. ec.europa.eu/competition/mergers/legislation/proceedings.pdf

⁸⁵¹ Uo. 40. bek.

⁸⁵² A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII törvény (továbbiakban: Tptv.) 43/L. § (1) bek.

⁸⁵³ Uo. 67. § (4) (b) albek.

⁸⁵⁴ A Gazdasági Versenyhivatal elnökének és a Gazdasági Versenyhivatal elnökének 9/2017. közleménye az összefonódások vizsgálatával foglalkozó eljárásokhoz kapcsolódó előzetes egyeztetésekről, 11. bek.

összefonódás-bejelentés benyújtását, amely alapján a GVH-nak lehetősége lesz arra, hogy a bejelentett összefonódás tekintetében a versenyfelügyeleti eljárás megindításának szükségességéről nagyon rövid idő alatt döntsön, és így – ha annak feltételei fennállnak – a Tptv. 43/N. § (1) b) pontja szerinti hatósági bizonyítványt adjon ki.”⁸⁵⁵ A GVH az előzetes egyeztetési igényeket kiemelten kezeli, és a kezdeményezést követő 5 munkanapon belül megpróbálja azt biztosítani.⁸⁵⁶ Javasolt az egyeztetést legalább két héttel a tervezett bejelentés előtt kezdeményezni, figyelemmel arra, hogy az ennél korábbi esetekben a GVH csak nagyon alaposan előkészített beadványok kapcsán tesz eleget az egyeztetési igényeknek.⁸⁵⁷ Ez összhangban van a Bizottság gyakorlatával is, amely szintén két héttel korábban javasolja az előzetes egyeztetést.⁸⁵⁸

Fő szabály, hogy amíg nem nyilvánították összeegyeztethetőnek az összefonódást a közös piaccal, a bejelentés előtt nem valósulhat meg,⁸⁵⁹ de indokolással ellátott kérelemre mentesítésben részesülhet az adott vállalkozás a szabály alól. „A kérelemről való döntés során a Bizottság figyelembe veszi többek közt a felfüggesztés hatásait az összefonódással érintett egy vagy több vállalkozásra vagy harmadik személyre, és azt, hogy az összefonódás mennyiben fenyegeti a versenyt. A hatékony verseny feltételeinek biztosítása érdekében a mentesítést feltételekhez és kötelezettségekhez lehet kötni. A mentesítést kérelmezni és megadni bármikor, még a bejelentés megtétele előtt vagy az ügylet után is lehet.”⁸⁶⁰ Mindez azonban azon vélelemtől függ, mely alapján valószínűleg az összefonódás megfelel a kívánt követelményeknek.⁸⁶¹ Hasonló rendelkezéseket tartalmaz a Tptv. 29/A. § szakaszának rendelkezése is.⁸⁶² A magyar kormány nemzetstratégiai jelentőségűnek minősíthet közérdekből egyes összefonódásokat, különösen a munkahelyek és az ellátás biztosítása érdekében, ilyenkor nem kell bejelenteni a jogügyletet a GVH-nak.⁸⁶³ 2003-ban az *EADS/Astrium ügyben*⁸⁶⁴ a Bizottság figyelembe vette azt a körülményt, hogy az *Astrium* nehéz fizetési helyzete miatt az összefonódás sürgős újraszervezésre irányul, amelynek következtében a korábbi 4064/89/EGK

gvh.hu/pfile/file?path=/szakmai_felhasznaloknak/kozlemenyek/9_2107_Uj_prenotifikacio_kozlemeny_tiszta&inline=true

⁸⁵⁵ Uo. 5. bek.

⁸⁵⁶ Uo. 22. bek.

⁸⁵⁷ Uo. 23. bek.

⁸⁵⁸ DG Competition Best Practices (2004) 10. pont.

⁸⁵⁹ Fúziós rendelet (2004) 7. cikk (1) bek.

⁸⁶⁰ Uo. 7. cikk (3) bek.

⁸⁶¹ Uo. 7. cikk (4) bek.

⁸⁶² Tptv. 29/A. §.

⁸⁶³ Uo. 24/A. §.

⁸⁶⁴ COMP/M.3156. sz. ügy *EADS/Astrium*, HL C 66/5., 2004.03.16.

összefonódási rendelet 7. cikk (4) bekezdése alapján nem függesztette fel az összefonódást.⁸⁶⁵ Ezen rendelkezés alapján akkor lehetséges a szóban forgó kötelezettség alól felmentést adni, ha ez annak megelőzése érdekében szükséges, hogy az összefonódásban érintett vállalkozást vagy harmadik személyt kár érjen. A felmentést ahhoz lehet kötni, hogy a felek feltételeket vagy kötelezettségeket teljesítsenek.⁸⁶⁶

A *Pillarstone/Famar* ügyben, ha 2017 februárjáig nem zárják le az ügyletet, akkor a *Famar* fizetéképtelenné válik, és a hírnevében jelentős romlás következne be, és a 2951 alkalmazottja veszélybe kerülne.⁸⁶⁷ Tekintettel erre a *Fúziós rendelet* 7. cikk (3) bekezdése alapján engedélyezték az összefonódás megvalósulását a bejelentés előtt figyelembe véve, hogy harmadik személyt nem érintett hátrányosan.⁸⁶⁸ A Bizottság úgy ítélte meg, hogy első látásra az összefonódás nem fenyegeti a versenyt.⁸⁶⁹ A *Banco Santander/Banco Popular Group* ügyben is ezen rendelet 7. cikk (3) bekezdése alapján engedélyezték a fúzió megvalósulását a bejelentés előtt.⁸⁷⁰ A *Vj/102/2015. számú ügyben* a GVH szintén rögzítette, hogy a felszámolási eljárás miatti körülményekre tekintettel lehetséges az irányítási jogokat gyakorolni az összefonódást megelőzően.⁸⁷¹

A fentiekén túl segítség lehet a rövid döntési folyamat is. A Bizottság pl. egyszerűsített eljárásban dönt, amennyiben az olyan összefonódásokat kívánja elbírálni, amelyek versenypolitikai aggályokat nem vetnek fel.⁸⁷² A *Fúziós rendelet* 6. cikk (1) bekezdés (b) pontja alapján a Bizottság, amennyiben az összefonódás nem támaszt komoly kétségeket a közös piaccal való összeegyeztethetőségét érintően, úgy jóváhagyja azt.⁸⁷³ Amennyiben a szükséges feltételek fennállnak, és nincsenek különleges körülmények, illetve, amely nem indokolja a mélyrehatóbb vizsgálatot, úgy a rendelet alapján a Bizottság a bejelentéstől számított 25 napon belül elfogadja a rövidített jóváhagyó határozatot.⁸⁷⁴ Egy eltűnő vállalkozás doktrínájára alapított védekezés esetében azonban erősen kétséges, hogy alapos vizsgálat és részletes bizonyítás nélkül meg lehet-e állapítani a feltételek teljesülését egyszerűsített eljárásban.

⁸⁶⁵ Notification of 16/04/2003 pursuant to Article 4 of Council Regulation No 4164/89 (Case No COMP/M.3156 - EADS/Astrium), Brussels, 26.05.2003., (7) bek.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m3156_en.pdf

⁸⁶⁶ A Tanács 4064/89/EGK rendelete (1989) 7. cikk (4) bek.

⁸⁶⁷ Uo. (11) bek.

⁸⁶⁸ Uo. (16)-(17) bek.

⁸⁶⁹ Uo (41) bek.

⁸⁷⁰ *Banco Santander/Banco Popular Group* határozat (M.8553. sz. ügy) (5) bek.

⁸⁷¹ *Vj/102/2015/14. sz. határozat Naszálytej Tejfeldolgozó és Kereskedelmi Zrt.*, (51) bek.

⁸⁷² A Bizottság közleménye a 139/2004/EK tanácsi rendelet szerinti egyes összefonódások kezelésére vonatkozó egyszerűsített eljárásról, HL C 366/5, 2013.12.14. [továbbiakban: Fúziós egyszerűsített eljárásról szóló közlemény (2013)], 1. pont

⁸⁷³ Fúziós rendelet (2004) 6. cikk (1) b) pont.

⁸⁷⁴ Fúziós egyszerűsített eljárásról szóló közlemény (2013) 2. bek.

Mindezek alapján elmondható, hogy a nehéz gazdasági helyzetben lévő vállalkozások összefonódását érintő eljárásoknak gyorsan és hatékonyan kell lefolyniuk, hogy az engedélyt időben megkaphassák. Krízis idején a rugalmas eljárási szabályok előnyt jelentenek, és a rövid idő alatt történő döntéshozatal nagy jelentőséggel bírhat. A gyors reakció mind a vállalkozások, mind a versenyhatóságok részéről a vállalkozás életképességét, illetve túlélését döntheti el. A lassú ügyintézés során milliós veszteségeket szenvedhetnek el az összefonódásban részes felek. Mindez pedig a versenyhatóságok jóindulatán is múlik. Az előzetes informális konzultáció segítséget nyújthat a gyorsabb ügyintézésre, növelheti az eljárás gyorsaságát és hatékonyságát annak érdekében, hogy az esetleges eljárási akadályokat időben elhárítsák, hiszen már a hatóság foglalkozott az ügygel, és kevesebb hiba merülhet fel. A konzultáció viszont maga is késleltetheti a bejelentést, bár enélkül lényegesen lassulhat és késhet a döntéshozatal. A Bizottság céljai között szerepelt az, hogy olyan módszerek kerüljenek kidolgozásra, amelyek következtében az ügyek hatékonyabban oszolhatnak meg a Bizottság és a tagállamok között.⁸⁷⁵ Jó hírként szolgálhat, hogy a Bizottságnak a cégbarátabb és egyszerűbb eljárási szabályai miatt az egyszerűsített eljárásban elbírált esetek száma 60 %-ról 75 %-ra nőtt.⁸⁷⁶

Nagy segítség lehet még az összefonódás felfüggesztése alóli mentesítés, ilyen esetekben bizonyítani kell azt, hogy az adott fúzióknak nincsenek versenyellenes hatásai. Az viszont továbbra is kérdéses, hogy mennyiben gondolja az illetékes versenyhatóság egyértelműnek, illetve vélelmezhetőnek, hogy az adott fúzió megfelelő lesz-e, különös figyelemmel az *Aegean/Olympic ügyekre*, amelyeknél először elutasította, majd később részletes vizsgálatot követően hagyta csak jóvá a jogügyletet.

Ezeket figyelembe véve megállapítható, hogy a gyors eljárás tudja leginkább segíteni az eltűnő vállalkozásokat, vagyis az esetleges elbírálati határidők további csökkentése, illetve a gyorsabb ügyelosztás hatékonyabb döntéshozatallal párosítva lehet megoldás.

⁸⁷⁵ Lásd A Bizottság közleménye a Tanácsnak - Jelentés a 139/2004/EK rendelet működéséről, Brüsszel, 2009.06.18.

eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0281

⁸⁷⁶ Madero CILLAREJO CECILIO: Recent Developments in Merger Control, European Law Workshop, Brussels, 14 January 2020., 2.

ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2020_01_en.pdf

V. Állami támogatások és válságkezelés

A következő fejezet ismerteti az EU-nak a válságkezeléshez kapcsolódó állami támogatási rendszerét. Először az ilyen közpénzeknek a jellemzői kerülnek bemutatásra, majd részletes vizsgálat alá veszi a 2004-es és a 2014-es megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatást. Ezután górcső alá kerül a bankokra vonatkozó szabályozás fejlődése, majd a *COVID-19 járvány* miatt nyújtott támogatások, és a légiközlekedési ágazat során született bírói gyakorlat. Az orosz-ukrán konfliktus miatti állami támogatások gyakorlata nem kerül részletesebb ismertetésre, tekintettel arra, hogy még a koronavírus járvány kapcsán indult eljárásokban sincs mindenhol jogerős ítélet, így érdemi következtések levonása a bírói gyakorlat alapján korai lenne.

V.1. Az állami támogatások jellemzői

Az ilyen típusú támogatási intézkedésekről fontos tudni, hogy jelentős összegű közpénzeket ölelnek fel.⁸⁷⁷ Az EU-ban ezek a pénzügyi források általánosságban a GDP 1 %-át teszik ki, amennyiben figyelmen kívül hagyjuk az egyes krízisekhez kapcsolódó intézkedéseket. A leggyakoribb címzettjei az efféle mentőöveknek a gépjárműipar, a hajó- és a légi közlekedés.⁸⁷⁸ Az, hogy mi minősülhet pontosan állami támogatásnak, az országonként más-más értelmezést kaphat. Az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése szerint, „ha a Szerződések másként nem rendelkeznek, a belső piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.”⁸⁷⁹ Az EU-ban az állami támogatás szabályai az elsődleges jog (EUMSZ 107. cikke) mellett a jelentős terjedelmű másodlagos jog részletes feltételrendszerében kerül rögzítésre. Az elsődleges jog tartalmazza a szelektivitás, versenytorzítás, valamint a mentesség feltételeit, így pl. az elmaradott térségek előnyben részesítését, vagy a közös európai érdeket szolgáló fontos projekt megvalósításának

⁸⁷⁷ A Bizottság szerint a koronavírus-járvány során is a támogatások főként a tagállamok költségvetéséből valósul meg, tekintettel az uniós források korlátozott mértékére.

Lásd: MEDVE-BÁLINT Gergő: Koronavírus-válságkezelés beruházásösztönzéssel: a magyarországi Versenyképesség Növelő Támogatási Program ágazati és területi vonatkozásai. *Tér és Társadalom*, 2022. 36. évf. 2. sz. (továbbiakban: MEDVE-BÁLINT), 71.

<https://tet.rkk.hu/index.php/TeT/article/view/3382/5644>

⁸⁷⁸ Policy Roundtables Competition, State Aids and Subsidies, *OECD*, 19 May 2011. [továbbiakban: *OECD* (2011)], 19.

oecd.org/daf/competition/sectors/48070736.pdf

⁸⁷⁹ EUMSZ. 107. cikk (1) bek.

előmozdítását. Az EU integrációjának korai szakaszában a Bizottság egyedi ügyekkel kapcsolatos eljárások során tudott tartalmat adni ezeknek a feltételrendszereknek, valamint a Bíróság az egyes bizottsági határozatok megtámadása során született ítéleteiben. Később ezek másodlagos jogi szabályokká alakultak.⁸⁸⁰

Mindennek előnye az, hogy a részletes szabályozással csökken az egyedi jogértelmezés és jogalkalmazás során a tévedés kockázata, továbbá mind a tagállamok, mind a vállalatok megismerhetik, hogy milyen követelményeknek kell megfelelniük a támogatás során.⁸⁸¹ Kérdés azonban, hogy a támogatási szabályok részletezettsége során a Bizottság megtalálta-e az egyensúlyt a túlszabályozottság és az alulszabályozottság között. „Bár igaz, hogy egy tételes szabály megsértését könnyebb kétség esetén bizonyítani, azonban a részletezettség ilyen foka a jogalkalmazást, és így a támogatásokat olyan szűk támogatási intézkedési csatornába terelheti, amelyek már gúzsba kötik a tagállamok kezét közpolitikai döntéseik meghozatalakor.”⁸⁸²

Az állami támogatásokat különböző módon lehet odaítélni a kedvezményezetteknek, ezért más-más formákat ölthetnek az ilyen módon nyújtott szelektív előnyök. Erre tekintettel megjelenhetnek közvetlen támogatások, adókedvezmények, kölcsöngaranciák formájában, vagy bizonyos inputok finanszírozásaként, de az is ide sorolható, ha valamely vállalkozás termékeit az állam a piaci árnál drágábban vásárolja fel.⁸⁸³ Ezen kívül megvalósulhat úgy is, hogy pl. az egyes köztulajdonban lévő energiahordozókat vagy erőforrásokat a piaci ár alatt biztosítják némely vállalkozásnak, illetve egyéb módon ösztönözzék azok igénybe vételére. Az is annak minősülhet, ha arra kényszerítik a piaci szereplőket, hogy bizonyos piaci szereplőktől drágábban vásároljanak.⁸⁸⁴

Az állami támogatások többféle pozitív hatással járhatnak, és egy ország fejlődését is nagymértékben elősegíthetik.⁸⁸⁵ Alkalmasak lehetnek arra, hogy a kutatás-fejlesztést elősegítsék. Egy új találmány előnyösen hathat mind a vállalkozások, mind a társadalom számára különösen, ha az tovább tud gyűrűzni más szektorokba is. Ezen kívül amennyiben hitelezési nehézségek vannak a piacon, a kormányzatok likviditáshoz tudják segíteni ezzel a módszerrel a pénzügyi gondokkal küzdő vállalkozásokat. Továbbá az állami tulajdonban lévő bankok a piaci viszonyokhoz képest alacsonyabb kamattal, vagy más kedvezményes

⁸⁸⁰ PAPP Mónika: Hová tartunk? Az Európai Unió állami támogatási jogának modernizációja. *Állam- és Jogtudomány*, 2018. 59. évf. 4. sz. [továbbiakban: PAPP (2018)], 58.
<https://jog.tk.hun-ren.hu/uploads/files/2018-04-Papp.pdf>

⁸⁸¹ Uo. 58.

⁸⁸² Uo. 61.

⁸⁸³ OECD (2011) 9.

⁸⁸⁴ Uo. 17.

⁸⁸⁵ Lásd: DEMENDY Nóra, ÉLTETŐ Andrea: Spanyolország és Portugália az EU strukturális támogatási rendszerében. Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézet, Budapest, 2002.

feltételekkel tudnak hitelt nyújtani.⁸⁸⁶ Arra is alkalmasak lehetnek a közpénzekből megvalósuló segítség, hogy előmozdítsák a gazdasági szerkezetváltást csökkentve az azzal járó problémákat, illetve a munkaerőképzést, vagy a klímavédelmet (pl. környezetkímélő termékek előnyben részesítése révén).⁸⁸⁷

Az ilyen típusú beavatkozások azonban többféle módon kárt is okozhatnak a piacon, mivel alapvetően a vállalkozások mindennapi költségeit nem közpénzekből kell finanszírozni.⁸⁸⁸ A globalizáció hatására a verseny is nőtt az országok között, főként a külföldi tőke iránt,⁸⁸⁹ aminek

⁸⁸⁶ Uo. 17.

⁸⁸⁷ TÓTH 816.

⁸⁸⁸ REMETEI FILEP Zsuzsanna: Az állami támogatások szabályozása az Európai Unióban és Magyarországon. In: Boytha Györgyné – Tóth Tihamér (szerk.): Versenyjog. Budapest, PPKÉ JÁK, 2010. (továbbiakban: REMETEI FILEP), 331.

⁸⁸⁹ Egy adott államnak a külföldi tőkétől való függősége számos hátrányos következményt vonhat maga után. A gazdasági fellendülést korlátozza pl. az innováció korlátozott mértéke, a külföldi kézben lévő nagyvállalatok alacsony hozzáadott értékű termelése, valamint az olcsó munkaerőn alapuló versenyelőny. Továbbá akadályt jelentenek a gyenge exportképességgel rendelkező hazai tulajdonú vállalatok. Sokszor azon kormányzati szándék, mely az iparpolitika során a hazai piaci szereplők erősítését kívánja előtérbe helyezni, ellentétes a függő piacgazdaság meglévő szerkezeti adottságaival és a külföldi beruházók erejével. Felmerül a kérdés, hogy a válsághelyzetben a támogatás inkább a strukturális jellemzők megváltoztatását kívánja-e elősegíteni, vagy éppen a jelenlegi helyzetet akarja megerősíteni. Főleg akkor, ha a stabilabb, külföldi tulajdonban lévő vállalatok hajlandóak rászánni magukat a beruházásokra. MEDVE-BÁLINT szerint Magyarországon a támogatások vizsgálata során az derül ki, hogy a külföldi tulajdonban lévő nagyvállalatok átlagosan nagyobb támogatásintenzitásban részesültek a kkv-khoz képest. Ezek a cégek viszont elsősorban alacsony hozzáadott értékű tevékenységeket telepítenek a fogadó országba, így általánosságban kevesebbet költenek kutatásfejlesztésre és innovációra, mivel a magas hozzáadott értékű tevékenységet az anyavállalat hatáskörében hagyják. További probléma, hogy ezeknek a vállalatoknak az első körös beszállítói is legtöbbször a külföldi tulajdonú partnercégeik.

Mindez egy olyan duális gazdaságot eredményez, amelyben az erős, versenyképes és exportra termelő külföldi tulajdonú nagyvállalatok lépésre kiszorítják az exportképes szektorokból a hazai tulajdonú piaci szereplőket, amelyek rendszerint forráshiánnyal küzdenek. Ezáltal a hazai kkv-k a nem exportképes szektorokban ragadnak. Magyarországon például a 2000-es évek elején létező 3350 hazai tulajdonú középvállalat közül több mint fele eltűnt másfél évtized alatt, és ugyanezen periódus alatt csupán a megmaradtak közül 300 tudott növekedést elérni. Tekintettel erre a szakirodalom körében egyre jobban az az álláspont uralkodik, mely szerint a függőpiacgazdaság hosszú távon hátrányosan érinti a gazdasági felzárkózást. Ez az ún. *közepes jövedelmi csapda* veszélyét vonja maga után, amelynek lényege, hogy az állam által fenntartott gazdasági rendszer - melynek fenntartásához a külföldi tőke elengedhetetlen - megmarad egy olyan félperifériás alacsony pozícióban, melyből a továbblépés, illetve a továbbfejlődés nem lehetséges anélkül, hogy a más államokból érkező befektetőknek addig vonzó versenyben tetten érhető előnyeit el ne veszítse. Azoknak az államok, melyek a közepes jövedelmi csapdában vannak, már nincsenek meg az alacsony termelési költségek miatti versenyelőnyeik. Az innováció és az emberi erőforrás minősége kapcsán pedig már nem tudnak versenyre kelni a fejlettebb országokkal, és ez elengedhetetlen a mai világban.

A digitalizáció és a robotizálás ezeket a folyamatokat tovább erősíti, mert mérséklődik az élők munkai iránti igény. Ez viszont azzal jár, hogy a külföldi beruházók egyre kevésbé érdekeltek abban, hogy olyan országokba fektessenek be, ahol olcsóbb a munkaerő. Ha ezek a vállalatok elveszítik érdeklődésüket, akkor könnyen visszavonhatják a kiszervezett tevékenységeiket és telepíthetik át más országba vagy vissza az anyavállalathoz.

Kérdés, hogy a termelés, vagy a nem az ahhoz kapcsolódó, viszont magasan képzett munkertől igénylő, nagyobb hozzáadott értéket hordozó szolgáltatások kerülnek-e a támogatások középpontjába, megváltoztatva ezáltal az adott gazdaság szerkezetét. Közép-Európában például nem tapasztalható a fejlett technológiákra való szakosodás, és így a hazai tulajdonú vállalatok még inkább versenyhátrányba kerülnek a külföldiekhez képest.

Továbbá aggályt jelenthet az, hogy a tőkeerős külföldi vállalatok támogatással történő megsegítése mennyiben indokolt, hiszen gyakran önerőből vagy a piacról is képesek lennének finanszírozni a beruházásaikat. Sokszor a közpénzekből nyújtott beruházások részleteit homály fedi, így nem lehet megválaszolni azt a kérdést, hogy az valóban a gazdaság feljebb lépését és hosszú távú versenyképességet szolgálja-e, vagy pedig a perifériás függőhelyzet és a közepes jövedelmi csapdának való kitettség megerősítését.

következtében az egyes országok protekcionista magatartására válaszul mások támogatásokkal válaszolnak.⁸⁹⁰ Szövetségi típusú államokban a tagországokon átfolyó verseny oda vezethet, hogy az egyes államok, illetve régiók költséges versenybe kezdenek annak érdekében, hogy a szomszédos területeken lévő vállalatokat és befektetéseket átcsábítsák.⁸⁹¹ Az EU-ban az is szempont, hogy az állami támogatások azonos feltételek mellett érvényesüljenek, és a gazdasági problémákat ne exportálják az egyik tagállamból a másikba,⁸⁹² továbbá a verseny torzulása minimális mértékű legyen, mert így a belső piacon a lehető legkisebb negatív hatást fejtí ki.⁸⁹³ Ennek következtében a támogatások alkalmasak arra, hogy a tagállamok túlzott mértékű hatást gyakoroljanak a gazdaságra, ami viszont alááshatja a belső piac működését.⁸⁹⁴

Fontos megjegyezni, hogy az EU-ban az ezzel kapcsolatos szabályok és a döntéshozatal politikailag mindig érzékeny témának minősült, így az antitröszt szabályokkal ellentétben a Bizottság, a tagállamok kormányai és a kedvezményezett vállalkozások közötti kommunikáció is hangsúlyt kap.⁸⁹⁵

A gazdasági válságok során a protekcionista gazdaságpolitika erősödése figyelhető meg, amikor is a bajbajutott szektorokat a kormányok nagymértékben próbálják közpénzekből előnyökhöz juttatni. Mindez alapot adhat az ún. *nemzeti bajnokok* megerősítésére is, ami magával hordozza a fogyasztói jólét csökkenésének veszélyét is. Ez különösen ott tapasztalható, ahol ezen nagyvállalatok erős lobbitevékenységgel rendelkeznek. Kutatások azt mutatják, hogy gyorsabban növekednek azok a gazdaságok, ahol a nagyvállalatok között a cserélődés, illetve a megszűnés nagyobb mértékű volt.⁸⁹⁶ Tekintettel erre az a korábbi felfogás, mely szerint „a kormányzatok képesek a hosszabb távon is életképes piaci szereplőket maguk kijelölni és érdemes iparpolitikájukat erre alapozni, ma már egyre kevésbé tartható.”⁸⁹⁷

A fentiek egyértelműen abba az irányba mutatnak, hogy egyre inkább olyan duális gazdaság jön létre, ahol külföldi tulajdonú nagyvállalatok uralják a piacot, melyek erősek, a versenyben kiemelkedőek és alapvetően exportra termelnek. Ezek a piaci szereplők és az őket kiszolgáló beszállítók pedig kiszorítják azokat a forráshiánnyal küzdő hazai vállalatokat, melyek egyébként képesek lennének exportálni, de így végül kkv-ként mindössze vegetálni lesznek képesek a nem exportképes szektorokban.

Lásd: MEDVE-BÁLINT 72-84.

⁸⁹⁰ OECD (2011) 9.

⁸⁹¹ Uo. 10.

⁸⁹² REMETEI FILEP 331.

⁸⁹³ Uo. 334.

⁸⁹⁴ Lásd: Ildikó BARTHA; Tamás M. HORVÁTH: State Aid as a Risk in the Policy of Competitive Advantages in the European Union, *Studia Iuridica Lublinensia*, Vol. 32 (2), 2023. (továbbiakban: BARTHA - HORVÁTH), 44.

⁸⁹⁵ M. CINI: *State Aid Control from a Political Science Perspective*, In L. HANCHER, & J. J. PIERNAS LOPEZ (Eds.), *Research Handbook on European State Aid Law* (2nd ed.), Edward Elgar Publishing, 2021. (továbbiakban: CINI) 1.

https://research-information.bris.ac.uk/ws/files/224331742/CINI_state_aid_law_hbk_2Feb2020.pdf

⁸⁹⁶ VALENTINY Pál: Válságban a verseny - válságban a verseny? *Verseny és szabályozás*, 2012. [továbbiakban: VALENTINY (2012)], 105.

https://kti.krtk.hu/file/download/vesz2011/valsagban_a_verseny.pdf

⁸⁹⁷ Uo. 105.

Az állami támogatások azzal is negatív hatást válthatnak ki, ha elosztásuk és technikai megvalósításuk nem megfelelő. Mindez abból következik, hogy az ilyen intézkedések során beavatkoznak a piac működésébe, ami által torzul a verseny, és így csökkenhet a termelékenység és az allokáció hatékonysága.⁸⁹⁸ Ide sorolható problémaként még, hogy a közpénzekből nyújtott segítség révén a költségvetés hiánya megnő, továbbá az a tény, hogy a vállalkozások elkényelmesedhetnek, ami a nemzetközi versenyben való helyzetüket ronthatja (pl. nem tesznek további erőfeszítéseket a versenyképességük javulása érdekében).⁸⁹⁹

Gyakran válhatnak állami támogatások célpontjává a válságban lévő, illetve túlkapacitási problémákkal küzdő, leépülő szektorok azért, hogy az országok a nemzeti iparukat és érdekeiket megvédjék, valamint a tömeges elbocsátásokat elkerüljék. A támogatás továbbá eszköz lehet arra, hogy megakadályozzák a hazai bajba jutott cégek külföldi felvásárlását. Mindennek eredményeként csökkenthetők a társadalmi feszültségek, különösen a parlamenti választásokat megelőzően. Emellett sokszor merül fel problémaként az is, hogy a támogatásokban elsősorban az olyan állami tulajdonban lévő vállalkozások részesülnek, amelyek veszteségesen tevékenykednek. Viszont amennyiben olyan cégek részesülnek a támogatásban, amelyek nem működnek hatékonyan, úgy a tőke rossz helyre áramlik, és olyan kevésbé produktív egységekhez irányul, amely során a teljes termelési költség növekszik, továbbá amellyel csökkenhet a végtermék minősége is. Mindez különösen a veszteséget termelő vállalkozások állami támogatással történő életben tartása során figyelhető meg, amellyel pusztán azt érik el, hogy ugyan a piacon képesek lesznek fennmaradni, de valójában a hibás piaci működés nem kerül orvoslásra.⁹⁰⁰ Az is előfordulhat, hogy amennyiben előre tudja az adott vállalkozás, hogy valamilyen formában finanszírozást fog kapni, úgy az ahhoz vezethet, hogy a költségvetése fellazul, mert nagyobb pénzügyi kockázatot vállaló stratégiát fog folytatni, hiszen úgyis mentőövet nyújtanak a számára. Ez azzal járhat, hogy mind a hatékony, mind a kevésbé hatékony vállalkozások között csökken az innovációra való hajlam, a minőség és a költséghatékonyság, mivel a túlzott támogatás a versenytársak kedvét is elveheti attól, hogy a jobb piaci technológiákba, illetve eszközökbe fektessenek be, szélsőséges esetben pedig akár úgy próbálhatják meg kompenzálni a többi piaci szereplőnek nyújtott kedvezményt, hogy versenyt korlátozó megállapodásokat kötnek egymással.⁹⁰¹ Az ilyen típusú előnyök nagymértékben torzítóan hathatnak a versenyre. Ezért is fontos az, hogy a versenyhatóságok

⁸⁹⁸ OECD (2011) 32.

⁸⁹⁹ TÓTH 816.

⁹⁰⁰ OECD (2011) 32.

⁹⁰¹ Uo. 11.

és a kormányok megfelelő módon tudjanak különbséget tenni a hatékony és nem hatékony intézkedések között, ezáltal korlátozva az állami vagyon mértéktelen felhasználását.

A közpénzekből nyújtott támogatások felülvizsgálata és szabályozása is rendszerenként nagyon változó lehet. Az EU-ban létezik előzetes és utólagos kontroll is, ahol főszabályként az erre irányuló intézkedés megvalósításához a Bizottság jóváhagyása szükséges, amely engedélyező döntést a későbbiekben módosíthatja, amennyiben a körülmények, így különösen a piaci feltételek változása indokolja.⁹⁰²

Szupranacionális ellenőrzést gyakorol a Nyugat-afrikai Gazdasági és Monetáris Unió⁹⁰³ (WAEMU) is a tagállam intézkedései felett mind *ex ante* mind *ex post*, habár a döntéseinek kikényszerítése nem feltétlenül hatékony. Mindemellett nem csak a nemzeteket felölelő szisztémákban és azok tagállamaiban találhatóak versenyvédő jogszabályok, hanem más országokban is létezhetnek olyan mechanizmusok, amik a túlzott, illetve a versenyt torzító támogatások visszaszorítására szolgálnak.⁹⁰⁴

A Bizottság folyamatosan vizsgálja a tagállamok által nyújtott támogatási programokat.⁹⁰⁵ Az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdése kimondja, hogy „a Bizottságot az észrevételei megtételéhez szükséges időben tájékoztatni kell minden támogatás nyújtására és módosítására irányuló szándékról. Ha a Bizottság úgy ítéli meg, hogy ez a szándék a 107. cikk értelmében nem egyeztethető össze a belső piaccal, haladéktalanul megindítja a (2) bekezdés szerinti eljárást. Amíg ebben az eljárásban végső határozat nem születik, az érintett tagállam a tervezett intézkedéseket nem hajthatja végre”.⁹⁰⁶ Így lehetőség nyílik arra, hogy megvizsgálják, az a belső piaccal összeegyeztethető-e. Ezen előzetes bejelentési kötelezettség következtében mindaddig, amíg a Bizottság nem határozott az adott intézkedést illetően, a tagállamok nem léptethetik hatályba.⁹⁰⁷

Az EUMSZ 107. cikk (2) és (3) bekezdése tartalmazza a tilalom alóli kivételeket. A 107. cikk (2) bekezdése ún. *ex lege* kivételnek minősül, amikor is a támogatás az EUMSZ ereje révén

⁹⁰² Uo. 9.

⁹⁰³ A WAEMU Tagállamai: Benin, Burkina Faso, Elefántcsontpart, Guinea-Bissau, Mali, Niger, Szenegál, és Togo.

www.imf.org/en/Publications/SPROLLs/WAEMU-362#sort=%40imfdate%20descending

⁹⁰⁴ OECD (2011) 10.

⁹⁰⁵ EUMSZ. 108. cikk (1) bek.

⁹⁰⁶ EUMSZ. 108. cikk (3) bek.

⁹⁰⁷ Lásd: Damien GERARD: The Financial Crisis – Three Lessons for Antitrust (II), *Kluwer Competition Law Blog*, November 23, 2010.

<https://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2010/11/23/the-financial-crisis-three-lessons-for-antitrust-ii/>

és PAPP Mónika: A járványtól a gazdasági újjáépítésig: a COVID-19 miatti állami támogatási szabályok kivezetése és az uniós helyreállítási források megérkezése. *Jogi diagnózisok III.*, Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet L'Harmattan, 2023. [továbbiakban: PAPP (2023)], 3.

összeegyeztethetővé válik a belső piaccal. A rendelkezés azokat a támogatásokat öleli fel, amiket természeti csapások vagy más rendkívüli események által okozott károk helyreállítása érdekében kívánnak nyújtani. Utóbbinak minősítette a Bizottság pl. a *COVID-19 járványt*.⁹⁰⁸

Az *ex lege* kivételeken kívül az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdése rögzíti az ún. *diszkrecionális* kivételeket. Ekkor a Bizottság másodlagos jogi aktusokon keresztül jogosult meghatározni, hogy milyen feltételek mellett lehetséges az intézkedést összeegyeztetni a belső piaccal.⁹⁰⁹

Ezek az ellenőrzési mechanizmusok azért is fontosak, mert például az EU-ban, az esetjog alapján az állapítható meg, hogy 2015 és 2020 között volt a legnagyobb mértékű támogatást jóváhagyó, vagy részben jóváhagyó bírói döntés.⁹¹⁰ Ezen tendenciában a *COVID-19 járvány* és az orosz-ukrán konfliktus következtében nyújtott mentőövek elbírálása során sem várható változás. Az Európai Számvevőszék pedig már válságok előtt is figyelmeztetett arra, hogy az állami támogatások utólagos ellenőrzése hiányos.⁹¹¹ Kétségtelen tény azonban, hogy a legerősebb eszköz a Bizottság számára az elutasító döntés, valamint a jogtalanul nyújtott források visszaadásának kötelezettsége, vagy csak az ezzel való fenyegetés. A viszonylag kevés számú negatív döntést viszont lehet úgy is értelmezni, hogy a szabályok kikényszerítése gyenge, vagy úgy is, hogy a tagállamok igyekeznek minél inkább megfelelni a támogatási szabályoknak. A Bizottság a bizonyítási terhet mindinkább a tagállamokra tolt, figyelemmel arra, hogy alapvetően azt feltételezi, hogy minden támogatás versenytorzító hatással bír.⁹¹²

„Az állami támogatás kizárólag akkor éri el eredményesen a kívánt közpolitikai célt, ha hatékony ösztönzőt jelent, vagyis arra serkenti a támogatás kedvezményezettjét, hogy olyan tevékenységet végezzen, amelyeket a támogatás hiányában nem tenne meg. Továbbá az állami támogatás akkor gyakorolja a legjelentősebb hatást a gazdasági növekedésre, ha olyan módon alakítják ki, hogy korlátozza a versenytorzulásokat, és fenntartsa a belső piac nyitottságát és versenyző jellegét.”⁹¹³ A támogatási szabályokat be nem tartó tagállamokkal szemben az egyedüli reális lehetősége a Bizottságnak a monitoring, illetve az utólagos vizsgálat. Erre tekintettel ezek további hatékony megvalósulása javasolt, akár nagyobb anyagi és

⁹⁰⁸ PAPP (2023) 4.

⁹⁰⁹ Uo. 4.

⁹¹⁰ BARTHA - HORVÁTH 51.

⁹¹¹ PAPP Mónika: A járványtól a gazdasági újjáépítésig: a COVID-19 miatti állami támogatási szabályok kivezetése és az uniós helyreállítási források megérkezése. *Jogi diagnózisok III.*, Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet L'Harmattan, 2023. [továbbiakban: PAPP (2023)], 10.

⁹¹² CINI 8.

⁹¹³ PAPP (2018) 41.

humánerőforrással való biztosítása útján.⁹¹⁴ Vagy szóba jöhet még a nemzeti bíróságok nagyobb szerepe az állami támogatások tekintetében. Jogsértés esetén a versenytársak, vagy más harmadik személyek általában a Bizottsághoz fordulnak panasz vagy más információ nyújtás révén, ahelyett, hogy a nemzeti bíróság előtt próbálnák meg jogos vagy jogosnak vélt igényeiket érvényesíteni. Erre az a magyarázat, hogy a nemzeti bíróságok nem rendelkeznek hatáskörrel a tekintetben, hogy a támogatás belső piaccal való összeegyeztethetőségétől döntsenek.⁹¹⁵

Ezen kívül a tagállamoknak a közgazdasági módszerekkel utólagosan is értékelniük szükséges a támogatások hatékonyságát, nem csak *ex ante* elemzést végezniük. Ezáltal lehet mérlegelni a pozitív, és negatív hatásait, a célkitűzések teljesülését, a tagállamok közötti versenyre valamint a kereskedelemre gyakorolt hatásait.⁹¹⁶ A tagállamoknak nagyobb tapasztalatot szükséges gyűjteniük, figyelemmel arra, hogy kevés rendelkezett gyakorlattal az ilyen típusú részletes utóvizsgálatok tekintetében az egyes nagykölttségigényű támogatások kapcsán.⁹¹⁷ Itt elsősorban a később csatlakozó tagállamok esetében kell kialakítani a megfelelő eljárást, figyelemmel arra, hogy ők azok, akik még nem feltétlenül rendelkeznek megfelelő gyakorlattal az uniós szabályoknak megfelelő támogatásokban.

A fentiekre tekintettel az államoknak körültekintően kell eljárni az állami támogatások nyújtása során annak érdekében, hogy minél kevésbé torzulhasson a verseny. Mindez olyan szabályozás alkalmazását követeli meg, amely során megfelelő módon lehet ellenőrizni a közpénzek felhasználásának célját és módját. Olyan mechanizmust szükséges kialakítani, amelyben az alábbi jellemzők fellelhetőek:

- 1) minden támogatási formát alá kell rendelni egy gazdasági analízisnek, amely során pontosan meghatározható az orvosolni kívánt piaci hiányosság és annak mértéke,
- 2) csak akkor kerülhet sor a támogatásra, amennyiben nincs más átláthatóbb és kevésbé versenykorlátozó lehetőség, amellyel elérhető a piac megfelelő működése,
- 3) a támogatásnak mennyiségi és időbeli korlátot kell szabni,

⁹¹⁴ Hasonlóan az Amerikai Egyesült Államokban is többek között a versenyhatóságok nagyobb költségvetését javasolják a hatékonyabb működés érdekében.

Lásd: Alison JONES and William E. KOVACIC: The Institutions of U.S. Antitrust Enforcement: Comments for the U.S. House Judiciary Committee on Possible Competition Policy Reforms, April 17, 2020., 17. <file:///C:/Users/user/Downloads/ssrn-3619095.pdf>

⁹¹⁵ PAPP (2018) 60.

⁹¹⁶ Uo. 53.

⁹¹⁷ Uo. 54.

4) végezetül pedig a nagyobb vállalkozások esetén szükséges, hogy a segítségért cserébe olyan lépéseket foganatosítsanak, amellyel valamilyen formában kompenzálják a kapott támogatást.⁹¹⁸

Az utólagos ellenőrzés is sokban hozzájárul ahhoz, hogy ne torzuljon a verseny, ennek során az államoknak, illetve azok versenyhatóságainak ugyanazon mércéket szükséges alkalmazniuk mind az állami, mind a magáncégek esetében.⁹¹⁹ Ez azért is fontos, mert némely országban előfordul, hogy akár a GDP 10 %-át meghaladó állami támogatásokat nyújtanak az állami tulajdonban lévő vállalkozásoknak. Ez történt például az 1980-as és az 1990-es években Sri-Lankában, Kínában pedig 1995 és 2005 között a támogatások 95 %-a került állami tulajdonban lévő cégekhez, amely közvetlenül a veszteségek kompenzálására szolgált.⁹²⁰

A fentiekből egyrészt megállapítható, hogy az állami támogatások hozzájárulhatnak a gazdaság életképességének fenntartásához, a társadalmi békéhez és ez EU-ban az integráció megőrzéséhez. Másrészt a piacon fennálló versenybe, mint közérdekbe ütközhet, mivel torzítja azt. Ennek következtében mind mellette, mind ellene felhozhatóak érvek, amik elsősorban attól függenek, hogy milyen gazdasági körülményekkel kell szembenézni. Az az álláspont, mely alapján az állami támogatások során felállított szigorú szabályokon nem szabad lazítani, azzal függ össze, hogy korábbi tapasztalatok szerint a szabályozás felfüggesztésével csak elmélyítették a válságot. Éppen ezért hagyni kell, hogy a piaci folyamatok 'öntisztító' működésének következtében álljon helyre hosszú távon a gazdaság. A válság idején a lazább szabályok mellett érvelők viszont azt hangsúlyozzák, hogy a vállalkozások életképességét helyre kell állítani, megelőzve a tömeges fizetésektelenségeket, figyelemmel arra, hogy ezen piaci szereplők nem tehetnek a válságról, és így lehetővé válik a társadalmi feszültségek enyhítése, valamint a jövőbeli jobb versenyfeltételek. A szabályok fellazítása viszont szintén kockázatot rejt magában. Az átmenetileg könnyebbséget biztosító jogi rendelkezések időben elhúzódhatnak, s így az alapvető, egyenlő piaci működési feltételek érvényesülését gátolják meg. Az ilyen támogatásoknak morális kockázata is van, mivel magában hordozzák egy újabb válság kialakulásának esélyét, és a vállalatok koncentrációjának elősegítését. Mindemellert felmerülhet a tartós állami befolyás, valamint a túlszabályozás, ami által sérülhet a piacok nyitottsága.⁹²¹

⁹¹⁸ OECD (2011) 11.

⁹¹⁹ Uo. 11.

⁹²⁰ Uo. 17.

⁹²¹ Éva VOSZKA: Competition Policy in Europe – Temporary or Long-Lasting Changes?, *Public finance quarterly*, Budapest, State Audit Office of Hungary, Vol. 57 (1), January 2012. [továbbiakban: VOSZKA (2012)], 72. https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/8996/1/a_71_90_voszkaeva.pdf

Az alábbiakban az EU-nak a válságkezeléshez kapcsolódó állami támogatási rendszere kerül ismertetésre figyelemmel arra, hogy ezen szabályozás tekinthető a legkomolyabbnak,⁹²² és így a leghatékonyabb mechanizmusnak.

V.2. Az EU megmentési és szerkezetátalakítási támogatási rendszerének fejlődése

Amikor állami támogatást⁹²³ nyújtanak, akkor azzal mindig a piaci viszonyokba avatkoznak be. Ha egy vállalkozás nem tud alkalmazkodni a gazdasági körülményekhez, úgy annak következménye természetesen az volna, hogy kénytelen előbb-utóbb elhagyni a piacot.

Válság idején az ilyen nehéz helyzetekben próbálják az államok megmenteni az egyes piaci szereplőket. Ennek segítségével – többek között – lehetőségük van arra, hogy a nemzetgazdasági szempontból fontos társaságokat és munkahelyeket megvédjék. Egy vállalkozás eltűnésekor növekszik a piaci koncentráció, a kínálat pedig csökken. Mindez pedig magában hordozza az árnövekedés veszélyét is.

Az állami támogatások káros hatásai azonban nemcsak az adott tagállam területén jelenhetnek meg, hanem a környező országokba is átgyűrűzhetnek, ennek következtében az EU esetében közös piacának működése is bajba kerülhet. Továbbá a megmentési és szerkezetátalakítási támogatás jelentősen lassíthatja a gazdasági növekedést az adott szektorban. Sőt a belső piacot is alááshatja, mivel a szerkezeti problémák kiigazításával járó terheket, valamint az ezzel járó társadalmi és gazdasági problémákat igazságtalanul más tagállamokra háríthatja. Mindez belépési korlátokat keletkeztethet, továbbá a határon túli kereskedelmet akadályozhatja.⁹²⁴ „A múltban a megmentési célú és szerkezetátalakítási támogatások eredményezték az állami támogatással kapcsolatos legvitatottabb ügyeket, és e támogatások az állami támogatás legtorzítóbb típusai.”⁹²⁵ Az ezzel járó negatív hatások „akadályozhatják a termelékenység és a növekedés fellendítését, az esélyegyenlőség biztosítását a vállalkozások számára, és a nemzeti protekciónizmus elleni küzdelmet.”⁹²⁶

⁹²² OECD (2011) 10.

⁹²³ Állami támogatás fogalma alatt jelen értekezés az EUMSZ 107. cikk (1) bek. szerinti fogalmat érti: „Ha a Szerződések másként nem rendelkeznek, a belső piaccal összeegyeztethetetlen a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatás, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.”

⁹²⁴ Conor QUIGLEY QC: *European State Aid Law and Policy*. Third Edition, Oxford and Portland, Oregon, HART Publishing, 2015. (továbbiakban: QUIGLEY QC), 403.

⁹²⁵ A Közösség iránymutatása a nehéz helyzetben lévő vállalkozások megmentéséhez és szerkezetátalakításához nyújtott állami támogatásokról, HL C 244/2, 2004.10.01. [a továbbiakban: Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2004)], 4. pont.

⁹²⁶ Iránymutatás a nehéz helyzetben lévő, nem pénzügyi vállalkozásoknak nyújtott megmentési és szerkezetátalakítási állami támogatásról, HL C 249/1, 2014.07.31., [a továbbiakban: Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2014)], 5. pont.

Bizonyossá vált, hogy a gazdaság sikeres szektoraiban a termelékenység növekedés nem arra vezethető vissza, hogy a piacon tevékenykedő valamennyi vállalkozás termelékenysége növekszik, hanem leginkább arra, hogy a fejlett technológiákat alkalmazó és hatékonyabb vállalkozások a kevésbé hatékony vagy elavult termékeket gyártó versenytársak hátrányára növekednek. Amennyiben a kevésbé hatékony vállalkozások kilépnek a piacról, úgy az lehetővé teszi a hatékonyabb versenytársak terjeszkedését, és egyúttal eszközök kerülnek a piacra, melyeket eredményesebb módon lehet felhasználni. A megmentési és szerkezetátalakítási támogatások ezeket a folyamatokat borítják fel, ami nagymértékben gátolhatja a gazdasági növekedést.⁹²⁷

Az ilyen közpénzekből megvalósuló segítség révén viszont lehetőség adódik arra, hogy a bajba jutott piaci szereplő rendezze pénzügyi nehézségeit, és felkészüljön vállalkozása jövőbeli, jobb működésére. „Ahol a problémákkal küzdő vállalkozás néhány része alapvetően életképes marad, ott a vállalkozás képes lehet egy olyan szerkezetátalakítás elvégzésére, amely a strukturálisan veszteséges tevékenységekből való kilépéséhez vezet, és lehetővé teszi a fennmaradó tevékenységek hosszú távú életképességet biztosító átszervezését. Az ilyen szerkezetátalakítás rendes esetben megvalósítható állami támogatás nélkül, hitelezőkkel kötött megállapodásokkal, vagy fizetésektelenségi eljárásokkal, vagy átszervezésekkel.”⁹²⁸ Összességében egy szerkezetátalakításnak úgy kell megvalósulnia, hogy a nehézségekkel küzdő vállalkozás ismét életképesé tudjon válni.⁹²⁹

Az EUMSZ 107. cikk (2) és (3) bekezdése rögzíti, hogy a támogatás mikor egyeztethető össze a belső piaccal. A bajba jutott piaci szereplők segítségére lehet az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés b) pontja (a természeti csapások vagy más rendkívüli események miatt nyújtott támogatás a károk kompenzálása),⁹³⁰ valamint a (3) bekezdés b) pontja (közös európai érdeket szolgáló fontos projekt vagy a gazdaságban bekövetkezett komoly zavar megszüntetése érdekében nyújtott támogatás).⁹³¹ A gazdasági válságba került vállalkozások megmentésével és szerkezetátalakításával járó állami intézkedésekre elsősorban az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés c) pontja alapján van lehetőség, mely kimondja, hogy a belső piaccal összeegyeztethető „az egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek fejlődését előmozdító támogatás, amennyiben az ilyen támogatás nem befolyásolja hátrányosan a

⁹²⁷ Uo. 6. pont.

⁹²⁸ Uo. 7. pont.

⁹²⁹ T-126/96. és T-127/96. sz. egyesített ügyek *BFM kontra az Európai Közösségek Bizottsága* [ECLI:EU:T:1998:207], 41. pont.

⁹³⁰ EUMSZ. 107. cikk (2) bek. b) pont.

⁹³¹ Uo. 107. cikk (3) bek. b) pont.

kereskedelmi feltételeket a közös érdekekkel ellentétes mértékben.”⁹³² Az állami támogatásokhoz kapcsolódó szigorú szabályok alól azonban egyes közpénzekből történő juttatások kivételt képezhetnek, különös tekintettel az *általános csoportmentességi rendelet*,⁹³³ valamint a *de minimis szabályok*⁹³⁴ alá tartozó esetekre. Jelenleg az új támogatási intézkedések 96 %-a csoportmentesítés hatálya alá esik, és csak az intézkedések kb. 4 %-át kell egyedileg bejelenteni.”⁹³⁵

Az EU-ban több iránymutatást hoztak annak érdekében, hogy megfelelő körülmények között kerüljön sor az effajta támogatások odaítélésére. Az iránymutatásnak ugyan nincsen jogszabályi rangja (*soft law*), azonban az ítélkezési gyakorlat alapján a Bizottság kötve van az általa meghozott keretszabályokhoz és közleményekhez.⁹³⁶ A Bizottság az első iránymutatását⁹³⁷ a nehéz helyzetben lévő vállalkozások megmentésére és ezek szerkezetátalakításáról 1994-ben hozta meg, amelyet 1997-ben kiegészített⁹³⁸ a mezőgazdaságra vonatkozó különös szabályokkal. 1999-ben új iránymutatás⁹³⁹ került elfogadásra, amelynek helyébe 2004-ben lépett más szabályozás.⁹⁴⁰ Ez utóbbi hatályát először 2012. október 9-ig⁹⁴¹, majd pedig a legújabb iránymutatás hatálybalépéséig meghosszabbították.⁹⁴² A jelenleg alkalmazandó jogforrás 2014. augusztus 1-től alkalmazandó⁹⁴³, amelynek hatályát 2023. december 31-ig meghosszabbították⁹⁴⁴ tekintettel a *COVID-19 járvány* miatt kialakult gazdasági és pénzügyi

⁹³² Uo. 107. cikk (3) bek. c) pont.

⁹³³ A Bizottság 651/2014/EU rendelete (2014. június 17.) a Szerződés 107. és 108. cikke alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetővé nyilvánításáról, HL L 187/1., 2014.06.26.

⁹³⁴ A Bizottság 1407/2013/EU rendelete (2013. december 18.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a csekély összegű támogatásokra való alkalmazásáról, HL L 352/1, 2013.12.24.

⁹³⁵ PAPP (2018) 41.

⁹³⁶ T-349/03 sz. ügy *Corsica Ferries France kontra az Európai Közösségek Bizottsága* [ECLI:EU:T:2005:221], 139. pont.

⁹³⁷ Community Guidelines on State Aid for Rescuing and Restructuring Firms in Difficulty, HL C 368/12, 23.12.1994.

⁹³⁸ Community Guidelines on State Aid for Rescuing and Restructuring Firms in Difficulty, HL C 283/2, 19.09.1997.

⁹³⁹ Community Guidelines on State Aid for Rescuing and Restructuring Firms in Difficulty, HL C 288/2, 09.10.1999.

⁹⁴⁰ Lásd Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2004).

⁹⁴¹ A Bizottság közleménye a nehéz helyzetben lévő vállalkozások megmentéséhez és szerkezetátalakításához nyújtott állami támogatásokról szóló közösségi iránymutatás meghosszabbításáról, HL C 156/3, 2009.07.09., 3.

⁹⁴² A Bizottság közleménye a nehéz helyzetben lévő vállalkozások megmentéséhez és szerkezetátalakításához nyújtott állami támogatásokról szóló, 2004. október 1-jei közösségi iránymutatás alkalmazásának meghosszabbításáról, HL C 296/3, 2012.10.02., 3.

⁹⁴³ Lásd Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2014).

⁹⁴⁴ A Bizottság közleménye a regionális állami támogatásokról szóló iránymutatás (2014–2020), a kockázatfinanszírozási célú befektetések előmozdítása érdekében nyújtott állami támogatási intézkedésekre vonatkozó iránymutatás, a 2014–2020 közötti időszakban nyújtott környezetvédelmi és energetikai állami támogatásokról szóló iránymutatás, a nehéz helyzetben lévő, nem pénzügyi vállalkozásoknak nyújtott megmentési és szerkezetátalakítási állami támogatásokról szóló iránymutatás, az európai közérdeket képviselő jelentős projektek megvalósításának előmozdítására nyújtott állami támogatás belső piaccal való összeegyeztethetőségének elemzési kritériumairól szóló közlemény, a kutatáshoz, fejlesztéshez és innovációhoz nyújtott állami támogatások keretrendszeréről szóló bizottsági közlemény, valamint az Európai Unió működéséről

következményekre,⁹⁴⁵ majd pedig az időbeli hatályát egészen 2025. december 31-ig kitolták.⁹⁴⁶ A 2004-es szigorúbb, mint a korábbiak, mert erősebb vizsgálatot követel meg.⁹⁴⁷

Mind a hatályos, mind az azt megelőző iránymutatás jól körülhatárolható feltételeket tartalmaz arra vonatkozóan, hogy mikor lehetséges támogatást nyújtani a bajba jutott vállalkozásoknak. A legfontosabb kritérium az, hogy a kedvezményezett nehéz helyzetben legyen.

V.3. Támogatások mint a 2008-as pénzügyi válság elleni eszköz

V.3.1. A támogatások alakulása a pénzügyi válságig

Az EU-ban az 1980-as években a támogatások összege a GDP 2 %-át, míg az 1990-es években már csak 1 %-át tette ki, ami pedig 1992 és 2007 között tovább zsugorodott 0,5-0,6 % körülire. Ez utóbbi három fő tényezőnek volt betudható: egyrészt a 2000 óta tartó gazdasági növekedésnek, ami által kevesebb támogatásra került sor, másrészt az acélszektorban végbemenő támogatások csökkenésének, harmadrészt annak, hogy a 2004-ben felvett új tagállamok – a korábbi csatlakozási kötelezettségvállalásaik és az ezzel kapcsolatos erőfeszítéseik révén – tovább csökkentették az állami támogatásaik szintjét.⁹⁴⁸ A világkereskedelemben is a 2001. évi gyenge recesszió óta folyamatos és erős növekedés volt a jellemző, azonban mindez megváltozott 2008-ban.⁹⁴⁹ Az amerikai jelzálogpiac gondjainak 2007-ben történő láthatóvá válása a globális pénzügyi működésében is feszültségeket generált, és a bankok közötti bizalmatlanság egyre nagyobb teret nyert.⁹⁵⁰ Ezt a feszültséget az amerikai egyesült államokbeli *Lehmann Brothers* nagybank csődje tetőzte, és az annak révén kitört 2008-as pénzügyi krízis váltotta ki a legkomolyabb világszintű gazdasági recessziót az 1930-as évek eleji válság óta, amelynek hatása Európa államait sem kímélte.⁹⁵¹ A bankközi piacok befagytak,

szóló szerződés 107. és 108. cikkének a rövid lejáratú exporthitel-biztosításokra történő alkalmazásáról szóló, a tagállamokhoz címzett bizottsági közlemény alkalmazásának meghosszabbításáról és módosításairól, HL C 224/2, 2020.07.08., (12) bek.

⁹⁴⁵ Uo. (6) bek.

⁹⁴⁶ Daily News 28 / 11 / 2023, Brussels, 28 November 2023.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_23_6141

⁹⁴⁷ QUIGLEY QC 403.

⁹⁴⁸ A Bizottság jelentése - Állami támogatási értesítő - Jelentés az uniós tagállamok által nyújtott állami támogatásokról – 2009 őszi kiadás, Brüsszel, 2009.12.07., [továbbiakban: Bizottság jelentése (2009)] 5. eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0661&from=EN

⁹⁴⁹ Makrogazdaság, 2008-2009, KSH, Budapest, 2010. [továbbiakban: KSH (2010)], 27.

ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/makro/makrogazdasag0809.pdf

⁹⁵⁰ Uo. 21.

⁹⁵¹ Lásd LEHMANN Kristóf – MÁTRAI Róbert – PULAI György: A Federal Reserve System és az Európai Központi Bank válság során alkalmazott intézkedéseinek bemutatása, *MNB-szemle*, különszám 2013. október. mnb.hu/letoltes/lehmann-2.pdf

mivel általános jellemzővé vált a likviditás hiánya, majd 2008 őszén a tőzsdeindexek is erősen zuhanni kezdtek. A kockázatvállalási kedv hanyatlása, valamint a súlyosbodó reálgazdasági előrejelzések következtében az eszközárak is csökkenésnek indultak. Figyelemmel arra, hogy a hitelkínálat beszűkült, a kölcsönnyújtás feltételei pedig megszigorodtak, az ebből eredő bizonytalanságra a vállalkozások és a fogyasztók a befektetési és fogyasztási hajlandóság csökkenésével válaszoltak. Mindezek következtében a 2009-es évben a kereskedelem hetvenöt éve nem látott mértékben esett vissza.⁹⁵² A gazdasági körülményekben csak 2009 második negyedétől volt látható pozitív változás, ami az erősödő reálgazdasági mutatókkal, illetve a piacon megjelenő többletlikviditással és annak ár-felhajtó hatásával volt magyarázható.⁹⁵³

Az EU több intézkedést hozott a válság leküzdése érdekében, amelynek egyik legfontosabb eszköze az állami támogatás volt. 2008-ban a tagállamok összesen 279,6 milliárd euró összegű közpénzekből megvalósuló segítséget nyújtottak, amely az EU GDP-jének 2,2 %-át tette ki. A gazdasági visszaeséssel kapcsolatos intézkedések pedig 212,2 milliárd euró összegre rúgtak, ami az EU GDP-je 1,7 %-ának felelt meg. A válságkezelési intézkedések nélkül ebben az évben az állami támogatás 67,4 milliárd euró összeget ért el, ami az EU GDP-jének 0,54 %-a volt. Az öt legnagyobb támogatásnyújtó tagállam ebből 40,5 milliárd eurót használt fel, amely 60 %-os aránynak felel meg. Németország 15,7 milliárdot, Franciaország 10,3 milliárdot, Olaszország 5,5 milliárdot, Spanyolország 5,2 milliárdot, az Egyesült Királyság pedig 3,8 milliárd eurót fordított támogatásra.⁹⁵⁴

Nem feltétlenül a legerősebb gazdaságok nyújtják arányosan a legtöbb támogatást. 2004-ben Magyarország a tíz vele együtt csatlakozott tagállam közül a három legnagyobb állami támogatást nyújtó ország közé tartozott.⁹⁵⁵ A „támogatások GDP-hez viszonyított arányát vizsgálva: Magyarország esetében a támogatások GDP-jének 2,4 %-át tették ki”,⁹⁵⁶ ezután jött Málta 2 %-kal, majd Bulgária 1,3 %-kal.⁹⁵⁷ Magyarországon az állami támogatások összege még így is alacsonynak volt tekinthető a pénzügyi válság éveiben,⁹⁵⁸ ami többek között valószínűleg az állam alapvető pénzügyi nehézségeire és forráshiányára vezethető vissza.

⁹⁵² KSH (2010) 27.

⁹⁵³ Uo. 21.

⁹⁵⁴ Bizottság jelentése (2009) 4.

⁹⁵⁵ Mónika PAPP: Application of State Aid Rules in Hungary (Individual Commission Decisions 2004-2012)., 26 June 2013., 2.

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2285484

⁹⁵⁶ Bizottság jelentése (2009) 4.

⁹⁵⁷ Uo. 4.

⁹⁵⁸ VOSZKA Éva: Európai versenyszabályozás – átmeneti vagy tartós változások? Az elvek és a gyakorlat módosulásai a válság éveiben, 2012, 170. o.

acta.bibl.u-szeged.hu/57734/1/muhelytanulmanyok_012_147-177.pdf

Az EU a pénzügyi krízis idején elsősorban az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés (b) és (c) pontjai alapján részesítette a vállalkozásokat állami támogatásban. Ezen rendelkezések szerint „a belső piaccal összeegyeztethetőnek tekinthető: b) valamely közös európai érdeket szolgáló fontos projekt megvalósításának előmozdítására vagy egy tagállam gazdaságában bekövetkezett komoly zavar megszüntetésére nyújtott támogatás; c) az egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek fejlődését előmozdító támogatás, amennyiben az ilyen támogatás nem befolyásolja hátrányosan a kereskedelmi feltételeket a közös érdekekkel ellentétes mértékben.”⁹⁵⁹

Az állami támogatás vált a fő uniós eszközzé annak érdekében, hogy a tagállamok megfelelő módon válaszolhassanak a válsággal szembeni kihívásokra.

V.3.2. A 2004-es iránymutatás

V.3.2.1. A szabályozás hatálya

A 2008-as pénzügyi válság idején a *2004-es megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás*⁹⁶⁰ alapján részesülhetett valamely bajban lévő piaci szereplő segítségnyújtásban. A Bizottság az összes nehéz helyzetben lévő vállalkozásra kiterjesztette a jogforrás hatályát, ám kivette a szénágazatban, illetve az acélágazatban működő vállalkozásokat. A szabályozás nem sérthette továbbá az adott ágazatra vonatkozó speciális szabályokat,⁹⁶¹ így például különleges előírások vonatkoznak a pénzügyi szektorra, melyeket külön közleményként bocsátottak ki, mint a bankokról szóló közlemény⁹⁶², a feltőkésítési közlemény⁹⁶³, az értékvesztett eszközökről szóló közlemény⁹⁶⁴ és a szerkezetátalakítási közlemény⁹⁶⁵.

Mivel a szabályozás azokra a vállalkozásokra vonatkozott, amelyek nehéz helyzetben vannak, így szükséges volt a definíció pontos meghatározása. A 2004-es iránymutatás alapján a fogalom feltételei akkor teljesülnek, „ha az képtelen – akár saját erejéből, akár pedig a

⁹⁵⁹ EUMSZ. 107. cikk (3) bek. (b)-(c) pontok.

⁹⁶⁰ Lásd Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2004).

⁹⁶¹ Uo. 18. pont.

⁹⁶² Bizottság közleménye – Az állami támogatásokról szóló szabályoknak a pénzügyi intézetek vonatkozásában a jelenlegi pénzügyi világválsággal összefüggésben tett intézkedésekre történő alkalmazása, HL C 270/8, 2008.10.25. [továbbiakban: A bankokról szóló közlemény (2008)].

⁹⁶³ A Bizottság közleménye – A pénzügyi intézetek feltőkésítése a jelenlegi pénzügyi válságban: a támogatás szükséges minimális szintre történő korlátozása és az indokolatlan versenytörlesztés kiküszöbölését célzó biztosítékok, HL C 10/2, 2009.01.15. [továbbiakban: A feltőkésítés közlemény (2009)].

⁹⁶⁴ A Bizottság közleménye az értékvesztett eszközök közösségi bankszektorban történő kezeléséről, HL C 72/1, 2009.03.26. [továbbiakban: Az értékvesztett eszközökről szóló közlemény (2009)].

⁹⁶⁵ A Bizottság közleménye – A pénzügyi szektor életképességének helyreállítása és a jelenlegi válságban hozott szerkezetátalakítási intézkedések értékelése az állami támogatási szabályok alapján, HL C 195/9, 2009.08.19. [A szerkezetátalakítási közlemény (2009)].

tulajdonosai/résztvényesei vagy a hitelezői által biztosított források révén – arra, hogy megállítsa a veszteségek halmozódását, amely a hatóságok külső beavatkozása nélkül szinte teljes bizonyossággal azt eredményezné, hogy rövid- vagy középtávon feladja üzleti tevékenységét.”⁹⁶⁶

Hogy a nehéz helyzet mikor valósul meg, a *2004-es megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás* a vállalkozások típusa alapján differenciál: a) korlátolt felelősségi alapon működő társaság esetében akkor, ha a törzstőkéjének a fele nincs meg, és az egynegyede az elmúlt 12 hónap alatt tűnt el, vagy b) ugyanezen feltételekkel bármely olyan társaság, ahol a tagok legalább korlátlan felelősséggel rendelkeznek a vállalkozás tartozásai felett, továbbá (c) bármilyen vállalkozás, amely a hazai joga alapján kollektív fizetési képtelenségi eljárás feltételei alá esik.⁹⁶⁷ Nemcsak az előbb felsorolt vállalkozások minősülhetnek nehéz helyzetben lévő vállalkozásnak, hanem azok is, amelyek a nehéz helyzetre utaló szokásos jellemzőkkel bírnak, így például a veszteségek emelkedése, a forgalom csökkenése, a leltári készletek felhalmozódása, a fölösleges kapacitások, a növekvő kamatköltségek és adósságok, gyengülő pénzforgalom, valamint a zuhanó és a nullára leírt eszközértékek mind ilyenek tekinthetőek.⁹⁶⁸ Fontos kiemelni, hogy nem felelhetnek meg a feltételeknek az olyan vállalkozások, amelyek a) újonnan alapítottak (a létrehozásuktól számított három évig), illetve amelyek b) nagyobb üzleti csoporthoz tartoznak.⁹⁶⁹ Utóbbi esetben azonban az iránymutatás mégis tesz egy kivételt: akár egy leányvállalat is részesülhet támogatásban feltéve, hogy nem azért került nehéz helyzetbe, mert az üzleti csoporton belül önkényesen osztották fel a költségeket; és/vagy a felmerült gondokat - azok súlyossága miatt - csoportszinten sem lehet megoldani.⁹⁷⁰

V.3.2.2. Az 'először és utoljára' elv

A vállalkozás fennállása alatt csakis egyszer, kivételes esetben jogosult szerkezetátalakítási támogatásra. Ha kizárólag ennek következtében tud fennmaradni, és utána nem lesz képes magától biztosítani a működéséhez szükséges feltételeket, akkor nem kaphat állami segítséget. Ilyen eset az, ha korábban részesült már támogatásban, de ismét vagy még mindig szüksége van rá. Ennek elkerülésére szolgál az 'először és utoljára' elv.⁹⁷¹ A főszabály az, hogy ha már

⁹⁶⁶ Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2004) 9. pont, és A Bizottság határozata (2008. március 11.) a Spanyolország által a Chupa Chups vonatkozásában elfogadott, C 1/06 (ex NN 103/05) számú intézkedésekhez kapcsolódó, 2007. május 10-i bizottsági határozat módosításáról, HL L 235/10, 2008.09.02., (4) (c) pont.

⁹⁶⁷ Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2004) 10. pont.

⁹⁶⁸ Uo. 11. pont.

⁹⁶⁹ Uo. 12. pont.

⁹⁷⁰ Uo. 13. pont.

⁹⁷¹ Uo. 72. pont.

egyszer részesült ilyen típusú támogatásban a vállalkozás, akkor a Bizottság 10 évig nem engedélyez újabb állami beavatkozást az iránymutatás alapján.⁹⁷²

V.3.2.3. A támogatás fajtái

A 2004-es közlemény a nehéz helyzetben lévő vállalkozások esetében megkülönböztetett megmentési célú és szerkezetátalakítási támogatást. A kettő egyetlen folyamatnak minősül, de ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy az állami beavatkozásra mindkét formában sor kerül.

A megmentési támogatás átmeneti jellegű, és legfeljebb hat hónapig juttatható kölcsön vagy hitelgarancia formájában. Abban nyújt segítséget, hogy a bajba jutott piaci szereplő felszínen tudjon maradni mindaddig, amíg nem hoz létre egy szerkezetátalakítási vagy felszámolási tervet.⁹⁷³ „Az általános elv szerint a megmentési célú támogatás lehetővé teszi egy olyan társaság ideiglenes támogatását, mely pénzügyi helyzete számottevő romlásával szembesül, s ez akut likviditási válságban vagy technikai fizetéseképtelenségben nyilvánul meg. Az ilyen ideiglenes támogatással idő nyerhető a nehézségekhez vezető körülmények elemzésére és a nehézségek orvoslását szolgáló megfelelő terv kidolgozására.”⁹⁷⁴

Ezzel ellentétben a szerkezetátalakítási támogatással hosszú távra kívánják a vállalkozás életképességét helyreállítani. Az elkészült szerkezetátalakítási vagy felszámolási terv végrehajtásához szükséges bármiféle támogatás ilyennek minősíthető.⁹⁷⁵ A részletes terv segít abban, hogy a vállalkozás stabilizálni tudja működését. Az átszervezés hatékonysági alapon kell történjen, vagyis a veszteséges tevékenységeket abba kell hagyni, a versenyképességet növelni kell, a működését helyre kell állítani, és a problémákat meg kell oldani.⁹⁷⁶ „A fizikai szerkezetátalakítást rendszerint pénzügyi szerkezetátalakításnak (tőkejuttatás, adósságcsökkentés) kell kísérnie.”⁹⁷⁷

V.3.2.4. A megmentési támogatás feltételei

A nehéz helyzetben lévő vállalkozás megmentési támogatáshoz hitelgarancia, illetve kölcsön formájában nyújtott likviditási támogatásként juthat. Mindkét esetben az első részlet

⁹⁷² Uo. 73. pont.

⁹⁷³ Uo. 15. és 80. pont.

⁹⁷⁴ Uo. 15. pont.

⁹⁷⁵ Uo. 16. pont.

⁹⁷⁶ Uo. 17. pont.

⁹⁷⁷ Uo. 17. pont.

folyósításától számított tizenkét hónapos határidőn belül vissza kell fizetni a támogatás összegét, és minden kezességvállalást meg kell szüntetni.⁹⁷⁸

Ez a fajta segítségnyújtás arra szolgál, hogy a súlyos szociális problémákat megakadályozzák. Ennek keretében meg kell előzni azt, hogy az efféle gondok tovább terjedjenek a többi tagállam területére.⁹⁷⁹ A *Bradford & Bingley* támogatása során a Bizottság ilyen szociális oknak minősítette a munkahelyek megőrzését, a befektetők elveszett megtakarításainak elkerülését, és az ország pénzügyi rendszerébe vetett bizalmat.⁹⁸⁰

A támogatás keretében hat hónapon belül szerkezetátalakítási vagy felszámolási tervet kell készíteni. Ezen kívül bizonyítani kell, hogy a kölcsön teljes egészében visszafizetésre került, illetve, hogy a kezességvállalás megszűnt.⁹⁸¹ Amennyiben a megmentés során nyújtott összeg elégséges, úgy lehetőség adódhat arra, hogy a vállalkozásnak nem lesz szüksége szerkezetátalakítási támogatásra, és a jövőbeli működése biztosítottá válik.

Az odaítélt összeget arra a minimum mértékre kell korlátozni, amely a támogatási időszak alatt a gazdasági tevékenység fenntartásához szükséges. Ez az összeg a főszabály szerint a vállalkozás struktúráját érintő intézkedésekre nem fordítható, de a sürgős szerkezetátalakítási intézkedésekre igen.⁹⁸²

Végezetül teljesülnie kell a korábban ismertetett 'először és utoljára' elvnek.⁹⁸³ Amennyiben a fenti kötelezettségeknek a tagállam nem tesz eleget, úgy a Bizottság az EUMSZ 108. cikk (2) bekezdése szerint eljárást kezdeményez.

V.3.2.5. A szerkezetátalakítási támogatás feltételei

A vizsgált támogatás igénybevétele során is - értelemszerűen - a vállalkozásnak az iránymutatásban leírtak szerinti nehéz helyzetben kell lennie, de emellett szükséges a vállalkozás hosszú távú életképességének helyreállítása is. A helyreállításnak észszerű módon és a lehető legrövidebb időn belül kell megtörténnie. Az átalakítás után a piaci szereplőnek képesnek kell lennie arra, hogy költségeit és egyéb pénzügyi terheit viselni tudja, ezáltal a piacon történő fennmaradása saját erejéből is biztosított.⁹⁸⁴ A folyamat során meg kell szüntetni

⁹⁷⁸ Uo. 25. a) albek.

⁹⁷⁹ Uo. 25. b) albek.

⁹⁸⁰ State aid NN 41/2008 – United Kingdom Rescue aid to Bradford and Bingley, European Commission, Brussels, 01.10.2008., (47) bek.

ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/227662/227662_884717_21_2.pdf

⁹⁸¹ Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2004) 25. c) albek.

⁹⁸² Uo. 25. d) albek.

⁹⁸³ Uo. 25. e) albek.

⁹⁸⁴ Uo. 37. pont.

azokat a tevékenységeket, amelyek veszteségekkel járnak, tehát szükségessé válhat a nem nyereséges kapacitások eladása, illetve leválasztása is. Ezután ugyan kisebb méretűvé fog válni, de később működése hatékonyabb lehet. A *Minas de Rio Tinto* támogatási döntésében rögzítésre került, hogy a jövőbeli gazdasági aktivitását érintően a tervnek valós feltételezéseken kell alapulnia, amit főként a vállalkozás belső intézkedéseivel kell megvalósítani,⁹⁸⁵ és az ezzel kapcsolatos megvalósítási szándék nem alapulhat túlzottan optimista elképzeléseken.⁹⁸⁶

Fontos megakadályozni, hogy a verseny ne durvuljon el. Olyan kompenzációs intézkedéseket kell hozni, amelyekkel a kereskedelmi feltételekre gyakorolt kedvezőtlen hatásokat a minimumra lehet szorítani, és ami által a pozitív hatások túlsúlyba kerülhetnek.⁹⁸⁷ Ilyennek minősülhet az eszközöktől való megváltás, a kapacitások mérséklése, a belépési akadályok csökkentése, illetve azok a lépések, amely által a monopólium, illetve az oligopolisztikus helyzet elkerülhető.⁹⁸⁸ Olyan intézkedéseket kell hozni, amelyek arányban állnak a támogatás torzító hatásaival, a vállalkozás méretével és relatív piaci jelentőségével.⁹⁸⁹ Ezt a feltételt azonban a kisvállalkozások tekintetében főszabályként nem kell alkalmazni.⁹⁹⁰ Az *Alstom* támogatásakor főként a termelési telephelyek részleges vagy teljes bezárását tekintette a Bizottság megfelelőnek.⁹⁹¹

Törekedni kell a támogatás minimalizálására. Arra az összegre kell szorítani, ami a helyreállításhoz feltétlenül szükséges. A tehermegosztás alapján a vállalkozásnak nagymértékben részt kell vállalnia saját forrásai révén a szerkezetátalakítási terv megvalósításában. Pl. el kell adnia azokat az eszközöket, amelyekre nincs szüksége a fennmaradáshoz, illetve meg kell teremtenie a külső forrásból származó finanszírozást. Mindezek hiányában nem tekinthető reálisnak az a szándék, hogy a vállalkozás életképességét valóban vissza akarnák állítani.⁹⁹² A Bizottság általában elegendőnek tekintette a saját forrásból származó hozzájárulást, ha az legalább kisvállalkozások esetében 25%-os, középvállalkozások esetében 40%-os, és nagyvállalkozások esetében 50 %-os mértékű. Az adott ügy körülményei alapján lehetséges volt az is, hogy ennél alacsonyabb összegben kerüljön meghatározásra az önerő. Ez különösen akkor fordulhat elő, ha a tagállam maga is komoly nehézségekkel néz

⁹⁸⁵ Commission Decision of 27 May 2003 on the State aid implemented by Spain for Minas de Rio Tinto SA, HL L 98/49, 02.04.2004., (43) bek.

⁹⁸⁶ Uo. (33) bek.

⁹⁸⁷ Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2004) 38. pont.

⁹⁸⁸ Uo. 39. pont.

⁹⁸⁹ Uo. 40. pont.

⁹⁹⁰ Uo. 57. a) albek.

⁹⁹¹ A Bizottság határozata (2004. július 7.) a Franciaország által az Alstom érdekében végrehajtott támogatási intézkedésekről, HL L 150/24, 2005.06.10., (201) bek.

⁹⁹² Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2004) 43. pont.

szembe.⁹⁹³ Például az *AB Kauno* esetében a Bizottság engedélyezte az eltérést az 50%-os küszöbötől, és engedélyezte az alacsonyabb, 40%-os mértékű hozzájárulást.⁹⁹⁴ Fontos, hogy a támogatás összege és formája úgy kerüljön meghatározásra, hogy az ne jelentsen a túléléshez feltétlenül szükséges mértéknél többet, amivel a vállalkozás a szerkezetátalakítási eljáráshoz nem kapcsolódó piactorzító agresszív tevékenységet folytathatna. Ezen kívül a kapott segítségnyújtás nem fordítható semmiféle olyan új beruházásra, amely nélkülözhető a fennmaradáshoz.⁹⁹⁵

További kritérium, hogy a szerkezetátalakítási tervet teljeskörűen kell végrehajtani, és a feltételeket be kell tartani. Folyamatos monitoring keretében a tagállamoknak beszámolókat kell küldeniük a Bizottság részére. A rendszeres és részletes jelentések révén tud az EU meggyőződni arról, hogy a szerkezetátalakítási terv végrehajtása kielégítő-e.⁹⁹⁶ Amennyiben nem ennek megfelelően jár el az adott vállalkozás, úgy a támogatást vissza kell fizetni. Ez történt pl. 2002-ben az *Olympic Airways* légitársaság támogatásának elbírálását követően.⁹⁹⁷

V.3.2.6. Egyszerűsített eljárás és szerkezetátalakítási terv módosítása

Az iránymutatásban rögzített feltételek teljesülése esetén a megmentési célú támogatás tekintetében a szabályozás gyorsított eljárást ír elő, amennyiben a nyújtandó összeg a 10 millió eurót nem haladja meg. Ilyen esetekben a Bizottság lehetőség szerint egy hónapon belül döntést hoz.⁹⁹⁸

A szerkezetátalakítási támogatás jóváhagyása után, amennyiben szükséges, úgy maga a terv, valamint a támogatás összege is módosítható. Erre akkor van lehetőség, ha az átdolgozott terv észszerű határidőn belül biztosítja az életképesség helyreállítását. Ha a támogatás összegét emelik, úgy a kompenzációs intézkedések mértékének is nagyobbak kell lennie, mint korábban. Amennyiben pedig a kompenzációs intézkedések mértékét csökkentik, úgy a támogatás összegét is hasonlóan mérsékelni kell. A terv ütemezését meghosszabbítani a támogatás összegének csökkentése nélkül akkor lehetséges, ha arra olyan ok miatt van szükség, amely az érintett vállalkozás vagy tagállam befolyásán kívül esik.⁹⁹⁹

⁹⁹³ Uo. 44. pont.

⁹⁹⁴ State aid N464/2005 - Lithuania Restructuring aid in favour of AB Kauno ketaus liejykla, European Commission, Brussels, 22.02.2006., (17) bek.
ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/201523/201523_601520_20_1.pdf

⁹⁹⁵ Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2004) 45. pont.

⁹⁹⁶ Uo. 49. pont.

⁹⁹⁷ Commission Decision of 11 December 2002 on aid granted by Greece to Olympic Airways, HL L 132/1, 28.05.2003.

⁹⁹⁸ Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2004) 30. pont.

⁹⁹⁹ Uo. 52. pont.

Az EU arra az álláspontra helyezkedett az állami támogatások körében, hogy nem szabad enyhíteni a vonatkozó szabályokon, illetve azok kikényszerítése körében sem lehet lazább feltételeket alkalmazni figyelemmel arra, hogy a versenypolitika a krízisből való kilábalás integráns része. Amennyiben a hatályos szabályoktól eltérő módon próbálnák meg kezelni a gazdasági recessziót, úgy az még nagyobb kárt okozhatna, és az egységes piac is széteshetne. A versenyjognak a piacok helyreállítása eszközének kell lennie, mint pl. a bankok stabilizálása esetében, és semmi esetre sem szabad eltérni tőlük. Mindez az EU érdekeit szolgálja.¹⁰⁰⁰ Ezt a gondolatmenetet támasztja alá az az eset is, amikor a Bizottság Magyarországot felszólította, hogy a *Malév* légitársaságnak nyújtott állami támogatást fizesse vissza.¹⁰⁰¹ Ezek alapján látható, hogy az EU már a *COVID-19 vírus* megjelenése előtt is jelentős mértékű tapasztalatot szerzett a válságkezelésben.

V.3.3. A 2014-es iránymutatás

V.3.3.1. A szabályozás hatálya

A *2014-es megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás*¹⁰⁰² ugyanazon területeket érinti, mint a korábbi, azzal a különbséggel, hogy kifejezetten rögzítésre kerül, hogy a pénzügyi intézményekre sem alkalmazható.¹⁰⁰³ A jogforrást a Bizottság 2014. augusztus 1-től alkalmazza.¹⁰⁰⁴

A nehéz helyzetben lévő vállalkozás meghatározása során a 2004-es szabályozáshoz képest szűkebb megfogalmazásra kerül sor, mely szerint abban az esetben minősíthető ilyennek a vállalkozás, „ha állami beavatkozás nélkül majdnem biztosra vehető, hogy rövid vagy középtávon üzleti tevékenységének feladására kényszerül.”¹⁰⁰⁵

Az *iránymutatás* szerint a) korlátolt felelősségű társaság esetén akkor teljesülnek az ennek megállapításához szükséges feltételek, ha a jegyzett részvénytőkéje több mint a felére csökkent veszteségek következtében, vagy hasonlóan b) bármely társaság esetében, ahol a tagoknak korlátlan felelősségük van a vállalkozás tartozásai vonatkozásában, továbbá ha c) a vállalkozás kollektív fizetéseképtelenségi eljárás alá került, vagy a hazai joga alapján megfelel azon feltételeknek, mely alapján ilyen eljárás indulhatna. Kiegészül egy további lehetőséggel: ha d)

¹⁰⁰⁰ Lásd OECD (2011) 111.

¹⁰⁰¹ A Bizottság határozata (2012. január 09.) a Magyarország által a Malév Magyar Légiközlekedési Zrt. számára nyújtott SA.30584 (C 38/10, korábbi NN 69/10) állami támogatásról, HL L 92/1, 2013.04.03.

¹⁰⁰² Lásd Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2014).

¹⁰⁰³ Uo. 18. pont.

¹⁰⁰⁴ Uo. 135. pont.

¹⁰⁰⁵ Uo. 20. pont.

a kkv-nak az előző két évben az adóssága legalább 7,5-szöröse a saját tőkéjének, és a kamatfedezeti rátája az 1,0 értéket nem éri el.¹⁰⁰⁶ Az újonnan létrejött vállalkozás szintén nem részesülhet ilyen típusú támogatásban az alapításától számított három évig.¹⁰⁰⁷ A nagyobb vállalatcsoporthoz tartozó vállalkozást érintően a szabályozás pedig nem változtat a *2004-es megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatáshoz* képest.¹⁰⁰⁸ Fontos különbség a két iránymutatás között, hogy a későbbi szerint mindaddig nem kerülhet sor támogatás nyújtására, amíg a vállalkozás életképessége nem biztosított. Ezáltal hozzá tudnak járulni a gazdaság fejlődéséhez, és elkerülhető az, hogy a közösségi érdekekkel ellentétesen negatívan befolyásolják a kereskedelmet.¹⁰⁰⁹

A szabályozás kiemeli, hogy a többi uniós jogforrás tekintetében a nehéz helyzetben lévő vállalkozás fogalmát ezen iránymutatás alapján kell értelmezni, amennyiben ettől eltérően nem rendelkeznek. Rögzíti továbbá, hogy a három évet meg nem haladó kkv. esetében nem teljesülhetnek az iránymutatásban rögzített feltételek, kivéve, ha kollektív fizetéseképtelenségi eljárás indult ellene, vagy ha megfelel az ilyen eljárás megindításához szükséges kritériumoknak.¹⁰¹⁰

V.3.3.2. A támogatás fajtái

Az *iránymutatásban* a szerkezetátalakítási támogatást kiegészíti az ideiglenes szerkezetátalakítási támogatás, és ebben már nem két, hanem három formában lehetséges a bajba jutott vállalkozás segítése. Ez az új forma a megmentési támogatás. A megmentési támogatás ideiglenes, és sürgős állami beavatkozást jelent, amely hasonlóan a *2004-es megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatáshoz* arra elegendő, hogy a nehézséget okozó problémát elemezzék és kidolgozzák rá a megfelelő tervet.¹⁰¹¹

A szerkezetátalakítási támogatás a szerkezetátalakítási terv alapján megvalósuló hosszú távú életképesség biztosítására szolgál, mialatt lehetővé teszi a megfelelő saját hozzájárulást és tehermegosztást, valamint korlátozza a potenciális versenytorzulást.¹⁰¹²

„Az ideiglenes szerkezetátalakítási támogatás valamely vállalkozás szerkezetátalakításának támogatására kidolgozott likviditási támogatás, mely biztosítja a kedvezményezettnek azokat a feltételeket, amelyek a hosszú távú életben maradásának helyreállítását célzó megfelelő

¹⁰⁰⁶ Uo. 20. pont.

¹⁰⁰⁷ Uo. 21. pont.

¹⁰⁰⁸ Uo. 22. pont.

¹⁰⁰⁹ Uo. 23. pont.

¹⁰¹⁰ Uo. 24. pont.

¹⁰¹¹ Uo. 26. pont.

¹⁰¹² Uo. 27. pont.

intézkedések kidolgozásához és végrehajtásához szükségesek. Ideiglenes szerkezetátalakítási támogatás csak kkv-knak és állami tulajdonban lévő kisebb vállalkozásoknak nyújtható.”¹⁰¹³ Ez utóbbi akkor is adható, ha ugyan a vállalkozás nem minősül nehéz helyzetben lévőnek, de valamilyen kivételes és előre nem látható körülmények következtében halaszthatatlan likviditási problémákkal küzd.¹⁰¹⁴

A 2014-es megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás szerint az ideiglenes és a megmentési támogatás csak likviditás formájában nyújtható, és mind összecszerúságában mind időtartamában korlátozott. Míg előbbi legfeljebb 18 hónapra¹⁰¹⁵ adható, addig utóbbi esetében ez 6 hónap.¹⁰¹⁶ Ezen időszak egyfajta türelmi időnek is tekinthető, amely alatt a vállalkozások ahelyett, hogy eltűnnének a piacról, fennmaradhatnak, mint a felszínen 'lebegő' piaci szereplők.¹⁰¹⁷ Fontos, hogy ideiglenes szerkezetátalakítási támogatásban csak a kkv-k, valamint az állami tulajdonban lévő kisebb vállalkozások részesülhetnek.¹⁰¹⁸ A nagyvállalkozásoknak adott támogatást egyenként kell bejelenteni a Bizottságnak, míg a kkv-k vagy az állami tulajdonban lévő kisebb vállalkozások esetében programok keretében van mód a segítségnyújtásra.¹⁰¹⁹

V.3.3.3. A támogatás feltételei

A 2014-es megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás az alábbi elveket sorolja fel mint a belső piaccal való összeegyeztethetőség feltételeit:

- a) közös érdekű célkitűzéshez való hozzájárulás;
- b) az állami beavatkozás szükségessége;
- c) a támogatási intézkedés megfelelése;
- d) ösztönző hatás;
- e) arányosság (minimumra korlátozás);
- f) a versenyre gyakorolt negatív hatások elkerülése;
- g) átláthatóság.

¹⁰¹³ Uo. 28. pont.

¹⁰¹⁴ Uo. 29. pont.

¹⁰¹⁵ Uo. 13. pont.

¹⁰¹⁶ Uo. 60. pont.

¹⁰¹⁷ Jonathan M. DEVITO: The Role of Competition Policy and Competition Enforcers in the EU Response to the Financial Crisis: Applying the State Aid Rules of the TFEU to Bank Bailouts in Order to Limit Distortions of Competition in the Financial Sector, *American Antitrust Institute Working Paper*, 2011. (továbbiakban: DEVITO), 6.

¹⁰¹⁸ Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2014) 13. pont.

¹⁰¹⁹ Uo. 37. pont.

A kritériumok konjunktívák, így valamennyit szükséges teljesíteni. Amennyiben nem tesznek eleget a követelményeknek, akkor úgy kell tekinteni, hogy a támogatás a közös piaccal nem összeegyeztethető.¹⁰²⁰ Azonban az *állami beavatkozás szükségességét* és az *ösztönző hatás* feltételét az iránymutatás kizárólag a szerkezetátalakítási támogatás esetén említi.

a) *Közös érdekű célkitűzéshez való hozzájárulás*

Az állami beavatkozás megalapozottságához bizonyítani kell, hogy a támogatás közös érdekű célkitűzést szolgál, pl., hogy szociális nehézséget előz meg, vagy valamilyen felmerült piaci hiányosságot orvosol, mely segítségével a hosszú távú életképesség helyreállítható.¹⁰²¹ Ide sorolható a munkanélküliségi ráta negatív alakulása, vagy egy fontos, nehezen helyettesíthető szolgáltató eltűnésének kockázata. Utóbbi eset valósulhat meg például egy nemzeti infrastruktúraszolgáltató esetében. Hasonló, ha egy releváns rendszerszintű vállalkozás piacról történő kilépése fenyeget negatív piaci hatásokkal, például valamely input beszállító eltűnésekor. Ez alá vonható továbbá az is, amikor a megszűnés fontos műszaki tudás vagy tapasztalat elvesztését okozná. Az iránymutatás exemplifikatív jellegű felsorolást ad, így más módon is bizonyítható a szociális nehézség vagy a piaci hiányosság megléte.¹⁰²² Az *Aerdorica S.p.A-nak* nyújtott megmentési támogatás jóváhagyásakor a Bizottság rögzítette, hogy a térségben a munkanélküliség az uniós átlag felett van, és a társaság eltűnése ezt csak még inkább rontaná, a gazdaságban pedig további problémákat okozna.¹⁰²³

A szerkezetátalakítási támogatás során szerkezetátalakítási tervet kell benyújtani, melynek az alábbiak közül kell egy vagy több elemet tartalmaznia: „a kedvezményezett tevékenységeinek hatékonyabb alapokon történő átszervezése és észszerűsítése, amelybe jellemző módon beletartozik a veszteséges tevékenységektől való visszavonulás, azoknak a meglévő tevékenységeknek az átszervezése, amelyek ismét versenyképesé tehetők és – lehetőség szerint – új és életképes tevékenységek irányában végrehajtott diverzifikáció. Ez jellemzően pénzügyi szerkezetátalakítással is jár új vagy meglévő részvényesektől származó tőkeinjekciók, vagy meglévő hitelezők általi adósságcsökkentés formájában.”¹⁰²⁴ Egy alapforgatókönyvet és egy legrosszabb esettel számoló (pesszimista) forgatókönyvet kell tartalmaznia, amelynek ki kell terjednie a kereslet és a kínálat aktuális és várható változására,

¹⁰²⁰ Uo. 39. pont.

¹⁰²¹ Uo. 43. pont.

¹⁰²² Uo. 44. pont.

¹⁰²³ State Aid SA.49901(2017/N) - Italy Restructuring aid to Aerdorica S.p.A - Airport Marche/Ancona, European Commission, Brussels, 22.02.2019. [továbbiakban: *Aerdorica S.p.A – Airport Marche/Ancona* (2019)], (67). bek. ec.europa.eu/competition/state_aid/cases1/201915/272499_2059436_263_2.pdf

¹⁰²⁴ Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2014) 45. pont.

valamint a költségeket befolyásoló jelentősebb tényezőkre.¹⁰²⁵ A helyreállításnak főként a meghozott belső intézkedéseket kell tartalmaznia, és középtávon a szerkezetéből adódó veszteséges tevékenységeket meg kell szüntetnie. Nem tartalmazhat külső optimális feltételezéseket, így például nem függhet attól a feltételezéstől, hogy a jövőben kiválóan fog teljesíteni és felülmúlja a versenytársakat.¹⁰²⁶ Az iránymutatás szerint akkor érhető el a hosszú távú életképesség, ha a vállalkozás képes arra, hogy összes költségének fedezése után megfelelő nyereséget ér el, és később a saját erejéből tud működni.¹⁰²⁷

b) Az állami beavatkozás szükségessége

Szerkezeti támogatás esetében a tagállamoknak egy alternatív forgatókönyvben utalniuk kell arra, hogy a szociális nehézségek, vagy a piaci hiányosság leküzdésében a kapott támogatás miért, illetve miért nem, vagy miért kisebb mértékben segítene. Így tartalmaznia kell például az adósságátütemezést, az eszközértékesítést, a magántőke bevonását, eladást, szétválást, amit minden esetben fizetéseképtelenségi eljárás vagy egyéb átszervezés keretében kell megvalósítani.¹⁰²⁸

c) A támogatási intézkedés megfelelősége

A támogatást oly módon kell adni, hogy az a piaci versenyt a legkevésbé változtassa meg. A megmentésre irányuló állami segítséget hitelgarancia formájában lehet igénybe venni, illetve hitel formájában megvalósuló ideiglenes likviditási támogatásból kell származnia. Főszabály szerint legfeljebb hat hónapon belül vissza kell fizetni, és minden garanciát meg kell szüntetni.¹⁰²⁹ A hitel és a hitelgaranciák pénzügyi költségének figyelembe kell vennie a vállalkozás hitelképességét, és alkalmasnak kell lennie arra, hogy megfelelően ösztönözze a tekintetben, hogy a lehető legrövidebb időn belül visszafizesse a támogatást.¹⁰³⁰ Az *Aerdorica S.p.A – Airport Marche/Ancona* esetében a Bizottság úgy ítélte meg, hogy egy négy éves periódus alkalmas lehet ennek megvalósítására.¹⁰³¹ A Bizottságot tájékoztatni kell a támogatás felhasználásának körülményeiről, így például arról, hogy teljes mértékben visszafizették-e a

¹⁰²⁵ Uo. 50. pont.

¹⁰²⁶ Uo. 51. pont.

¹⁰²⁷ Uo. 52. pont.

¹⁰²⁸ Uo. 53. pont.

¹⁰²⁹ Uo. 87. pont.

¹⁰³⁰ Uo. 88. pont.

¹⁰³¹ *Aerdorica S.p.A – Airport Marche/Ancona* (2019) (79). bek.

hitelt, illetve, hogy a garanciákat megszüntették, valamint hogy a felszámoláshoz szükséges lépéseket megtették-e.¹⁰³²

Szerkezetátalakítási támogatás esetében a tagállamok szabadon választhatják meg, hogy milyen formában kívánják azt nyújtani. A lehető legjobb módot kell megtalálni, amely alkalmas arra, hogy a problémákat hatékonyan megszüntesse.¹⁰³³ Fontos viszont, hogy a támogatási intézkedés valós feltételezéseken alapuljon.¹⁰³⁴

d) Ösztönző hatás

A szerkezetátalakítási támogatások esetében bizonyítani kell, hogy a vállalkozás felszámolása, illetve átalakítása a támogatás nélkül nem lenne képes a felmerült szociális nehézségek vagy piaci hiányosságok megoldására. Ez akár része lehet az *állami beavatkozás szükségessége* feltétel során benyújtott elemzésnek.¹⁰³⁵

e) Arányosság (minimumra korlátozás)

A megmentési támogatás esetében annak mértékét olyan összegben kell meghatározni, mely biztosítja, hogy a vállalkozás maximum hat hónapig folytatni tudja a működését.¹⁰³⁶

A szerkezetátalakítási támogatást pedig olyan minimum összegben kell meghatározni, amely figyelembe veszi a kedvezményezett, annak részvényesei, vagy az érintett vállalatcsoport pénzügyi erőforrásait is. Ezen kívül biztosítani kell, hogy megfelelő mértékben álljon fenn a szerkezetátalakításhoz szükséges saját forrás, és megvalósulhasson a tehermegosztás.¹⁰³⁷ A saját hozzájárulásnak valósnak és a lehető legmagasabb mértékűnek kell lennie.¹⁰³⁸ Akkor minősül megfelelőnek, ha a szerkezetátalakítás költségeinek legalább 50%-át biztosítja, azonban kivételes körülmények között és különösen nehéz szituációkban a Bizottság ennél kevesebb összeget is elfogadhat, viszont a hozzájárulásnak így is jelentős nagyságúnak kell maradnia.¹⁰³⁹ A saját hozzájárulás mértéke középállalkozások esetén a szerkezetátalakítási költségek legalább 40%-a, kisvállalkozások esetében pedig minimum 25%-a.¹⁰⁴⁰

¹⁰³² Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2014) 55. pont.

¹⁰³³ Uo. 58. pont.

¹⁰³⁴ DEVITO 6.

¹⁰³⁵ Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2014) 59. pont.

¹⁰³⁶ Uo. 60. pont.

¹⁰³⁷ Uo. 61. pont.

¹⁰³⁸ Uo. 63. pont.

¹⁰³⁹ Uo. 64. pont.

¹⁰⁴⁰ Uo. 111. pont.

Az iránymutatás indokolása szerint a tehermegosztás azért is fontos, mert például amennyiben vissza nem térítendő támogatást nyújtanak, adósságot írnak le, vagy tőkeinjekciót kapnak a piaci szereplők, úgy ez eltántoríthatja a tulajdonosokat és az egyéb hitelezőket attól, hogy további befektetéseket valósítsanak meg az adott vállalkozást érintően. Mindez pedig alááshatja a piaci fegyelmet, és erkölcsi kockázatot is jelenthet.¹⁰⁴¹ „A megfelelő tehermegosztás rendes esetben azt jelenti, hogy az eredeti részvényeseknek, és adott esetben az alárendelt hitelezőknek a veszteségeket teljes mértékben viselniük kell. Az alárendelt hitelezőknek hozzá kell járulniuk a veszteségek viseléséhez, vagy hitel-tőke konverzió, vagy az érintett instrumentumok tőkeösszegének leírása révén.”¹⁰⁴²

f) A versenyre gyakorolt negatív hatások elkerülése

Az iránymutatásban itt jelenik meg az 'először és utoljára' elv, és rögzíti, ha visszatérő jellegű a kedvezményezett nehézsége, akkor az ismételt szerkezetátalakítási támogatás nyújtása versenytorzuláshoz vezet.¹⁰⁴³ A hatályos szabályozás is követi, hogy főszabály szerint 10 évig nem engedélyez a Bizottság ilyen típusú állami beavatkozást.¹⁰⁴⁴

Ide tartoznak még a versenytorzulást korlátozó intézkedések, amelyekkel mérsékelni lehet a támogatásnak a kereskedelmi feltételeket érintő kedvezőtlen hatásait, és amellyel elérhető, hogy az állami segítségnyújtásból származó pozitív hatások túlsúlyba kerüljenek.¹⁰⁴⁵ Amikor a pozitív és negatív hatások közötti mérlegelésre kerül sor, akkor egy jól felépített támogatás és egy megfelelően végrehajtott fizetéseképtelenségi eljárás alapul szolgálhat a negatív hatások ellensúlyozására, mint ahogy történt az *Air Berlin PLC & Co. Luftverkehrs KG* esetében is.¹⁰⁴⁶

Ezek gyakran strukturális vagy magatartás jellegű, illetve piacnyitó intézkedések formájában valósulnak meg.

Szerkezeti jellegű lehet az eszközelidegenítés, a kapacitások mérséklése és a piaci jelenlét csökkentése. Mindennek elő kell segíteni az új versenytársak piacra lépését, a jelenlegi kisebb versenytársak növekedését, vagy azok határon átnyúló kereskedelmét.¹⁰⁴⁷

¹⁰⁴¹ Uo. 65. pont.

¹⁰⁴² Uo. 66. pont.

¹⁰⁴³ Uo. 72. pont.

¹⁰⁴⁴ Uo. 71-72. pont.

¹⁰⁴⁵ Uo. 76. pont.

¹⁰⁴⁶ SA.48937 (2017/N) – Germany – Rescue Aid in favour of Air Berlin PLC & Co. Luftverkehrs KG, European Commission, Brussels, 04.09.2017., (118).

ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/270795/270795_1938991_221_2.pdf

¹⁰⁴⁷ Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2014) 79. pont.

A magatartási jellegű intézkedések hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a támogatás révén valóban a hosszú távú életképességet állítsák helyre, és ne csak a piaci szerkezet súlyos és tartós torzulásait tartsák fenn, vagy hogy elkerüljék a megfelelő mértékű versenyt.¹⁰⁴⁸ Ide sorolható az, amikor arra kötelezik a vállalkozásokat, hogy más piaci szereplőben ne szerezzenek részesedést, továbbá amikor nem tüntethetik fel a támogatást versenyelőnyként termékeik és szolgáltatásaik értékesítésekor.¹⁰⁴⁹

„Bizonyos kivételes körülmények esetén szükséges lehet a kedvezményezetteknek előírni, hogy tartózkodjanak az olyan üzleti magatartástól, amely meghatározott termékekhez vagy földrajzi piacokhoz kapcsolódó piaci részesedésük gyors kiterjesztését célozza olyan feltételek kínálása mellett, melyekkel az állami támogatásban nem részesülő versenytársak nem tudnak lépést tartani (pl. árra vonatkozó vagy egyéb üzleti feltételek). Az ilyen korlátozások csak akkor kerülnek alkalmazásra, amikor sem strukturális, sem magatartási jellegű intézkedésekkel nem lehet megfelelően kezelni az azonosított versenytorzulásokat, és amikor az ilyen intézkedés önmagában nem korlátozza a versenyt az érintett piacon. Az ilyen követelmény alkalmazásakor a Bizottság összehasonlítja a kedvezményezett által kínált feltételeket a jelentős piaci részesedéssel rendelkező, hiteles versenytársak által kínált feltételekkel.”¹⁰⁵⁰

A piacnyitó intézkedésekkel, mint például a piacra való belépés, illetve kilépés ösztönzésével, lehetőség nyílik stabilabb és kompetitívebb piacok létrehozására. Az ilyen típusú kezdeményezések révén lehetőség nyílik más versenytorzulást korlátozó intézkedések kiváltására.¹⁰⁵¹

„A szerkezetátalakítás sikeressége esetén az államnak is részesülnie kell a befektetés pozitív eredményéből. Ezt az elvet a Bizottság következetesen képviselte a gazdasági és pénzügyi válság alatt nyújtott támogatások általános feltételeként.”¹⁰⁵² A negatív hatások elkerülése érdekében nemcsak a vállalkozásoknak szükséges kompenzációs intézkedéseket vállalniuk, hanem sokszor magának a folyósító tagállamnak is.¹⁰⁵³ Fontos kiemelni, hogy bármilyen intézkedés alkalmazására is kerül sor, annak alkalmasnak kell lennie a támogatásból adódó aggályok és torzulások kezelésére. Olyan tényezők segíthetnek a megfelelő döntés kiválasztásában, mint a támogatás összege, jellege, az ahhoz kapcsolódó feltételek és körülmények, a vállalkozás mérete, valamint az érintett piac jellemzői.¹⁰⁵⁴ Megjegyzendő

¹⁰⁴⁸ Uo. 83. pont.

¹⁰⁴⁹ Uo. 84. pont.

¹⁰⁵⁰ Uo. 85. pont.

¹⁰⁵¹ Uo. 86. pont.

¹⁰⁵² QUIGLEY QC 57.

¹⁰⁵³ TÓTH 881.

¹⁰⁵⁴ Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2014) 87. pont.

továbbá, hogy az intézkedések nem ronthatják a kedvezményezett lehetőségeit az életképesség helyreállításában. Ilyen eset valósulhat meg többek között, ha azok végrehajtása túlságosan költséges, vagy olyan mértékben csökken a kedvezményezett tevékenysége, hogy az már az életképesség helyreállítását veszélyezteti. Ezen kívül a fogyasztókra és a versenyre nézve sem járhat káros hatással.¹⁰⁵⁵

g) Átláthatóság

Az átláthatóság egyik célja, hogy a támogatás révén nyújtott mentőövek ne generáljanak újabb válságot.¹⁰⁵⁶ A tagállamok kötelesek közzétenni az alábbi információkat: a jóváhagyott támogatási programot, az egyedi támogatás nyújtásáról szóló határozatot, a támogatást nyújtó hatóságokat, az egyedi kedvezményezettek nevét, az adott támogatás formáját, összegét, időpontját, a vállalkozás típusát, továbbá közölni kell a kedvezményezett székhelye szerinti régió megnevezését, valamint a fő gazdasági ágazatot. Ettől a követelménytől el lehet térni például akkor, ha 500.000 eurót meg nem haladó összeget nyújtanak a kedvezményezett részére.

Ezeket az adatokat tíz évig meg kell őrizni, és a nyilvánosság számára elérhetővé kell tenni.¹⁰⁵⁷

V.3.3.4. Eljárás és a szerkezetátalakítási terv módosítása

Az *iránymutatás* a 10 millió eurót meg nem haladó megmentési támogatásokra vonatkozóan is gyorsított eljárást ír elő. Ilyen esetekben a Bizottság egy hónapon belül döntést hoz, amennyiben a szükséges feltételek fennállnak.¹⁰⁵⁸

A jogforrás hasonló szabályokat fogalmaz meg a szerkezetátalakítási terv módosítását érintően, mint a korábban hatályban lévő. A Bizottság az alábbi feltételek teljesülése esetén engedélyezi a terv módosítását:

- a) a módosított tervnek továbbra is biztosítania kell, hogy a vállalkozás életképessége észszerű időn belül helyreáll;
- b) a szerkezetátalakítási költségek növekedése esetén a saját hozzájárulás összegének is növekednie kell;

¹⁰⁵⁵ Uo. 92. pont.

¹⁰⁵⁶ DEVITO 28.

¹⁰⁵⁷ Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2014). 96. pont.

¹⁰⁵⁸ Uo. 121.pont.

- c) a támogatás összegének emelkedésekor a versenytorzulást korlátozó intézkedéseknek is átfogóbbaknak kell lenniük;
- d) amennyiben az eredeti intézkedések nem kielégítőek, úgy a támogatási összeget ennek megfelelően csökkenteni kell;
- e) az újonnan elfogadott intézkedéseknek a végrehajtása csak a kedvezményezett vagy a tagállam befolyásán kívüli okból késhet az eredeti ütemtervhez képest. Ezzel ellentétes esetben a támogatás összegét ezzel összhangban csökkenteni kell;¹⁰⁵⁹
- c) a támogatás összegének emelkedésekor a versenytorzulást korlátozó intézkedéseknek is átfogóbbaknak kell lenniük;
- d) amennyiben az eredeti intézkedések nem kielégítőek, úgy a támogatási összeget ennek megfelelően csökkenteni kell;
- e) az újonnan elfogadott intézkedéseknek a végrehajtása csak a kedvezményezett vagy a tagállam befolyásán kívüli okból késhet az eredeti ütemtervhez képest. Ezzel ellentétes esetben a támogatás összegét ezzel összhangban csökkenteni kell.¹⁰⁶⁰

V.4. A bankok megmentésére nyújtott támogatások

A bankok különös jelentőséggel bírnak egy ország gazdasági működésében. Egy bank, akár az egész pénzügyi rendszert is bedöngtetheti, ami könnyen válhat szektoron túli, az egész országot érintő problémává.

Az ilyen jellegű helyzetekben a bankok jelentőségét, és megmentésük fontosságát már az 1995-ös *Crédit Lyonnais ügyében*¹⁰⁶¹ felismerték, amikor is a Bizottság egy olyan bajba jutott piaci szereplő támogatását vizsgálta, amelyet ha nem mentenek meg, akkor egész szektorális válságot idézhetett volna elő. RODRÍGUEZ-MIGUEZ szerint a Bizottság a határozatában több olyan észrevételt tett, amely feltételezhető, hogy a pénzügyi válság során a bankrendszernek nyújtott állami támogatásokat érintő bizottsági közleményekre is hatással volt, habár hivatkozás nem történt rá,¹⁰⁶² leszámítva az *értékvesztett eszközökről szóló közleményt*¹⁰⁶³.

¹⁰⁵⁹ Uo. 124. pont.

¹⁰⁶⁰ Uo. 124. pont.

¹⁰⁶¹ Commission Decision of 26 July 1995 giving conditional approval to the aid granted by France to the Bank *Crédit Lyonnais*, HL L 308/92, 21.12.1995. [továbbiakban: *Crédit Lyonnais* határozat (1995)].

¹⁰⁶² Lásd José Antonio RODRÍGUEZ-MIGUEZ: *Rescue of Financial Institutions: An Overview of European Commission Frameworks and Practice on State Aids to Financial Sector in the Current Global Crisis*, 2010. ssrn.com/abstract=1615324

¹⁰⁶³ Az értékvesztett eszközökről szóló közlemény (2009).

A Bizottság határozata jelen ügyben egy egyéni támogatást érintett. Nem ez volt az első döntés, amely a pénzügyi szektorra vonatkozott, de az egyik legjelentősebb.¹⁰⁶⁴ Franciaországban a *Crédit Lyonnais* volt ekkor a legnagyobb bank, több mint 71 ezer embert foglalkoztatott.¹⁰⁶⁵ Bár nem úgy tekintették, hogy a pénzügyi szektor általánosságban volna válságban, de kifejtették, hogy amennyiben a bankon kívüli körülmények következtében a rendszerben bizalmi válság keletkezik, úgy az államnak támogatást kell nyújtania a bajba jutott többi pénzügyi intézménynek annak érdekében, hogy a rendszerszintű krízis elkerülhető legyen. Ekkor az EK 92. cikk (3) bekezdés (b) pontja alapján mentesülésben részesülhet. A verseny szempontjából semleges módon kell nyújtani a támogatást, és az egész banki rendszert kell védeni vele. Mindez pedig csak a szükséges mértékre korlátozódhat. Rögzíti továbbá, hogy egy bank csődje nem szükségképpen vezet szektor szintű bizalmi válsághoz, azonban egy nagyobb méretű pénzügyi intézmény hibás döntései következtében a vele finansziális kapcsolatban álló további pénzügyi intézményeket is magával ránthatja, amely viszont már általános válságot keletkeztethet. Erre tekintettel az állami támogatás szükséges lehet, azonban nem nyújtható feltétel nélkül. Egy nehéz helyzetben lévő vállalkozás csak úgy részesülhet belőle, ha jól körülhatárolt szerkezetátalakítást hajt végre, és a közpénzekből megvalósuló segítségnyújtás versenytorzító hatását a minimumra szorítja. Annak érdekében, hogy megállapítható legyen, hogy egy nagy banknak juttatott támogatás összeegyeztethető-e a közös piaccal azt szükséges vizsgálni, hogy a kereskedelem feltételeire nincs-e olyan mértékű káros hatása, ami ellentétes a közösségi érdekekkel. Ezért igazolni kell azt, hogy a helyreállítási tervben foglaltak következetesek, és reálisan megvalósíthatóak. Kiemeli a Bizottság, hogy az ilyen tervnek bizonyos körülmények fennállta esetén olyan speciális intézkedéseket kell tartalmaznia, amivel megelőzhető, hogy egy nagy bank fizetéképtelenné válásával az egész pénzügyi szektort magával rántsza. Az ilyen típusú intézkedések a közösségi érdekekkel összhangban állnak.¹⁰⁶⁶

A döntés három támogatási formát érintett: feltőkésítést, rossz eszközöket, és garanciákat. Mindez hasonló a pénzügyi válság során hozott banki csomagokhoz. Ennek kapcsán a Bizottság a későbbiekben meghozott, *az értékvesztett eszközökről szóló közleményében*¹⁰⁶⁷ is megemlíti az esetet, mint a korábbi évekből származó tapasztalatot: „Az 1990-es években korlátlan állami garanciával biztosított állami szervet hoztak létre a Credit Lyonnais rossz eszközeinek hosszú távú felszámolására. A rossz bank a Credit Lyonnais-tól felvett hitelből finanszírozta az eszköz-

¹⁰⁶⁴ Uo. 5. o.

¹⁰⁶⁵ *Crédit Lyonnais* határozat (1995) I. pont.

¹⁰⁶⁶ Uo. 3.2. pont.

¹⁰⁶⁷ Lásd: Az értékvesztett eszközökről szóló közlemény (2009).

vásárlást, így a Credit Lyonnais-nak nem kellett veszteségeket jegyeznie az eszközökön, és a kockázattal súlyozott eszközöknek megfelelő értékű tőkét szabadíthatott fel, mivel a rossz banknak nyújtott hitel az állami kezességvállalás fényében 0%-os kockázatsúlyozást igényelt. A Bizottság szerkezetátalakítási támogatásként jóváhagyta a rossz bank létrehozását. A modellt többek között az jellemezte, hogy a jó és a rossz bankot egyértelműen szétválasztotta az érdekkonfliktusok elkerülése érdekében, valamint egy jobb megtérülést biztosító záradékot (*better fortunes clause*) iktatott be a jó bank nyeresége vonatkozásában az állam hasznára. Néhány év elteltével a bankot sikeresen privatizálták. Az a tény azonban, hogy az eszközöket könyv szerinti értéken vezették át a rossz bankba, megvédte a részvényeseket attól, hogy felelősséget kelljen vállalniuk a veszteségekért, és ez hosszú távon jelentős költségekkel járt az állam számára.”¹⁰⁶⁸

A Bizottság úgy ítélte meg, hogy a helyreállítási terv alkalmas arra, hogy az alapvető gondokat kezelje, és lehetővé tegye a *Crédit Lyonnais* számára, hogy életképesen működjön a továbbiakban a piacon,¹⁰⁶⁹ viszont további feltételeket szabott a támogatáshoz. Például csökkentenie kellett a vállalkozás méretét, és szűkítenie kellett a jövőbeli tevékenységét annak érdekében, hogy további pénzügyi előnyöket ne szerezhesen.¹⁰⁷⁰

Előírta még a Bizottság, hogy 5 éven belül a részvényeket privatizálják.¹⁰⁷¹ A döntésben foglaltak megvalósulását a francia hatóságoknak kellett felügyelni, és minderről rendszeres jelentést kellett küldeni a Bizottságnak.¹⁰⁷²

Ezt követően a pénzügyi válság során a bankoknak először a *2004-es iránymutatással* összhangban volt lehetőségük segítséget nyújtani, ahogy történt az például a *Northern Rock*,¹⁰⁷³ vagy a *Sachsen*¹⁰⁷⁴ esetében is. Viszont ekkor még az EK 87. cikk (3) bekezdés (c) pontja képezte a jogalapot.

Később annak érdekében, hogy a tagállamok helyreállíthassák a pénzügyi stabilitást, a Bizottság négy olyan közleményt fogadott el 2008 és 2009 júliusa között, amelyek következtében megteremtődtek a jogi keretek az EK 87. cikk (3) bekezdés (b) pontja alapján a

¹⁰⁶⁸ Uo. 14. o.

¹⁰⁶⁹ *Crédit Lyonnais* határozat (1995) 6.2. pont.

¹⁰⁷⁰ Uo. 2. cikk.

¹⁰⁷¹ Uo. 3. cikk.

¹⁰⁷² Uo. 4. cikk.

¹⁰⁷³ State aid NN 70/2007 (ex CP 269/07) – United Kingdom Rescue aid to Northern Rock, European Commission, Brussels, 05.12.2007.

ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/223064/223064_782466_33_2.pdf

¹⁰⁷⁴ A Bizottság határozata (2008. június 4.) a Németország által a Sachsen LB részére nyújtott állami támogatásról C 9/08, HL L 104/34, 2009.04.24.

pénzügyi szektor megmentéséhez.¹⁰⁷⁵ Ezek közé tartozott a bankokról szóló közlemény¹⁰⁷⁶ a feltőkésítési közlemény¹⁰⁷⁷, az értékvesztett eszközökről szóló közlemény¹⁰⁷⁸, és a szerkezetátalakítási közlemény¹⁰⁷⁹. Ezt később kiegészítette a 2010. évi meghosszabbítási közlemény¹⁰⁸⁰, a 2011. évi meghosszabbítási közlemény¹⁰⁸¹, és az újabb bankokról szóló 2013. évi közlemény¹⁰⁸².

A bankokról szóló közlemény megállapította azokat a feltételeket, amelyek során lehetőség adódik állami garanciák, kezességvállalások alkalmazására, valamint feltőkésítésre és egyéb formában történő likviditási segítségnyújtásra. Ezen kívül olyan eljárást vezetett be, amely során a Bizottság akár huszonnegy órán belül, sőt hétvégén is határozatot hozhat a támogatásokat érintően.¹⁰⁸³ A gyors döntés érdekében továbbá – pozitív döntések esetében – felhatalmazták a versenyügyi biztost 3 hónapra, egészen 2008. december 31-ig, hogy egyszemélyben engedélyezhessen sürgős megmentési intézkedéseket.¹⁰⁸⁴ A feltőkésítési közlemény a bankok részére juttatott tőkeinjekciókra vonatkozóan tartalmaz részletes iránymutatást. Az értékvesztett eszközökről szóló közlemény alapján lehetőség adódott a kedvezményezett bankokat mentesíteni a könyvelés alól az értékvesztett ún. *toxikus* eszközök miatti veszteség vagy a lehetséges veszteségre képzett tartalék vonatkozásában.¹⁰⁸⁵ *Toxikus* eszközöknek minősülnek például a jelzálogjoggal biztosított egyesült államokbeli értékpapírok, és az erre vonatkozó fedezeti ügyletek és derivatívák, amelyek erőteljesen elvesztették likviditásukat, vagy nagymértékben szükségessé vált a leértékelésük.¹⁰⁸⁶ A szerkezetátalakítási közlemény meghatározza azokat a kritériumokat, amelyeknek meg kell felelniük a

¹⁰⁷⁵ DEVITO, 11.

ssrn.com/abstract=1809772

¹⁰⁷⁶ A bankokról szóló közlemény (2008).

¹⁰⁷⁷ A feltőkésítés közlemény (2009).

¹⁰⁷⁸ Lásd Az értékvesztett eszközökről szóló közlemény (2009).

¹⁰⁷⁹ A szerkezetátalakítási közlemény (2009).

¹⁰⁸⁰ A Bizottság közleménye a pénzügyi válsággal összefüggésben nyújtott bankmentő intézkedésekre vonatkozó állami támogatási szabályok 2011. január 1-jétől történő alkalmazásáról, HL C 329/7, 2010.12.07.

¹⁰⁸¹ A Bizottság közleménye az állami támogatási szabályoknak a pénzügyi válsággal összefüggésben nyújtott bankmentő intézkedésekre 2012. január 1-jétől való alkalmazásáról, HL C 356/7, 2011.12.06.

¹⁰⁸² A Bizottság közleménye az állami támogatási szabályoknak a pénzügyi válsággal összefüggésben hozott bankmentő intézkedésekre való, 2013. augusztus 1. utáni alkalmazásáról („A Bankokról szóló közlemény”), HL C 216/1, 2013.07.30.

¹⁰⁸³ A bankokról szóló közlemény (2008) 53. bek.

¹⁰⁸⁴ Damien GERARD: EC competition law enforcement at grips with financial crisis: Flexibility on the means, consistency in the principles, *Concurrences*, N 1-2009., 57.

deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=76012211806709809210508612009507001106003200900902308500512512212500911602511502609204110302710110906304107911501802112402700205006902907303701807511208201612000109300608408208702412111810109502506612408406906508001111309010912709700200410095103066&EXT=pdf&INDEX=TRUE

¹⁰⁸⁵ Az értékvesztett eszközökről szóló közlemény 15. pont.

¹⁰⁸⁶ Uo. 32. pont.

vállalkozások hosszú távú életképességének helyreállításához szükséges szerkezetátalakítási terveknek.

Ezt követően a támogatások jogalapja már az EK 87. cikk (3) bekezdés (b) pontja volt, mint ahogy történt az az *ING*¹⁰⁸⁷ és az *Aegon*¹⁰⁸⁸ esetében is. Mindkét esetben tőkésítést hajtottak végre.

A fent említett közlemények, mint kivételes szabályok ideiglenes jelleggel voltak hatályban, és a válság fennállása idejére, illetve az abból való kilábalásig voltak hivatottak létezni, amit a krízis által előidézett kivételes körülmények teremtettek, azonban a határidejük elteltét követően ismételt az általános szabályozás került előtérbe.

A Bizottság úgy értékelte, hogy az állami támogatás ellenőrzése hozzájárult a pénzügyi stabilitáshoz, miközben a verseny torzulását a lehető legalacsonyabb szinten tartotta, és azzal, hogy likviditást biztosítottak a pénzügyi szektornak, sikerült megakadályozni annak összeomlását, valamint hozzájárulni a piacok ismételt megfelelő módon való működéséhez. A szerzők többsége, így többek között pl. DEVITO és GERARD ezzel egyetért, és úgy gondolják, hogy az EU-ban a versenypolitikáért felelős biztos és csapata jelentős szerepet játszott a válság leküzdésében és a kríziskezelés koordinálásában, miközben máshol a versenyhatóságokat alig érezhetően vonták be a válságkezelési folyamatokba. Mások szerint viszont ez nem ennyire egyértelmű. ADLER álláspontja alapján mentőövek nyújtása helyett a verseny feltételeinek javítását kellett volna előnyben részesíteni. MARDSEN és KOKKORIS véleménye szerint az EU-nak nagyobb mértékben kellett volna vizsgálnia a támogatásokat, nem feltétlenül gyorsan jóváhagyni a tagállamok által benyújtott javaslatokat. A gyors eljárások (gyakran 24 órán belüli mérlegelés utáni jóváhagyás) kapcsán felmerül a szükségesnél nagyobb mértékű versenykorlátozásnak a kockázata.¹⁰⁸⁹ Hasonló kritika fogalmazódott meg a *COVID-19 járvány* során nyújtott támogatások során is figyelemmel arra, hogy a Bizottság lényegében az összes támogatási csomagot jóváhagyta, amit elterjesztettek.¹⁰⁹⁰

LYONS a támogatások túlzottan versenykorlátozó hatását hangsúlyozta, míg KWOKA szerint az időleges állami részesedésvállalás kifejezetten jó, mert lehetőséget adott a szerkezeti és hatékonysági problémák megoldására. A különféle megközelítések és módszerek alapján történő elemzések hosszú időre nyitottá teszik a támogatások pozitív vagy negatív kérdését.

¹⁰⁸⁷ Lásd Az EK-Szerződés 87. és 88. cikkében foglalt rendelkezések keretén belül az állami támogatások engedélyezése olyan esetek, amelyekkel kapcsolatban a Bizottság nem emel kifogást, HL C 328/10, 2008.12.23.

¹⁰⁸⁸ Lásd Az EK-Szerződés 87. és 88. cikkében foglalt rendelkezések keretén belül az állami támogatások engedélyezése olyan esetek, amelyekkel kapcsolatban a Bizottság nem emel kifogást, HL C 9/3, 2009.01.14.

¹⁰⁸⁹ VOSZKA (2012) 81.

¹⁰⁹⁰ MEDVE-BÁLINT 71.

VOSZKA szerint a különböző vélemények alapján lehetőség adódhat a jövőbeli támogatást érintő releváns értékelési szempontok továbbfejlesztésére.¹⁰⁹¹

Az EU ugyan nem tudta elkerülni, hogy az állami támogatás mértéke ne növekedjen a válságkezelésben, de elég erősnek bizonyult ahhoz, hogy a szabályokat ellenőrzése alatt tartsa, és az alapvető elveket erősítse. Az államháztartás deficitje azonban nagymértékben megnőtt, ami miatt felmerül az államok adósságcsapdájának kérdése, s ez ismét válságot generál. A nagy államháztartási hiányt hosszú időbe telik csökkenteni, és a magánszektorban vállalt kockázatok átszálltak az állami szférára.¹⁰⁹²

A Bizottság álláspontra szerint a sikerek eléréséhez az összehangoltság volt fontos, ami lehetővé tette a gyors és hatékony intézkedést, és így a belső piac fennmaradhatott. Erre tekintettel a versenypolitika az eddigi alapelveket kívánja követni azzal, hogy rugalmasan kezelje válság idején. VOSZKA szerint viszont az ilyen megközelítés hatékonysága vitatható. Álláspontra szerint ezáltal a közérdek fontosabb volt, mint a verseny. Sokszor a Bizottság elegendő információ nélkül hozta meg a jóváhagyó döntését a támogatásokat illetően, mivel minden bizonnyal nagy volt rajta a politikai nyomás.¹⁰⁹³

Az állami támogatás, mint válságkezelési eszköz megítélése nagymértékben függ attól, hogy az adott válságot miként tudták vele kezelni. Ha a köztudatban úgy marad meg, hogy az sikeres volt, akkor az állami beavatkozás elfogadhatóbbá válik, és az ilyen intézkedésekhez könnyebben nyúlnak a döntéshozók.¹⁰⁹⁴ A mentőövekben részesülő vállalkozások gyakran a közhangulat félelmeit erősítve próbálnak állami segítséget kérni, és ha a támogatás sikerként kerül elkönyvelésre, úgy ez a magatartás rentábilisnak fog mutatkozni. Ez viszont bizonytalanságot eredményez az üzleti világban, csökken a jogrendszerbe vetett bizalom, és további országokat is arra ösztönözhet, hogy éljenek a támogatás adta lehetőségekkel.¹⁰⁹⁵

V.5.1. A koronavírus okozta krízis

A *COVID-19 járvány* hatása nemcsak emberéletekben mérhető, hanem a gazdaság visszaesésében is. Az elkülönült egészségügyi eseteket követően gyorsan vált olyan veszéllyé, ami valamennyi országot kihívások elé állította. A pandémia „súlyos közegészségügyi szükséghelyzetet jelent a polgárok és a társadalmak számára; az EU összes tagállamában vannak megbetegedések. A járvány jelentős megrázkódtatást okoz a világgazdaság és az uniós

¹⁰⁹¹ VOSZKA (2012) 82.

¹⁰⁹² Uo. 82.

¹⁰⁹³ Uo. 83-84.

¹⁰⁹⁴ VALENTINY (2012) 109.

¹⁰⁹⁵ Uo. 109.

gazdaságok számára is, és a kedvezőtlen gazdasági hatások mérséklése érdekében kritikus fontosságú, hogy a tagállamok és az uniós intézmények összehangolt gazdasági válaszingykedéseket tegyenek. Ez a sokk különböző csatornákon keresztül fejt ki hatását a gazdaságra. Ide tartozik az ellátási láncok megszakadása miatt bekövetkezett kínálati sokk, az alacsonyabb fogyasztói kereslet okozta keresleti sokk, a bizonytalanság befektetési tervekre gyakorolt negatív hatása és a likviditási nehézségek vállalkozásokra gyakorolt hatása.”¹⁰⁹⁶ A járvány megakadályozására tett egyes tagállami intézkedéseknek, így különösen a határlezárásoknak, illetve a határátlépési korlátozásoknak közvetlen befolyása van a kereslet-kínálatra, amely a kereskedelmet, a vállalkozásokat és a munkanélküliség alakulását is nagyban befolyásolja. A piaci szereplők könnyen találhatják magukat szemben likviditási gondokkal, amely különösen a kkv-k működésében okoz gondot. Amennyiben nem képesek arra, hogy a beszállítóikat, szerződéses partnereiket, illetve az alkalmazottaikat kifizessék, úgy az tovább mélyítheti az adott országra kiható válságot.

A járvány okozta károkat az EU-ban jól mutatja az is, hogy a tagállamok együttes piaci részesedése a globális ipari termelésben a 2000-es évben mért 20,8%-ról 2020-ra 14,3%-kal csökkent, ezenkívül a *Global Fortune 500*-as listáján lévő európai uniós vállalatok jövedelme 2005-ben 29,1%-os mértékű volt, ami 2021-ben 15,6%-ra mérséklődött.¹⁰⁹⁷

A járvány a versenyhatóságokat is több kihívás elé állította,¹⁰⁹⁸ de az állami támogatás a válságkezelésben ismét jelentős szerepet játszott. A Bizottság jóváhagyásával az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés c) pontja alapján lehetőség van arra, hogy a vírus miatt kialakult likviditási szükségleteket, és a csődközeli helyzetbe jutott vállalkozásokat támogassák, és az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontja következtében pedig mód van arra, hogy a vállalatokat kártalanítsák a pandémia miatt elszenvedett károkért. Ide sorolhatók főként a közlekedésben, a vendéglátásban és az idegenforgalomban tevékenykedő vállalatok kártalanítására vonatkozó intézkedések, továbbá azoknak a szervezőknek a kompenzálása, akiknek a rendezvényeit törölték.¹⁰⁹⁹ A bankok, mint pénzügyi közvetítők mindennek megvalósulásában fontos szerepet

¹⁰⁹⁶ A Bizottság közleménye állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret a gazdaságnak a jelenlegi COVID19-járvánnyal összefüggésben való támogatása céljából (egységes keretbe foglalt szöveg). ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/TF_consolidated_version_as_amended_3_april_and_8_may_2020_hu.pdf

¹⁰⁹⁷ FARKAS Beáta, PELLE Anita, and SOMOSI Sarolta: Az Európai Unió és a geoökonómiai kihívások - ipar- és versenypolitikai válaszok. *Közgazdasági szemle*, 2023. 11. Vol.70 (11)., 1197. <https://real.mtak.hu/179325/1/01FarkasPelleSomosiA.pdf>

¹⁰⁹⁸ Lásd VALENTINY Pál: A versenyszabályozás a járvány alatt zavartalanul működik? *Verseny és szabályozás*, KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, 2021. https://real.mtak.hu/136997/1/vesz2021_4-ValentinyP.pdf

¹⁰⁹⁹ A Bizottság közleménye - A COVID-19 járvány nyomán hozott koordinált gazdasági válaszingykedések, Brüsszel, 2020.03.13., 11.

játszanak, mivel gyakran rajtuk keresztül jutnak el a támogatások a bajba került vállalkozásokhoz. Ezáltal a gazdaságban a hiteláramlás és a likviditás fenn tud maradni.¹¹⁰⁰ Az EU-ban eddig 36 milliárd euró összegű segítséget nyújtottak a humanitárius szükségletekre, illetve a gazdasági és társadalmi következmények csökkentésére.¹¹⁰¹ 2020 márciusa és 2020 szeptembere között 828 intézkedést fogadtak el, köztük 373 olyan állami támogatásról szóló döntést, mellyel az európai vállalkozásoknak nyújtottak esélyt a túlélésre.¹¹⁰² Ennek alapján hagyta jóvá a Bizottság pl. az *Alitalia* olasz légitársaság 199,45 millió eurós mentőövét is azért, hogy a vállalkozás veszteségei megtérüljenek.¹¹⁰³

A Bizottság elsősorban a *NextGenerationEU* helyreállítási eszköz segítségével kívánja újraéleszteni a gazdaságot. Ennek keretében 750 milliárd euró kölcsönt vesz fel a piacról azért, hogy a piaci folyamatok beinduljanak. Ezt az összeget támogatások és kölcsön formájában kívánja az EU a tagállamok részére folyósítani. Ezáltal 2021 és 2022 között 1,75%-os növekedéssel számolnak, amelyet 2024-re 2,25%-ra akarnak módosítani. Eredményeképpen 2022-ig 2 millió munkahely létrejöttével számolnak. Az eszköz három pillérre támaszkodik: 1) a tagállamok támogatása a helyreállítás érdekében, 2) a gazdaság beindítása és a magánberuházások elősegítése, 3) a válság tanulságainak levonása. Az első pilléren alapulnak a krízis elhárítása, a helyreállítás, valamint a megerősödés érdekében tett tagállami intézkedéseket támogató eszközök. A második pillérre épül a nehéz helyzetben lévő vállalkozások megsegítésére, valamint a magánberuházások élénkítésére irányuló intézkedések támogatása. A harmadik pillér keretében pedig a legfontosabb uniós programokat kívánják megerősíteni a válságból fakadó tapasztalatok összegzésével annak érdekében, hogy az egységes piac még erősebbé és stabilabbá váljon, valamint, hogy a digitális és zöld technológiákra történő átállás felgyorsulhasson.¹¹⁰⁴

A *NextGenerationEU* részét képező *Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz* keretében pedig – összhangban az uniós célkitűzésekkel - pénzügyi támogatást biztosítanak a reformokhoz és a beruházásokhoz. Ennek segítségével a zöld és digitális átállást, valamint a tagállamok gazdaságát kívánják a kihívásokkal szemben rugalmasabbá, illetve ellenállóbbá

eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0112&from=HU

¹¹⁰⁰ Uo. 4.1. pont.

¹¹⁰¹ The von der Leyen Commission: One Year on, State of the Union 2020., [továbbiakban: The von der Leyen Commission (2020)] 9.

ec.europa.eu/info/sites/info/files/von-der-leyen-commission-one-year-on_en.pdf

¹¹⁰² Uo. 10.

¹¹⁰³ Európai Bizottság – Állami támogatások engedélyezése az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikke értelmében – Olyan esetek, amelyekkel kapcsolatban a Bizottság nem emel kifogást, HL C 41/6, 2021.02.05.

¹¹⁰⁴ ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/recovery-plan-europe/pillars-next-generation-eu_hu

teni.¹¹⁰⁵ A támogatásoktól azt remélik, hogy a legjelentősebb befektetésekre és átalakításokra sor kerülhet. Mindez azon jelszó alatt valósulna meg, mely szerint mindegyik tagállam fellendülése az összes többi tagállam fellendülésétől függ.¹¹⁰⁶ *Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz* segítségével részesült pl. Svédország támogatásban.¹¹⁰⁷

Felállításra került még 54 milliárd euró értékben a *Koronavírus-járvány elleni befektetési kezdeményezés* azért, hogy további likviditást biztosítsanak a vállalkozásoknak, valamint az egészségügyi ágazatnak.¹¹⁰⁸ Ezeknek köszönhetően eddig összesen 4,2 milliárd euró összeget mozgósítottak a krízis ellen, ami több mint az EU GDP-jének 30%-a. Ennek ellenére a tagállamok gazdasága továbbra is recesszióban van, pedig a járványt megelőző előrejelzések alapján 2020-ban még 8,3%-os növekedéssel számoltak. Növekedés legkorábban csakis 2021-ben várható.¹¹⁰⁹

A vírus, illetve annak következményei a munkanélküliség alakulására is hatással voltak, összesen 9%-kal nőtt az EU-ban.¹¹¹⁰ A munkanélküliség kockázatának csökkentésére elfogadásra került a *Tanács 2020/672 rendelete a COVID-19 ideiglenes támogatást nyújtó európai eszköz (SURE) létrehozásáról*¹¹¹¹, ezzel 100 milliárd eurós nagyságú eszközökkel próbálják meg támogatni a munkahelyeket.¹¹¹² Kedvező feltételek mellett jelentős mértékű kölcsönöket kaphatnak a tagállamok. Az eszköz révén lehetővé válik, hogy „uniós pénzügyi támogatást igényeljenek az olyan állami közkiadások hirtelen és jelentős megemelkedésének finanszírozásához, amelyek a 2020. február 1-je óta a válság miatt bevezetett nemzeti intézkedések nyomán merültek fel. Ilyenek például a csökkentett munkaidős rendszerek és az ahhoz hasonló – többek között az önálló vállalkozóknak biztosított – intézkedések, illetve bizonyos, főként a munkahelyeket érintő egészségügyi rendelkezések.”¹¹¹³

Most először került sor a *Stabilitási és Növekedési Paktum* általános kilépési klauzulájának alkalmazására annak érdekében, hogy az uniós állami támogatásokkal kapcsolatos szabályokat

¹¹⁰⁵ ec.europa.eu/hungary/news/20200529_nextGenerationEU_hu

¹¹⁰⁶ The von der Leyen Commission (2020) 13.

¹¹⁰⁷ commission.europa.eu/system/files/2022-03/factsheet_en_assessment_final.pdf

https://commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-plan-sweden_en

¹¹⁰⁸ Uo. 12.

¹¹⁰⁹ Uo. 12-13.

¹¹¹⁰ Uo. 13.

¹¹¹¹ A Tanács 2020/672 rendelete a Covid19-világjárvány miatt felmerülő sürgős helyzetű munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszköz (SURE) létrehozásáról, HL L 159/1, 2020.05.20.

¹¹¹² The von der Leyen Commission (2020) 12.

¹¹¹³ Az EU Tanácsa: Covid19-járvány: a Tanács elfogadta a sürgős helyzetű munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatásról (SURE) szóló rendeletet, *Sajtóközlemény*, 2020.05.19.

consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2020/05/19/covid-19-council-reaches-political-agreement-on-temporary-support-to-mitigate-unemployment-risks-in-an-emergency-sure/

még rugalmasabban lehessen alkalmazni, és a tagállamok a válságot gyorsan és megfelelő módon kezelhessék figyelemmel arra, hogy a válság olyan külső esemény, amely nagymértékben befolyásolja az államháztartásokat. Ennek következtében a költségvetési és így a likviditástámogatási intézkedéseknek, illetve az egyéb garanciáknak a költségvetésre gyakorolt hatását nem fogják figyelembe venni, amikor annak értékelésére kerül sor, hogy mennyire felelnek meg a tagállamok a *Stabilitási és Növekedési Paktumnak*.¹¹¹⁴

A pandémia ideje alatt a Bizottság kiadta az *Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret a gazdaságnak a jelenlegi COVID-19 járvánnyal összefüggésben való támogatása céljából* című közleményét (továbbiakban: *ideiglenes keret*)¹¹¹⁵, és az annak *első*¹¹¹⁶, *második*,¹¹¹⁷ és *harmadik módosításáról szóló közleményt*¹¹¹⁸, valamint a *rövid lejáratú exporthitel-biztosítások módosításáról szóló közleményt*.¹¹¹⁹ Később megalkotásra került az *ideiglenes keret negyedik*¹¹²⁰, *ötödik*¹¹²¹ és *hatodik módosítása*¹¹²² is. Az *ideiglenes keret* meghatározza azokat a feltételeket, amelyek során a tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy saját tőke és/vagy hibrid tőkeinstrumentumok útján állami támogatásokat nyújtsanak a járvány idején nehéz helyzetbe került vállalkozásoknak.¹¹²³ A fő cél az, hogy „célzott támogatást

¹¹¹⁴ A Bizottság közleménye a Tanácsnak a Stabilitási és Növekedési Paktum általános mentesítési záradékának alkalmazásáról, Brüsszel, 2020.03.20.

eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0123&from=EN

¹¹¹⁵ A Bizottság közleménye - Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret a gazdaságnak a jelenlegi COVID-19- járvánnyal összefüggésben való támogatása céljából, HL CI 91/1, 2020.03.20. (továbbiakban: *Ideiglenes keret*).

¹¹¹⁶ A Bizottság közleménye - A gazdaságnak a jelenlegi COVID-19-járvánnyal összefüggésben való támogatását célzó, állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret módosítása, HL CI 112/1, 04.04.2020.

¹¹¹⁷ A Bizottság közleménye - A gazdaságnak a jelenlegi COVID-19-járvánnyal összefüggésben való támogatását célzó, állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret módosítása, HL C 164/3, 2020.05.13.

¹¹¹⁸ A Bizottság közleménye - A gazdaságnak a jelenlegi Covid19-járvánnyal összefüggésben való támogatását célzó, állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret 3. módosítása, HL C 218/3, 2020.07.02., [továbbiakban: A COVID19 járvánnyal összefüggésben hozott ideiglenes keret 3. módosításáról szóló közlemény (2020)]

¹¹¹⁹ A Bizottság közleménye az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a rövid lejáratú exporthitel-biztosításokra történő alkalmazásáról szóló, a tagállamokhoz címzett bizottsági közlemény mellékletének módosításáról, HL C 215/1, 2015.07.01.

¹¹²⁰ A Bizottság közleménye - A gazdaságnak a jelenlegi Covid19-járvánnyal összefüggésben való támogatását célzó, állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret 4. módosítása, és az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a rövid lejáratú exporthitel-biztosításokra történő alkalmazásáról szóló, a tagállamokhoz címzett bizottsági közlemény mellékletének módosítása, HL CI 340/1, 2020.10.13.

¹¹²¹ A Bizottság közleménye - A gazdaságnak a jelenlegi Covid19-járvánnyal összefüggésben való támogatását célzó, állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret 5. módosítása, és az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a rövid lejáratú exporthitel-biztosításokra történő alkalmazásáról szóló, a tagállamokhoz címzett bizottsági közlemény mellékletének módosítása, HL C 34/6, 2021.02.01.

¹¹²² A Bizottság közleménye - A gazdaságnak a jelenlegi Covid19-járvánnyal összefüggésben való támogatását célzó, állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret hatodik módosítása, és az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a rövid lejáratú exporthitel-biztosításokra történő alkalmazásáról szóló, a tagállamokhoz címzett bizottsági közlemény mellékletének módosítása, HL C 473/1, 2021.11.24.

¹¹²³ A COVID19 járvánnyal összefüggésben hozott ideiglenes keret 3. módosításáról szóló közlemény (2020) 9. pont.

nyújtson azoknak az egyébként életképes vállalkozásoknak, amelyek a *COVID-19 járvány* következtében pénzügyi nehézségekkel küzdenek. Ez a verseny indokolatlan torzulásának elkerülése szempontjából fontos elv. Ezzel összefüggésben az *ideiglenes keret* nem felváltja, hanem kiegészíti a tagállamok számára rendelkezésre álló támogatási lehetőségeket. Például olyan vállalkozásokra vonatkozóan, amelyek már a *COVID-19 járvány* kitörése előtt pénzügyi nehézségekkel küzdöttek. A Bizottság megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatása egyértelmű feltételeket határoz meg, ezek alapján a vállalkozásoknak megalapozott szerkezetátalakítási tervet kell kidolgozniuk, amellyel hosszú távon életképessé tudnak válni. E feltételek célja annak biztosítása, hogy az érintett vállalkozások ne támaszkodjanak továbbra is állami támogatásra, hanem saját erejükből szálljanak versenybe a piacon.”¹¹²⁴

V.5.2. A légitársaságoknak nyújtott támogatásokhoz kapcsolódó bírói gyakorlat

A légi közlekedési szektort erősen érintette a világjárvány, és a legjobb esetben is csak 2024-re várható az ágazat helyreállása a 2019-es év szintjére.¹¹²⁵ Így sok támogatást nyújtottak az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés b) pontja és 107. cikk (3) bekezdés b) és c) pontja alapján. Az *ideiglenes keret* szerint is fontos feltétel, hogy csak olyan vállalkozások részesülhetnek ily módon támogatásban, amelyek 2021. december 31-én nem voltak nehéz helyzetben. Ez a követelmény azt szolgálja, hogy csak életképes vállalkozások kaphassanak támogatást.¹¹²⁶

A *Ryanair kontra Bizottság (SAS, Danemark; Covid-19) ügyben*¹¹²⁷ Dánia által a SAS légitársaság számára az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés b) alapján nyújtott rülirozó hitelekre vonatkozó garancia formájában megvalósuló támogatás tekintetében az első fokon eljáró uniós bíróság, a Törvényszék szintén kifejti, hogy nem kell minden vállalkozásnak támogatást nyújtani, és nem kell a rendkívüli esemény által okozott teljes kárt helyreállítani,¹¹²⁸ továbbá semmi sem zárta ki a felperest tekintetben, hogy Dániában telepedjen le, valamint, hogy ezen országból kiinduló vagy oda irányuló szolgáltatásokat biztosítson.¹¹²⁹ A kereset elutasításra került, valamint a fellebbezés is.¹¹³⁰

¹¹²⁴ Uo. 4. pont.

¹¹²⁵ Tania PANTAZI: State Aid to Airlines in the Context of Covid-19: Damages, Disturbances, and Equal Treatment, *Journal of European Competition Law & Practice*, Vol. 13 Iss. 4, June 2022., 1. <https://n9.cl/fz1vk1>

¹¹²⁶ PAPP (2023) 6.

¹¹²⁷ T-378/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (SAS, Danemark; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:194].

¹¹²⁸ Uo. 66. pont.

¹¹²⁹ Uo. 81. pont.

¹¹³⁰ C-210/21 P. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2023:908].

A *Ryanair kontra Bizottság (SAS, Suède; Covid-19) ügyben*¹¹³¹ Svédország az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontja alapján a SAS AB légitársaság javára nyújtott támogatást egyrészt egy támogatási program (hitelgarancia rendszer) keretében,¹¹³² valamint az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján egy egyedi intézkedés útján rulórozó hitelkeretre vonatkozó garancia formájában, figyelemmel arra, hogy ez utóbbinak a svéd támogatási program keretében történő igénylése nehézkes volt.¹¹³³

A Törvényszék rögzítette, hogy a tagállamokat nem terheli olyan kötelezettség, hogy támogatást biztosítsanak az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés b) pontja szerinti rendkívüli események által okozott károk kompenzálására.¹¹³⁴ Egyedül arra kötelesek, hogy a támogatás végrehajtását megelőzően jelentsék be az ilyen szándékaikat a Bizottságnak.¹¹³⁵ „Másképpen a támogatás az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdése b) pontjának megfelelően valamely rendkívüli esemény által okozott károk helyreállítására szolgálhat, függetlenül attól, hogy e károkat teljes egészében nem állítja helyre.”¹¹³⁶ Ennek alapján nem kötelesek a tagállamok valamennyi károsultnak támogatást nyújtani. Hasonló álláspontra helyezkedett a Törvényszék a *Wizz Air Hungary kontra Bizottság () és aide au sauvetage) ügyben*¹¹³⁷ a Blue Air légitársaság részére nyújtott támogatás jogesetében.

Az ítélet rögzítette még azt is, hogy nem ellentétes egyszerre nyújtani támogatást az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés b) pontja, valamint a 107. cikk (3) bekezdés b) pontja alapján, ha mindkettő esetben teljesülnek a feltételek. Ez különösen akkor áll fenn, ha rendkívüli események miatt keletkezik komoly zavar a gazdaságban.¹¹³⁸ Mindezt a *Ryanair és Laudamotion kontra Bizottság (Austrian Airlines; Covid-19) ügyben*¹¹³⁹ Ausztria által az Austrian Airlines légitársaságnak alárendelt kölcsön formájában nyújtott támogatás kapcsán is megerősítette,¹¹⁴⁰ és ez az ítélet jogerős.¹¹⁴¹

Felperes továbbá itt is hivatkozott az egyenlő bánásmód követelményének, valamint a letelepedés szabadságának megsértésére, amely tekintetben a Törvényszék kifejtette, hogy

¹¹³¹ T-379/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (SAS, Suède; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:195].

¹¹³² Uo. 1. pont.

¹¹³³ Uo. 2-3. pontok.

¹¹³⁴ Uo. 22. pont.

¹¹³⁵ Uo. 23. pont.

¹¹³⁶ Uo. 24. pont.

¹¹³⁷ T-142/21. sz. ügy *Wizz Air Hungary kontra Bizottság () és aide au sauvetage)* [ECLI:EU:T:2023:164], 42-43. pont.

¹¹³⁸ T-379/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (SAS, Suède; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:195], 34. pont.

¹¹³⁹ T-677/20. sz. ügy *Ryanair és Laudamotion kontra Bizottság (Austrian Airlines; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:465].

¹¹⁴⁰ Uo. 102. pont.

¹¹⁴¹ C-591/21 P. sz. ügy *Ryanair és Laudamotion kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2024:635].

semmi nem akadályozta abban, hogy Svédországban telepedjen le, és onnan kiinduló vagy oda irányuló szolgáltatásokat nyújtson.¹¹⁴² A keresetet elutasították, és a fellebbezést is.¹¹⁴³

A *Ryanair kontra Bizottság (Finnair I; Covid-19) ügyben*¹¹⁴⁴ Finnország a *Finnair* légitársaság javára nyújtott állami támogatást kölcsöngarancia formájában. A Bizottság az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontja és az *ideiglenes keret* alapján jóváhagyta az intézkedést.¹¹⁴⁵ A légitársaság nem tudott a hitelpiacon forrásokhoz jutni, viszont likviditási gondjai voltak.¹¹⁴⁶ Megállapításra került, hogy a vállalkozás csődje súlyosan érintené Finnország gazdaságát, mivel alapvető fontosságú egy stabil légitársasági hálózat működtetése. Több tényező is értékelésre került, így az utasszállítás, az áru fuvarozás, a szállítók, a munkahelyek és a GDP-hez való hozzájárulás. A *Finnair* helyettesítésére nem volt más potenciális választási lehetőség, és az intézkedés alkalmas volt arra, hogy a gazdaságban a komoly zavart megszüntessék.¹¹⁴⁷

A Törvényszék rögzítette, hogy egyrészt az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontját szigorúan kell értelmezni,¹¹⁴⁸ valamint nem követelhető meg, hogy az ezen rendelkezés alapján nyújtott támogatás önmagában alkalmas legyen arra, hogy megszüntesse a teljes gazdaságban bekövetkezett komoly zavart.¹¹⁴⁹

Továbbá hangsúlyozta, hogy a pénzügyi válság idején történt gyakorlatra az egészségügyi válság kapcsán nem lehet hivatkozni, mivel más körülményeken és szabályokon alapul.¹¹⁵⁰ Ezen kívül „az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének b) pontja nem követeli meg a támogatás kedvező hatásai, valamint a kereskedelmi feltételekre és a torzulásmentes verseny fenntartására gyakorolt negatív hatásai közötti mérlegelést. Következésképpen a Bizottságnak e tekintetben nem kellett indokokat előterjesztenie.”¹¹⁵¹

A felperes az egyenlő bánásmód megsértésére is hivatkozott, amely kapcsán a Törvényszék megállapította, „hogy a szóban forgóhoz hasonló egyedi támogatás per definitionem csak egyetlen vállalkozásnak kedvez, kizárva minden más vállalkozást, ideértve azokat is, amelyek e támogatás kedvezményezettjével összehasonlítható helyzetben vannak. Így az ilyen egyedi támogatás jellegénél fogva eltérő bánásmódot, sőt hátrányos megkülönböztetést valósít meg,

¹¹⁴² T-379/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (SAS, Suède; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:195], 94. pont.

¹¹⁴³ C-320/21 P. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2023:712].

¹¹⁴⁴ T-388/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (Finnair I; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:196].

¹¹⁴⁵ Uo. 4. pont.

¹¹⁴⁶ Uo. 5. pont.

¹¹⁴⁷ Uo. 37. pont.

¹¹⁴⁸ Uo. 32. pont.

¹¹⁴⁹ Uo. 41. pont.

¹¹⁵⁰ Uo. 62. pont.

¹¹⁵¹ Uo. 114. pont

amely pedig az említett intézkedés egyedi jellegéhez szorosan kapcsolódik. Márpedig azt állítani, amint a felperes teszi, hogy a szóban forgó egyedi támogatás ellentétes a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvével, lényegében azt jelenti, hogy minden egyedi támogatás belső piaccal való összeegyeztethetőségét – pusztán a lényegüket tekintve kizárólagos jellegüknél fogva és hátrányosan megkülönböztető jellegük miatt – szisztematikusan kétségbe vonják, holott az uniós jog lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy egyedi támogatásokat nyújtsanak feltéve, hogy az EUMSZ 107. cikkben előírt valamennyi feltétel teljesül.”¹¹⁵²

Továbbá rögzítette az ítélet itt is, hogy semmi sem gátolja a felperest, hogy Finnországban telepedjen le, valamint onnan kiinduló és oda irányuló szolgáltatásokat biztosítson.¹¹⁵³ A Törvényszék a keresetet elutasította, majd másodfokon is elutasításra került a fellebbezés.¹¹⁵⁴

A *Ryanair kontra Bizottság (Espagne; Covid-19) ügyben*¹¹⁵⁵ a Ryanair légitársaság nyújtott be keresetet egy spanyol támogatási program ellen, ami a *COVID-19 járvány* kapcsán az életképes és a spanyol gazdaság számára rendszerszintű vagy stratégiaileg fontosnak tekintett vállalkozások fizetőképességének fenntartását szolgálta,¹¹⁵⁶ amit a Bizottság az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontja és az *ideiglenes keret* alapján jóváhagyott.¹¹⁵⁷ A támogatási program feltételei közé tartozott többek között, hogy a vállalkozás székhelyének és fő tevékenységi központjának Spanyolországban kellett lennie.¹¹⁵⁸ A felperes többek között ezt kifogásolta, hogy a program nem felel meg a hátrányos megkülönböztetés tilalmának, a szolgáltatásnyújtás szabadságának és a letelepedés szabadságának, mivel ki vannak zárva a programból azok a vállalatok, amelyek nem Spanyolországban rendelkeznek székhellyel, illetve a fő tevékenységi központtal, miközben felperes is a spanyol gazdaság számára rendszerszintűnek és stratégiai jelentőségűnek minősül, így a támogatásban részesülő piaci szereplők eltérő bánásmódban részesülnek.¹¹⁵⁹

Az *ideiglenes keret* 44. pontja rögzíti, hogy „az ideiglenes keret az uniós állami támogatási szabályokkal összefüggésben meghatározza azokat a kritériumokat, amelyek alapján a tagállamok saját tőke és/vagy hibrid tőkeinstrumentumok formájában állami támogatást nyújthatnak a Covid 19-világjárvány miatt pénzügyi nehézségekkel küzdő vállalkozásoknak. Célja annak biztosítása, hogy a gazdaság zavarai ne eredményezzék a Covid 19-járvány előtt

¹¹⁵² Uo. 81. pont.

¹¹⁵³ Uo. 101. pont.

¹¹⁵⁴ C-353/21 P. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2024:437].

¹¹⁵⁵ T-628/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (Espagne; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:285] [továbbiakban: *Ryanair kontra Bizottság (Espagne; Covid-19)* (T-628/20. sz. ügy)].

¹¹⁵⁶ Uo. 1. pont.

¹¹⁵⁷ Uo. 6. pont.

¹¹⁵⁸ Uo. 4. pont.

¹¹⁵⁹ Uo. 20-22. pontok.

életképes vállalkozások szükségtelen kivonulását a piacról. A feltőkésítések ezért nem haladhatják meg a kedvezményezett életképességének biztosításához szükséges minimumot, és nem haladhatják meg az annak eléréséhez szükséges mértéket, hogy visszaállítsák a kedvezményezett tőkestruktúráját a Covid 19-járvány előtti szintre. A nagyvállalatoknak be kell számolniuk arról, hogy a kapott támogatás hogyan támogatja tevékenységüket a zöld és digitális átálláshoz kapcsolódó uniós célkitűzésekkel – beleértve a klímasemlegesség 2050-ig történő megvalósítására irányuló uniós célkitűzést – és nemzeti kötelezettségekkel összhangban.”¹¹⁶⁰

A Bizottság kiemelte – összhangban az *ideiglenes keret* 45. pontjával - hogy a sajáttőke és/vagy hibrid tőkeinstrumentumok formájában nyújtott támogatás csak akkor nyújtható, ha egyéb adekvát megoldás nincs, tekintettel arra, hogy azok nagymértékben torzítják a versenyt.¹¹⁶¹ „Következésképpen e beavatkozások csak az érintett vállalat tőkéjében való állami részesedést, az állam ellentételezését és az állam részesedéstől való megváltását egyértelműen szabályozó feltételek, irányítási rendelkezések és a versenytorzulást korlátozó megfelelő intézkedések mellett hajthatók végre. Mindezek alapján a Bizottság megjegyzi, hogy a nemzeti támogatási intézkedések oly módon történő kialakítása, amely megfelel a tagállami gazdaságok zöld és digitális átalakításával kapcsolatos uniós szakpolitikai célkitűzéseknek, lehetővé teszi a fenntarthatóbb hosszú távú növekedést, és ösztönzi a klímasemlegesség 2050-ig történő megvalósítására vonatkozó elfogadott uniós cél elérését.”¹¹⁶²

Spanyolország a támogatási program révén saját tőkét vagy hibrid instrumentumokat nyújt, amely alapján részesedést szerez időlegesen a vállalkozás tőkéjében. Erre tekintettel az állam jogosan kívánja meg, hogy az adott kedvezményezett nála legyen jelen, és tartós kapcsolat álljon fenn közöttük. Minderre azért is szükség van, mert különben nem tudná hatékonyan ellenőrizni a támogatás felhasználásának módját, valamint a verseny torzulása ellen hozott egyéb intézkedések végrehajtását. Mindemellett meg kell tudni szervezni azt, hogy a későbbiek folyamán miként fog kilépni az állam a vállalkozás tőkéjéből. Ennek alapján hatáskörrel szükséges rendelkeznie az államnak, annak érdekében, hogy esetlegesen be tudjon avatkozni,

¹¹⁶⁰ Ideiglenes keret 44. pont.

Az *ideiglenes keret* kapcsán kritikák fogalmazódtak meg tekintettel arra, hogy az egyes támogatások és szakpolitikák közti kapcsolat nem eléggé erős. Erre figyelemmel a Bizottság a nagyvállalatokra vonatkozóan egy új feltételt vezetett be, nevezetesen, hogy számoljanak be arról, hogy a kapott feltőkésítési támogatás miként támogatja a zöld és digitális átalakulással kapcsolatos uniós és nemzetközi célkitűzéseket, ideértve a 2050-ig megvalósuló klímasemlegességet is.¹¹⁶⁰

Lásd: PAPP (2023) 9.

¹¹⁶¹ *Ryanair kontra Bizottság (Espanye; Covid-19)* (T-628/20. sz. ügy), 32. pont.

¹¹⁶² Uo. 32. pont.

amennyiben a program feltételeit nem tartják be. Mindez pedig összhangban van a gazdaság súlyos zavarának megszüntetésére irányuló céllal.¹¹⁶³

Ilyen tartós és szilárd kapcsolat kevésbé lehetséges, ha a kedvezményezett főtevékenységi központja nem a finanszírozást nyújtó tagállamban van, ami által a támogatás kisebb mértékben járulna hozzá ahhoz, hogy a gazdaság súlyos zavara megszűnjön. Felperest pedig semmi sem akadályozza abban, hogy Spanyolországban telepedjen le. A program szükséges, megfelelő és arányos annak érdekében, hogy a komoly zavart megszüntessék.¹¹⁶⁴

Az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontja alapján a belső piaccal összeegyeztethetőnek tekinthető egy tagállam gazdaságában bekövetkezett komoly zavar megszüntetésére nyújtott támogatás. A „rendelkezés szövegéből következik, hogy az alkotói úgy vélték, hogy az egész Unió érdeke, hogy egyik vagy másik tagállamának lehetősége legyen egy olyan súlyos, sőt akár egzisztenciális válság leküzdésére, amely csak súlyos következményekkel járhat a többi tagállam egészének vagy egy részének gazdaságára, és így magára az Unióra. Az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdése b) pontja szövegének ezen szó szerinti értelmezését megerősíti az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének c) pontjával való összehasonlítás, amely szerint »az egyes gazdasági tevékenységek vagy gazdasági területek fejlődését előmozdító támogatás, amennyiben az ilyen támogatás nem befolyásolja hátrányosan a kereskedelmi feltételeket a közös érdekekkel ellentétes mértékben«, mivel ez utóbbi rendelkezés szövege egy olyan feltételt tartalmaz, amely a kereskedelmi feltételek közös érdekekkel ellentétes mértékű befolyásolása hiányának igazolására vonatkozik, amely nem szerepel az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének b) pontjában.»¹¹⁶⁵

„Ily módon, amennyiben az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének b) pontjában előírt feltételek teljesülnek, vagyis a jelen ügyben az érintett tagállam valóban a gazdaságában bekövetkezett komoly zavarral szembesül, és az e zavar megszüntetése érdekében elfogadott támogatások egyrészt szükségesek e cél eléréséhez, másrészt pedig megfelelőek és arányosak, vélelmezni kell, hogy az említett intézkedéseket az Unió érdekében fogadták el, és így e rendelkezés nem követeli meg, hogy a Bizottság a támogatás kedvező hatásait a kereskedelmi feltételekre és a torzulásmentes verseny fenntartására gyakorolt kedvezőtlen hatásaihoz képest mérlegelje, ellentétben azzal, amit az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének c) pontja előír. Másként fogalmazva, az ilyen mérlegelésnek nincs létjogosultsága az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének b) pontja keretében, mivel annak eredménye vélelmezetten pozitív. Ugyanis

¹¹⁶³ Uo. 35-36. pontok

¹¹⁶⁴ Uo. 61. pnt.

¹¹⁶⁵ Uo. 66. pont és C-594/18 P. sz. ügy *Ausztria kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2020:742], 20. és 39. pont.

az, hogy valamely tagállam a gazdaságában bekövetkezett súlyos zavart megszünteti, általában véve csak kedvező lehet általában az Unió és különösen a belső piac számára.”¹¹⁶⁶ Erre tekintettel az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontja alapján a Bizottságnak azt kell vizsgálnia, hogy a támogatás szükséges, megfelelő és arányos-e a súlyos gazdasági zavar megszüntetéséhez. Nem követeli meg, hogy a Bizottság a támogatás kedvező hatásait mérlegelje a kereskedelmi feltételekre vonatkozóan, valamint a torzulásmentes verseny fenntartására gyakorolt kedvezőtlen hatásait, ellentétben az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés c) pontjával.¹¹⁶⁷ A Törvényszék a keresetet elutasította, és másodfokon a fellebbezést is elutasították.¹¹⁶⁸

Az előbbi ügghöz hasonlóan a *Ryanair kontra Bizottság ügyben*¹¹⁶⁹ a Törvényszék elutasította a keresetet a Francia Köztársaság által az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján nyújtott támogatási programmal szemben, ami a repülőjegyek után havonta fizetendő polgári repülési adó és szolidaritási adó megfizetésére vonatkozó moratórium formájában valósult meg.¹¹⁷⁰ A felperes azt vitatta, hogy a Franciaországban francia működési engedéllyel rendelkező azon légi közlekedési vállalatok részesülhetnek közpénzekből, amelyeknek a központi ügyintézési helye az említett tagállamban van. Az ítélet kifejti, hogy kizárólag a francia hatóságok tudják hatékonyan ellenőrizni a támogatás végrehajtását. A felperest pedig semmi sem tartotta vissza attól, hogy a központi ügyintézési helyét Franciaországba tegye.¹¹⁷¹ A keresetet itt is elutasította a Törvényszék, és másodfokon sem fogadták el.¹¹⁷²

A *Ryanair kontra Bizottság (Condor; Covid-19) ügyben*¹¹⁷³ Németország az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés b) pontja alapján nyújtott támogatást a *Condor Flugdienst* légitársaság számára korábban állami garanciával fedezett megmentési célú kölcsön formájában, majd 2020. április 24. napján kamattámogatott kölcsön formájában. Ez utóbbit a Bizottság 2 nappal később elfogadta.¹¹⁷⁴ A megtámadott határozat viszont számítási hibát vétett, mivel „a Condornak okozott károkat 276,7 millió euróra, míg a támogatás összegét 267,1 millió euróra becsülték. Ennek alapján a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a szóban forgó támogatási intézkedés nem lépte túl az említett károk helyreállításához szükséges mértéket [...]. Ebből következik, hogy a fizetéseképtelenségi eljárás meghosszabbításához kapcsolódó,

¹¹⁶⁶ *Ryanair kontra Bizottság (Espagne; Covid-19)* (T-628/20. sz. ügy), 67. pont.

¹¹⁶⁷ Uo. 68. pont.

¹¹⁶⁸ C-441/21 P. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2024:477].

¹¹⁶⁹ T-259/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2021:92].

¹¹⁷⁰ Uo. 1. pont.

¹¹⁷¹ Uo. 57. pont.

¹¹⁷² C-210/21 P. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2023:908].

¹¹⁷³ T-665/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (Condor; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:344].

¹¹⁷⁴ Uo. 3-5. pontok

17 millió euróra becsült költségek esetleges levonása a károk teljes összegéből abban az esetben, ha a közvetlen okozati összefüggésre vonatkozó feltétel nem teljesül – amit a Törvényszék a megtámadott határozat indokolásának elégtelensége miatt nem tud megvizsgálni –, azzal a következménnyel jár, hogy a támogatás összege meghaladja a szóban forgó károk összegét, ami a(z) [...] ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a belső piaccal való összeegyeztethetlenséget eredményezhetné. Következésképpen a megtámadott határozat indokolásának e tekintetben fennálló elégtelensége megakadályozza a Törvényszéket annak megvizsgálásában, hogy a Bizottság helytállóan állapította-e meg, hogy a szóban forgó támogatás belső piaccal való összeegyeztethetőségének értékelése nem ütközik komoly nehézségekbe.”¹¹⁷⁵

Erre tekintettel a Törvényszék helyt adott a keresetnek. Mindennek következtében elmondható, hogy a 2 nap alatti gyors bizottsági eljárás nem feltétlenül eredményez megfelelően alátámasztott és a körülményeket megfelelően mérlegelő döntést.

A *Wizz Air Hungary kontra Bizottság (TAROM; aide au sauvetage)* ügyben¹¹⁷⁶ Románia a nehéz helyzetben lévő *TAROM SA*, román légitársaság részére nyújtott az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés c) pontja alapján megmentési támogatást,¹¹⁷⁷ annak érdekében, hogy a készpénzszükségleteit finanszírozhassa, ami előrehozott részleges visszafizetési lehetőség mellett hat hónap eltetével visszafizetendő hitel volt.¹¹⁷⁸

A román vasúti és közúti hálózatok nagymértékben rossz állapotúak, ezért különösen a légitársaság által üzemeltetett belső járatok rendkívüli jelentőséggel bírnak az egész állam gazdasági fejlődése tekintetében.¹¹⁷⁹

A *2014-es iránymutatás* 43. pontjával összhangban az intézkedés ’szociális nehézséget előz meg vagy piaci hiányosságot kezel’, és a 44. pontja alapján gazdasági fejlődést és tevékenységet mozdít elő. A 44. pont b) alpontja alapján „a tagállamoknak bizonyítaniuk kell, hogy a kedvezményezett megszűnése »valószínűleg« komoly szociális nehézséggel vagy súlyos piaci hiányossággal járna, különösen annak bizonyításával, hogy fennáll annak a »kockázata«, hogy egy fontos, nehezen helyettesíthető, más versenytárs számára nehezen átvehető szolgáltatás nyújtása megszakad.”¹¹⁸⁰ „Ebből következik, hogy az érintett tagállamnak nem kell bizonyítania, hogy a támogatási intézkedés hiányában bizonyos hátrányos következmények

¹¹⁷⁵ Uo. 65. pont.

¹¹⁷⁶ T-718/20. sz. ügy *Wizz Air Hungary kontra Bizottság (TAROM; aide au sauvetage)* [ECLI:EU:T:2022:276].

¹¹⁷⁷ Uo. 8. pont.

¹¹⁷⁸ Uo. 3. pont.

¹¹⁷⁹ Uo. 5. pont.

¹¹⁸⁰ Uo. 39. pont.

szükségszerűen bekövetkeznének a támogatás kedvezményezettjének megszűnése esetén, hanem csak azt, hogy fennáll e következmények kockázata.”¹¹⁸¹ Az érintett piac méretének vizsgálatát nem követeli meg annak értékelése során, hogy a szolgáltatás fontosnak minősül.¹¹⁸²

A *TAROM SA* megszűnése káros volna a román régiók közötti összeköttetésre, és ezen területek gazdasági helyzetére, továbbá a légitársaság megszűnése egyes légiközlekedési szolgáltatások megszűnését vetíti előre. A rossz közlekedési infrastruktúrára tekintettel nincs valós alternatíva a legközelebbi helyett, így a *2014-es iránymutatás* 44. pontjának b) alpontja alapján a vállalat csődje komoly szociális nehézségeket vagy piaci hiányosságokat eredményezne.¹¹⁸³ A versenytársaknak pedig csekély érdeke fűződik ahhoz, hogy a *TAROM SA* által üzemeltetett belső útvonalakra belépjenek. A fapados légitársaságok számára ezek nem kifizetődőek az alacsony kereslet miatt.¹¹⁸⁴ Ezen kívül néhány hónapon belül nem volnának képesek többletkapacitást sem kínálni a megszűnt útvonalak átvételére, de ha mégis, akkor sem volnának képesek ugyanolyan minőségben szolgáltatni, mint a támogatásban részesült vállalkozás.¹¹⁸⁵ A felperes nem terjesztett elő elégséges bizonyítékokat ezek megcáfolására, így a Törvényszék elutasította a keresetet. Hasonlóan a *Wizz Air Hungary kontra Bizottság () és aide au sauvetage) ügyben*¹¹⁸⁶ is a *Blue Air* légitársaság volt az egyetlen vállalkozás, amely bizonyos nemzetközi járatokat üzemeltetett, és nem volt valós alternatíva a helyettesítésére,¹¹⁸⁷ ahol szintén elutasításra került a kereset.

A *Wizz Air Hungary kontra Bizottság (TAROM; aide au sauvetage) ügy* fellebbezése során a másodfokú bíróság rögzítette, hogy „noha azon piac mérete, amelyen a támogatás kedvezményezettje tevékenykedik, továbbá a kedvezményezett e piacon fennálló részesedése jelzésértékű lehet az e kedvezményezett által nyújtott szolgáltatás fontosságára vonatkozóan. Sem ezen iránymutatás 44. pontjának b) alpontjából, sem pedig annak kontextusából nem tűnik ki az, hogy e fontosság szükségszerűen e tényezőktől függene, különösen pedig az, hogy a támogatás kedvezményezettjének megszűnése csak akkor vezethetne komoly szociális nehézségekhez vagy súlyos piaci hiányossághoz, ha az a piac, amelyen a kedvezményezett működik, meghalad egy bizonyos méretet.”¹¹⁸⁸ Továbbá kiemelte, hogy „az a körülmény, hogy

¹¹⁸¹ Uo. 40. pont.

¹¹⁸² Uo. 51. pont.

¹¹⁸³ 52-53. pont.

¹¹⁸⁴ 58. pont.

¹¹⁸⁵ 122. pont.

¹¹⁸⁶ T-142/21. sz. ügy *Wizz Air Hungary kontra Bizottság () és aide au sauvetage)* [ECLI:EU:T:2023:164].

¹¹⁸⁷ Uo. 92. pont.

¹¹⁸⁸ C-440/22 P. sz. ügy *Wizz Air Hungary kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2024:26], 37. pont.

az érintett piac viszonylag korlátozott, nem akadályozza annak, hogy az e piacon nyújtott szolgáltatást az említett iránymutatás értelmében fontosnak lehessen minősíteni.”¹¹⁸⁹

A Bizottság a fellebbezést végül elutasította.

A *Ryanair kontra Bizottság (Lufthansa; COVID-19) ügyben*¹¹⁹⁰ Németország a *Deutsche Lufthansa AG* részére az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontja és az *ideiglenes keret* alapján egy 6 milliárd euró összegű feltőkésítés formájában megjelenő egyedi támogatást jelentett be.¹¹⁹¹ Az intézkedés célja, „hogy a Covid 19-világjárvány okozta rendkívüli helyzetben helyreállítsa a Lufthansa csoport vállalkozásainak mérleg szerinti helyzetét és likviditását. A támogatást a német kormány nevében a Wirtschaftsstabilisierungsfonds (gazdaságstabilizációs alap, Németország), egy, a Covid 19-világjárvány által érintett német vállalkozások számára rövid távú pénzügyi támogatást nyújtó közjogi szervezet finanszírozza és kezeli.”¹¹⁹² A felperes vitatta a támogatás jogosultságát, többek között hivatkozott az *ideiglenes keret* 49. pontjának a) – c) alpontjának megsértésére.¹¹⁹³

Az említett rendelkezés kimondja, hogy: „a Covid19 feltőkésítési támogatásnak a következő feltételeknek kell megfelelnie:

a) a kedvezményezett az állami beavatkozás nélkül üzleti tevékenysége megszüntetésére kényszerülne, vagy azt csak komoly nehézségekkel tudná fenntartani. Ezek a nehézségek különösen a kedvezményezett hitel/tőke arányának vagy hasonló mutatójának romlásával támaszthatók alá;

b) a beavatkozás közérdekből történik, és olyan szociális nehézségek vagy piaci hiányosságok elkerülésére irányul, amelyek a foglalkoztatás jelentős csökkenéséből, egy innovatív vállalat piaci kivonulásából, egy rendszerszinten jelentős vállalat kivonulásából, egy fontos szolgáltatás megszakadásának kockázatából vagy az érintett tagállam által kellően alátámasztott hasonló helyzetekből erednek;

c) a kedvezményezett nem képes megfizethető feltételek mellett finanszírozást találni a piacokon, és életképességének biztosításához az érintett tagállam horizontális likviditásfedezeti intézkedései sem elégségesek;...”¹¹⁹⁴

¹¹⁸⁹ Uo. 38. pont.

¹¹⁹⁰ T-34/21. és T-87/21. sz. egyesített ügyek *Ryanair kontra Bizottság (Lufthansa; COVID-19)* [ECLI:EU:T:2023:248] [továbbiakban: *Ryanair kontra Bizottság (Lufthansa; COVID-19)* (T-34/21. és T-87/21. sz. egyesített ügyek).

¹¹⁹¹ Uo. 2. pont.

¹¹⁹² Uo. 4. pont.

¹¹⁹³ Uo. 88. pont.

¹¹⁹⁴ Ideiglenes keret 49. pont a)-c) alpont.

A 49. pont rögzíti azokat a feltételeket, amik a feltőkésítéshez szükségesek. Az a) alpontban foglaltak kapcsán a jelen ügyben a Bizottság a kedvezményezett hitel/tőke arányának vagy hasonló mutató romlására támaszkodott, így ezen albekezdésben foglalt követelménynek eleget tett.¹¹⁹⁵

A 49. pont b) alpont kapcsán a felperes arra hivatkozott, hogy nem bizonyították azt, hogy a *Deutsche Lufthansa AG* rendszerszintű jelleggel bír a német gazdaságban.¹¹⁹⁶ A Bizottság megállapította, hogy több szempontból is ilyennek minősíthető a vállalat, így például a foglalkoztatás, az összeköttetés és a nemzetközi kereskedelem miatt, ami alapján a közérdekből történő támogatás nyújtás megalapozott.¹¹⁹⁷ A felperes szerint viszont a rendszerszintű jelleggel bíró fogalmat úgy kell értelmezni, mint amely esetében az érintett vállalkozás fizetéképtelensége esetén a teljes ágazat összeomolna.¹¹⁹⁸ A Törvényszék szerint ezen érvelés nem fogadható el, tekintettel arra, hogy „az ideiglenes keret 49. pontja b) alpontjának szövegében semmi nem utal arra, hogy csak azok a vállalkozások lennének jogosultak támogatásra, amelyeknek a piacról való kivonulása egy teljes ágazat összeomlásához vezetne. Ezen kívül az ideiglenes keret 49. pontja b) alpontja egészének, és különösen az olyan esetekre vonatkozó példának az olvasata, amelyekben a beavatkozás közérdekből történik, mint például a szociális nehézségek, a foglalkoztatás jelentős csökkenése vagy egy fontos szolgáltatás megszakadásának kockázata azt mutatja, hogy a Ryanair által előadott értelmezés túlságosan megszorító.”¹¹⁹⁹ Az intézkedés megítélésénél az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontját és az *ideiglenes keretet* kell figyelembe venni, nem pedig a pénzügyi válság idején alkalmazott korábbi gyakorlatot.¹²⁰⁰ Az pedig, hogy a Bizottság nem jelölte meg a *Deutsche Lufthansa AG* piaci részesedését a rendszerszintű jelentőség szempontjából nem releváns, mert más tényezőkre való hivatkozással a rendszerszintűség megállapítható.¹²⁰¹ Ezen kívül a szóban forgó rendelkezés nem ír elő olyan kötelezettséget, hogy vizsgálni szükséges a kedvezményezett méretét vagy tevékenysége csökkenésének lehetőségét.¹²⁰²

A 49. pont c) alpontja kapcsán a felperesi érvelések alapján a Bizottság nem vette figyelembe valamennyi jelentős körülményt tekintetben, hogy a *Deutsche Lufthansa AG* nem volt képes megfizethető kondíciók mellett a piacról finanszírozni magát. A Törvényszék álláspontja

¹¹⁹⁵ *Ryanair kontra Bizottság (Lufthansa; COVID-19)* (T-34/21. és T-87/21. sz. egyesített ügyek), 92. pont.

¹¹⁹⁶ Uo. 99. pont.

¹¹⁹⁷ Uo. 102. pont.

¹¹⁹⁸ Uo. 103. pont.

¹¹⁹⁹ Uo. 104. pont.

¹²⁰⁰ Uo. 105. pont.

¹²⁰¹ Uo. 108. pont.

¹²⁰² Uo. 110. pont.

szerint viszont valóban hiányosság volt tapasztalható. „Annak vizsgálata ugyanis, hogy valamely vállalkozás nem képes megfizethető feltételek mellett finanszírozást találni a piacokon, magában foglalja többek között annak ellenőrzését, hogy e vállalkozás kínálhatott-e olyan fedezetet, amely lehetővé teszi számára az ilyen finanszírozáshoz való hozzáférést. Ezenkívül e finanszírozás feltételei többek között az ilyen fedezet típusától és értékétől függnének. Márpedig a megtámadott határozatban semmi nem utal arra, hogy a Bizottság megvizsgálta volna ezeket a kérdéseket.”¹²⁰³

Ami a szóban forgó rendelkezés „célját és háttérét képező összefüggéseket illeti, meg kell állapítani, hogy e feltétel arra irányul, hogy az állami beavatkozást, és ennél fogva az állami források felhasználását azokra az esetekre korlátozza, amikor a kedvezményezett nem képes megfizethető feltételek mellett finanszírozást találni a pénzügyi piacokon. Márpedig e célkitűzést veszélyeztetné, ha állami forrásokat kellene fordítani az érintett vállalkozás szükségletei egészének fedezésére, még akkor is, ha a vállalkozás képes lenne – még ha csak a szükségleteinek egy nem elhanyagolható része tekintetében is – finanszírozást találni a piacokon.”¹²⁰⁴ Ha ezt vesszük figyelembe, a Bizottság elmulasztotta megvizsgálni, hogy a kedvezményezett a piacokon megszerezhetné volna a szükséges forrásokat. Az pedig, hogy a felperes nyújtson be olyan ajánlatot, ami alapján a kedvezményezett a piacról is finanszírozni tudná magát, ésszerűtlen bizonyítási terhet jelentene.¹²⁰⁵ Így a keresetnek e tekintetben a Törvényszék helyt adott.

Az *ideiglenes keret* 53. pontja szerint az állami intézkedés „bármely változatában vagy sajáttőke- és hibridtőke-instrumentumok kombinációjaként is megvalósítható. [...] A tagállamnak biztosítania kell, hogy az alkalmazott feltőkésítési eszközök és kapcsolódó feltételeik megfelelőek-e a kedvezményezett feltőkésítési szükségleteinek kielégítésére, ugyanakkor a lehető legkevésbé torzítsák a versenyt.”¹²⁰⁶ A Törvényszék kifejtette, hogy e tekintetben nem kell a Bizottságnak minden más lehetséges támogatási intézkedésről véleményt nyilvánítania. Nem köteles bizonyítani, hogy semmilyen más alternatív intézkedés alkalmasabb és kevésbé versenyt korlátozó.¹²⁰⁷ Ha több megfelelő intézkedés közül lehet választani, akkor a kevésbé versenykorlátozó mellett kell döntenet, és az okozott hátrányok nem lehetnek az

¹²⁰³ Uo. 124. pont.

¹²⁰⁴ Uo. 129. pont.

¹²⁰⁵ Uo. 136. pont.

¹²⁰⁶ *Ideiglenes keret* 53. pont.

¹²⁰⁷ *Ryanair kontra Bizottság (Lufthansa; COVID-19)* (T-34/21. és T-87/21. sz. egyesített ügyek), 147. pont. és T-135/17. sz. ügy *Scor kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2019:287], 94. pont.

elérendő célokhoz képest aránytalanok. Jelen ügyben azonban nem merült fel az, hogy több megfelelő intézkedés volna.¹²⁰⁸

Az *ideiglenes keret* 54. pontját is vizsgálta a Törvényszék, mely szerint „a támogatás arányosságának biztosítása érdekében a Covid19 feltőkésítés összege nem haladhatja meg a kedvezményezett életképességének biztosításához szükséges minimumot, és nem mehet túl azon a célon, hogy visszaállítsa a kedvezményezett tőkestruktúráját a Covid19-járvány előtti, vagyis a 2019. december 31-i helyzetnek megfelelő szintre.”¹²⁰⁹ A támogatás arányosságának értékelésekor figyelembe kell venni a Covid19-járvánnyal összefüggésben kapott vagy előirányzott állami támogatásokat.” E tekintetben a Törvényszék kifejtette, hogy úgy kell értelmezni a rendelkezést, hogy a feltőkésítés összegét a minimumra kell szorítani úgy, hogy a vállalkozás a járvány alatt és utána is működni tudjon azáltal, hogy a tőkestruktúráját a krízis előtti megfelelő szintre szállítják vissza.¹²¹⁰ Továbbá rögzítette, hogy a pénzügyi válság idején alkalmazott közleményekkel való analógia nem indokolt, figyelemmel arra, hogy a pénzügyi válság, amit a pénzügyi intézmények által vállalt túlzott kockázat okozott, nem összehasonlítható az egészségügyi válsággal.¹²¹¹

Az ítéletből érdemes még kiemelni a kötelezettségvállalások kapcsán tett okfejtését. „Az összefonódások területén ugyanis a Bizottság miután megállapította, hogy valamely összefonódás a verseny jelentős akadályozásához vezetne, elfogadhatja a felek által annak érdekében tett kötelezettségvállalásokat, hogy megszüntessék az általa azonosított, versennyel kapcsolatos aggályokat, és az összefonódást a belső piaccal összeegyeztethetővé tegyék. Márpedig az *ideiglenes keret* 72. pontja alapján előírt kötelezettségvállalásoknak más a célja. Mivel ugyanis az e keretszabály alapján nyújtott támogatások célja lényegében az életképes vállalkozások működése folytonosságának biztosítása a Covid19-világjárvány alatt, az említett pont szerinti kötelezettségvállalásokat úgy kell kialakítani, hogy azok biztosítsák, hogy a támogatás nyújtását követően a kedvezményezett nem fog nagyobb piaci erővel rendelkezni, mint a Covid19-járvány előtt, valamint, hogy az érintett piacokon fennmarad a tényleges verseny.”¹²¹²

Jelen ügyben többek között a résidők mint kötelezettségvállalások szabályossága volt a fő kérdés. A résidők átruházása főszabály szerint hatékony intézkedésnek minősül annak

¹²⁰⁸ *Ryanair kontra Bizottság (Lufthansa; COVID-19)* (T-34/21. és T-87/21. sz. egyesített ügyek), 148. pont.

¹²⁰⁹ Uo. 153. pont.

¹²¹⁰ Uo. 310. pont.

¹²¹¹ Uo. 315. pont.

¹²¹² Uo. 421. pont.

érdekében, hogy az érintett piacon a verseny fennmaradjon.¹²¹³ A Törvényszék viszont úgy ítélte meg, hogy a Bizottságnak meg kellett volna indokolnia, hogy miért van szükség a résidőknek a legtöbb díjat ígérő ajánlóknak történő átengedésére ahelyett, hogy ingyen adnák oda. Ezáltal pedig csökkenhet a résidők vonzereje, így pedig a kötelezettségvállalások hatékonysága is.¹²¹⁴ Erre tekintettel a jogalapnak helyt adott, és a határozatot megsemmisítette. Az ítélet ellen fellebbezést nyújtottak be.¹²¹⁵

A *Ryanair és Malta Air kontra Bizottság és Air France (COVID-19) ügyben*¹²¹⁶ a Törvényszék megállapította, hogy a Bizottság határozatában értékelési hibát vétett, mikor úgy ítélte meg, hogy az *Air France* légitársaság és leányvállalatai, továbbá az *Air France-KLM holding* és egyéb leányvállalatai voltak a támogatás kedvezményezettjei, miközben a *KLM* légitársaság és ennek leányvállalatai nem.¹²¹⁷ A vállalkozások között tőke-, szervezeti, funkcionális és gazdasági kapcsolatok alapján egyetlen gazdasági egységnek minősülnek.¹²¹⁸

Az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontja egyrészt megköveteli, hogy az adott tagállam gazdaságában komoly zavar legyen, másrészt, hogy az elfogadott intézkedés elegendő legyen a cél eléréshez, valamint e cél elérésére alkalmas és azzal arányos legyen. Ez összhangban van az *ideiglenes keret* 19. pontjával is, mely szerint a támogatásnak szükségesnek, megfelelőnek és arányosnak kell lennie ahhoz, hogy a komoly gazdasági zavart megszüntethesse.¹²¹⁹ Mindez pedig feltételezi a kedvezményezettek előzetes azonosítását is, mivel a téves vagy hiányos meghatározás hatással lehet a belső piaccal való összeegyeztethetőségre.¹²²⁰

Amennyiben több tagállamban tevékenykedő vállalatcsoportnak nyújtanak támogatást a tagállamok, úgy az EUSZ. 4. cikk. (3) bekezdés alapján a lojális együttműködés kölcsönös kötelezettsége terheli őket. Vagyis az intézkedés(ek) nyújtása során jóhiszeműen kell együttműködniük, hogy az állami támogatásokra vonatkozó szabályokat tiszteletben tartsák. A lojális együttműködés és koordináció kötelezettsége pedig különösen jelentős, ha a tagállamok egyidejűleg kívánnak támogatást nyújtani ugyanahhoz a vállalatcsoporthoz tartozó piaci szereplőknek, amelyek összehangoltan gyakorolják tevékenységüket.¹²²¹

Minderre tekintettel a Törvényszék megállapította, hogy a Bizottság határozatában értékelési hibát vétett, mikor úgy ítélte meg, hogy a *KLM* és ennek leányvállalatai nem voltak a támogatás

¹²¹³ Uo. 433-433. pontok.

¹²¹⁴ Uo. 498. pont.

¹²¹⁵ C-457/23 P. sz. ügy *Deutsche Lufthansa kontra Ryanair és társai*.

¹²¹⁶ T-494/21. sz. ügy *Ryanair és Malta Air kontra Bizottság () és Air France; COVID-19* [ECLI:EU:T:2023:831].

¹²¹⁷ Uo. 147. pont.

¹²¹⁸ Uo. 117. pont.

¹²¹⁹ Uo. 148. pont.

¹²²⁰ Uo. 150. pont.

¹²²¹ Uo. 152. pont.

kedvezményezettjei,¹²²² és a Bizottság határozatát megsemmisítette. Az ügyben fellebbezést nyújtottak be.¹²²³

Hasonlóan helyt adott a Törvényszék a keresetnek a *Ryanair kontra Bizottság (KLM II; COVID-19) ügyben*¹²²⁴, ahol a Bizottság szintén tévesen úgy értékelte, hogy a kedvezményezett a *KLM* és leányvállalatai voltak, kizárva az *Air France-KLM holdingot* és egyéb leányvállalatait, velük együtt az *Air France-ot* és leányvállalatait.¹²²⁵ Az ügy fellebbezés miatt jelenleg másodfokon folyamatban van.¹²²⁶

A *Ryanair kontra Bizottság (Condor) ügyben*¹²²⁷ az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének c) pontja alapján nyújtott támogatás miatt fordult a Törvényszékhez a *Ryanair* a Németország által a *Condor* légitársaság részére egyedi támogatás formájában nyújtott hitelek feltételeinek módosítása és az adósságok részleges elengedése kapcsán. Az ügyben a Törvényszék pontosításokkal szolgált a *2014-es megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás* által előírt követelményekkel kapcsolatban. A Törvényszék már korábban megsemmisítette a *Condornak* nyújtott támogatás során hozott bizottsági határozatot, erre tekintettel a Bizottság újat hozott, és ebben megállapította, hogy a támogatás összeegyeztethető az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés c) pontjával, és az *iránymutatás* alapján engedélyezte „szerkezetátalakításának és tevékenységei folytatásának támogatására irányuló támogatási intézkedést, amely két részből áll. Az első rész egyrészt a 2020. évi Covid19-kölcsönök feltételeinek módosításából, másrészt pedig az e kölcsönökből származó 90 millió euró összegű adósság részleges elengedéséből áll. A második rész egy 20,2 millió euró összegű adósság elengedéséből áll, amely azon kamatoknak felel meg, amelyeket a *Condornak* a 2020. évi Covid19-támogatásról szóló módosított határozatot követően vissza kellett fizetnie.”¹²²⁸

A *Ryanair* többek között arra hivatkozott, hogy a Bizottság figyelmen kívül hagyta az *iránymutatás* tehermegosztásra vonatkozó 67. pontját, mely szerint „a megfelelő tehermegosztás azt is jelenti, hogy a kedvezményezett sajáttőke-helyzetét javító bármilyen állami támogatást olyan feltételek mellett kell nyújtani, amelyek az államnak észszerű részesedést biztosítanak a kedvezményezett jövőbeli nyereségéből a vállalkozás veszteségeinek

¹²²² Uo. 147. pont.

¹²²³ C-193/24 P. sz. ügy *Air France-KLM és Société Air France kontra Ryanair és Malta Air* és C-167/24 P. sz. ügy *Bizottság kontra Ryanair és Malta Air*.

¹²²⁴ T-146/22. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (KLM II; COVID-19)* [ECLI:EU:T:2024:68].

¹²²⁵ Uo. 159. pont.

¹²²⁶ C-266/24 P. sz. ügy *Bizottság kontra Ryanair*.

¹²²⁷ T-28/22 sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (Condor; aide à la restructuration)* [ECLI:EU:T:2024:301].

¹²²⁸ Uo. 10. pont.

levonása után fennmaradó saját tőkéhez viszonyított állami tőkeinjekció összege tekintetében.”¹²²⁹

A Bizottság szerint viszont ezen pont csak akkor alkalmazandó, ha tőkeinjekciónak minősül a támogatás.¹²³⁰ Ennek kapcsán a Törvényszék kimondta, hogy a rendelkezés inkoherens, mert a 'sajáttőkehelyzetet' javító bármilyen támogatásra vonatkozik, így a vissza nem térítendő támogatásra, a tőkeinjekcióra és az adósságelengedésre is, miközben a rendelkezés utolsó része csak az 'állami tőkeinjekcióra' alkalmazandó.¹²³¹

A Törvényszék kimondta, hogy az *iránymutatás* 67. pontjában foglalt tehermegosztásra vonatkozó cél az, hogy ne védjék meg a részvényeseket és az alárendelt hitelezőket azon döntéseik következményeitől, hogy a kedvezményezettbe fektessenek be, ami erkölcsi kockázatot teremthet, és a piaci fegyelmet áthatja alá.¹²³² Az iránymutatás alapján nem állapítható meg az, hogy az erkölcsi kockázat csak akkor merülne fel, ha a tagállam tőkét biztosít, viszont akkor nem, ha adósságelengedést hajt végre, vagy ha vissza nem térítendő támogatást nyújt.¹²³³ A célkitűzés tehát az, hogy a bajba jutott vállalkozások elkerüljék a túlságosan kockázatos és nem fenntartható üzleti folyamatokat.¹²³⁴ Mindezt pedig nem lehetne elérni úgy, ha az egyes támogatási intézkedéseket kivonják ez alól, mint pl. az adósságelengedést, tekintet nélkül arra, hogy javítják a sajáttőke helyzetet, ami ugyanúgy erkölcsi kockázatot jelent, mint egy tőkeinjekció.¹²³⁵ Továbbá az, hogy a szerkezetátalakítási támogatást nyújtó számára észszerű részesedést biztosítanak a kedvezményezett jövőbeli nyereségéből függetlenül attól, hogy adósságelengedés, tőkeinjekció, vagy vissza nem térítendő intézkedés formájában valósul meg, megfelel az iránymutatásban rögzített célkitűzéseknek.¹²³⁶

Erre tekintettel a Bizottság nem állapíthatta volna meg, hogy a támogatás nem tartozik az iránymutatás 67. pontja alá, és elmulasztotta vizsgálni, hogy a támogatás megfelelt-e az ezen pontban foglalt követelményeknek.¹²³⁷ Következésképpen a Törvényszék megsemmisítette a határozatot, és a fellebbezés folyamatban van.¹²³⁸

A fenti jogesetek alapján megállapítható, hogy a nemzeti légitársaságok sokszor jelentős szerepet töltenek be az adott ország gazdaságában, és a járvány miatt kialakult szektorális

¹²²⁹ Uo. 206. pont.

¹²³⁰ Uo. 215. pont.

¹²³¹ Uo. 216. pont.

¹²³² Uo. 226. pont.

¹²³³ Uo. 227. pont.

¹²³⁴ Uo. 228. pont.

¹²³⁵ Uo. 229. pont.

¹²³⁶ Uo. 230. pont.

¹²³⁷ Uo. 233. pont.

¹²³⁸ C-505/24 P. sz. ügy *Condor Flugdienst kontra Ryanair*.

válság következtében állami támogatásban részesülhetnek. A versenyjogszabályok esetleges lazítása, illetve a mielőbbi cselekvés érdekében hozott egyes gyorsított eljárások viszont kockázatokat rejtenek magukban. Így a gyakorlatban problémás lehet az, ha nem következetesen alkalmazzák a jogot a különféle *ad hoc* jelleggel meghozott támogatási döntések során, amelyek ezáltal bizonyos fokig önkényesnek minősülhetnek. Gyakran merül fel kritikaként, hogy az eljárási szabályok túl általánosak és homályosak, valamint, hogy nem megfelelően történik az adott ügy vizsgálata.¹²³⁹ Ezzel kapcsolatban több jogesetet is el kellett bírálni.

A válságkezelés során az állapítható meg, hogy a tagállamok mind az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés és mind a (3) bekezdése alapján nyújtottak támogatást, így az előbbi *ex lege* - az EUMSZ erejénél fogva összeegyeztethető - és az utóbbi *diszkrecionális* - amikor a Bizottság jogosult másodlagos jogi aktusok révén meghatározni a feltételeket – kivételt, mint jogalapot is igénybe vették, azonban úgy tűnik, hogy az utóbbit preferálták inkább. Ennek valószínűleg az az oka, hogy az így nyújtott intézkedés alkalmas egy súlyos zavar hatásainak kezelésére, továbbá arra, hogy megelőzze a zavar jövőbeli súlyosbodását. Ennek következtében az intézkedés lehet 'visszamenőleges' és 'jövőbeli' is.¹²⁴⁰

Az *ex lege* támogatások valós hatása a járvány következményeinek ellensúlyozása miatt nem feltétlenül pozitívak. Alapvető negatívum, hogy csak a járvány által okozott közvetlen és azonnali károk orvoslásában nyújt segítséget. A (3) bekezdés esetén már megengedőbb a szabályozás, mivel ebben az esetben az általánosabb hatások is ellensúlyozásra kerülhetnek. A járvány után beállt gazdasági lassulás és válság ilyen általános jellegű következmény, melyek hátrányos hatása így csökkenthető. Ugyanakkor további negatívumként jelentkezik az *ex lege* támogatások esetén, hogy a folyósítás során a tagállamok számára - a járvány okozta egyébként is nehéz gazdasági helyzetben, adminisztrációs problémákkal küszködve - nagyobb erőfeszítést igényel a károk dokumentálása. Az előnye ezzel szemben, hogy nehéz helyzetű vállalkozások részére is nyújtható. A Bizottság a közvetlen kár és a támogatás összegének meghatározását kontrafaktuális elemzéssel végzi. Ezzel kapcsolatban rögzítendő, hogy az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdése alapján több tagállam is támogatást nyújtott a légitársaságok számára a járatörlések miatt bekövetkezett károkért, viszont a károk részletes dokumentálása során a

¹²³⁹ Lásd: SZÉLES Krisztina: A pandémia lábnyomai az állami támogatások uniós versenyjogában és a belső piacon. *Gazdaság és Jog*, 2022. 30. évf. 5-6. sz., 6.

¹²⁴⁰ PAPP (2023) 3-4.

tülkompenzáció elkerülése érdekében folyamatos monitoring alkalmazása szükséges, mely szintén növeli a tagállamok számára az adminisztrációs kötelezettséget.¹²⁴¹

A válság kezdetén a Bizottság által alkalmazott lazább szabályozási rendszer azonban előrevetítette a támogatások eloszlásának földrajzi torzulását, egyenlőtlenségét. A Bizottság több kritikát kapott, mely szerint az enyhébb szabályokkal nem minden tagállam tud megfelelő támogatást nyújtani, és mikroszinten - a vállalkozások szintjén - a versenyt érintő torzulások alakulhatnak ki. A gazdaságilag jelentősebb, nagyobb pénzügyi stabilitással rendelkező tagállamok előnybe kerülnek, mivel a saját vállalataik pénzügyi támogatására nagyobb kapacitásokat tudnak mozgósítani. Más tagállamok esetén viszont a Stabilitási és Növekedési Paktum korlátainak felfüggesztését követően sincs elegendő költségvetési forrás a finanszírozásra.¹²⁴²

További probléma, hogy a Bizottságnak nincsenek eszközei tekintetben, hogy megakadályozza a támogatások tagállamok általi egyenlőtlen felhasználását. Egy földrajzi alapon történő egyenlőtlen támogatási eloszlás megmutathatja azt, hogy valamely tagállam túlzott mértékben nyújt-e támogatást, míg mások korlátozottan képesek-e arra. Utóbbira jó példa Spanyolország, amely a járvány első hulláma során feltűnően kevés támogatást biztosított.¹²⁴³ Ezt a problémát a Bizottság is felismerte, hogy a gyengébb pénzügyi lehetőségekkel rendelkező tagállamok nem biztos, hogy ugyanannyi támogatást fognak tudni nyújtani, mint az erősebbek. Mindez pedig a belső piac széttöredezésének kockázatát rejtik magukban.¹²⁴⁴

További hangsúlyos elem, hogy a tagállamok gyakran a szükségesnél nagyobb mértékű nemzeti programokat nyújtottak be annak érdekében, hogy a bejelentéssel kapcsolatos adminisztrációs terhek csökkentése mellett növeljék a saját pénzügyi mozgásterüket. Erre vonatkozóan a Bizottságnak is vannak vizsgálati adatai, melyek azt igazolják, hogy a jóváhagyott támogatások nem felelnek meg a kifizetett támogatásoknak. Így rögzíthető, hogy a rendelkezésre bocsátott programok által nyújtott támogatások nem lettek kihasználva maximálisan. A Bizottság által engedélyezett válságra nyújtható támogatás a 2020. július végi adatok szerint 2300 milliárd euró összegű volt, azonban a tagállamok ennél jóval kevesebbet használtak fel, mindösszesen csupán 346 millió eurót. A Bizottság 2020. október 30-ig 3000

¹²⁴¹ Uo 4-5.

¹²⁴² Uo. 10-11.

¹²⁴³ Uo. 11.

¹²⁴⁴ Statement by Executive Vice-President Margrethe Vestager at the press conference on Solvency Support Instrument, Brussels, 29 May 2020.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_20_973

milliárd euróra növelte ezt az összeget. A négy legnagyobb tagállam az EU-n belül a támogatás több mint 90%-át adja. Ez úgy osztható fel, hogy az összeg több mint fele német támogatás, 15%-15% arányban került az olasz és francia rész meghatározásra, míg Spanyolország részesedése csupán 5%-os mértékű.¹²⁴⁵

V.6. Az orosz-ukrán konfliktust érintő válságkezelés

Az EU állami támogatási rendszerén belül végezetül érdemes kitérni az Oroszország és Ukrajna közötti háború miatt kialakult válsághelyzetre, és az annak következményeit enyhíteni kívánó uniós (szintű) intézkedésekre. Az Európai Tanács 2022. június 03-án elfogadta az Oroszország elleni hatodik szankciós csomagot,¹²⁴⁶ amely érinti az olajimportot és -szállítást, a banki szektort, a televíziós közvetítést, és további exporttilalmakat vezet be. A tagországok viszont ezekkel a döntésekkel önmagukat is kitétték a szankciókkal járó negatív globális szintű gazdasági következményeknek, valamint az orosz ellenintézkedéseknek. A mindebből keletkező válság miatt a Bizottság kiadta az *Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes válságkezelési keret a gazdaságnak Oroszország Ukrajna elleni agresszióját követő támogatása céljából* című közleményét,¹²⁴⁷ (továbbiakban: *ideiglenes válságkezelési keret*) amiről VESTAGER ügyvezető alelnök (bizottsági biztos) egyik beszédében úgy nyilatkozott, hogy lehetővé válik a tagállamok számára, hogy rugalmasabban kezeljék az állami támogatásra vonatkozó szabályokat.¹²⁴⁸ A közlemény az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés (b) pontján alapul, lényege, hogy valamely tagállamban bekövetkezett komoly gazdasági zavar következtében

¹²⁴⁵ PAPP (2023) 12.

¹²⁴⁶ Lásd pl. A Tanács (EU) 2022/876 végrehajtási rendelete (2022. június 3.) a belarusz helyzetre és Belarusznak az Ukrajna elleni orosz agresszióban való részvételére tekintettel hozott korlátozó intézkedésekről szóló 765/2006/EK rendelet 8a. cikke (1) bekezdésének végrehajtásáról, HL L 153/1, 2022.06.03., A Tanács (EU) 2022/877 rendelete (2022. június 3.) a belarusz helyzetre és Belarusznak az Ukrajna elleni orosz agresszióban való részvételére tekintettel hozott korlátozó intézkedésekről szóló 765/2006/EK rendelet módosításáról, HL 153/11, 2022.06.03., A Tanács (EU) 2022/878 végrehajtási rendelete (2022. június 3.) az Ukrajna területi integritását, szuverenitását és függetlenségét aláásó vagy fenyegető intézkedések miatti korlátozó intézkedésekről szóló 269/2014/EU rendelet végrehajtásáról, HL 153/15, 2022.06.03., A Tanács (EU) 2022/879 rendelete (2022. június 3.) az ukrajnai helyzetet destabilizáló orosz intézkedések miatt hozott korlátozó intézkedésekről szóló 833/2014/EU rendelet módosításáról, HL 153/53, 2022.06.03., és A Tanács (EU) 2022/880 rendelete (2022. június 3.) az Ukrajna területi integritását, szuverenitását és függetlenségét aláásó vagy fenyegető intézkedések miatti korlátozó intézkedésekről szóló 269/2014/EU rendelet módosításáról, HL L 153/75, 2022.06.03.

¹²⁴⁷ A Bizottság közleménye - Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes válságkezelési keret a gazdaságnak Oroszország Ukrajna elleni agresszióját követő támogatása céljából, HL C 131 I/1, 2022.03.24. [továbbiakban: Ideiglenes válságkezelési keret (2022)].

¹²⁴⁸ EVP Vestager remarks at the State aid and tax conference: "EU State aid: strong principles, in crisis and in change", Copenhagen, 20 March 2023. ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_23_1792

lehetséges segítséget nyújtani. Részesült már ilyen támogatásban például Portugália¹²⁴⁹ és Spanyolország¹²⁵⁰ is.

Az *ideiglenes válságkezelési keret* alapján is a krízissel sújtott nehéz helyzetben lévő vállalkozásoknak nyújtható támogatás alól¹²⁵¹ azonban kivételt képeznek az EU által elfogadott szankciókkal érintett vállalkozások.¹²⁵² Az így biztosított intézkedéseknek arányosnak, megfelelőnek és szükségesnek kell lenniük ahhoz, hogy a komoly gazdasági zavart megszüntethessék.¹²⁵³ Kiemeli a közlemény azt is, hogy például ha a *COVID-19 járvánnyal* összefüggésben is támogatást nyújtanak, akkor a likviditási szükséglet kielégítéséhez csak egy alkalommal biztosítható az állami intézkedés.¹²⁵⁴ A főszabály szerint a támogatás összege vállalkozásonként legfeljebb 400.000 euró lehet, de a halászati- és akvakultúra ágazat, és a mezőgazdaságot érintő támogatás esetében ez 35.000 euró. Nyújtható közvetlen támogatásként, adókedvezményként, fizetési könnyítésként, vagy egyéb más módon, mint pl. visszafizetendő előleg, hitel, saját tőke, és garancia.¹²⁵⁵ Ezen kívül „az EUMSZ 107. cikke (3) bekezdés (c) pontján alapuló meglévő lehetőségeken és a fent meghatározott lehetőségeken túl az ideiglenes támogatás enyhítheti a földgáz- és villamosenergia árak olyan kivételesen súlyos emelkedésének hatását, amelyet a vállalkozások rövidtávon esetleg nem képesek áthárítani, vagy amelyhez rövidtávon esetleg nem tudnak alkalmazkodni. Ez mérsékelheti a jelenlegi válság következményeit a vállalkozások számára, és segítheti a vállalkozásokat a meredek költségnövekedéshez való alkalmazkodásban, valamint csökkentheti az energiaárak emelkedéséből eredő inflációs nyomást. További támogatás is indokolt lehet a nagy energiafelhasználású vállalkozások tevékenységének folytatásához.”¹²⁵⁶

A kríziskezelés érdekében a fentiekén túl a nagymértékű orosz energiahordozóktól való kiszolgáltatottság miatt a Bizottság elkészítette a *REPowerEU tervét*,¹²⁵⁷ amivel az Oroszországtól való függőséget csökkenteni, az alternatív erőforrásokra való áttérést

¹²⁴⁹ Európai Bizottság – Állami támogatások az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikke értelmében – Olyan esetek, amelyekkel kapcsolatban a Bizottság nem emel kifogást, HL C 242/11, 2022.06.24.

¹²⁵⁰ Európai Bizottság – Állami támogatások az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikke értelmében – Olyan esetek, amelyekkel kapcsolatban a Bizottság nem emel kifogást, HL C 235/7, 2022.06.17.

¹²⁵¹ Ideiglenes válságkezelési keret (2022) 26. pont.

¹²⁵² Uo. 33. pont.

¹²⁵³ Uo. 37. pont.

¹²⁵⁴ Uo. 39. pont.

¹²⁵⁵ Lásd még uo. 41-43 pontok.

¹²⁵⁶ Uo. 51. pont.

¹²⁵⁷ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – *REPowerEU* terv, Brüsszel, 2022.05.18. [továbbiakban: European Commission: *REPowerEU* (2022)].
eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:fc930f14-d7ae-11ec-a95f-01aa75ed71a1.0016.02/DOC_1&format=PDF

felgyorsítani kívánja, ezzel is támogatva a klímaváltozással folytatott harcot. A tervnek fő részét képezi a *Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (RRF)*,¹²⁵⁸ ami összehangolt tervezést és határon átnyúló pénzügyi támogatást nyújt, magában foglalva nemzeti infrastruktúrafejlesztéseket és energiaprojekteket.¹²⁵⁹ Ide sorolható még a Bizottság *Cselekvési terve*¹²⁶⁰ is, amely rögzíti, hogy az árintervenciókkal nem értenek egyet, mivel az árplafonok aláássák az árképzést, és akadályt gördítenek az energiapiacok elé a tekintetben, hogy biztonságos és megfizethető szolgáltatást nyújtsanak. Azok hosszú távon károsan hatnak a piacra, mivel a piaci szereplők elveszítik a motivációjukat, hogy a magas árakra ellenlépéssel reagáljanak, rontva ezáltal a versenyképességet. Mindez pedig megakadályozza azt is, hogy más szereplőket vonzzanak a piacra.¹²⁶¹

Az orosz-ukrán konfliktus következtében kialakult válságot tovább nehezíti az, hogy például az olajcégek a részükre juttatott kedvezményeket (adócsökkentéseket) nem építik bele az áraikba, így a vásárlók (fogyasztók) nem részesülnek belőle. Az amúgy is magas olajárak mellett így az adócsökkentések révén ezek a vállalatok nagymértékű profitra tehetnek szert. A probléma súlyosságát jelzi az is, hogy Németországban a trösztellenes törvények szigorítását vették napirendre, érte ezalatt akár az egyes vállalkozások feldarabolását is.¹²⁶² Hasonló problémákkal néz szembe az Egyesült Királyság is.¹²⁶³ Ennek kapcsán felmerül a kérdés, hogy az egyes állami kedvezmények mennyiben tudják a valóságban elérni a céljaikat, és nem pusztán a közpénzek felesleges eltékozlását eredményezik-e.

Az *ideiglenes válságkezelési keret* 2022. február 1-jétől hatályos,¹²⁶⁴ azonban a krízisnek a hosszú távú negatív következményei még nem láthatók pontosan, így az sem, hogy az esetleges újabb büntető jellegű intézkedések és ellenlépések milyen mértékben fogják elmélyíteni a gazdasági recessziót.

¹²⁵⁸ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/241 rendelete (2021. február 12.) a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról, HL 57/17, 2021.02.18.

¹²⁵⁹ European Commission: REPowerEU (2022).

¹²⁶⁰ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának, Rövid távú energiapiaci intervenciók és a villamosenergia-piac szerkezetének hosszú távú fejlesztése – Cselekvési terv, Brüsszel, 2022.05.18., [1továbbiakban: Cselekvési terv (2022)].

eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0236&from=EN

¹²⁶¹ Uo. 15-16.

¹²⁶² Einschätzung des Tankstellenverbands, Beschaffungskosten angeblich für hohe Spritpreise verantwortlich, *Spiegel*, 12.06.2022.

www.spiegel.de/politik/tankstellenverband-ostdeutschland-beschaffungskosten-sollen-fuer-hohe-spritpreise-verantwortlich-sein-a-38f3c305-abe6-4084-9554-cfad3b2a65e

¹²⁶³ www.gov.uk/cma-cases/uk-fuel-retail-market-review

¹²⁶⁴ Ideiglenes válságkezelési keret (2022) 59. pont.

Továbbá az is kérdéses, hogy az orosz energiahordozókról milyen gyorsan és hatékonyan fognak tudni áttérni a tagállamok és az egyes vállalkozások más forrásokra, különösen olyan mértékű zöld energiára, amivel megfelelően pótolható a kiesett export. Mindezek alapján feltételezhető az is, hogy további állami támogatásokat érintő intézkedések meghozatalára kerül majd sor, és várhatóan a háború elhúzódásának következtében többször meg fogják hosszabbítani¹²⁶⁵ az *ideiglenes válságkezelési keretet* hasonlóan, mint ahogy a *COVID-19 járvány* idején kibocsátott *ideiglenes keret* esetében is történt.

Az, hogy az orosz-ukrán konfliktus alatt tett intézkedések mennyiben lesznek sikeresek, azt majd a következő évek tapasztalatai fogják megmutatni.

¹²⁶⁵ Lásd: A Bizottság közleménye - Az állami támogatásokra vonatkozó, az Ukrajna elleni orosz agresszióval összefüggésben a gazdaság támogatását célzó ideiglenes válság- és átállási keret, HL C 101/3, 2023.03.17., A Bizottság közleménye – Az állami támogatásokra vonatkozó, az Ukrajna elleni orosz invázióval összefüggésben a gazdaság támogatását célzó ideiglenes válság- és átállási keret módosítása, HL C 2023/1188, 2023.11.21., és A Bizottság közleménye - Az állami támogatásokra vonatkozó, az Ukrajna elleni orosz agresszióval összefüggésben a gazdaság támogatását célzó ideiglenes válság- és átállási keret második módosítása, HL C 2024/3113, 2024.05.02.

VI. Konklúzió

A kríziskartellek válság idején jönnek létre, különösen az adott gazdasági szektorban lévő, többlettermelésből adódó problémák kezelésére. A kapacitások túlzott mértékűvé válásából adódó hatékonysági hiányt kívánják ilyen módon megszüntetni. A piacon viszont a leghatékonyabb vállalkozásoknak kell fennmaradniuk, ennek következtében az újrendezést alapvetően megoldja maga a verseny. Ha viszont a válsághelyzetben nem elég hatékony a piac, akkor lehetséges lenne esetleg kezdeményezni a kríziskartellekre vonatkozó megállapodásokat. Ezen kívül az is az ilyen fajta együttműködés mellett szólhat, hogy minél több versenytárs tevékenykedjen, és ne erőfölényes nagyvállalatok uralják a piacot. Az együttműködés keretében újraszervezhetik a kapacitási nehézségekkel küzdő szektort, amivel aztán később helyreállíthatják az adott iparban a versenyhez szükséges feltételeket.

Mérlegelés tárgya az, hogy a megállapodás, milyen pozitív hatást gyakorolhat. E körben érdemes lehet átgondolni azt, hogy a nagyobb verseny érdekében rövidtávon kisebb az árakat érintő verseny, azonban hosszú távon a fogyasztók kedvezően részesülhetnek az újraszervezésből adódó előnyökből, így pl. a jobb minőségű termékek és az intenzívebb árverseny révén. Az pedig versenypolitikai kérdés, hogy miként viszonyulnak a kríziskartellekhez.

Mindettől függetlenül úgy tűnik, hogy több érv szól ellene, mint mellette, és több kárral járnak, mintsem haszonnal. Az Egyesült Államokban bevezetett *New Deal* politikák alapján is látható volt, hogy azok inkább a recesszió elhúzódásához vezettek figyelemmel arra, hogy csökkent a fogyasztás, a foglalkoztatás, a befektetés és az innováció. Az EU-ban sincs túl sok példa kríziskartell engedélyezésére, így különlegesnek számítanak e-körben a *Stichting Baksteen* és a *Synthetic Fibers* ügyek. Ettől függetlenül mérlegelhető lehet az ilyen módon történő újjászervezés, ha rövidtávon az árakat érintő kisebb mértékű versennyel jár, de hosszabb távon a fogyasztók erősebb árversenyt tapasztalhatnak, illetve jobb minőségű termékekhez juthatnak hozzá. Ezen kívül e körben szóba jöhet még a munkahelyek megőrzése, és az, hogy több aktor tevékenykedjen a piacon, ami a jövőben tovább növelheti a versenyt.

Az *Ír marha* ügy során azonban világossá vált, hogy a gyakorlatban nincs helye az ilyenfajta együttműködésnek. A kríziskartellek súlyos korlátozásokat vezetnek be a termelést, és akár az árt illetve a belépési korlátokat érintően, amelyeknél igen csekély az esély arra, hogy teljesítsék az EUMSZ 101. cikk (3) bekezdésében foglalt előírásokat.

A vállalkozásoknak a versenyre kevésbé káros megoldást kell választaniuk az esetleges újrendezés során, viszont a kartellból származó negatív hatásokat nagymértékben

ellentételező előnyök bizonyítása nem valószínű. Ehelyett a csoportmentességi rendeletek alá tartozó megállapodások nyújthatnak alternatívát. Tekintettel erre napjainkban az ilyen, szektorális problémák megoldására szóba kerülhetnek a specializálódások/szakosítások, az összefonódások, valamint az esetleges állami támogatások. Utóbbi esetben szintén ügyelni kell arra, hogy az nagymértékben ne torzítsa a piacot.

A válságot legfeljebb a bírság kiszabása során lehet figyelembe venni, de manapság akkor is inkább kizárólag az adott vállalkozás fizetési helyzetét mérlegelik. E tekintetben a gyakorlat igen eltérően alakult. Volt, amikor a döntések meghozatala során figyelembe vették a szektort érintő recessziót, máskor pedig épp ellenkezőleg. A pénzügyi válság során kialakult bizottsági gyakorlat tekintettel volt a szektorokat érintő krízishelyzetre, viszont a *COVID-19 járvány* idején nemigen található jelenleg olyan határozat, ami minderre kitért volna.

Mindennek alapján elmondható, hogy a kartellezés semmilyen körülmények között sem kifizetődő, még válság idején sem.

Egy csőd, vagy ahhoz közeli helyzetben lévő gazdasági tevékenységet folytató piaci szereplő, amennyiben nem tudja adósságait, és az egyéb költségeit finanszírozni, úgy az eltűnő vállalkozás doktrínája alatt összefonódhat vagy eladhat üzletágakat és leányvállalatokat, így továbbra is biztosított lehet az életben maradása és a nyereségessége. Elkerülhetővé válik a megszűnés, és az ezzel járó további költségek és veszteségek. A gyakorlat alapján azonban az állapítható meg, hogy a védekezéshez szükséges feltételek hiánytalan teljesülését ritkán ismerik el a versenyhatóságok, ezért a doktrína alkalmazása nem tekinthető általánosnak. Annak érdekében, hogy alkalmazni lehessen, más megoldás híján ennek kell lennie az egyetlen lehetőségnek, hogy a reorganizáció megvalósulhasson. Ezzel a feltétellel az a probléma, hogy nagyon nehéz megjósolni, hogy melyik módszer választása lenne a legjobb az újraszervezés, illetve a verseny szempontjából.

Az eltűnő vállalkozásra alapított védekezés kapcsán a bejelentő felek nincsenek könnyű helyzetben a feltételek bizonyításakor. A *Bertelsmann/Kirch/Premiere* ügy alapján látható, hogy a doktrína mellett általánosan érvelni nem elégséges, és ez egy eltűnő üzletág esetében még inkább érvényes. A *Newscorp/Telepiú* ügy tanúsága szerint már az eljárás elején hivatkozni kell rá, ami a doktrínán alapuló védekezés és szándék komolyságát támasztja alá.

Bankok esetében enyhébb lehet a feltételek teljesülésének követelménye, mint ahogy a *United States v. Philadelphia National Bank* ügyben látható volt, azonban a gyakorlatban ez nem eredményezett több, a doktrínára alapított sikeres fúziót. Az EU-ban e körben a jogintézmény működését az is gátolja, hogy az eltűnő vállalkozásra alapított védelem

feltételeinek alkalmazása helyett az SRMR rendelet mechanizmusa alapján közérdekből hagyják jóvá az összefonódást.

Az új-zélandi joggyakorlat szerint a közjón, illetve a közérdeken alapuló engedélyezések kedvezhetnek a doktrína szélesebb körben történő alkalmazásának, azonban – figyelemmel az egyes országok és jogrendszerek különböző hagyományaira – nem biztos, hogy ez problémamentesen mindenhol megvalósítható.

A feltételek teljesülése kapcsán az EU szigorú gyakorlata alapján megállapíthatóak bizonyos jellemzők, amik fennállása esetén eredményesen, de legalábbis nagyobb eséllyel lehetséges érvelni a doktrína fennállása mellett.

I. Az állítólagosan leépülőben lévő vállalkozás a közeljövőben kiszorul a piacról, ha azt nem veszi át egy másik vállalkozás:

Alapvető követelmény, hogy a vállalkozás ne legyen képes tovább finanszírozni a költségeit, és eltűnő üzletág esetében ez az anyavállalatától sem várható el. Utóbbi piacon maradásának nem feltétlenül kell veszélyben forognia, azonban bizonyítható módon ne legyen elvárható a további tőkeinvestálás. A működésnek veszteségesnek kell lennie, ami az *NYNAS/Shell/Harburg Refinery* ügyben az elmúlt 5 évet ölelte fel, azonban az *Aegean/Olympic II* ügy alapján már elégséges volt ezen körülménynek az elmúlt 3 évben fennállnia. Fontos a költség-haszon elemzés, ami alapján kimutatható, hogy nem éri meg fenntartani a vállalatot, és aminek tartalmaznia kell, hogy a bezárási költségek alacsonyabbak, mintsem életben tartani a piaci szereplőt. Eltűnő üzletág (leányvállalat) esetében pedig jobb, ha annak kötelezettségei a továbbiakban nem terhelik az anyavállalatot.

Az *Aegean/Olympic II* ügy szerint az eszközöknek az egyharmadával való mérséklése esetén is már igazolható lehet a feltétel fennállása, de a felére csökkenés még inkább alátámasztja ezt. Irányadó lehet még az alkalmazotti elbocsátások, a vállalkozás forgalmának az elmúlt 3 évben történő 30 %-os csökkenésének igazolása. Megfelelő bizonyíték lehet még erre a vállalkozás pénzügyi helyzetét felmérő független auditáló vizsgálata arra vonatkozóan, hogy a jövőben is veszteségesen fog működni. Fontosak az előzetes reorganizációs kísérletek, így a méretcsökkenés, viszont további intézkedések már nem vezetnének eredményre. A sikertelen kölcsönök, vagy rendkívül kedvezőtlen kölcsönfeltételek igazolása szintén erősítheti a feltétel megvalósulását.

A bejelentő feleknek bizonyítaniuk kell továbbá, hogy megpróbáltak más alternatív felvásárlót találni. E tekintetben a *Newscorp/Telepiú* ügy alapján mindenféleképpen javasolt a verenyársakat ajánlattételre felhívni, illetve a nyilvános felhívást (hirdetés) közzétenni, és annak eredménytelen voltát igazolni.

II. Nincsen más, kevésbé versenyellenes felvásárlási alternatíva, mint a bejelentett összefonódás:

A *Rewe/Meinl* ügyben rögzítettek szerint szükséges bizonyítani, hogy kikkel tárgyaltak a felek, és miért hiúsult meg az ügylet. Annak igazolása tekintetében, hogy nincs lényeges érdeklődő, és megtették a szükséges ajánlati lépéseket, itt is irányadóak az I. pontban említettek, mely szerint a bejelentők igazolni tudják, hogy a versenytársakat eredménytelenül hívták fel, illetve a nyilvánosan közzétett felhívásra nem érkezett válasz. Itt sem elégséges azonban egy egyszeri próbálkozás. Az *Aegean/Olympic II* ügy alapján ezt többször meg kell ismételni, és legalább egy 2 éves periódust fel kell ölelni a sikertelen eladási kísérletnek. Szóba jöhet még kérdőívek kiküldése a potenciális vevőjelölteknek arról, hogy milyen módon lennének hajlandóak mégis ajánlatot tenni. Fontos, hogy mindennek reálisnak kell lennie, vagyis valós szándékot kell mutatnia az ajánlattevőnek. A valós szándékot pedig a legjobban az erre vonatkozó írásbeli jognyilatkozat tudja alátámasztani, de szóba jöhet a témáról szóló levelezés is.

III. Az összefonódás hiányában a leépülőben lévő vállalkozás eszközei mindenképpen kikerülnének a piacról:

Amennyiben az ajánlatok és a kérdőívek alapján senki nem érdeklődik komolyan az eszközök iránt, és a II. pontban említettek szerint ez bizonyításra is kerül, akkor ezen feltétel is majdhogynem automatikusan teljesül. Egy esetleges járműflotta esetén azonban kérdéses lehet, hogy mennyiben akarná bárki is bérelni vagy megvásárolni azokat figyelemmel arra, hogy lehet, olcsóbban tudnak hozzájutni a piacon. Ezen kívül az is fontos, hogy hol kívánnák igénybe venni ezeket az eszközöket, az érintett piacon vagy máshol, mint ahogy az *Aegean/Olympic II* ügyben is felmerült.

Ezen kívül habár a *Kali+Salz/Mdk/Treuband* ügyben felállított piaci részesedés megszerzésének követelménye a *BASF/Eurodiol/Pantochim* ügy által kikerült a feltételek közül, azonban a *Aegean/Olympic II* ügy alapján úgy tűnik, hogy a doktrína alkalmazásakor továbbra is fontos szerepet játszik az, (vagy legalábbis a feltétel bizonyítását megkönnyítheti) hogyha nincs más érdeklődő, akkor kizárólag a fúzióban résztvevő másik fél szerezné meg az eltűnő vállalkozás piaci részesedését is, és mindez nem okoz nagyobb mértékű romlást a piacon, mintha arra nem kerülne sor. Érdemes előzetes felmérést és piackutatást is végezni, ami alapján megállapítható, hogy nem valószínű, hogy a közeljövőben új piaci szereplő lépne be. Ekkor különösen fontos vizsgálni a belépési korlátokat és az erre vonatkozó szándékot.

A feltételek teljesülését további speciális körülmények fennállása is elősegítheti. Egy adott ország gazdasági válsága, vagy valamely szektor ágazatspecifikus problémái mind figyelembe

vehetőek, és erősíthetik a fenti 3 feltétel teljesülését, azonban mindez nem garantálja a sikeres védekezés bizonyítását figyelemmel arra, hogy kizárólag a vállalkozás helyzetét kell vizsgálni. Az *Aegean/Olympic II* ügyben foglaltak alapján a külső tényező miatt történő szektorális probléma se lehet átmeneti, hanem tartósnak kell lennie. Az érintett esetben az elmúlt 3 évben folyamatos volt a keresletcsökkenés, ami a végén elérte a 25-30%-os visszaesést. Ilyen esetben egy 3 éves periódusban történő csökkenés elégséges lehet a feltételek igazolásához.

Válság idején eltűnő üzletág esetében ezen kívül még kérdés, hogy az anyavállalatnak vannak-e jobban működő üzletágai, amit érdemesebb fenntartania. A *Rewe/Meinl* ügyben az anyavállalat szándékosan kettéosztotta a nyereséges és a veszteséges üzletágát, ami miatt nem lehetett megállapítani a doktrína teljesülését.

A márkára, és a jóhírnévre való hivatkozás is előnyt jelenthet, mint ahogy az *Aegean/Olympic II* ügyben és a *JCI/FIAMM* ügyben is történt. Utóbbi esetében rögzítették, hogy a márkából adódó előnyök között a jóhírnév is eltűnne a piacról.

Az előbb említetteken kívül az egyes kapacitásbeli problémákra való utalás nagymértékben hozzájárulhat a sikeres védekezéshez. A *NYNAS/Shell/Harburg Refinery* ügyben az érintett vállalat vagy az üzletág eltűnése esetén jelentős ellátáskapacitás-csökkenés lett volna várható, ami árnövekedéssel járt volna, és amit külföldi (harmadik országbeli) ellátással sem lehetett volna hatékonyan pótolni. Az ügyben szándéknyilatkozat is rendelkezésre állt arra vonatkozóan, hogy ha nem történik meg a fúzió, akkor további kapacitásnövelést fog végrehajtani a felvásárló vállalkozás annak érdekében, hogy növelje tevékenységének volumenét. A *BASF/Eurodiol/Pantochim* ügyben is komoly hiány keletkezett volna a termelésben a fúzió hiányában figyelemmel arra, hogy a kapacitások eddig is szűkösen álltak rendelkezésre a piacon, és a felvásárló jelezte, hogy gyorsan bővíteni szeretné az üzemait, és amennyiben nem sikerül megszereznie a másik két vállalkozás eszközeit, úgy az építkezésekhez hozzátartozó. Ezen kívül az építkezések időigényessége miatt az új kapacitások nem tudtak volna hamar működésbe lépni. Továbbá az is megállapításra került, hogy nem csak azzal nem lehet számolni, hogy nagyobb mennyiséget kívántak a jövőben eladni, hanem azzal sem, hogy majd harmadik országok elégítenék ki a hiányt, ugyanis a Közösségen belül az árak már ekkor is alacsonyabbak voltak, mint azon kívül. Ezzel ellentétben a *Saint-Gobain/Wacker-Chemie/NOM* ügyben a Bizottság azt állapította meg, hogy a fúzió hiányában a verseny kevésbé károsodna, és még ha be is zártak volna kapacitásokat, akkor is valószínűleg a piaci struktúra kevésbé lett volna káros hatással a versenyre, mint az összefonódás. Ennek következtében ugyan nagyobb áremelkedéssel lehetett volna számolni, azonban a magasabb árak vonzóvá tehetik a közösségi piacot az import számára, ami a kieső vállalkozás helyét pótolhatta volna.

Mindezek alapján látható, hogy egy gazdasági válság során több esély lehet a doktrína alkalmazására, azonban ez nem jelent automatikus jóváhagyást.

A fentiek során kifejtett jellemzők segíthetnek a doktrína megvalósulásában, azonban a releváns külföldi és a magyar gyakorlat sem vonultat fel túl sok esetet, és még kevesebb sikeres eljárás található. A versenyhatóságok rendkívül szigorúan veszik a követelmények fennállását, ami már-már a jogintézmény létezését és alkalmazását gátolja. Az uralkodó álláspont szerint nem indokolt a feltételek puhábban történő értelmezése, még válság idején sem, mert az a gazdaságot és a fogyasztókat károsítaná azáltal, hogy csökken a verseny, és lassítaná a gazdaság fellendülését.¹²⁶⁶ Ez alól Új-Zéland lehet kivétel, ahol engedékenyebbnek tűnnek a feltételeket érintően. A nehézkes eljárás szélsőséges esetben ahhoz vezethet, hogy a vállalkozások jogtalan módon próbálnak meg önállóan felülkerekedni a nehézségeken akár úgy, hogy árkartelt alkotnak, vagy felosztják egymás között az ügyfeleket.

A doktrínára alapított védekezés alkalmazását az is gátolja, hogy amennyiben egy összefonódás az eredeti formájában nem hagyható jóvá, úgy gyakran a versennyel kapcsolatos problémák feltételek, illetve kötelezettségvállalások útján orvosolhatóak. Ezek lehetnek pl. strukturális vagy magatartási jellegűek. Előbbi közé tartozik akár az üzletágleválasztás, vagy a részesedés csökkentése, utóbbinak minősíthető pedig bizonyos magatartások betartása vagy attól való tartózkodás, mint pl. szerződések felmondása vagy infrastruktúrákhoz való hozzáférés biztosítása.¹²⁶⁷ Szóba jöhet a kettő kombinációja is, ún. *hibrid megoldások*. A *Rewe/Meinl ügyben*, a *JCI/FIAMM ügyben*, és a *Newscorp/Telepiú ügyben* is végül kötelezettségvállalások révén hagyta jóvá a tranzakciót a Bizottság. Manapság azonban úgy tűnik kevés az olyan eset (legalábbis közösségi szinten) amikor egy bejelentett összefonódást nem engedélyeznek. „Az elmúlt tíz évben a Bizottság több mint 3000 összefonódást hagyott jóvá, 90 %-ukat feltétel nélkül. Összehasonlításképpen ugyanebben az időszakban a Bizottság mindössze tíz összefonódást tiltott meg, ebből hármat 2019-ben.”¹²⁶⁸ Az EU gyakorlatában főként az üzletág-leválasztását preferálja a Bizottság. A nemzeti versenyhatóságok viszont sokkal nyitottabbak a magatartást érintő orvoslási módokra. A lehetséges magyarázat az lehet,

¹²⁶⁶ OECD (2009) 117.

¹²⁶⁷ A Bizottság 2005-ben részletes tanulmányt tett közzé arra vonatkozóan, hogy milyen módon orvosolhatóak a versennyel kapcsolatos aggályok: Merger Remedies Study, Public Version, DG COMP, European Commission, October 2005.

ec.europa.eu/competition/mergers/legislation/remedies_study.pdf

¹²⁶⁸ Európai Bizottság: 2019. évi jelentés a versenypolitikáról, Brüsszel, 2020.07.09., 16.

hogy nehezkessé válhat megfelelő vásárlót találni nemzeti szinten, amely csökkenti az üzletág-leválasztására irányuló orvoslási módszer hatásosságát.¹²⁶⁹

Az üzletág leválasztásnál viszont kérdéses, hogy egy gazdasági válságban mennyiben lehetséges annak sikeres megvalósítása, hiszen nem biztos, hogy a többi nehéz helyzetben lévő vállalkozás felesleges kiadásokat akarna eszközölni, a bizonytalan piaci környezetről nem is beszélve. Így a potenciális felvásárlók száma és beazonosítása körülményessé válhat. A kedvezőtlen piaci feltételek pedig elbizonytalaníthatják az illetékes versenyhatóságokat is a tekintetben, hogy a felek képesek lesznek-e megfelelő vevőt találni.

Az orvoslásokon túl az sem kedvez a doktrína gyakorlati megvalósulásának, hogy a feltételek teljesülése alapos vizsgálatot igényel, ami az eljárás elhúzódásához vezethet, ami viszont az eltűnő vállalkozásnak az összefonódás jóváhagyása előtti megszűnését is eredményezheti, így pl. ha egy hitelező cég felszámolási eljárást kezdeményez az elbírálás alatt. E mellett a versenyhatóságok közötti áttétel is hosszadalmas lehet. Erre tekintettel az egyszerűsített eljárásban történő elbírálás lehetősége, valamint a jóváhagyó döntést megelőző irányítási jogok gyakorlásának engedélyezése felértékelődhet. Problémaként jelentkezik azonban az, hogy mindezekre akkor kerülhet sor, ha a körülmények azt indokolják, azonban kérdéses, hogy a doktrína feltételeinek mélyebb vizsgálata nélkül – ami hosszabb eljárást és elemzést igényel – mennyiben tartják a versenyhatóságok indokoltnak ezek engedélyezését. Az említett nehézségekre figyelemmel valószínűbb, hogy a felek valamilyen orvosláshoz fognak folyamodni akár úgy, hogy előzetes konzultációt kezdeményeznek a gyorsabb és sikerebb eljárás érdekében.

A fentiekén túl a *Deloitte & Touche/Andersen UK* ügy, az *Ernst & Young/Andersen Germany* ügy és az *Ernst & Young/Andersen France* ügy, valamint a *KLM/Martinair* ügy szolgálhatnak alappal arra, hogy egy nehéz helyzetbe került vállalkozás fúzióját miként lehet összeegyeztetni a versenyjoggal. Az első három ügy alapja, hogy az *Andersen* jó hírnevének eltűnése a társaság elbukásához vezetett, ami alapot szolgáltatott a fúzió jóváhagyásához. Ezen kívül az olyan piacokon, ami ugyan oligopolisztikus jegyeket visel, de annak gyakorlati jelentősége nem releváns – mivel az ügyfélszerzés a közöttük lévő versenyeztetési eljárás során dől el – szintén nagyobb az esélye a sikeres (eltűnő vállalkozást magába foglaló) összefonódásának.

¹²⁶⁹ Pranvera KËLLEZI and Christophe RAPIN: Merger Remedies and Competition Law: An Overview of EU and National Case Law, *e- Competitions National Competition Laws*, No. 43382, February 29, 2012., 7. papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2014636

A *KLM/ Martinair* ügyben pedig úgy hagyták jóvá a tranzakciót egy finánciális gondokkal küzdő vállalkozás esetében, hogy egyébként nem volt csődközeli helyzetben, és a doktrína szigorú feltételrendszerének alkalmazására se került sor.

Végezetül a hatékonysági előnyökre való hivatkozás is kiválthatja a jogintézmény szükségességét, így különösen a kapacitásbeli problémákra történő utalás, mint ahogy felmerült az *Outokumpu/INOXUM* ügyben.

Ezek a döntések jó példák lehetnek arra, hogy bizonyos helyzetekben a versenyhatóságok miként tudják figyelembe venni az összefonódásnál egy vállalkozás nehéz pénzügyi helyzetét anélkül, hogy az *eltűnő vállalkozás doktrínájának* feltételeit szigorúan alkalmazzák.

További alternatíva lehet a válságba került vállalkozások számára a közpénzekből megvalósuló intézkedések. A megmentési és szerkezetátalakítási támogatás mindig sok kétellyel jár, főleg az utóbbi. Az ilyen fajta állami segítségnyújtás csak nagy körültekintéssel adható, és csak akkor, ha a versenytorzulást biztosan ellensúlyozzák a vállalkozás fennmaradásából származó előnyök. A szerkezetátalakítás az észszerűség és a hatékonyság érdekében gyakran a tevékenységek leépítésével jár, így a kapacitások csökkenését vagy megszűnését eredményezheti. Mindez pedig a munkaerő csökkenését vonja maga után. Tekintettel erre oda kell figyelni többek között az adott tevékenység megszüntetésével járó problémákra, a beszállítókra és a fogyasztásra gyakorolt következményekre, továbbá a monopólium vagy oligopolisztikus helyzet kialakulásának elkerülésére. Ez alapján egyik legfontosabb feltételnek minősül a társadalmi gondok elkerülése, illetve csökkentése, amelynek egyik eszköze lehet például az, hogy az elbocsátott munkavállalók szociális juttatásokban részesülnek, amit viszont a Bizottság nem tekint az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése alá tartozó állami támogatásnak.¹²⁷⁰

Amennyiben az állami pénzekből megvalósuló segítség az uniós jog szerint állami támogatásnak minősül, úgy főszabály szerint be kell jelenteni azt a Bizottságnak még mielőtt végrehajtanák. Fontos, hogy csak akkor juthassanak közpénzekhez a vállalatok, ha már kimerítették az összes piaci lehetőséget, és az a közös érdekű célkitűzés megvalósításához nélkülözhetetlen. A támogatás így olyan kötelezettségekkel adható, amelyek által a nagyvállalatok nem juthatnak áldozatok nélkül és indokolatlanul közpénzekhez, ezért lényeges a tehermegosztás érvényesülése is. Ilyenkor az adott vállalat életképessége helyreállításához bizonyos mértékben saját forrással is hozzájárul. Figyelembe kell venni a vállalkozás tulajdonosainak, valamint leányvállalat esetében az anyavállalatnak az anyagi lehetőségeit is.

¹²⁷⁰ Megmentési és szerkezetátalakítási iránymutatás (2014) 31. pont.

Az, hogy milyen mértékben részesülhet ilyen típusú támogatásban az adott vállalkozás, valamint hogy milyen nagyságban kell hozzájárulnia az életképessége helyreállításához, az nagyban függhet a méretétől. A cél az, hogy a jövőbeli működése biztosítottá váljon, de a lehető legkisebb állami intézkedés útján annak érdekében, hogy elkerülhető legyen a verseny torzulása. Erre tekintettel az 'először és utoljára' elvet is maradéktalanul be kell tartani. Még a támogatás további esetleges káros hatásainak csökkentése érdekében a versenytorzulást korlátozó intézkedések alkalmazása is hasznosnak bizonyulhat.

A fizetésektelenségi eljárásoknak is lehetőséget kell nyújtaniuk arra, hogy az életképes vállalkozások ne lépjenek ki a piacról, a munkahelyeket megőrizhessék, és a beszállítók a partnereiket megtarthassák. Természetesen a tulajdonosoknak is oda kell figyelniük arra, hogy működőképes vállalkozásokba fektessék pénzeszközeiket. Az uniós versenyjog biztosítja a feltételeket a megfelelő állami támogatással kapcsolatos döntésekhez, ám azok mérlegelése nagy odafigyelést igényel.

Az EU a 2008-as pénzügyi válság után már jelentős tapasztalattal rendelkezik a gazdasági recesszió kezelésében, ezért már a *COVID-19 járvány* elterjedése következtében felmerült kihívások kapcsán is gyorsan és hatékonyan tudott intézkedéseket hozni, amiben a versenyjog kiemelt szerepet tölt be, és azokon belül is az állami támogatásokat helyezi előtérbe. A Bizottságnak korábban elsősorban a pénzügyi szektor szereplőinek megmentése volt a célja annak érdekében, hogy az ágazat problémáinak káros hatásai ne gyűrűzzenek tovább a gazdaság egyéb részeire. Ennek alapján gyorsabb, és rugalmasabb eljárást vezetett be.

A pandémia miatti krízis kezelése okán az egyes határlezáró, és egyéb korlátozó intézkedések miatt az EU teljes egységes piaca működésének helyreállítása van középpontban. Fontos különbség a két válságkezelés között, hogy az EU a mostani helyzetben uniós szintű hitelfelvétel igénybevételével is elősegíteni akarja a vállalkozások és a gazdaság talpra állását, amelynek következtében további közpénzeket lehet felhasználni, illetve jóváhagyni állami támogatás formájában. Ezzel ellentétben a pénzügyi válság idején mindez legfeljebb tagállami szinten valósulhatott meg, és az egyes országok döntöttek arról, hogy külön pénzügyi segítséghez folyamodnak-e vagy sem. A világjárvány kezelése kapcsán, azonban elmondható, hogy mindkét gazdasági recesszió problémáira az EU az állami támogatásokat tekinti elsősorban megoldásnak. Mindez megfigyelhető az orosz-ukrán konfliktus következményeinek gazdasági enyhítése során hozott intézkedéseknél is. Manapság az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés (b) pontja és (3) bekezdés (b) és (c) pontjai alapján adott közpénzekkel próbálják meg leginkább újraéleszteni a gazdaságot, illetve életben tartani a nehézhelyzetbe került vállalkozásokat. A *COVID-19 járvány* idején főként az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdése alapján

nyújtottak több támogatást, mert az alkalmas a súlyos zavar hatásainak kezelésére és a jövőbeli zavar súlyosbodásának megelőzésére. Ráadásul kevesebb adminisztratív teherrel jár.

A *COVID-19 járvány* során a bírói gyakorlat több dolgot is tisztázott a jogszabályok kapcsán. *Ryanair kontra Bizottság (Condor)* ügy alapján megállapítható, hogy a *2014-es iránymutatás* szerint az erkölcsi kockázat akkor is fennáll, ha az állami támogatást adósságelengedés formájában hajtják végre, vagy vissza nem térítendő támogatást kapnak, nem csak tőkebiztosítással.

A *Wizz Air Hungary kontra Bizottság (TAROM; aide au sauvetage)* ügyben kifejtettek alapján pedig a *2014-es iránymutatás* alkalmazása során a támogatást nyújtó tagállamnak nem kell bizonyítania, hogy az intézkedés nélkül bizonyos hátrányos következmények szükségszerűen bekövetkeznének a kedvezményezett megszűnése esetén, hanem csak azt, hogy fennáll-e ennek a következménynek a kockázata.

A *Ryanair kontra Bizottság (Lufthansa; COVID-19)* ügy pedig rámutatott arra, hogy az *ideiglenes keret* alapján nem csak azok a vállalkozások részesülhetnek támogatásban, amelyek, ha kivonulnának a piacról, a teljes ágazat összeomolna. A piaci részesedés a rendszerszintű jelentőség szempontjából nem feltétlenül releváns, ha más tényezők is igazolni tudják azt. Megállapítható az is, hogy nem kell minden más lehetséges támogatási intézkedést vizsgálni, mert elég bizonyítani, hogy semmilyen más alternatíva nincs, ami alkalmasabb, illetve kevésbé versenyt korlátozó, mint a szóban forgó intézkedés.

A pénzügyi válság során alkalmazott közlemények és bírói gyakorlat pedig nem releváns a *COVID-19 járvány* idején nyújtott támogatások elbírálása szempontjából, mivel – mint ahogy a Törvényszék a *Ryanair kontra Bizottság (Finnair I; Covid-19)* ügyben is kifejtette - más körülményeken és szabályokon alapulnak.

A *Ryanair kontra Bizottság (Espagne; Covid-19)* ügy, és a *Ryanair kontra Bizottság* ügy alapján az látható, hogy a támogatás azon feltétele, hogy a vállalkozás székhelyének és fő tevékenységi központjának a támogatást nyújtó tagállamban kell lennie, nem feltétlenül jelenti azt, hogy sérülne a szolgáltatásnyújtás- és a letelepedés szabadsága, valamint, hogy ez ütközne a hátrányos megkülönböztetés tilalmával.

Az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésében b) pontja esetén vélelmezni kell, hogy a támogatást az EU érdekében fogadták, amennyiben az érintett tagállam komoly gazdasági zavarral szembesül, és a zavar megszüntetése érdekében elfogadott intézkedések egyrészt szükségesek e cél eléréséhez, másrészt pedig megfelelőek és arányosak, ellentétben az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének c) pontjával. Ennek alapján az az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontja alapján azt kell vizsgálni, hogy a támogatás szükséges, megfelelő és arányos-e a súlyos

gazdasági zavar megszüntetésére. Az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés c) pontja szerint mérlegelni kell a támogatás kedvező hatásait a kereskedelmi feltételekre és kedvezőtlen hatásait a torzulásmentes verseny fenntartására.

Továbbá figyelemmel arra, hogy EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének b) pontja nem követeli meg a támogatás kedvező hatásai, valamint a kereskedelmi feltételekre és a torzulásmentes verseny fenntartására gyakorolt negatív hatásai közötti mérlegelést, a Bizottságnak nem kell erre vonatkozóan indokolást tennie (*Ryanair kontra Bizottság (Finnair I; Covid-19)* ügy).

A *Ryanair kontra Bizottság (SAS, Danemark; Covid-19)* ügyben például a Törvényszék kimondta, hogy nem szükséges valamennyi bajba jutott vállalkozásnak támogatást nyújtani, ilyen kötelezettsége nincs a tagállamoknak. A *Ryanair kontra Bizottság (Finnair I; Covid-19)* ügy alapján pedig rögzíthető, hogy az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdés b) pontját szigorúan kell értelmezni, és nem követelhető meg, hogy az e rendelkezés alapján nyújtott támogatás önmagában alkalmas legyen arra, hogy megszüntesse a teljes gazdaságban bekövetkezett komoly zavart.

Ezen kívül például a *Ryanair és Laudamotion kontra Bizottság (Austrian Airlines; Covid-19)* ügyben és a *Ryanair kontra Bizottság (SAS, Suède; Covid-19)* ügyben megerősítésre került az, hogy nem ellentétes egyszerre nyújtani támogatást az EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés b) pontja valamint a 107. cikk (3) bekezdés b) pontja alapján, ha mindkét esetben teljesülnek a feltételek. Ez különös akkor áll fenn, ha rendkívüli események miatt keletkezik komoly zavar a gazdaságban.

A válság alatt történő gyors bizottsági határozathozatal üdvözlendő lehet, de a rövid idő alatt meghozott döntés a hibázási lehetőséget is könnyebbé teszi, mint ahogy történt a *Ryanair kontra Bizottság (Condor; Covid-19)* ügyben is.

Az uralkodó álláspont szerint a támogatásra vonatkozó szabályokon nem lehet lazítani, azokat válság idején is szigorúan kell alkalmazni.¹²⁷¹ Ezzel szemben mintha változás volna megfigyelhető az EU hozzáállásában, és rugalmasság jelenne meg a szemléletében, például most először a *Stabilitási és Növekedési Paktum* rendelkezései alól mentesülhetnek átmenetileg a tagállamok, valamint a pénzügyi válság idején is több flexibilis szabályozás volt megfigyelhető. Az orosz-ukrán konfliktus során kiadott ideiglenes válságkezelési keret kapcsán VESTAGER ügyvezető alelnök úgy nyilatkozott, hogy az állami támogatások szabályozása tekintetében válság idején 'rugalmasan' kívánnak eljárni.

¹²⁷¹ Lásd OECD (2011) 111.

Az állami támogatások odaítélése során azonban nagymértékű odafigyelést kell tanúsítani annak érdekében, hogy a közpénzek felelőtlen szétosztása ne valósulhasson meg, és hogy a negatív hatásaikkal ne rontsák jobban a piaci körülményeket. Pl. a pénzügyi válság során a *Malév* állami támogatását nem engedélyezték, míg a *COVID-19 járvány* idején az *Alitalia* olasz légitársaságra vonatkozó 199,45 millió eurós mentőövet jóváhagyták, hivatkozással arra, hogy a segítséggel kompenzálhatóak a pandémia miatt elszenvedett veszteségek. A Bizottság szerint a magyar vállalkozás nem tudta igazolni, hogy képes lenne fennmaradni a piacon, az *Alitalia* ellen pedig a korábbi támogatások miatt lefolytatott vizsgálatok eredményeként a Bizottság szintén megállapította, hogy a légitársaság javára nyújtott kölcsön összeegyeztethetetlen támogatásnak minősült.¹²⁷² Ennek alapján az olasz társaságnak is akár már korábban meg kellett volna szünnie, és a *COVID-19 járvány* miatt engedélyezett összeg is csak arra szolgált, hogy egy életképtelen vállalkozást tartsanak meg állami pénzekből.

A jóváhagyott költségvetési programokat gyakran a tagállamok nem használják ki teljes mértékben, vagy egyenlőtlen mértékben használnak fel támogatásokat, mivel van, amelyik korlátozottabban képes azok nyújtására. Ez a vállalkozások közötti egyenlőséget növelheti. Úgy tűnik a Bizottság a szabályozás alóli kivételek sokaságának alkalmazásával kívánja megoldani a gazdasági krízist, a túlzott állami támogatás viszont további válságot generálhat, mint például a 2011-es adósságválság.

Az állami támogatások, mint válságkezelési eszköz megítélése függ attól, hogy az egyes gazdasági krízis lezárultát követően miként ítélik meg. Ha a köztudatba úgy épül be, hogy az sikeres volt, akkor az állami beavatkozás elfogadhatóbbá válik, és gyakoribbá válnak. Továbbá az egyes vállalkozások a közhangulatot befolyásolva próbálhatnak állami mentőövekhez jutni, ami viszont alááshatja a jogrendszerbe vetett bizalmat, az üzleti életben bizonytalanságot eredményez, és további országokat sarkall arra, hogy éljenek a jogintézmény adta lehetőségekkel.

A fentiek tükrében érdemes volna elgondolkodni azon, hogy az eltűnő vállalkozás doktrínájára vonatkozó feltételeket is 'rugalmasabban' ítélik meg mint válságkezelési eszközt, amely alapján több, nehéz pénzügyi helyzetben lévő vállalkozás összefonódását segíthetnék elő. Ebben az esetben a piac maga tudná orvosolni a felmerült gazdasági problémákat anélkül, hogy közvetlen állami beavatkozás volna szükséges. Ez azért is megfontolandó lehet, mivel a közpénzekből megvalósuló rosszul felmért támogatás a gazdasági válságot tovább mélyítheti, és a hosszú távon életképtelen vállalkozások fennmaradását segítheti elő. Ezen kívül mindez az

¹²⁷² A Bizottság (EU) 2022/795 határozata (2021. szeptember 10.) az Olaszország által az *Alitalia* javára nyújtott állami támogatásról SA.48171 (2018/C) (ex 2018/NN, ex 2017/FC), HL 141/53, 2022.05.20.

állam költségvetési hiányát növeli, ami előrevetít megszorító intézkedéseket a jövőben, például adók bevezetését vagy növelését, ami újabb recessziót válthat ki, elnyújtva ezáltal a válságból való kilábalást.

VII. Zárógondolatok

Egy gazdasági válság több tényezőtől állhat. Míg egyik ország hitelezői szerepe nagyobb lehet, addig a másiknak adós oldalon további nehézségekkel kell megküzdenie. Mindez az egyenlőtlenséget növeli. Az EU-ban ez különösen gondot okozhat, mivelhogy az euróövezet a nemzeti valuta leértékeléséből fakadó exportnövelési előnyöket nem tudja hatékonyan érvényesíteni. Ennek következtében ilyen módon a fogyasztást és a beruházásokat sem képes serkenteni. Itt említhető még a 3 %-os költségvetési hiány betartásának kötelezettsége is, emiatt sem lehetséges azt növelni.¹²⁷³ Ebből fakadóan a megszorítások politikája kerül előtérbe, ami például kiadások mérséklésével, adóemeléssel és bércsökkentéssel jár, s ez magában hordozza az elbocsátásokat is. A megszorítások nem segítik elő a válságból való kilábalást, hiszen épp a fogyasztást, a termelést és a beruházási kedvet vetik vissza.¹²⁷⁴ Mindez pedig negatív spirált okozhat.

Ennek érdekében van szükség megfelelő, gyors és hatékony intézkedések meghozatalára. Ezért fontos például a bankok túlzott kockázatvállalásának kordában tartása, illetve a túlzott vállalati és lakosági eladósodás elkerülése. Az erre irányuló szabályozások rögzíthetők többek között, hogy készítsenek a vállalatok válságkezelési stratégiákat, és biztosítsanak erre elkülönített forrásokat.

Kiemelten fontos, hogy se az állam, se az egyes gazdasági szereplők - így különösen a pénzügyi intézmények - ne csak 'elvegyenek' adók és kamat formájában, hanem abból forgassanak is vissza a gazdaságba például hitelezésekkel és befektetésekkel.

A recesszióból való kilábalás az egyes államokat, illetve piaci szereplőket előnyösebb helyzetbe hozhatja. Nem mindegy tehát, hogy a globális térben milyen mértékű versenyképességet érnek el. Ide tartozik az is, hogy a tőke és a munkaerő miként tud úgy áramolni, hogy ezzel a hatékonyságot mozdítsa elő.

Ennek alapján fontos a piac folyamatos figyelemmel kísérése, így akár külső tényezők pl. a nyersanyag és egyéb alapanyagárak változása, az infláció és a szállítási költségek, mert ezek befolyásolhatják a gazdaság működését.

A jegybankok szerepe kiemelten fontos, hisz a jegybanki alapkamattal és a nyilvános nyilatkozataikkal a piacokat megnyugtathatják, elkerülve a válság mélyülését. Kiemelt jelentősége van annak, hogy hiteles kommunikáció történjen, és a működés is átlátható legyen.

¹²⁷³ Ez alól kivételt jelent a koronavírus járvány idején a *Stabilitási és Növekedési Paktum* általános kilépési klauzulájának alkalmazása.

¹²⁷⁴ Hasonló veszélyeket okoz a válság idején történő kartellezés, vagy erőfölényes vállalatok viselkedése is.

Az ennek hiányában kialakuló pánik miatt a meghozni szándékozott lépések nem fogják elérni a kívánt hatásokat. Elmondható, hogy elsődleges szempont a pénzügyi folyamatokba vetett bizalom visszaállítása. A jegybankok nem konvencionális intézkedései és programjai mind serkentően hatnak a gazdaság növekedésére.

A jegybankok mellett az államok aktív beavatkozásukkal, az egyes jogterületeken meghozott szabályváltozásokkal tudnak nagymértékben enyhíteni a válságon. Ismételten hangsúlyozandó, hogy ilyenkor különös fontossággal bírnak a gyors reagálást lehetővé tevő megoldások, mint a fizetési moratóriumok, és a reorganizációt megfelelően biztosító lehetőségek. A fentiekén túl a gazdaság újraindításához a munkahelyek megőrzése, illetve a foglalkoztatás helyreállítása szükséges, amelyet a különböző adókedvezmények ösztönözhetnek. Az egyes infrastrukturális fejlesztések szintén előmozdíthatják a gazdasági kilábalást. A kiemelt feladatok között szerepel a családok védelme, a munkahelyek megőrzése, a célzott adócsökkenések, valamint a beruházási programok élénkítése.

Az állam még aktív támogatási programok és támogatási alapok útján tud ösztönzően hatni a gazdaság újraindítására. Az egyes kedvező hitelezési konstrukciók, valamint beruházási segítségük mind ebbe az irányba hatnak. Ekkor lehetőség van arra, hogy az innováció felé forduljanak el, mint például a klímavédelmi harc nevében az egyes környezetbarát megoldások előnyben részesítése. Ezek az állami támogatások a versenyjog szempontjából aggályosnak minősülhetnek, azonban vannak olyan szektorok, pl. a bankszektor, amelyek bedőlése még komolyabb gondokat generálhatnak a gazdaságban.¹²⁷⁵

Az adott ország helyzete és társadalma nagymértékben hozzájárulhat ahhoz, hogy milyen eszközöket vegyenek igénybe, ami azonban a körülmények esetről esetre való felmérését és elemzését nem helyettesíti. A versenyjog viszont önmagában nem fogja megoldani a válságból fakadó problémákat. Ennek függvényében a döntéshozók részéről gondos mérlegelést igényel az, hogy a krízis elleni küzdelem során milyen módszert választanak, hiszen az egyes politikai érdekeken kívül nem mindegy, hogy a gazdaság újraindítását követően milyen mértékben lesz versenyképes az adott állam vagy szektor.

Jogtörténeti tapasztalatok alapján elmondható, hogy a versenyjog és a versenypolitika máshogy viszonyult a gazdasági válsághoz az elmúlt időszakokban, így az folyamatos fejlődésen ment keresztül. Arra a kérdésre, hogy mely technikák, illetve jogintézmények a legalkalmasabbak, az más-más megítélés alá eshet attól függően, hogy mi az uralkodó álláspont. A globalizáció és az egyre nagyobb teret nyerő nemzetek feletti együttműködések,

¹²⁷⁵ Idesorolható még a *too big to fail* (azaz a túl nagy, hogy elbukjon) problematikája is.

valamint az új technológiák révén megjelenő kereskedelmi gyakorlatok mind az új megoldások és szabályozások felé hatnak. Ezek alapján nem állítható, hogy a jelenleg bevett jogalkalmazási eszközök is örök időkre szólnak.

A múltban előforduló kríziskartellekhez kapcsolódó megengedő viszonyt manapság teljes mértékben felváltotta a negatív szemlélet. Az egyedüli, uniós szinten sikeres példaként szolgáló *Stichting Baksteen* és a *Synthetic Fibers* ügyek mára már inkább csak, mint a jogtörténetben előforduló kivételként vizsgálhatóak.

Az *Ír marha* ügy kapcsán is látható, hogy ha a nemzeti érdek azt kívánja, illetve, ha az állami szervek is támogatják őket, úgy a kartellek létezésének jogosságát meg fogják indokolni, mint ahogy tette azt az ír elsőfokú bíróság is, amikor a jogon erőszakot téve azt a következtetést vonta le, hogy a megállapodással a versenyjogi szabályok nem sérülnek, sőt a szóban forgó jogeset nem is tartozik az alá. Mindez hasonlít Németországnak a II. világháború során tanúsított, a kartelleket támogató magatartásához, amellyel a háborús célokat kívánta elősegíteni, de ide sorolható az is, amikor egyes európai államok az I. világháború után nemzetközi acélkartellt alapítottak, hogy érdekeiket jobban érvényesítsék.

Ha Írország nem az EU tagja, és így a Bizottság nem tesz észrevételt, illetve nem kerül az ügy a Bíróság elé előzetes döntéshozatali eljárás keretében, akkor fennáll az esélye, hogy a kartell minden gond nélkül megvalósult volna. Erre tekintettel nem lehet azt mondani, hogy a kríziskartellek igazolásának kérdése teljes mértékben megszűnt volna, mégha jelenleg az EU-ban ennek másként történő értelmezése a közeljövőben nem várható, figyelemmel az alternatívát kínáló és a hasonló jegyeket viselő kétoldali megállapodásokra, valamint az egyéb csoportmentességi rendeletekre. Amennyiben az eltűnő iparágak megmentése a cél, úgy az állami támogatás alkalmasabb eszköz lehet a vállalatok megmentésére, ami jogilag igazolhatóbb és tisztább helyzetet is eredményez.

A válság idején létrejött kartellek kapcsán még a bírság kérdése merül fel, azaz, hogy egy gazdasági gondokkal küzdő szektor körülményeit mennyire lehet enyhítő tényezőként értékelni. Úgy látszik, hogy esély mutatkozik erre, azonban ez nem tekinthető garanciának, hiszen többször előfordult már a Bizottság joggyakorlatában is, hogy vegyesen ítélte meg ezen helyzeteket, így például a *Hőstabilizátorok* ügyben pozitívan, míg a *Kalcium-karbid* ügyben negatívan. A későbbi gyakorlat alapján azonban az állapítható meg, hogy a Bizottság fogékony a válság okozta körülményekre, mint ahogy történt az például a *Bathroom Fittings and Fixtures* ügyben, bár mindez a *COVID-19 járvány* idején hozott határozatokban mindeddig nem jelentkezett.

A bajba jutott vállalkozások megmentése alternatívájaként szolgálhat a *failing firm doktrína*, azaz az eltűnő vállalkozásra alapított védekezés, habár az új-zélandi joggyakorlaton kívül nem mondható el, hogy máshol túl sok esély volna a jogintézményre történő sikeres hivatkozásnak. Ettől függetlenül az EU-ban meghozott döntések alapján felsorakoztathatóak olyan jellemzők, amelyek megvalósulása alapján esetleg nagyobb lehetőség mutatkozhat a feltételek pozitív elbírálásra. Ezek közé sorolható például a több éves veszteséges működés, ami a *NYNAS/Shell/Harburg Refinery ügyben* 5 évet ölelt fel, míg a frissebb döntésnek tekinthető *Aegean/ Olympic II ügy* szerint ennek igazolására az elmúlt 3 év is elég volt. Ez utóbbi eset kapcsán alkalmas a bizonyításra az is, ha az eszközök száma az egyharmadára csökken, de már a felére csökkenés is alátámaszthatja mindezt. A sikertelen reorganizációs intézkedések, valamint a független audit vizsgálat a veszteséges jövőbeni működésre vonatkozóan szintén segítséget nyújthat. A tekintetben, hogy nincs más alternatív felvásárló, a *Newscorp/Telepiú ügy* alapján elengedhetetlen a versenytársak ajánlattételre történő felhívása, valamint a nyílt felhívás is. Az *Aegean/ Olympic II ügy* szerint pedig ezt nem elég egyszer, hanem két éven belül többször is meg kell próbálni. A *Rewe/Meinl ügyben* kifejtettek szerint azt, hogy miért nem járt sikerrel, igazolni szükséges.

2013 óta azonban nem volt több sikeres védekezés uniós szinten. Ennek alapján az állapítható meg, hogy a doktrínát még így is túl szigorúan értelmezik, vagy inkább a jogalkalmazók vonakodnak annak elismerésétől, valamint az esetleges hibás jóváhagyó döntésektől, amivel aztán nagyobb kárt okoznának a piac szerkezetében, mintsem az összefonódás engedélyezésének hiányában. Mindezt nyilván nem segíti elő a jogi képviselők esetleges felkészületlensége sem. A doktrína alkalmazhatóságát azonban az is csökkenti, hogy az egyes kötelezettségvállalások útján nagymértékben sikeresen végrehajthatóak a problémás összefonódások is.

Ehhez kapcsolódóan megoldást mutathat pl. *Deloitte & Touche/Andersen UK ügy*, az *Ernst & Young / Andersen Germany ügy*, az *Ernst & Young/Andersen France ügy*, és a *KLM/Martinair ügy*, amelyeknél a vállalkozások kiszorultak volna a piacról a fúzió hiányában, azonban mégis sikerült mindezt a versenyjoggal összeegyeztetni.

Ezek mellett megemlítendő a hatékonysági előnyökre való hivatkozás is, így pl. a kapacitásbeli problémák előtérbe helyezése, hasonlóan az *Outokumpu/INOXUM ügyben* előadottakhoz. Ezek a jogesetek pedig megmutathatják, hogy egy gondokkal küzdő vállalkozás körülményeit miként lehet figyelembe venni az összefonódás során, anélkül, hogy a *failing firm doktrína* feltételei alkalmazásához szigorúan ragaszkodnának.

A fentiekén túl úgy tűnik, hogy nagyobb szerepet kapnak a versenyjogban gazdasági válságok idején a megmentési és szerkezetátalakítási támogatások. Pénzügyi válság alkalmával több olyan szabály is született, amivel lehetőség volt a banki szektort talpra állítani, habár kérdésként merülhet fel az, hogy mennyiben volt valójában sikeresnek tekinthető, hiszen a mértéktelen közpénzek ellenére is hosszabb ideig elhúzódott a recesszió, melynek hatása még például a 2010-es görög államadósság krízisében is tovább érződött.

Az egyes szerkezetátalakításokkal lehetőség nyílik a kapacitások csökkentésére vagy megszüntetésére, amik azonban szintén generálhatnak olyan problémákat, mint a munkanélküliség, továbbá a beszállítókra és a fogyasztásra ható negatív következmények. Az ebben felmerülő kérdésekre is választ kell(ene) adni.

Az állami támogatásokhoz kapcsolódó legnagyobb probléma azonban az, hogy komoly versenytorzító hatással járhat. Ezt figyelembe véve állami támogatás akkor nyújtható, ha az abból származó előnyök ellensúlyozzák a hátrányokat. Amennyiben egy vállalkozás tévesen részesült a támogatásban, akkor egyrészt feleslegesen folyósítottak részére közpénzeket, és az esetleges visszafizetés pedig azzal a kétséggel jár, hogy a kedvezményezett nem lesz képes azt megtéríteni, vagy rosszabb esetben már a nemzeti joga szerinti megszüntetési eljárás alá kerül. A közpénzekből való finanszírozás még azt is felveti, hogy olyan vállalkozásokat támogatnak, amelyek egyébként csak a felszínen 'lebegő', versenyképtelen piaci szereplők, és a piac törvényszerűségei alapján el kellene hagyniuk a piacot. Így szélsőséges esetben ezzel hasonló eredményeket érhetnek el, mint akár egy kríziskartellel, vagyis hogy egy rossz szerkezetű piacot tartanak fenn. Továbbá a hosszú távon életképtelen vállalkozásoknak nyújtott támogatás növeli az államháztartás költségvetési hiányát, ez viszont előrevetíti a jövőbeni megszorító intézkedéseket, így pl. adók bevezetését vagy növelését, ami újabb recessziót válthat ki, elnyújtva ezzel a válságból való kilábalást.

Amennyiben a döntéshozók gazdasági válság idején mégis az állami támogatás jogintézményéhez nyúlnak, úgy adott esetben nagyobb hangsúlyt kellene fektetni arra is, hogy a krízis és a közpénzek általi lehetőség révén magát a piac struktúráját változtassák meg úgy, hogy a jövőben valóban versenyképesebb legyen a szektor. Ez különösen ott lenne fontos, ahol az adott ország erősen függ az olyan külföldi kézben lévő, de az érintett országban bejegyzett nagyvállalatoktól, amelyek alacsony hozzáadott értékű termelést nyújtanak, és korlátozott innovációt valósítanak meg, párosulva a gyenge exportképességgel rendelkező 'hazai' tulajdonban lévő piaci szereplőkkel. A válsághelyzetben a támogatásoknak inkább a valós strukturális jellemzők megváltoztatását kellene szolgálnia, nem pedig éppen megerősíteni a fennálló helyzetet.

Továbbá a közpénzekből megvalósuló támogatás táptalajul szolgálhatnak az *ún. nemzeti bajnokok* létrehozására, amely során az országok egyes stratégiailag kiemelt vállalkozásokat mesterségesen dominánssá tesznek a többi piaci szereplővel szemben.

Természetesen a tulajdonosoknak is oda kell figyelniük arra, hogy működőképes vállalkozásokba fektessenek be. Az uniós versenyjog ugyan biztosítja a feltételeket a megfelelő állami támogatással kapcsolatos döntésekhez, ám azok mérlegelése a benne rejlő kockázatok miatt nagy odafigyelést igényel. Szóba jöhet például a Bizottság apparátusának fejlesztése, akár humán erőforrás bővítéssel, akár nagyobb költségvetéssel annak érdekében, hogy a gyors ügyintézés során a téves vagy hiányos indokolással ellátott határozatok lehetősége csökkenjen, illetve az utólagos ellenőrzések során hatékonyabban lehessen feltárni a visszaéléseket és a hibákat.

Ennek alapján ismét felmerül a sikeres eltűnő vállalkozás doktrínájának gyakorlatban történő frekvenciáltabb alkalmazásának igénye, és annak szükségessége, hogy a feltételeket 'rugalmasabban' ítélik meg, mint válságkezelési eszközt, amely alapján több, nehéz pénzügyi helyzetben lévő vállalkozás összefonódását segíthetnék elő. Ekkor állami intervenció nélkül maga a piac tudná orvosolni a felmerült piaci problémákat. Ez azért is megfontolandó, mivel a kartellek kapcsán többször merül fel az, hogy a kartellekkel szemben fel kell lépni, mivel egyébként is a (strukturális jellegű) gondokat a piac magától megoldja, ez pedig hasonlóan elmondható az állami támogatások kapcsán is.

A válságból való kilábaláshoz, illetve a következményeinek enyhítésében azonban nem csak a versenyjognak, hanem az egyéb jogágaknak és gazdasági eszközöknek is szerepe van, különösen, ha ezen utóbbiakat hatékonyan alkalmazzák, illetve gyorsan reagálnak velük a kihívásokra. A versenyjogra is kisebb szerep hárulhat a vállalkozások megmentésében, amivel a versenytorzító hibás döntések lehetőségének a száma, illetve esélye is csökkenthető. Az, hogy milyen módszereket vesznek igénybe a válságkezeléshez, az országonként több tényezőtől függhet, mint pl. rendelkezésre álló erőforrások, az elérhető pénzeszközök és a politikai körülmények. A kormányok mellett a jegybankok nagymértékben elősegíthetik a krízisből való kilábalást, ezen kívül az egyes adó- és munkaügyi intézkedések is hasznosak lehetnek. A befektetők vonzása is serkentően hathat a gazdaság élénkítésére.

A fizetésképtelenségi eljárásoknak is lehetőséget kell biztosítaniuk arra, hogy az életképes vállalkozás ne hagyja el a piacot, ezáltal a munkahelyeket megőrizhessék és a beszállítóikat is megtarthassák.

Összességében elmondható, hogy az országok helyzete és a válságkezelő eszközök folyamatosan változnak. A válságkezelő eszközök előbb vagy utóbb, de mindig igazodnak az

adott (kori) körülményekhez. Ugyanez vonatkozik a versenyjognak a krízishelyzetekhez való viszonyának fejlődési tendenciáira is. Ami manapság elfogadhatónak tekinthető, az minden bizonnyal a jövőben módosulni fog, figyelemmel az újonnan megjelenő gyakorlatokra és kihívásokra. Ezeknek az új és jobb technikáknak a megtalálása és alkalmazása pedig csak a piac folyamatos figyelemmel kísérése révén érhető el. Ebben nagy felelősség hárul a mindenkori jogalkotókra és jogalkalmazókra egyaránt.

Felhasznált irodalom

A Bizottság jelentése - Állami támogatási értesítő - Jelentés az uniós tagállamok által nyújtott állami támogatásokról – 2009 őszi kiadás, Brüsszel, 2009.12.07.

eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0661&from=EN

Alison JONES and William E. KOVACIC: The Institutions of U.S. Antitrust Enforcement: Comments for the U.S. House Judiciary Committee on Possible Competition Policy Reforms, April 17, 2020.

<file:///C:/Users/user/Downloads/ssrn-3619095.pdf>

Anita PELLE: *The German Roots of the European Community's Cartel Regulation*. Szeged, 2010. 13.

doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/848/3/tezisek_Pelle_eng.pdf

AQUINÓI Szent Tamás: *A Summa Theologiae Kérdései a Jogról*. Budapest, Szent István Társulat, 2011.

Bruce M. OWEN, and Su SUN, and Wentong ZHENG: China's Competition Policy Reforms: The Antimonopoly Law and Beyond. *Stanford Law and Economics Olin Working Paper*, no. 339. April 2007.

ssrn.com/abstract=978810

Conor TALBOT: Finding a Baseline for Competition Law Enforcement During Crises: Case Study of the Irish Beef Proceedings, *Irish Journal of European Law*, Volume 18 Issue 2.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2719506

Conor QUIGLEY QC: *European State Aid Law and Policy*. Third Edition, Oxford and Portland, Oregon, HART Publishing, 2015.

CSANKOVSZKI Kata – MEZŐ Júlia: A görög válság – az euróövezet drámája.

eco.u-szeged.hu/download.php?docID=39951

Damien GERARD: The Financial Crisis – Three Lessons for Antitrust (II), *Kluwer Competition Law Blog*, November 23, 2010.

<https://competitionlawblog.kluwercompetitionlaw.com/2010/11/23/the-financial-crisis-three-lessons-for-antitrust-ii/>

Damien GERARD: EC competition law enforcement at grips with financial crisis: Flexibility on the means, consistency in the principles, *Concurrences*, N 1-2009.

[deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=760122118067098092105086120095070011060032009009023085005125122125009116025115026092041103027101109063041079115018021124027002050069029073037018075112082016120001093006084082087024121118101095025066124084069065080011113090109127097002004100095103066&EXT=pdf&INDEX=TRUE](https://papers.ssrn.com/delivery.php?ID=760122118067098092105086120095070011060032009009023085005125122125009116025115026092041103027101109063041079115018021124027002050069029073037018075112082016120001093006084082087024121118101095025066124084069065080011113090109127097002004100095103066&EXT=pdf&INDEX=TRUE)

Damien GERADIN, Anna LAYNE-FARRAR and Nicolas PETIT: *EU Competition Law and Economics*. First Edition, Oxford University Press, 2012.

Damien GERADIN and Ianis GIRGENSON: The Counterfactual Analysis in EU Merger Control, November 19., 2013.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2357026

DEMENDY Nóra, ÉLTETŐ Andrea: Spanyolország és Portugália az EU strukturális támogatási rendszerében. Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézet, Budapest, 2002.

Dr. JUHÁSZ Miklós – Ruzshtiné Dr. JUHÁSZ Dorina, Dr. TÓTH András (szerk.): *Kommentár a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényhez*. Budapest, Gazdasági Versenyhivatal, 2014.

Dr. KRISKÓ Edina: Szervezeti kommunikáció. *Nemzeti Közsolgálati Egyetem Vezető-és Továbbképző Intézet*, Budapest, 2014.

[m.ludita.uni-](https://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10484/Teljes%20sz%C3%B6veg?sequence=1&isAllowed=y)

[nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10484/Teljes%20sz%C3%B6veg?sequence=1&isAllowed=y](https://m.ludita.uni-nke.hu/repozitorium/bitstream/handle/11410/10484/Teljes%20sz%C3%B6veg?sequence=1&isAllowed=y)

Einschätzung des Tankstellenverbands, Beschaffungskosten angeblich für hohe Spritpreise verantwortlich, *Spiegel*, 12.06.2022.

www.spiegel.de/politik/tankstellenverband-ostdeutschland-beschaffungskosten-sollen-fuer-hohe-spritpreise-verantwortlich-sein-a-38f3c305-abe6-4084-9554-cfad3b2a65e

Eleanor M. FOX: Monopolization and Dominance in the United States and the European Community: Efficiency Opportunity and Fairness, *Notre Dame Law Review*, Vol. 61, Iss. 5, 1986.

<https://scholarship.law.nd.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2301&context=ndlr>

European Commission: XII Report on Competition Policy, Publications Office, 1982.

European Commission: XIXth Report on Competition Policy, Publications Office, 1990.

European Commission: XXIIIrd Report on Competition Policy 1993, Publications Office, 1995.

European Commission: Eight Report on Competition Policy, Publications Office, 1996.

European Commission: Seventeenth Report on Competition Policy, Publications Office, 1990.

Európai Bizottság: 2019. évi jelentés a versenypolitikáról, Brüsszel, 2020.07.09.

ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2019/part1_hu.pdf

EVP Vestager remarks at the State aid and tax conference: "EU State aid: strong principles, in crisis and in change", Copenhagen, 20 March 2023.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_23_1792

ÉLTETŐ Andrea: Spanyolország mélyülő válsága. *Magyar Tudományos Akadémia Világgazdasági Kutatóintézet*, 2012. 97. szám.

<https://real.mtak.hu/4202/1/Mh--97.pdf>

ÉLTETŐ Andrea: The Economic Crisis and its Management in Spain, *Eastern journal of European studies*, Editura Universităţii »Alexandru Ioan Cuza« din Iaşi, Vol.2 (1), June 2011.

https://ejes.uaic.ro/articles/EJES2011_0201_ELT.pdf

Éva VOSZKA: An Attempt At Crisis Management And The Failure Of The Spontaneous Privatization, *Industrial & environmental crisis quarterly*, Thousand Oaks, CA: Industrial Crisis Institute Inc. & Bucknell University, Vol.8 (1), 01. 1994.

<https://www.jstor.org/stable/26162287>

Éva VOSZKA: Competition Policy in Europe – Temporary or Long-Lasting Changes?, *Public finance quarterly*, Budapest, State Audit Office of Hungary, Vol. 57 (1)., January 2012.

https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/8996/1/a_71_90_voszkaeva.pdf

Éva VOSZKA: The Dynamics of State Ownership: The Decisive Role of Crises, *Acta Oeconomica*, Vol. 71 Iss. 2, June 23., 2021.

<https://akjournals.com/view/journals/032/71/2/article-p235.xml>

FARKAS Beáta: The Impact of the Global Economic Crisis in the Old and New Cohesion Member States of the European Union, *Public finance quarterly*, Budapest, State Audit Office of Hungary, Vol.LVII (1), January 2012.

https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/8995/1/a_53_70_farkasbeata.pdf

FARKAS Beáta, PELLE Anita, and SOMOSI Sarolta: Az Európai Unió és a geoökonómiai kihívások - ipar- és versenypolitikai válaszok. *Közgazdasági szemle*, 2023. 11. Vol.70 (11).

<https://real.mtak.hu/179325/1/01FarkasPelleSomosiA.pdf>

Fernando CASTILLO DE LA TORRE: La Política de Sanciones en Tiempos de Crisis.

www.frdlpino.es/wp-content/uploads/2014/10/en_3-Fernando-Castillo-de-la-sTorre.pdf

Görög adósságválság összefoglaló: okai, kialakulása, válságkezelés, 2022.06.22.

<https://elemzeskozpont.hu/gorog-adossagvalsag-osszefoglalo-okai-kialakulasa-valsagkezeles>

Harold L. COLE – Lee E. OHANIAN: New Deal Policies and the Persistence of the Great Depression: A General Equilibrium Analysis, *Journal of Political Economy*, Vol. 112, pp. 779-816, August 2004.

ssrn.com/abstract=562405

Henry MCFARLAND and Philip NELSON: Henry B.: Failing Firms and Declining Industries, *Three Issues in Competition Law Policy*, pp. 1691-1716, American Bar Association, 2008.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1529815

Hogan Lovells (Christoph WÜNSCHMANN, Christian RITZ and Matthias SCHLAU): Strukturkrisenkartelle in Zeiten von COVID-19, Germany, March 23 2020.

[www.lexology.com/library/detail.aspx?g=0e261898-1667-47db-928f-](https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=0e261898-1667-47db-928f-3b1df161a805&utm_source=lexology+daily+newsfeed&utm_medium=html+email+-+body+-+general+section&utm_campaign=hungarian+competition+law+association+subscriber+daily+feed&utm_content=lexology+daily+newsfeed+2020-03-26&utm_term&fbclid=IwAR3-TyVd6mlXnvfafDWnu4vp66m-yPkQ4EPk8j6GWXgnqCIf-TfAWISov0U)

[3b1df161a805&utm_source=lexology+daily+newsfeed&utm_medium=html+email+-+body+-](https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=0e261898-1667-47db-928f-3b1df161a805&utm_source=lexology+daily+newsfeed&utm_medium=html+email+-+body+-+general+section&utm_campaign=hungarian+competition+law+association+subscriber+daily+feed&utm_content=lexology+daily+newsfeed+2020-03-26&utm_term&fbclid=IwAR3-TyVd6mlXnvfafDWnu4vp66m-yPkQ4EPk8j6GWXgnqCIf-TfAWISov0U)

[+general+section&utm_campaign=hungarian+competition+law+association+subscriber+daily+feed&utm_content=lexology+daily+newsfeed+2020-03-26&utm_term&fbclid=IwAR3-](https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=0e261898-1667-47db-928f-3b1df161a805&utm_source=lexology+daily+newsfeed&utm_medium=html+email+-+body+-+general+section&utm_campaign=hungarian+competition+law+association+subscriber+daily+feed&utm_content=lexology+daily+newsfeed+2020-03-26&utm_term&fbclid=IwAR3-TyVd6mlXnvfafDWnu4vp66m-yPkQ4EPk8j6GWXgnqCIf-TfAWISov0U)

[TyVd6mlXnvfafDWnu4vp66m-yPkQ4EPk8j6GWXgnqCIf-TfAWISov0U](https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=0e261898-1667-47db-928f-3b1df161a805&utm_source=lexology+daily+newsfeed&utm_medium=html+email+-+body+-+general+section&utm_campaign=hungarian+competition+law+association+subscriber+daily+feed&utm_content=lexology+daily+newsfeed+2020-03-26&utm_term&fbclid=IwAR3-TyVd6mlXnvfafDWnu4vp66m-yPkQ4EPk8j6GWXgnqCIf-TfAWISov0U)

HOMOKI-NAGY Mária: Kartellszerződések a gyakorlatban. *Versenytükor*, XIII. évf., 2017. Különszám VI.

www.gvh.hu/pfile/file?path=/gvh/kiadvanyok/versenytukor/lapszamok/Versenytukor_2017_kulonszam_VI&inline=true

Ildikó BARTHA; Tamás M. HORVÁTH: State Aid as a Risk in the Policy of Competitive Advantages in the European Union, *Studia Iuridica Lublinensia*, Vol. 32 (2), 2023.

Ioannis KOKKORIS: Failing Firm Defence in the European Union. A Panacea for Mergers?, *European Competition Law Review*, 2006, 27(9).

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2897127

Ioannis KOKKORIS: The Crisis Is Finally Biting! The Response of the EU Merger Control Regime to the Need for Corporate Restructurings, *International Corporate Rescue*, vol. 11 issue 2, 2014.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2873223

Ioannis KOKKORIS: The Two Shades of Grey: The Aegean/Olympic Air Transaction in 2011 and 2013, *International Corporate Rescue*, vol. 11 issue 2, 2014.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2873225&download=yes

James MING CHEN: *The Story of Wickard v. Filburn: Agriculture, Aggregation, and Commerce*, Constitutional Law Stories, Michael C. Dorf, ed., 2d ed., Foundation Press, 2008, *University of Louisville School of Law Legal Studies Research Paper Series* No. 2008-40.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1268162

Jared DIAMOND: *Collapse: How Societies Choose to Fail or Succeed*. Penguin Books. 2011.

Jensk KÖKE: *Determinants of Acquisition and Failure: Stylized Facts and Lessons for Empirical Studies*, *Centre for European Economic Research*, Zew Discussion Paper No. 01-30 Mannheim, Germany, May 2001.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=358320

Joaquín ALMUNI: *Statement on Aegean/Olympic Air merger*, Brussels, 9 October 2013.

ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_13_800

Joaquín Almunia Vice President of the European Commission responsible for Competition Policy Introductory remarks at the press conference on the Aegean Airlines/ Olympic decision Press conference Brussels, 26 January 2011.

ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_11_47

Jonathan M. DEVITO: *The Role of Competition Policy and Competition Enforcers in the EU Response to the Financial Crisis: Applying the State Aid Rules of the TFEU to Bank Bailouts in Order to Limit Distortions of Competition in the Financial Sector*, *American Antitrust Institute Working Paper*, 2011.

ssrn.com/abstract=1809772

José Antonio RODRIGUEZ-MIGUEZ: *Rescue of Financial Institutions: An Overview of European Commission Frameworks and Practice on State Aids to Financial Sector in the Current Global Crisis*, 2010.

ssrn.com/abstract=1615324

Julio COSTAS COMESAÑA: *Carteles de Crisis*.

frdlpino.es/investigacion/wp-content/uploads/2015/09/DE002-02_Carteles_de_crisis-Costas.cpdf

Ken HEYER and Sheldon KIMMEL: Merger review of Firms in Financial Distress, *Economic Analysis Group Discussion Paper*, EAG 09-01, March 1, 2009.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1368789

KOVÁCS György: A kartellkérdés gazdaságelméleti és gazdaságpolitikai háttere II. *Versenytükr*, XIII. évf., 2017. Különszám VI.

www.gvh.hu/pfile/file?path=/gvh/kiadvanyok/versenytukor/lapszamok/Versenytukor_2017_kulonszam_VI&inline=true

LEHMANN Kristóf – MÁTRAI Róbert – PULAI György: A Federal Reserve System és az Európai Központi Bank válság során alkalmazott intézkedéseinek bemutatása, *MNB-szemle*, különszám 2013. október.

mnb.hu/letoltes/lehmann-2.pdf

Lia VITZILAIU: Crisis Cartels: For Better or For Worse?, *Competition Policy International Antitrust Chronicle*, Vol. 2., March 2011.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1800732

M. CINI: *State Aid Control from a Political Science Perspective*, In L. HANCHER, & J. J. PIERNAS LOPEZ (Eds.), *Research Handbook on European State Aid Law* (2nd ed.), Edward Elgar Publishing, 2021.

<https://research->

[information.bris.ac.uk/ws/files/224331742/CINI_state_aid_law_hbk_2Feb2020.pdf](https://research-information.bris.ac.uk/ws/files/224331742/CINI_state_aid_law_hbk_2Feb2020.pdf)

Madero Cillarejo CECILIO: Recent Developments in Merger Control, European Law Workshop, Brussels, 14 January 2020.

ec.europa.eu/competition/speeches/text/sp2020_01_en.pdf

Magyar Nemzeti Bank: A Magyar Nemzeti Bank 50 javaslata a koronavírus járvány gazdasági hatásainak kezelésére, 2020.09.29.

www.mnb.hu/letoltes/a-magyar-nemzeti-bank-50-javaslata.pdf

Makrogazdaság, 2008-2009, KSH, Budapest, 2010.

ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/makro/makrogazdasag0809.pdf

Merger Remedies Study, Public Version, DG COMP, European Commission, October 2005.
ec.europa.eu/competition/mergers/legislation/remedies_study.pdf

Michele GIANNINO: Recent Developments and Prospects Regarding the Decisional Practice of the Italian Competition Authority in Banking Mergers, July 2, 2009.
papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1481768

Michele GIANNINO: There is Always a First Time: The European Commission Applies the Failing Firm Defence to an Unprofitable Division in Nynas/Shell/Harburg Refinery, December 30, 2014.
papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2544084

MEDVE-BÁLINT Gergő: Koronavírus-válságkezelés beruházásösztönzéssel: a magyarországi Versenyképesség Növelő Támogatási Program ágazati és területi vonatkozásai. *Tér és Társadalom*, 2022. 36. évf. 2. sz.
<https://tet.rkk.hu/index.php/TeT/article/view/3382/5644>

Mónika PAPP: Application of State Aid Rules in Hungary (Individual Commission Decisions 2004-2012)., 26 June 2013.
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2285484

Neelie Kroes European Commissioner for Competition Policy Lessons learned from the economic crisis Address to Committee on Economic and Monetary Affairs, European Parliament Brussels, 29 September 2009.
ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_09_420

Neelie Kroes European Commissioner for Competition Policy Opening address at 13th Annual Competition Conference of the International Bar Association Fiesole, 11 September 2009.
ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_09_385

Neelie Kroes: European Commissioner for Competition Policy Tackling cartels – a never-ending task Anti-Cartel Enforcement: Criminal and Administrative Policy – Panel session Brasilia, 8 October 2009.

ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_09_454

NÓTÁRI Tamás: *Marcus Tullius Cicero összes beszédei*. Szeged, Lectum, 2021.

PAPP Mónika: A Covid-19 járvány és az EU kartelljoga: vállalkozások együttműködése az egészségügyi termékek piacán. *Jogtudományi közlöny*, 2020.75. évf. 7-8. sz.

[https://edit.elte.hu/xmlui/static/pdf-viewer-master/external/pdfjs-2.1.266-](https://edit.elte.hu/xmlui/static/pdf-viewer-master/external/pdfjs-2.1.266-dist/web/viewer.html?file=https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/57453/A%20Covid-19%20j%c3%a1rv%c3%a1ny%20%20c3%a9s%20az%20EU%20kartelljoga.pdf?sequence=1∓isAllowed=y)

[dist/web/viewer.html?file=https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/57453/A%20Covid-](https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/57453/A%20Covid-19%20j%c3%a1rv%c3%a1ny%20%20c3%a9s%20az%20EU%20kartelljoga.pdf?sequence=1∓isAllowed=y)

[id-19%20j%c3%a1rv%c3%a1ny%20%20c3%a9s%20az%20EU%20kartelljoga.pdf?sequence=1∓isAllowed=y](https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/57453/A%20Covid-19%20j%c3%a1rv%c3%a1ny%20%20c3%a9s%20az%20EU%20kartelljoga.pdf?sequence=1∓isAllowed=y)

PAPP Mónika: A járványtól a gazdasági újjáépítésig: a COVID-19 miatti állami támogatási szabályok kivezetése és az uniós helyreállítási források megérkezése. *Jogi diagnózisok III.*, Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet L'Harmattan, 2023.

PAPP Mónika: Hová tartunk? Az Európai Unió állami támogatási jogának modernizációja. *Állam- és Jogtudomány*, 2018. 59. évf. 4. sz.

<https://jog.tk.hun-ren.hu/uploads/files/2018-04-Papp.pdf>

Peter G. KLEIN and Jason E. TAYLOR: An Anatomy of a Cartel: The National Industrial Recovery Act of 1933 and the Compliance Crisis of 1934, 28 Feb 2008.

papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1098373

Policy Roundtables, Crisis Cartels, *OECD Competition Law and Policy*, 18 Oct 2011.

www.oecd.org/daf/competition/cartels/48948847.pdf

Policy Roundtables, The Failing Firm Defence, *OECD Competition Law and Policy*, 2009.www.oecd.org/daf/competition/mergers/45810821.pdf

Policy Roundtables Competition, State Aids and Subsidies, *OECD*, 19 May 2011.

oecd.org/daf/competition/sectors/48070736.pdf

Pranvera KÉLLEZI and Christophe RAPIN: Merger Remedies and Competition Law: An Overview of EU and National Case Law, Pranvera Këllezi, Christophe Rapin, *e- Competitions National Competition Laws*, No. 43382, February 29, 2012.
papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2014636

Richard WHISH QC (HON): Killer Acquisitions and Competition Law: Is there a Gap and How Should It Be Filled?, *National Law School of India Review*, Vol. 34 Iss. 34, 2022.
<https://repository.nls.ac.in/cgi/viewcontent.cgi?article=1371&context=nlsir>

REMETEI FILEP Zsuzsanna: Az állami támogatások szabályozása az Európai Unióban és Magyarországon. In: Boytha Györgyné – Tóth Tihamér (szerk.): *Versenyjog*. Budapest, PPKE JÁK, 2010.

Speech by Mario Draghi, President of the European Central Bank at the Global Investment Conference in London 26 July 2012.
www.ecb.europa.eu/press/key/date/2012/html/sp120726.en.html

Spencer Weber WALLER: A Comparative Look at Failing Firms and Failing Industries, *Antitrust Law Journal*, Vol. 64, p. 703, 1996.
papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1139182

Statement by Executive Vice-President Margrethe Vestager at the press conference on Solvency Support Instrument, Brussels, 29 May 2020.
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_20_973

SZILÁGYI Pál: Fúziókontroll Magyarországon – alapvetések. In: TÓTH Tihamér – SZILÁGYI Pál: *A magyar versenyjog múltja és jövője jubileumi kötet a modern versenyjog 20 éves fennállására*. Budapest, PPKE JÁK, 2011.

SZILÁGYI Pál: Koncentráció-ellenőrzés, fúziókontroll. In: BOYTHA Györgyné – TÓTH Tihamér (szerk.): *Versenyjog*. Budapest, PPKE JÁK, 2010.

SZILÁGYI Pál – TÓTH András: A kartellszabályozás történeti fejlődése. *Versenytükkör*, XII. évf., 2016. Különszám II.

www.gvh.hu/pfile/file?path=/gvh/kiadvanyok/versenytukor/lapszamok/Versenytukor_2016_kulonszam&inline=true

SZÉLES Krisztina: A pandémia lábnyomai az állami támogatások uniós versenyjogában és a belső piacon. *Gazdaság és Jog*, 2022. 30. évf. 5-6. sz.

Tania PANTAZI: State Aid to Airlines in the Context of Covid-19: Damages, Disturbances, and Equal Treatment, *Journal of European Competition Law & Practice*, Vol. 13 Iss. 4, June 2022.
<https://n9.cl/fz1vk1>

SZUCHY Róbert: Az energijog és az energetikai szabályozás aktuális kihívásai. In: GLAVANITS Judit (szerk.): *A gazdasági jogalkotás aktuális kérdései*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019.

https://nkerepo.uni-nke.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/13008/740_A_gazdasagi_jogalkotas_aktualis_kerdesei_web.pdf;jsessionid=5F8F7033C039AFCC6E04A98FDBE2AFBE?sequence=1#page=232

Tim WU: *The Course of Bigness Antitrust in the New Gilded Age*. New York, Colombia Global Reports, 2018.

Tim WU: The Oligopoly Problem. *The New Yorker*, April 15, 2013.

www.newyorker.com/tech/annals-of-technology/the-oligopoly-problem

The von der Leyen Commission: One Year on, State of the Union 2020.

ec.europa.eu/info/sites/info/files/von-der-leyen-commission-one-year-on_en.pdf

Torsten KÖRBER: Kartellrecht in der Krise. *Wirtschaft und Wettbewerb*, vom 04.09.2009, Heft 09.

research.owlit.de/document/4dfa2c20-8746-384f-8097-04c3ea56bd33

TÓTH Tihamér: *Az Európai Unió versenyjoga*. Budapest, Wolter Kluwer Complex Komplex Kiadó, 2014.

TÓTH Tihamér: *Uniós és magyar versenyjog*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft, 2020.

VALENTINY Pál: A versenyszabályozás a járvány alatt zavartalanul működik? *Verseny és szabályozás*, KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, 2021.

https://real.mtak.hu/136997/1/vesz2021_4-ValentinyP.pdf

VALENTINY Pál: Közgazdaságtan a jogalkalmazásban. *Közgazdasági Szemle*, 02. 2019. 66. évf.

<https://real.mtak.hu/91118/1/02ValentinyA.pdf>

VALENTINY Pál: Válságban a verseny - válságban a verseny? *Verseny és szabályozás*, 2012.

https://kti.krtk.hu/file/download/vesz2011/valsagban_a_verseny.pdf

VOSZKA Éva: Európai versenyszabályozás – átmeneti vagy tartós változások? Az elvek és a gyakorlat módosulásai a válság éveiben, 2012, 170. o.

acta.bibl.u-szeged.hu/57734/1/muhelytanulmanyok_012_147-177.pdf

Yanis VAROUFAKIS: *The Global Minotaur America, the True Origins of the Financial Crisis and the Future of the World Economy*. London & New York, Zed Books, 2011.

Jogforrások

A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény.

A Bizottság 651/2014/EU rendelete (2014. június 17.) a Szerződés 107. és 108. cikke alkalmazásában bizonyos támogatási kategóriáknak a belső piaccal összeegyeztethetővé nyilvánításáról, HL L 187/1., 2014.06.26.

A Bizottság 1218/2010/EU rendelete (2010. december 14.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a szakosítási megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról, HL L 335/43, 2010.12.18.

A Bizottság 1407/2013/EU rendelete (2013. december 18.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a csekély összegű támogatásokra való alkalmazásáról, HL L 352/1, 2013.12.24.

A Bizottság (EU) 2022/720 rendelete (2022. május 10.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének vertikális megállapodások és összehangolt magatartások csoportjaira történő alkalmazásáról, HL L 134/4, 2022.05.11.

A Bizottság (EU) 2022/795 határozata (2021. szeptember 10.) az Olaszország által az Alitalia javára nyújtott állami támogatásról SA.48171 (2018/C) (ex 2018/NN, ex 2017/FC), HL 141/53, 2022.05.20.

A Bizottság (EU) 2022/2456 rendelete (2022. december 8.) az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a szakosítási megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról szóló 1218/2010/EU rendelet módosításáról, HL 321/3, 2022.12.15.

A Bizottság (EU) 2023/1067 rendelete az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (3) bekezdésének a szakosítási megállapodások egyes csoportjaira történő alkalmazásáról, HL L 143/20, 2023.6.2.

A Bizottság határozata (2004. július 7.) a Franciaország által az Alstom érdekében végrehajtott támogatási intézkedésekről, HL L 150/24, 2005.06.10.

A Bizottság határozata (2008. március 11.) a Spanyolország által a Chupa Chups vonatkozásában elfogadott, C 1/06 (ex NN 103/05) számú intézkedésekhez kapcsolódó, 2007. május 10-i bizottsági határozat módosításáról, HL L 235/10, 2008.09.02.

A Bizottság határozata (2008. június 4.) a Németország által a Sachsen LB részére nyújtott állami támogatásról C 9/08, HL L 104/34, 2009.04.24.

A Bizottság határozata (2012. január 09.) a Magyarország által a Malév Magyar Légiközlekedési Zrt. számára nyújtott SA.30584 (C 38/10, korábbi NN 69/10) állami támogatásról, HL L 92/1, 2013.04.03.

A Bizottság határozatának összefoglalója (2009. november 11.) az EK-Szerződés 81. cikke és az EGT-megállapodás 53. cikke szerinti eljárásról (Ügyszám: COMP/38.589 – Hőstabilizátorok), HL C 307/9, 2010.11.12.

A Bizottság határozatának összefoglalója (2011. január 26.) egy összefonódásnak a belső piaccal és az EGT-megállapodással összeegyeztethetetlennek nyilvánításáról (Ügyszám: COMP/M.5830 – Olympic/Aegean Airlines), HL C 195/11, 2012.07.03.

A Bizottság határozatának összefoglalója (2013. október 9.) egy vállalati összefonódásnak a belső piaccal és az EGT-megállapodásban foglaltak érvényesülésével összeegyeztethetőnek nyilvánításáról (COMP/M.6796 – Aegean/Olympic II ügy), HL C 25/7, 2015.01.24.

A Bizottság közleménye - A COVID-19 járvány nyomán hozott koordinált gazdasági válaszingyintézkedések, Brüsszel, 2020.03.13.

eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0112&from=HU

A Bizottság közleménye - A gazdaságnak a jelenlegi COVID-19-járvánnyal összefüggésben való támogatását célzó, állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret módosítása, HL CI 112/1, 04.04.2020.

A Bizottság közleménye – A gazdaságnak a jelenlegi COVID-19-járvánnyal összefüggésben való támogatását célzó, állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret módosítása, HL CI 112/1, 2020.04.04.

A Bizottság közleménye – A gazdaságnak a jelenlegi COVID-19-járvánnyal összefüggésben való támogatását célzó, állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret módosítása, HL C 164/3, 2020.05.13.

A Bizottság közleménye – A gazdaságnak a jelenlegi Covid19-járvánnyal összefüggésben való támogatását célzó, állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret 3. módosítása, HL C 218/3, 2020.07.02.

A Bizottság közleménye - A gazdaságnak a jelenlegi Covid19-járvánnyal összefüggésben való támogatását célzó, állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret 4. módosítása, és az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a rövid lejáratú exporthitel-biztosításokra történő alkalmazásáról szóló, a tagállamokhoz címzett bizottsági közlemény mellékletének módosítása, HL CI 340/1, 2020.10.13.

A Bizottság közleménye - A gazdaságnak a jelenlegi Covid19-járvánnyal összefüggésben való támogatását célzó, állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret 5. módosítása, és az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a rövid lejáratú exporthitel-biztosításokra történő alkalmazásáról szóló, a tagállamokhoz címzett bizottsági közlemény mellékletének módosítása, HL C 34/6, 2021.02.01.

A Bizottság közleménye - A gazdaságnak a jelenlegi Covid19-járvánnyal összefüggésben való támogatását célzó, állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret hatodik módosítása, és az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a rövid lejáratú exporthitel-biztosításokra történő alkalmazásáról szóló, a tagállamokhoz címzett bizottsági közlemény mellékletének módosítása, HL C 473/1, 2021.11.24.

A Bizottság közleménye – Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret a gazdaságnak a jelenlegi COVID-19- járvánnyal összefüggésben való támogatása céljából, HL CI 91/1, 2020.03.20.

A Bizottság közleménye - Állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes válságkezelési keret a gazdaságnak Oroszország Ukrajna elleni agresszióját követő támogatása céljából, HL C 131 I/1, 2022.03.24.

A Bizottság közleménye – A pénzüzetek feltőkésítése a jelenlegi pénzügyi válságban: a támogatás szükséges minimális szintre történő korlátozása és az indokolatlan versenytorzulás kiküszöbölését célzó biztosítékok, HL C 10/2, 2009.01.15.

A Bizottság közleménye – A pénzügyi szektor életképességének helyreállítása és a jelenlegi válságban hozott szerkezetátalakítási intézkedések értékelése az állami támogatási szabályok alapján, HL C 195/9, 2009.08.19.

Bizottság közleménye – Az állami támogatásokról szóló szabályoknak a pénzüzetek vonatkozásában a jelenlegi pénzügyi világválsággal összefüggésben tett intézkedésekre történő alkalmazása, HL C 270/8, 2008.10.25.

A Bizottság közleménye - Ideiglenes keret az üzleti együttműködéssel kapcsolatos antitröszt kérdések vizsgálatára a jelenlegi COVID-19-járvány miatt kialakuló sürgős helyzetekre válaszul, HL CI 116/7., 2020.04.08.

A Bizottság közleménye a 139/2004/EK tanácsi rendelet szerinti egyes összefonódások kezelésére vonatkozó egyszerűsített eljárásról, HL C 366/5, 2013.12.14.

A Bizottság közleménye a nehéz helyzetben lévő vállalkozások megmentéséhez és szerkezetátalakításához nyújtott állami támogatásokról szóló közösségi iránymutatás meghosszabbításáról, HL C 156/3, 2009.07.09.

A Bizottság közleménye a nehéz helyzetben lévő vállalkozások megmentéséhez és szerkezetátalakításához nyújtott állami támogatásokról szóló, 2004. október 1-jei közösségi iránymutatás alkalmazásának meghosszabbításáról, HL C 296/3, 2012.10.02.

A Bizottság közleménye a pénzügyi válsággal összefüggésben nyújtott bankmentő intézkedésekre vonatkozó állami támogatási szabályok 2011. január 1-jétől történő alkalmazásáról, HL C 329/7, 2010.12.07.

A Bizottság közleménye a regionális állami támogatásokról szóló iránymutatás (2014–2020), a kockázatfinanszírozási célú befektetések előmozdítása érdekében nyújtott állami támogatási intézkedésekre vonatkozó iránymutatás, a 2014–2020 közötti időszakban nyújtott környezetvédelmi és energetikai állami támogatásokról szóló iránymutatás, a nehéz helyzetben lévő, nem pénzügyi vállalkozásoknak nyújtott megmentési és szerkezetátalakítási állami támogatásokról szóló iránymutatás, az európai közérdeket képviselő jelentős projektek megvalósításának előmozdítására nyújtott állami támogatás belső piaccal való összeegyeztethetőségének elemzési kritériumairól szóló közlemény, a kutatáshoz, fejlesztéshez és innovációhoz nyújtott állami támogatások keretrendszeréről szóló bizottsági közlemény, valamint az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a rövid lejáratú exporthitel-biztosításokra történő alkalmazásáról szóló, a tagállamokhoz címzett bizottsági közlemény alkalmazásának meghosszabbításáról és módosításairól, HL C 224/2, 2020.07.08.

A Bizottság közleménye a Tanácsnak - Jelentés a 139/2004/EK rendelet működéséről, Brüsszel, 2009.06.18.

eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009DC0281

A Bizottság közleménye a Tanácsnak a Stabilitási és Növekedési Paktum általános mentesítési záradékának alkalmazásáról, Brüsszel, 2020.3.20.

eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0123&from=EN

A Bizottság közleménye - Az állami támogatásokra vonatkozó, az Ukrajna elleni orosz agresszióval összefüggésben a gazdaság támogatását célzó ideiglenes válság- és átállási keret, HL C 101/3, 2023.03.17.

A Bizottság közleménye – Az állami támogatásokra vonatkozó, az Ukrajna elleni orosz invázióval összefüggésben a gazdaság támogatását célzó ideiglenes válság- és átállási keret módosítása, HL C 2023/1188, 2023.11.21.

A Bizottság közleménye - Az állami támogatásokra vonatkozó, az Ukrajna elleni orosz agresszióval összefüggésben a gazdaság támogatását célzó ideiglenes válság- és átállási keret második módosítása, HL C 2024/3113, 2024.05.02.

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – REPowerEU terv, Brüsszel, 2022.05.18.

eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:fc930f14-d7ae-11ec-a95f-01aa75ed71a1.0016.02/DOC_1&format=PDF

A Bizottság közleménye az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikke (1) bekezdése szerint a versenyt érzékelhetően nem korlátozó, csekély jelentőségű (de minimis) megállapodásokról szóló közlemény (2014/C 291/01), HL C 291/1, 2014.08.30.

A Bizottság közleménye állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keret a gazdaságnak a jelenlegi COVID19-járvánnyal összefüggésben való támogatása céljából (egységes keretbe foglalt szöveg).

ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/TF_consolidated_version_as_amended_3_april_and_8_may_2020_hu.pdf

A Bizottság közleménye az állami támogatási szabályoknak a pénzügyi válsággal összefüggésben nyújtott bankmentő intézkedésekre 2012. január 1-jétől való alkalmazásáról, HL C 356/7, 2011.12.06.

A Bizottság közleménye az állami támogatási szabályoknak a pénzügyi válsággal összefüggésben hozott bankmentő intézkedésekre való, 2013. augusztus 1. utáni alkalmazásáról („A Bankokról szóló közlemény”), HL C 216/1, 2013.07.30.

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának, Rövid távú eneregiapiaci intervenciók és a villamosenergia-piac szerkezetének hosszú távú fejlesztése – Cselekvési terv, Brüsszel, 2022.05.18., [1továbbiakban: Cselekvési terv (2022)].

eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0236&from=EN

A Bizottság közleménye az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikkének a rövid lejáratú exporthitel-biztosításokra történő alkalmazásáról szóló, a tagállamokhoz címzett bizottsági közlemény mellékletének módosításáról, HL C 215/1, 01.07.2015.

A Bizottság közleménye az értékvesztett eszközök közösségi bankszektorban történő kezeléséről, HL C 72/1, 2009.03.26.

Act on Prohibition of Private Monopolization and Maintenance of Fair Trade (Act No. 54 f April 14, 1947).

A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény.

A Gazdasági Versenyhivatal elnökének és a Gazdasági Versenyhivatal elnökének 9/2017. közleménye az összefonódások vizsgálatával foglalkozó eljárásokhoz kapcsolódó előzetes egyeztetésekről.

gvh.hu/pfile/file?path=/szakmai_felhasznaloknak/kozlemenyek/9_2107_Uj_prenotifikacio_kozlemeny_tiszta&inline=true

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsának a Tpv-tel kapcsolatos elvi jelentőségű döntései 2018 (egységes szerkezetben a korábbi években kiadott elvi jelentőségű döntésekkel). gvh.hu/data/cms1040416/vt_elvi_jelentosegu_dontesek_Tpvt_2018.pdf

A Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében a koronavírus világjárvány mikro-, kis- és középvállalkozásokra, valamint nagyvállalatokra gyakorolt gazdasági hatásainak mérséklése érdekében az MFB Magyar Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság által megvalósításra kerülő hitelkonstrukciókkal kapcsolatos intézkedésekről szóló 1171/2020. (IV. 21.) Korm. határozat.

A Gazdaságvédelmi Akcióterv végrehajtása érdekében a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, valamint a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény rendelkezéseinek eltérő alkalmazásáról szóló 249/2020. (V. 28.) Korm. rendelet

A koronavírus világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásainak enyhítése érdekében a légitársaságiparban tevékenykedő vállalkozások közteher kötelezettségeinek csökkentéséről szóló 209/2020. (V. 15.) Korm. rendelet.

A koronavírus világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges azonnali intézkedésekről szóló 47/2020. (III. 18.) Korm. rendelet.

A koronavírus világjárvány nemzetgazdaságot érintő hatásának enyhítése érdekében szükséges azonnali intézkedésekről szóló 47/2020. (III. 18.) Korm. rendelet közterhekkel kapcsolatos részletszabályairól és egyes új intézkedésekről szóló 61/2020. (III. 23.) Korm. rendelet.

A kutató-fejlesztő tevékenységet végző munkavállalók veszélyhelyzet idején megvalósuló foglalkoztatásának a Gazdaságvédelmi Akcióterv keretében történő támogatásáról szóló 103/2020. (IV. 10.) Korm. rendelet.

A Közösség iránymutatása a nehéz helyzetben lévő vállalkozások megmentéséhez és szerkezetátalakításához nyújtott állami támogatásokról, HL C 244/2, 2004.10.01.

A szálláshely-szolgáltatók meghiúsuló foglalásaiból eredő bevételkiesés részleges megtérítéséről szóló 523/2020. (XI. 25.) Korm. rendelet.

A Tanács 1/2003/EK rendelete (2002. december 16.) a Szerződés 81. és 82. cikkében meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról, HL 205 L 1/1, 2003.01.04.

A Tanács 139/2004/EK rendelete (2004. január 20.) a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről, HL L 24/1, 29.01.2004.

A Tanács 2020/672 rendelete a Covid19-világjárvány miatt felmerülő szükséghelyzeti munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatást nyújtó európai eszköz (SURE) létrehozásáról, HL L 159/1, 2020.05.20.

A Tanács 4064/89/EGK rendelete (1989. december 21.) a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről, HL L 395/1, 1989.12.30.

A Tanács (EU) 2022/876 végrehajtási rendelete (2022. június 3.) a belarusz helyzetre és Belarusznak az Ukrajna elleni orosz agresszióban való részvételére tekintettel hozott korlátozó intézkedésekről szóló 765/2006/EK rendelet 8a. cikke (1) bekezdésének végrehajtásáról, HL L 153/1, 2022.06.03.

A Tanács (EU) 2022/877 rendelete (2022. június 3.) a belarusz helyzetre és Belarusznak az Ukrajna elleni orosz agresszióban való részvételére tekintettel hozott korlátozó intézkedésekről szóló 765/2006/EK rendelet módosításáról, HL 153/11, 2022.06.03.

A Tanács (EU) 2022/878 végrehajtási rendelete (2022. június 3.) az Ukrajna területi integritását, szuverenitását és függetlenségét aláásó vagy fenyegető intézkedések miatti korlátozó intézkedésekről szóló 269/2014/EU rendelet végrehajtásáról, HL 153/15, 2022.06.03.

A Tanács (EU) 2022/879 rendelete (2022. június 3.) az ukrajnai helyzetet destabilizáló orosz intézkedések miatt hozott korlátozó intézkedésekről szóló 833/2014/EU rendelet módosításáról, HL 153/53, 2022.06.03.

A Tanács (EU) 2022/880 rendelete (2022. június 3.) az Ukrajna területi integritását, szuverenitását és függetlenségét aláásó vagy fenyegető intézkedések miatti korlátozó intézkedésekről szóló 269/2014/EU rendelet módosításáról, HL L 153/75, 2022.06.03.

A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (Tptv.)

A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény eltérő alkalmazásáról szóló 406/2021. (VII. 8.) Korm. rendelet.

A veszélyhelyzet ideje alatt egyes gazdaságvédelmi intézkedésekről szóló 485/2020. (XI. 10.) Korm. rendelet.

A veszélyhelyzet ideje alatt egyes gazdaságvédelmi intézkedésekről szóló kormányrendeletek módosításáról szóló 105/2021. (III. 5.) Korm. rendelet.

A veszélyhelyzetre tekintettel a gyermeket nevelő magánszemélyek adóvisszatérítéséről szóló 560/2021. (IX. 30.) Korm. rendelet.

A veszélyhelyzet során a vállalkozások reorganizációjáról szóló 179/2021. (IV. 16.) Korm. rendelet.

Az egyes kiemelt társadalmi csoportok, valamint pénzügyi nehézséggel küzdő vállalkozások helyzetének stabilizálását szolgáló átmeneti intézkedésekről szóló 2020. évi CVII. törvény.

Az EK-Szerződés 87. és 88. cikkében foglalt rendelkezések keretén belül az állami támogatások engedélyezése olyan esetek, amelyekkel kapcsolatban a Bizottság nem emel kifogást, HL C 9/3, 2009.01.14.

Az EK-Szerződés 87. és 88. cikkében foglalt rendelkezések keretén belül az állami támogatások engedélyezése olyan esetek, amelyekkel kapcsolatban a Bizottság nem emel kifogást, HL C 328/10, 2008.12.23.

Az Európai Gazdasági Közösség Tanácsa, 17. Rendelet első rendelet a Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról, HL 62/204, 1962.02.21.

Az Európai Parlament és a Tanács 806/2014/EU rendelete (2014. július 15.) a hitelintézeteknek és bizonyos befektetési vállalkozásoknak az Egységes Szanálási Mechanizmus keretében történő szanálására vonatkozó egységes szabályok és egységes eljárás kialakításáról, valamint az Egységes Szanálási Alap létrehozásáról és az 1093/2010/EU rendelet módosításáról, HL L 225/1, 2014.07.30.

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/241 rendelete (2021. február 12.) a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz létrehozásáról, HL 57/17, 2021.02.18.

Az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés Egységes Szerkezetbe Foglalt Változata, HL C 326/47, 2012.10.26.

Betonstahlmatten 1983.05.31. sz. ügy.

C-7/95 P sz. ügy *Deere kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:1998:256].

C-26/76 sz. ügy *Metro kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:1977:167].

C-42/84 sz. ügy *Remia kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:1985:327].

C-68/94. sz. ügy *Francia Köztársaság és Société commerciale des potasses et de l'azote (SCPA) és Entreprise minière et chimique (EMC) kontra az Európai Közösségek Bizottsága* [ECLI:EU:C:1998:148].

C-94/00. sz. ügy *Roquette Frères SA kontra Directeur général de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes, kontra az Európai Közösségek Bizottsága* [ECLI:EU:C:2002:603].

C-167/24 P. sz. ügy *Bizottság kontra Ryanair és Malta Air.*

C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P-C-208/02. P. és C-213/02. P. sz. egyesített ügyek *Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2005:408].

C-193/24 P. sz. ügy *Air France-KLM és Société Air France kontra Ryanair.*

C-209/07. sz. ügy *Competition Authority kontra Beef Industry Development Society Ltd és Barry Brothers (Carrigmore) Meats Ltd.* [ECLI:EU:C:2008:643].

C-209/07. sz. ügy *Trstenjak főtanácsnok indítványa: Competition Authority kontra Beef Industry Development Society Ltd és Barry Brothers (Carrigmore) Meats Ltd.* [ECLI:EU:C:2008:467].

C-210/21 P. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2023:908].

C-210/21 P. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2023:908].

C-235/92 P sz. ügy *Montecatini kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:1999:362].

C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P., C-247/99. P., C-250/99. P-C-252/99. P. és C-254/99. P. sz. egyesített ügyek *Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2002:582].

C-266/24 P. sz. ügy *Bizottság kontra Ryanair.*

C-308/04. P. sz. ügy *SGL Carbon kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2006:433].

C-320/21 P. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2023:712].

C-353/21 P. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2024:437].

C-440/22 P. sz. ügy *Wizz Air Hungary kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2024:26].

C-441/21 P. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2024:477].

C-457/23 P. sz. ügy *Deutsche Lufthansa kontra Ryanair és társai*.

C-501/06 P. sz. ügy *GlaxoSmithKline Services és társai kontra Bizottság és társai* [ECLI:EU:C:2009:610].

C-505/24 P. sz. ügy *Condor Flugdienst kontra Ryanair*.

C-591/21 P. sz. ügy *Ryanair és Laudamotion kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2024:635].

C-594/18 P. sz. ügy *Ausztria kontra Bizottság* [ECLI:EU:C:2020:742].

Celler-Kefauver Act.

Citizen Publishing Co. v. United States, 394 U.S. 131 (1969).

Clayton Act (15 U.S. Code § 18.).

www.law.cornell.edu/uscode/text/15/18

Commerce Act 1986.

www.legislation.govt.nz/act/public/1986/0005/latest/DLM88421.html

Commerce Commission New Zealand: Merger and Acquisitions Guidelines, July 2019.

comcom.govt.nz/__data/assets/pdf_file/0020/91019/Mergers-and-acquisitions-guidelines-July-2019.PDF

Commission Decision of 26 July 1995 giving conditional approval to the aid granted by France to the Bank Crédit Lyonnais, HL L 308/92, 21.12.1995.

Commission Decision of 7 June 2000 relating to a proceeding pursuant to Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement (COMP/36.545/F3 – Amino Acids), HL L 152/24, 07.06.2001.

Commission Decision of 11 December 2002 on aid granted by Greece to Olympic Airways, HL L 132/1, 28.05.2003.

Commission Decision of 27 May 2003 on the State aid implemented by Spain for Minas de Rio Tinto SA, HL L 98/49, 02.04.2004.

Commission Decision of 11.11.2009 relating to a proceeding under Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement (COMP/38589 – Heat Stabilisers), Brussels.
ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/38589/38589_4440_3.pdf

Commission decision of 10/10/2007 declaring a concentration compatible with the internal market and the EEA Agreement (Case No COMP/M.4381 - JCI/VB/Fiamm), Brussels, 10.05.2007.
ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m4381_20070510_20600_en.pdf

Commission decision of 23/09/2008 declaring a concentration to be compatible with the internal market and the EEA Agreement (Case No COMP/M.4980 - ABF/GBI Business), Brussels, 23.09.2008.
ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m4980_20080923_20600_en.pdf

Commission decision of 17/12/2008 declaring a concentration to be compatible with the common market and the functioning of the EEA Agreement (Case No COMP/M.5141 - KLM/Martinair), Brussels, 17.12.2008.
ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m5141_20081217_20682_en.pdf

Commission decision of 10 June 2009 imposing a fine for putting into effect a concentration in breach of Article 7(1) of Council Regulation (EEC) No 4064/89 (Case COMP/M.4994 - Electrabel/Compagnie Nationale du Rhône) Brussels, 10.06.2009., Article 1.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m4994_20090610_1465_en.pdf

Commission Decision of 22.7.2009 relating to a proceeding under Article 81 of the Treaty and Article 53 of the EEA Agreement (COMP/39.396 – Calcium carbide and magnesium based reagents for the steel and gas industries), Brussels, 22.07.2009.

ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39396/39396_2009_5.pdf

Commission Decision of 20 July 2010 relating to a proceeding under Article 101 of the Treaty on the Function of the European Union and Article 53 of the EEA Agreement (COMP/38866 – Animal Feed Phosphate), Brussels.

ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/38866/38866_1676_3.pdf

Commission Decision of 23 June 2010 relating to a proceeding under Article 101 on the Treaty of the Functioning of the European Union and Article 53 of the EEA Agreement (COMO/39092 – Bathroom Fitting and Fixtures), Brussels, 23.06.2010.

ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39092/39092_7226_4.pdf

Commission decision of 26/01/2011 declaring a concentration to be incompatible with the internal market and the EEA Agreement (Case No COMP/M.5830 - Olympic/Aegean Airlines), Brussels, 26.01.2011.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m5830_7897_2.pdf

Commission decision of 07.11.2012 addressed to Outokumpu OYJ declaring a concentration to be compatible with the internal market and the EEA agreement (Case COMP/M.6471 - Outokumpu/INOXUM), Brussels, 07.11.2012.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6471_14897_2.pdf

Commission decision of 27/02/2013 addressed to: Ríanair Holding plc declaring a concentration incompatible with the internal market and the EEA agreement (Case No COMP/M.6663 – RYANAIR/AER LINGUS III), Brussels, 27.02.2013.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6663_2013022720610_3904642_EN.pdf

Commission decision of 09.10.2013. addressed to Aegean Airlines S.A. declaring a concentration to be compatible with the internal market and the EEA Agreement (Case No COMP/M.6796 - Aegean /Olympic II), Brussels, 09.10.2013.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6796_20131009_20682_4044023_EN.pdf

Commission decision of 02/09/2013 addressed to: Nynas AB declaring a concentration to be incompatible with the internal market and the EEA Agreement (Case No COMP/M.6360 - Nynas/Shell/Harburg Refinery), Brussels, 02.09.2013.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6360_5463_2.pdf

Commission decision of 8.9.2015 declaring a concentration to be compatible with the internal market agreement and the EEA agreement (Case M.7278 – General Electric/Alstom (Thermal Power – Renewable Power & Grid Business)), Strasbourg, 08.09.2015.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m7278_6808_3.pdf

Commission Decision of 29.6.2016 amending Decision C(2009)8682 final of 11 November 2009, relating to a proceeding under Article 81 of the EC Treaty and Article 53 of the EEA Agreement, to the extent that it concerns Akzo Nobel N.V. and Akros Chemicals Ltd (AT.38589 – Heat Stabilisers), Brussels, 29.06.2016.

ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/38589/38589_4952_3.pdf

Commission decision of 1.9.2016. declaring a concentration to be compatible with the internal market (Case M.7758 – HUTCHISON 3G ITALY/ WIND / JV), Brussels, 01.09.2016.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m7758_2937_3.pdf

Commission decision pursuant to Article 7(3) of Council Regulation N 139/2004 and Article 57 of the Agreement on the European Economic Area, Request for derogation (M.8385 - Pillarstone/Famar), Brussels, 27.02.2017.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m8385_234_7.pdf

Commission decision of 7.5.2018 declaring a concentration to be compatible with the internal market and the EEA agreement (Case M.8444 – ArcelorMittal/Ilva), Brussels, 07.05.2018.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m8444_6740_3.pdf

Commission decision of 27.11.2018. declaring a concentration to be compatible with the internal market and the functioning of the EEA Agreement (Case M.8792 – T-Mobile NL/Tele2 NL), Brussels, 27.11.2018.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m8792_3403_11.pdf

Commission Decision of 27.9.2019 relating to proceedings under Article 101 of the Treaty on the Functioning of the European Union and Article 53 of the Agreement on the European Economic Area (AT.40127 – Canned vegetables), Brussels, 17.09.2019., (131)-(144) bek.

ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/40127/40127_2661_3.pdf

Commission decision of 14.7.2020 declaring a concentration to be compatible with the internal market and the functioning of the EEA Agreement (Case M.9014 - PKN Orlen/Grupa Lotos), Brussels, 14.07.2020.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases1/202121/m9014_8817_6.pdf

Commission decision pursuant to Article 6(1)(b) in conjunction with Article (6)(2) of Council Regulation No 139/2004 and Article 57 of the Agreement on the European Economic Area (Case M.9779 – Alstom/Bombardier Transportation), Brussels, 31.07.2020.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases1/20215/m9779_2816_2.pdf

Commission decision pursuant to Article 6(1)(b) in conjunction with Article 6(2) of Council Regulation No 139/2004., Brussels, 30.03.2012.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m6447_20120330_20212_2452290_EN.pdf

Commission decision pursuant to Article 6(1)(b) in conjunction with Article (6)(2) of Council Regulation No 139/2004 and Article 57 of the Agreement on the European Economic Area (Case M.9582 - Siemens Gamesa Renewable Energy/Senvion (European Onshore Wind Turbine Service)/Ria Blades), Brussels, 20.12.2019.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m9582_745_3.pdf

Commission Notice concerning the assessment of cooperative joint ventures pursuant to Article 85 of the EEC Treaty, HL C 43/2, 16.02.1993.

Communication from the Commission Notice Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty (2004/C 101/08), HL C 101/97, 27.4.2004.

Community Guidelines on State Aid for Rescuing and Restructuring Firms in Difficulty, HL C 368/12, 23.12.1994.

Community Guidelines on State Aid for Rescuing and Restructuring Firms in Difficulty, HL C 283/2, 19.09.1997.

Community Guidelines on State Aid for Rescuing and Restructuring Firms in Difficulty, HL C 288/2, 09.10.1999.

Competition Authority: Notice on Agreements to Reduce Capacity, (16 June 2011), N/11/001.
<https://www.ccpc.ie/business/wp-content/uploads/sites/3/2017/02/N-11-001-Notice-on-Agreements-to-Reduce-Capacity.pdf>

COMP/C.38.279/F3. sz. ügy *French beef*, HL L 209/12, 2003.08.19.

COMP/E-1/36.490. sz. ügy *Graphite electrodes*, HL L 100/1, 2002.04.16.

COMP/M.2314. sz. ügy *BASF/Eurodiol/Pantochim*, HL L 132/45, 2002.05.07.

COMP/M.2810. sz. ügy *Deloitte & Touche/Andersen UK*, HL C 200/8, 2002.08.23.

COMP/M.2824. sz. ügy *Ernst & Young/Andersen Germany*, HL C 246/21, 2002.10.12.

COMP/M.3156. sz. ügy *EADS/Astrium*, HL C 66/5, 2004.03.16.

COMP/M.4381. sz. ügy *JCI/VB/Fiamm*, HL C 241/12, 2009.10.08.

COMP/M.4980. sz. ügy *ABF/GBI Business*, HL C 145/12, 2009.06.25.

COMP/M.4994. sz. ügy *Electrabel/Compagnie Nationale du Rhône*, HL C 141/11, 2008.06.07.

COMP/M.5141. sz. ügy *KLM/Martinair*, HL C 51/4, 2009.03.04.

COMP/M.5830. sz. ügy *Olympic/Aegean Airlines*, HL C 195/11, 2012.07.03.

COMP/M.6360. sz. ügy *Nynas/Shell/Harburg Refinery*, HL C 368/5, 2014.10.17.

COMP/M.6447. sz. ügy *IAG/ BMI*, HL C 161/2, 2012.03.30.

COMP/M.6471. sz. ügy *Outokumpu/INOXUM*, HL C 312/11, 2013.10.26.

COMP/M.6663. sz. ügy *Ryanair/Aer Lingus*, HL C 216/22, 2013.07.30.

COMP/M.6796. sz. ügy *Aegean /Olympic II*, HL C 25/7, 2015.01.24.

DG Competition Best Practices on the conduct of EC merger control proceedings, 20.01.2004.
ec.europa.eu/competition/mergers/legislation/proceedings.pdf

Európai Bizottság – Állami támogatások az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikke értelmében – Olyan esetek, amelyekkel kapcsolatban a Bizottság nem emel kifogást, HL C 235/7, 2022.06.17.

Európai Bizottság – Állami támogatások az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikke értelmében – Olyan esetek, amelyekkel kapcsolatban a Bizottság nem emel kifogást, HL C 242/11, 2022.06.24.

Európai Bizottság – Állami támogatások engedélyezése az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. és 108. cikke értelmében – Olyan esetek, amelyekkel kapcsolatban a Bizottság nem emel kifogást, HL C 41/6, 2021.02.05.

Entscheidung der Kommission vom 22. Dezember 1972 (IV/243,244,245—Cimbel), HL L 303/24, 31.12.1972.

Fletcher Building Limited and Stevenson Group Limited (Commerce Commission Decision 663, 13 February 2009).

FTC v. Great Lakes Chemical Corp., 528 F. Supp. 84 (N.D. Ill. 1981).

Gazdasági Versenyhivatal: Horizontális hatások elemzése. Az összefonódások nem-koordinatív horizontális hatásainak értékelésekor irányadó szempontok.

www.gvh.hu/pfile/file?path=/szakmai_felhasznaloknak/osszefonodasok_-_fuziok/Szakmaifelhasznalok_fuziok_horizontalis_hatasok_2010_09_16.pdf&inline=true

Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (1957).

Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (1998).

Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty, HL C 101/97, 27.04.2004.

Group Commission decision pursuant to Article 6(1)(b) of Council Regulation No 139/2004 and Article 57 of the Agreement of the European Economic Area (Case M.8553 - Banco Santander/Banco Popular Group), Brussels, 08.08.2017.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m8553_573_3.pdf

International Shoe Co. v. FTC, 280 U.S. 291 (1930).

Iránymutatás a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről (98/C 9/03), HL C 9/3, 1998.01.14.

Iránymutatás a nehéz helyzetben lévő, nem pénzügyi vállalkozásoknak nyújtott megmentési és szerkezetátalakítási állami támogatásról, HL C 249/1, 2014.07.31.

Iránymutatás a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló tanácsi rendelet szerint a horizontális összefonódások értékeléséről (2004/C 31/03), HL C 31/5, 2004.02.05.

Iránymutatás az 1/2003/EK rendelet 23. cikke (2) bekezdésének a) pontja alapján kiszabott bírságokmegállapításáról (2006/C 210/02), HL C 210/2, 2006.09.01.

Iránymutatás az Európai Unió működéséről szóló szerződés 101. cikkének a horizontális együttműködési megállapodásokra való alkalmazhatóságáról (2023/C 259/01), HL C 259/1, 2023.7.21.

IV/30.810. sz. ügy *Synthetic fibres*, HL L 207/17, 1984.08.02.

IV/30.863. sz. ügy *BPCL/ICI*, HL L 212/1, 1984.08.08.

IV/30.350. sz. ügy *Zinc producer group*, HL L 220/27, 1984.08.17.

IV/31.055. sz. ügy *ENI/Montedison*, HL L 5/13, 1987.01.07.

IV/31.846. sz. ügy *Enichem/ICI*, HL L 50/18, 1988.02.24.

IV/32.075. sz. ügy *Bayer/BP Chemicals*, HL L 150/35, 1988.06.06.

IV/34.456. sz. ügy *Stichting Baksteen*, HL L 131/15, 1994.05.26.

IV/33.126 és 33.322. sz. ügyek *Cement*, HL L 343/1, 1994.12.30.

IV/M.308. sz. ügy *Kali+Salz/Mdk/Treuband*, HL L 186/38, 1994.07.21.

IV/M.774. sz. ügy *Saint-Gobain/Wacker-Chemie/NOM*, HL L 247/1, 1997.09.10.

IV/M.890. sz. ügy *Blokker/Toys 'R' Us*, HL L 316/1, 1998.11.25.

IV/M.993. sz. ügy *Bertelsmann/Kirch/Premiere*, HL L 53/1, 1999.02.27.

IV/M.1016. sz. ügy *Price Waterhouse/Coopers & Lybrand*, L 50/27, 1999.02.26.

IV/M.1221. sz. ügy *Rewe/Meinl*, HL L 274/1, 1999.10.23.

Leichtbauplatten 1987.07.22. sz. ügy.

Ley 110/1963, de 20 de julio, de represión de prácticas restrictivas de la competencia.

Ley 16/1989, de 17 de julio, de Defensa de la competencia.

Ley 52/1999, de 28 de diciembre, de reforma de la Ley 16/1989, de 17 de julio, de Defensa de la Competencia.

Ley 15/2007, de 3 de julio, de Defensa de la Competencia.

M.2876. sz. ügy *Newscorp/Telepiu*, HL L 110/73, 2004.04.06.

M.7278. sz. ügy *General Electric/Alstom (Thermal Power – Renewable Power & Grid Business)*, HL C 139/6, 2017.05.04.

M.7758. sz. ügy *Hutchison 3G Italy/WIND/JV*, HL C 391/7, 2016.10.22..

M.8385. sz. ügy *Pillarstone/Famar*, HL C 212/13, 2017.07.01.

M.8444. sz. ügy *ArcelorMittal/Ilva*, HL C 351/9, 2018.10.01.

M.8792. sz. ügy *T-Mobile NL/Tele2 NL*, HL C 150/5, 2019.05.02.

M.8553. sz. ügy *Banco Santander/Banco Popular Group*, HL C 303/01, 2017.09.14.

M.9582. sz. ügy *Siemens Gamesa Renewable Energy/Senvion (European Onshore Wind Turbine Service)/Ria Blades*, HL C 221/2, 2020.07.06.

M.9779 sz. ügy *Alstom/Bombardier Transportation*, HL C 61/4, 2021.02.22.

Notice pursuant to Article 19 (3) of Council Regulation No 17 (') concerning case No IV/30.925 - PRB/Shell, HL C 189/2, 17.07.1984.

Notice pursuant to Article 19 (3) of Regulation No 17/62 (*) concerning notification No IV/30.778 - Rovin, HL C 295/7, 02.11.1983.

Notification of 29/05/2002 pursuant to Article 4 of Council Regulation No 4064/89 (Case No COMP/M.2810 -Deloitte & Touche/Andersen UK), Brussels, 01.07.2002.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m2810_en.pdf

Notification of 1/7/2002 pursuant to Article 4 of Council Regulation No 4064/89 (Case No COMP/M.2816 - Ernst & Young/Andersen France), Brussels, 05.09.2002.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m2816_en.pdf

Notification of 16/04/2003 pursuant to Article 4 of Council Regulation No 4164/89 (Case No COMP/M.3156 - EADS/Astrium), Brussels, 26.05.2003.

ec.europa.eu/competition/mergers/cases/decisions/m3156_en.pdf

Összefonódás előzetes bejelentése (Ügyszám COMP/M.5830 – Olympic/Aegean Airlines), HL C 174/16 2010.07.01.

SA.28221 (N 194/2009) – United Kingdom Liquidation aid to Bradford and Bingley plc., European Commission, Brussels, 25.01.2010.

ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/230722/230722_1101919_47_2.pdf

SA.48937 (2017/N) – Germany – Rescue Aid in favour of Air Berlin PLC & Co. Luftverkehrs KG, European Commission, Brussels, 04.09.2017.

ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/270795/270795_1938991_221_2.pdf

State aid N464/2005 – Lithuania Restructuring aid in favour of AB Kauno ketaus liejykla, European Commission, Brussels, 22.02.2006.

ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/201523/201523_601520_20_1.pdf

State aid NN 41/2008 – Rescue aid to Bradford and Bingley, European Commission, Brussels, 01.10.2008.

ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/227662/227662_884717_21_2.pdf

State aid NN 70/2007 (ex CP 269/07) – United Kingdom Rescue aid to Northern Rock, European Commission, Brussels, 05.12.2007.

ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/223064/223064_782466_33_2.pdf

State Aid SA.49901(2017/N) – Italy Restructuring aid to AerDorica S.p.A –Airport Marche/Ancona, European Commission, Brussels, 22.02.2019.

ec.europa.eu/competition/state_aid/cases1/201915/272499_2059436_263_2.pdf

Summary of Commission Decision of 2 September 2013 Declaring a Concentration with the Internal Market and the Functioning of the EEA Agreement, (Case M.6360-Nynas/Shell/Harburg refinery), HL C 368/5, 17.10.2014.

Summary of Commission Decision of 10 May 2007 Declaring a Concentration Compatible with the Common Market and the Functioning of the EEA Agreement, (Case COMP/M.4381-JCI/FIAMM), HL C 241/12, 8.10.2009.

T-28/22 sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (Condor; aide à la restructuration)* [ECLI:EU:T:2024:301].

T-34/21. és T-87/21. sz. egyesített ügyek *Ryanair kontra Bizottság (Lufthansa; COVID-19)* [ECLI:EU:T:2023:248].

T-38/02. sz. ügy *Groupe Danone kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2005:367].

T-64/02. sz. ügy *Heubach kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2005:431].

T-73/04. sz. ügy *Carbone-Lorraine kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2008:416].

T-126/96. és T-127/96. sz. egyesített ügyek *BFM kontra az Európai Közösségek Bizottsága* [ECLI:EU:T:1998:207].

T-135/17. sz. ügy *Scor kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2019:287].

T-142/21. sz. ügy *Wizz Air Hungary kontra Bizottság () és aide au sauvetage* [ECLI:EU:T:2023:164].

T-146/22. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (KLM II; COVID-19)* [ECLI:EU:T:2024:68].

T-217/03. és T-245/03. sz. egyesített ügyek *FNCBC és társai kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2006:391].

T-236/01., T-239/01., T-244/01-T-246/01., T-251/01. és T-252/01. sz. egyesített ügyek *Tokai Carbon kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2004:118].

T-259/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2021:92].

T-349/03 sz. ügy *Corsica Ferries France kontra az Európai Közösségek Bizottsága* [ECLI:EU:T:2005:221].

T-378/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (SAS, Danemark; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:194].

T-379/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (SAS, Suède; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:195].

T-388/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (Finnair I; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:196].

T-456/10 sz. ügy *Timab Industries és CFPR kontra Bizottság* [ECLI:EU:T:2015:296].

T-494/21. sz. ügy *Ryanair és Malta Air kontra Bizottság () és Air France; COVID-19* [ECLI:EU:T:2023:831].

T-628/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (Espagne; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:285].

T-665/20. sz. ügy *Ryanair kontra Bizottság (Condor; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:344].

T-677/20. sz. ügy *Ryanair és Laudamotion kontra Bizottság (Austrian Airlines; Covid-19)* [ECLI:EU:T:2021:465].

T-718/20. sz. ügy *Wizz Air Hungary kontra Bizottság (TAROM; aide au sauvetage)*
[ECLI:EU:T:2022:276].

The High Court between the Competition Authority Plaintiff and the Beef Industry Development Society Limited and Barry Brothers (Carrigmore) Meats Limited Defendants
Observations of the Commission under Article 15, Paragraph 3, of Regulation No 1/2003., T
No. 7764P, Dublin.

ec.europa.eu/competition/court/amicus_curiae_2010_bids_en.pdf

United States v. Philadelphia National Bank, 374 U.S. 321 (1963).

U.S. Department of Justice: 1968 Merger Guidelines.

www.justice.gov/sites/default/files/atr/legacy/2007/07/11/11247.pdf

U.S. Department of Justice: 1984 Merger Guidelines.

www.justice.gov/sites/default/files/atr/legacy/2007/07/11/11249.pdf

U.S. Department of Justice: 1992 Merger Guidelines.

www.justice.gov/sites/default/files/atr/legacy/2007/07/11/11250.pdf

US Department of Justice and the Federal Trade Commission: Horizontal Merger Guidelines,
August 19, 2010.

www.justice.gov/sites/default/files/atr/legacy/2010/08/19/hmg-2010.pdf

United States v. Lever Brothers Company, 216 F. Supp. 887 (S.D.N.Y. 1963).

V/M.053. sz. ügy *Aerospatiale-Alenia/de Havilland*, HL L 334/42, 1991.12.05.

Vj-107/1998. sz. ügy *Magyar Távközlési Részvénytársaság a JÁSZ-TEL Telekommunikációs, Fejlesztési és Szolgáltató Részvénytársaság.*

Vj-107/1998/25. sz. határozat *Magyar Távközlési Részvénytársaság a JÁSZ-TEL Telekommunikációs, Fejlesztési és Szolgáltató Részvénytársaság.*

VJ-178/1999. sz. ügy *MATÁV-kábelTV Kft.*

VJ-178/1999/20. sz. határozat *MATÁV-kábelTV Kft.*

VJ-212/1999. sz. ügy *MATÁV-kábelTV Kft.*

VJ-212/1999/15. sz. határozat *MATÁV-kábelTV Kft.*

Vj/102/2015. sz. ügy *Naszálytej Tejfeldolgozó és Kereskedelmi Zrt.*

Vj/102/2015/14. sz. határozat *Naszálytej Tejfeldolgozó és Kereskedelmi Zrt.*

Internetes hivatkozás

Az EU Tanácsa: Covid19-járvány: a Tanács elfogadta a sürgősségi munkanélküliségi kockázatokat mérséklő ideiglenes támogatásról (SURE) szóló rendeletet, *Sajtóközlemény*, 2020.05.19.

consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2020/05/19/covid-19-council-reaches-political-agreement-on-temporary-support-to-mitigate-unemployment-risks-in-an-emergency-sure/

commission.europa.eu/business-economy-euro/economic-recovery/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-plan-sweden_en

commission.europa.eu/system/files/2022-03/factsheet_en_assessment_final.pdf

Daily News 28 / 11 / 2023, Brussels, 28 November 2023.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/mex_23_6141

ec.europa.eu/hungary/news/20200529_nextGenerationEU_hu

ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/recovery-plan-europe/pillars-next-generation-eu_hu

ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_hu

www.energyintel.com/0000017b-a7c6-de4c-a17b-e7c6b50a0000

www.allampapir.hu/allampapirokbaba/

www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/macprudentialpolicies.hu.html

www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explainers/tell-me-more/html/financial_stability.hu.html

www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/ar2020~4960fb81ae.hu.html

Irish Competition Authority, Disguised Cartels Industry Restructuring (“Crisis Cartels”), *EU-China Competition Week*, 21 to 24 October 2013.

www.euchinacomp.org/attachments/article/345/2.0-EN-Crisis%20Cartels%20Session-Victoria.pdf

www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/82/competition-policy

www.gov.uk/cma-cases/uk-fuel-retail-market-review

www.imf.org/en/Publications/SPROLLS/WAEMU-362#sort=%40imfdate%20descending

www.skyteam.com/en/about

www.staralliance.com/en/about